
RAPORT KOŃCOWY BADANIA:

Diagnoza usług społecznych w powiatach województwa lubuskiego

Wrzesień, 2017

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Badanie współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020.

ZAMAWIAJĄCY:

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
Departament Europejskiego Funduszu Społecznego
ul. Podgórna 7
65-057 Zielona Góra

WYKONAWCA USŁUGI BADAWCZEJ:

Openfield Sp. z o. o.
ul. Ozimska 4/7
45-057 Opole

SPIS TREŚCI

SŁOWNIK POJĘĆ.....	6
STRESZCZENIE	10
METODOLOGIA BADANIA	15
Sposoby analizy danych.....	16
Ograniczenia metodologiczne i trudności realizacyjne.....	17
1. POWIAT SŁUBICKI	19
Informacje ogólne	19
Usługi skierowane do osób starszych	19
Usługi skierowane do rodzin i dzieci	25
Usługi skierowane do bezrobotnych	28
Analiza SWOT	32
2. POWIAT SULECIŃSKI	35
Informacje ogólne	35
Usługi skierowane do osób starszych	35
Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych.....	37
Usługi skierowane do rodzin i dzieci	40
Usługi skierowane do bezrobotnych	44
Analiza SWOT	47
3. POWIAT MIĘDZYRZECKI.....	50
Informacje ogólne	50
Usługi skierowane do osób starszych	50
Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych.....	53
Usługi skierowane do rodzin i dzieci	55
Usługi skierowane do bezrobotnych	58
Analiza SWOT	61
4. MIASTO ZIELONA GÓRA	64
Informacje ogólne	64
Usługi skierowane do osób starszych	64
Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych.....	68
Usługi skierowane do rodzin i dzieci	70
Usługi skierowane do bezrobotnych	73
Analiza SWOT	76
5. POWIAT ZIELONOGÓRSKI	79
Informacje ogólne	79
Usługi skierowane do osób starszych	79
Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych.....	81
Usługi skierowane do rodzin i dzieci	84
Usługi skierowane do bezrobotnych	86
Analiza SWOT	89
6. POWIAT ŻAGAŃSKI	91
Informacje ogólne	91
Usługi skierowane do osób starszych	91
Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych.....	94

Usługi skierowane do rodzin i dzieci	96
Usługi skierowane do bezrobotnych	99
Analiza SWOT	102
7. POWIAT NOWOSOLSKI.....	104
Informacje ogólne	104
Usługi skierowane do osób starszych	104
Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych.....	106
Usługi skierowane do rodzin i dzieci	108
Usługi skierowane do bezrobotnych	111
Analiza SWOT	113
8. POWIAT KROŚNIĘSKI.....	116
Informacje ogólne	116
Usługi skierowane do osób starszych	116
Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych.....	118
Usługi skierowane do rodzin i dzieci	120
Usługi skierowane do bezrobotnych	122
Analiza SWOT	124
9. POWIAT GORZOWSKI	127
Informacje ogólne	127
Usługi skierowane do osób starszych	127
Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych.....	129
Usługi skierowane do rodzin i dzieci	131
Usługi skierowane do bezrobotnych	133
Analiza SWOT	136
10. Gorzów Wielkopolski	139
Informacje ogólne	139
Usługi skierowane do osób starszych	139
Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych.....	142
Usługi skierowane do rodzin i dzieci	144
Usługi skierowane do bezrobotnych	147
Analiza SWOT	149
11. POWIAT ŚWIEBODZIŃSKI	153
Informacje ogólne	153
Usługi skierowane do osób starszych	153
Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych.....	154
Usługi skierowane do rodzin i dzieci	156
Usługi skierowane do bezrobotnych	157
Analiza SWOT	159
12. POWIAT WSCHOWSKI	162
Informacje ogólne	162
Usługi skierowane do osób starszych	162
Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych.....	164
Usługi skierowane do rodzin i dzieci	166
Usługi skierowane do bezrobotnych	168
Analiza SWOT	170
13. POWIAT ŻARSKI.....	174
Informacje ogólne	174
Usługi skierowane do osób starszych	174

Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych.....	175
Usługi skierowane do rodzin i dzieci	177
Usługi skierowane do bezrobotnych	179
Analiza SWOT	182
14. POWIAT STRZELECKO-DREZDENECKI.....	185
Informacje ogólne	185
Usługi skierowane do osób starszych	185
Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych.....	186
Usługi skierowane do rodzin i dzieci	188
Usługi skierowane do osób bezrobotnych	190
Analiza SWOT	192
15. BADANIE W SZKOŁACH	195
16. PODSUMOWANIE	207
Usługi kierowane do osób starszych	207
Usługi kierowane do osób niepełnosprawnych.....	211
Usługi kierowane do rodzin i dzieci	213
Usługi kierowane do osób bezrobotnych	218
Perspektywy rozwoju usług społecznych.....	222
REKOMENDACJE	231

SŁOWNIK POJĘĆ

Centra integracji społecznej (CIS) to jednostki organizacyjne, które służą reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem. Działalność CIS-ów obejmuje głównie warsztaty i szkolenia umożliwiające zdobycie lub podwyższenie kwalifikacji zawodowych, praktyki i staże, a także indywidualne programy zatrudnienia socjalnego, dopasowane do możliwości i umiejętności uczestnika oraz udział w grupach wsparcia, grupach samopomocowych, zajęciach terapeutycznych umożliwiających zdobywanie praktycznych, „życiowych” umiejętności ułatwiających rozwiązywanie problemów osobistych i rodzinnych, wzmacniających motywację do zmiany własnego losu i umożliwiających codzienne funkcjonowanie w społeczeństwie.

Domy dziennego pobytu (DDP) to ośrodki wsparcia przeznaczone dla osób starszych. Zapewniają podopiecznym kilkugodzinną opiekę, w tym posiłki, a także organizują zajęcia m.in. ruchowe, artystyczne, edukacyjne. Poprzez realizację tych usług instytucje te podtrzymują seniorów w dobrej kondycji psychicznej i zdrowotnej, a także rozwijają ich relacje z otoczeniem społecznym, dzięki czemu nie są oni narażeni na zjawisko wykluczenia towarzyskiego.

Domy pomocy społecznej (DPS) są formą pomocy, którą mogą być objęte osoby w podeszłym wieku, osoby przewlekle somatycznie chore, osoby przewlekle psychicznie chore, dorośli niepełnosprawni intelektualnie, dzieci i młodzież niepełnosprawni intelektualnie oraz niepełnosprawni fizycznie. Na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej domy pomocy społecznej mogą być prowadzone przez: jednostki samorządu terytorialnego, kościoły, związki wyznaniowe oraz organizacje społeczne, fundacje i stowarzyszenia, inne osoby prawne oraz osoby fizyczne. Każdy dom pomocy społecznej musi mieć zezwolenie wojewody właściwego ze względu na położenie domu. Aby uzyskać zezwolenie, dom pomocy społecznej musi spełniać standard, tzn. świadczyć usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających, a organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez dom musi uwzględniać m.in. wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności.

Kluby dziecięce są jedną z form opieki nad małymi dziećmi, których celem jest pomoc rodzicom w godzeniu pracy zawodowej z obowiązkami rodzinnymi (opieką nad dziećmi). Mają wspierać rodziców w opiece i wychowaniu dzieci, ale przede wszystkim zapewniać dziecku możliwość uczenia się poprzez zabawę oraz opiekę w czasie, gdy rodzice nie mogą jej sprawować osobiście np. w czasie gdy są w pracy. Co ważne, klub dziecięcy zapewnia dzieciom opiekę w warunkach zbliżonych do warunków domowych. Dzięki temu dziecko czuje się bezpiecznie, a odpowiednio przygotowana kadra pomoże mu się szybciej rozwijać – zdobywa nowe umiejętności społeczne, takie jak praca w grupie, nawiązywanie relacji z innymi dziećmi, ale także uczy się samodzielnej zabawy.

Kluby integracji społecznej (KIS) to jednostki powoływane na podstawie ustawy z 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1828), których celem jest udzielenie pomocy osobom oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodo-

wych jako wartości na rynku pracy. KIS działają na rzecz integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych.

Kluby seniora są to nieformalne grupy tworzone spontanicznie i prowadzone najczęściej przez samych seniorów. Choć mogą być jednocześnie wspierane przez jednostki, przy których powstają. Mogą działać przy organizacjach pozarządowych, parafiach, ośrodkach kultury lub ośrodkach pomocy społecznej. Ideą przyświecającą klubom seniora jest integrowanie i wspieranie aktywności osób starszych, zaspakajając jednocześnie ich potrzeby towarzyskie.

Mieszkania chronione są to podmioty, które powstają, aby zapewnić schronienie, pomoc specjalistyczną dla usamodzielnionej młodzieży, która opuściła placówki opiekuńczo-wychowawcze, resocjalizacyjne i rodziny zastępcze.

Ośrodki interwencji kryzysowej (OIK) są to placówki, których celem jest koordynacja działań zmierzających do rozwiązania sytuacji kryzysowej osób, rodzin będących ofiarami przemocy domowej lub znajdujących się w innej sytuacji kryzysowej. Ośrodki zapewniają schronienie osobom dotkniętym przemocą domową, ponadto udzielają poradnictwa specjalistycznego osobom znajdującym się w sytuacji kryzysu.

Ośrodki pomocy społecznej (OPS) to jednostki organizacyjne tworzone w celu realizacji zadań gminy z zakresu pomocy społecznej. Ośrodek pomocy społecznej realizuje zadania własne z zakresu pomocy społecznej gminy, a także zadania z zakresu pomocy społecznej zlecone gminie. Ośrodek pomocy społecznej może ponadto wytaczać na rzecz obywateli powództwa o roszczenia alimentacyjne, a także kierować wnioski o ustalenie stopnia niepełnosprawności do organów określonych odrębnymi przepisami. W miastach na prawach powiatu miejski ośrodek pomocy społecznej może spełniać funkcję powiatowego centrum pomocy rodzinie.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze zapewniają dzieciom i młodzieży pozbawionym częściowo i całkowicie opieki rodzicielskiej oraz niedostosowanym społecznie dzienną lub całodobową, ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie, jak i wspierają działania rodziców w wychowaniu i sprawowaniu opieki. Zgodnie z art. 80 ustawy o pomocy społecznej, dziecko powinno być kierowane do całodobowej placówki opiekuńczo-wychowawczej dopiero po wyczerpaniu innych możliwości pomocy rodzinie naturalnej lub zapewnienia mu rodzinnych form pieczy zastępczej. Pobyt w placówce powinien mieć charakter przejściowy, tj. do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub ustanowienia rodziny zastępczej. Placówki ze względu na specyfikę działań dzielą się na: placówki wsparcia dziennego, placówki interwencyjne, placówki rodzinne oraz placówki socjalizacyjne.

Placówki wsparcia dziennego realizują zadania z zakresu wspierania rodziny w opiece i wychowaniu dzieci z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w formie: 1) opiekuńczej, zapewniającej opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe, rozwój zainteresowań; 2) specjalistycznej, zapewniającej socjoterapię, terapię, korekcję, kompensację, logopedię; realizującej indywidualne programy korekcyjne, psychokorekcyjne lub psychoprofilaktyczne, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną, socjoterapię, oraz 3) podwórkowej, realizującej animację i socjoterapię.

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne realizują zadania z zakresu udzielania dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, a także udzielanie rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży. Korzystanie z pomocy udzielanej przez poradnie jest dobrowolne i bezpłatne. Poradnie zajmują się wczesnym wspomaganie rozwoju i terapią dzieci z niepełnosprawnością, diagnozowaniem dzieci ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi (przewlekłe chorymi), terapią indywidualną, grupową i rodzin, diagnozowaniem i poradnictwem w sprawach trudności emocjonalnych dzieci i młodzieży, przygotowaniem uczniów do wyboru kierunku kształcenia i wyboru szkoły, opieką logopedyczną oraz profilaktyką uzależnień.

Powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR) realizują zadania powiatu dotyczące rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych. Celem tych działań jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Do zadań instytucji należy również prowadzenie specjalistycznego poradnictwa, organizowanie opieki w rodzinach zastępczych, zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, w szczególności przez organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży. Do zadań instytucji należy także prowadzenie specjalistycznego poradnictwa, organizowanie opieki w rodzinach zastępczych, zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, w szczególności przez organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, dla dzieci i młodzieży. Oprócz pomocy finansowej centra oferują również pomoc przy integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego. Pomagają również osobom, które uzyskały status uchodźcy w naszym kraju.

Powiatowe urzędy pracy (PUP) realizują zadania w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej określone w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. nr 99, poz. 1001, ze zm.), a w szczególności opracowują i realizują programy promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy stanowiącego część powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, pozyskują i gospodarują środkami finansowymi na realizację zadań z zakresu aktywizacji lokalnego rynku pracy, udzielają pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy, a także pracodawcom w pozyskaniu pracowników przez pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe, rejestrują bezrobotnych i poszukujących pracy, inicjują i wdrażają instrumenty rynku pracy.

Rodzinne domy pomocy są nowoczesną formą całodobowych usług opiekuńczych i bytowych świadczonych przez osoby lub rodziny w ich miejscu zamieszkania. Zadaniem rodzinnych domów pomocy jest zapewnienie całodobowej opieki nie mniej niż 3 i nie więcej niż 8 seniorom. Mają one służyć pomocą osobom wymagającym wzmożonej opieki ze względu na znaczne ograniczenie w codziennym funkcjonowaniu, które wynika z podeszłego wieku. Dzięki rodzinnym domom pomocy możliwe jest efektywniejsze zaspokojenie potrzeb w zakresie opieki długoterminowej dla seniorów, przy minimalnym nakładzie finansowym. Nie jest konieczne ponoszenie wydatków na stworzenie odrębnej placówki, albowiem usługi społeczne świadczone są w domach osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Rodziny zastępcze zapewniają tymczasową lub stałą opiekę i wychowanie dziecka pozbawionego całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej. W wypełnianiu swoich funkcji kierują się dobrem przyjętego dziecka i poszanowaniem jego praw. Rodzina taka pełni funkcję rodziców zastępczych bez zrywania więzi z rodziną biologiczną dziecka. Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2012 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2011 r. nr 149, poz. 887 ze zm.) formami rodzinnej pieczy zastępczej są: rodzina zastępcza spokrewniona (wstępni lub rodzeństwo dziecka), rodzina zastępcza niezawodowa (niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka), zawodowa rodzina zastępcza, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna (niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka) oraz rodzinny dom dziecka, który tworzony jest przez małżonków lub osobę niepozostającą w związku małżeńskim, sprawującymi opiekę nad łącznie nie więcej niż ośmiorgiem dzieci oraz osobami, które osiągnęły pełnoletniość, przebywając w pieczy zastępczej.

Spółdzielnie socjalne zgodnie z ustawą z 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2006 r. nr 94, poz. 651) tworzą w większości osoby zagrożone marginalizacją ze względu na bezrobocie, niepełnosprawność, bezdomność itp. Członkowie spółdzielni tworzą dla siebie miejsca pracy i rozwijają kompetencje społeczne. Pod różnymi względami spółdzielnia socjalna przypomina spółkę, jednak co ją różni od spółki to przede wszystkim następujące cechy: w spółdzielni socjalnej nie dochodzi do podziału zysków, w przeciwieństwie do spółki, członkowie spółdzielni są zobowiązani do pracy na jej rzecz, każdy z jej członków ma dokładnie jeden głos, niezależnie od wysokości wniesionego udziału – wszystkie decyzje są podejmowane demokratycznie.

Środowiskowe domy samopomocy (ŚDS) przeznaczone są dla osób, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększenia zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej. Środowiskowe domy samopomocy świadczą usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Warsztaty terapii zajęciowej (WTZ) są placówkami stwarzającymi osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Realizacji powyższych celów służy stosowanie technik terapii zajęciowej zmierzających do usamodzielnienia uczestników, poprzez wyposażenie ich w umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, a także rozwijania psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiającym uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy. Warsztaty mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub przez inne podmioty.

Żłobki to zakłady opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci w wieku od 6 tygodni do około 3 lat, których rodzice lub opiekunowie pracują poza domem. Żłobki zapewniają dzieciom żywienie, zabiegi pielęgnacyjno-zdrowotne, opiekę wychowawczą oraz niekiedy zajęcia edukacyjne.

STRESZCZENIE

Diagnoza usług społecznych w powiatach województwa lubuskiego została wykonana na potrzeby Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze. Badanie było współfinansowane przez UE ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach PT Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020.

Konieczność przeprowadzenia badań na temat usług społecznych realizowanych w powiatach województwa lubuskiego uwarunkowana była niedostatkami wiedzy o sytuacji sektora usług społecznych na omawianym obszarze. Znajomość tej problematyki jest istotna dla trafnej i efektywnej realizacji przedsięwzięć zaplanowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego. Usługi społeczne są tu rozumiane jako świadczenia niepieniężne obejmujące opiekę nad dziećmi, osobami starszymi i osobami z niepełnosprawnością oraz wyspecjalizowane usługi pracy socjalnej. Diagnozie zostały poddane następujące usługi:

1. Usługi asystenckie i opiekuńcze nad osobami w różnym stopniu niesamodzielnymi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze.
2. Usługi wsparcia rodziny:
 - a) praca z rodziną, w tym asystentura rodzinna, konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, terapia i mediacja, usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, pomoc prawna, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego, organizowanie dla rodzin spotkań mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji („grupy wsparcia”, „grupy samopomocowe”),
 - b) pomoc w opiece i wychowaniu dziecka, w tym usługi placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej oraz w formie pracy podwórkowej.
3. Usługi pieczy zastępczej.
4. Usługi w mieszkaniach chronionych.

Raport z badania został podzielony na 17 części. 14 rozdziałów poświęcono analizie sektora usług społecznych w poszczególnych powiatach województwa lubuskiego. Rozdział 15 przedstawia wyniki badania audytoryjnego przeprowadzonego w szkołach średnich z województwa lubuskiego. Badanie miało na celu sprawdzenie, na ile uczniowie szkół średnich mają świadomość, jakie instytucje mogą im pomóc w trudnych sytuacjach życiowych. W przedostatniej części opracowania znajduje się podsumowanie, w którym opisano rozwój instytucji pomocy społecznej oraz określono, na ile owa infrastruktura odpowiada na aktualne i przyszłe zapotrzebowanie społeczne. W ostatnim rozdziale przedstawiono rekomendacje wynikające z przeprowadzonych badań i analiz.

Z diagnozy przeprowadzonej na poziomie powiatów województwa lubuskiego wynika, że znaczna liczba mieszkańców zagrożona jest ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. W 4 powiatach (strzelecko-drezdeneckim, sulęcińskim, żagańskim i krośnieńskim) to właśnie z powodu ubóstwa zrealizowano niemal co trzecią usługę społeczną. W innych powiatach sytuacja prezentuje się nieco lepiej. Duży odsetek zrealizowanych usług dotyczył przeciwdziałania takim problemom, jak niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba. W powiatach zielonogórskim i świebodzińskim częstym powodem udzielania usług społecznych była też bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej jest dość znaczny, choć w różnych powiatach nasilenie tego problemu jest zmienne (od 4,2% w Zielonej Górze do 15,4% w powiecie strzelecko-drezdeneckim).

Choć ze świadczeń pomocy społecznej korzysta stosunkowo duża liczba osób, dostępność infrastruktury społecznej jest ograniczona, a przy tym w niewielkim stopniu zróżnicowana terytorialnie. Stan rozwoju usług środowiskowych i wspierających (w tym w usamodzielnianiu się), należy ocenić jako niedostateczny. Trzeba też stwierdzić, że ciągły rozwój sektora ekonomii społecznych jak dotąd nie przełożył się na istotne rozbudowanie oferty usług społecznych. Należy jednak podkreślić, że pozytywnie układa się współpraca między instytucjami pomocy społecznej a podmiotami III sektora.

W województwie lubuskim spotkać można powiaty, które przechodzą intensywny proces zmian społecznych w związku z szybkim rozwojem gospodarczym (miasta Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski). Licznie reprezentowane są też powiaty, których rozwój odbywa się znacznie wolniej i muszą one radzić sobie z poważnymi problemami strukturalnymi. Na ich obszarze odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej jest większy niż na terenach lepiej rozwijających się. Wyróżnić też można regiony, w których określone problemy społeczne (np. niepełnosprawność) pojawiają się z niewielkim natężeniem (np. powiat słubicki). Nie brakuje również i takich obszarów, w których problemy te osiągają ponadprzeciętne rozmiary (np. miasto Gorzów Wielkopolski), co znacząco utrudnia prowadzenie skutecznej polityki społecznej.

Efektom znaczących różnic w sytuacji społecznej poszczególnych powiatów jest zróżnicowany stopień rozwoju ich infrastruktury społecznej. Celem niniejszego raportu jest sprawdzenie, czy powiatowa infrastruktura społeczna jest dostosowana do występujących na poziomie lokalnym problemów, wyzwań i zagrożeń a także porównanie sytuacji społecznej w powiatach i pokazanie różnic w stopniu rozwinięcia poszczególnych usług społecznych. Dokonanie porównań pozwoli sformułować wnioski ogólne na temat stopnia przygotowania infrastruktury społecznej w powiatach do rozwiązywania istotnych społecznie problemów i identyfikowania obszarów wymagających pilnych działań naprawczych. Celem diagnozy jest też określenie dostępności usług społecznych na analizowanym obszarze.

Mimo tego, że sytuacja społeczna w powiatach województwa lubuskiego istotnie różni się między sobą, to jednocześnie kierunek zmian demograficznych jest dla wszystkich podmiotów taki sam. Populacja województwa lubuskiego znajduje się w cyklu starzenia się. Na terenie każdego powiatu obserwuje się wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym i spadek udziału osób w wieku produkcyjnym. Zachodzące zmiany demograficzne powodują określone implikacje dla systemu opieki społecznej. Zwiększać się bowiem będzie popyt na usługi społeczne związane z potrzebami osób w podeszłym wieku. Z diagnozy usług społecznych wynika, że obecna oferta usług jest niepełna, a dostępność do wielu z nich bardzo ograniczona. Wystarczy powiedzieć, że na 42 domy pomocy społecznej funkcjonujące w województwie lubuskim tylko 10% oferuje usługi kierowane bezpośrednio do seniorów. Mogą oni skorzystać z usług domów pomocy społecznej w 3 powiatach: w mieście Zielona Góra (2 ośrodki), gorzowskim i żarskim. Działające DPS w pozostałych powiatach realizują usługi dla innych grup docelowych. Słabo rozwinięta jest też sieć domów dziennego pobytu. W całym województwie działa ich tylko 8. Dodatkowym problemem jest to, że wspomniane placówki działają w zaledwie 6 z 14 powiatów województwa lubuskiego. Oznacza to, że ponad połowa powiatów nie świadczy usług w tym zakresie.

Placówki dziennego pobytu dla osób w podeszłym wieku powstały na terenie takich powiatów, jak żagański, zielonogórski, miasto Zielona Góra, świebodziński, krośnieński i miasto Gorzów Wielkopolski.

Potrzeba stworzenia placówek dziennego pobytu dotyczy aż 8 powiatów, przy czym w połowie z nich odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie populacji jest największy w województwie (powiat nowosolski, żarski, międzyrzecki, strzelecko-drezdenecki). Casus 4 wymienionych wcześniej powiatów obrazuje niedostosowanie infrastruktury społecznej do potrzeb społecznych. Nawet w tych powiatach, w których istnieją placówki dziennego pobytu, wydaje się, że ich liczba nie do końca odpowiada na zapotrzebowanie społeczne. Bardzo często przyjmowane jest założenie, że opiekę nad seniorami powinna pełnić rodzina. Trzeba jednak mieć na uwadze to, że w dobie przemian społecznych (migracje, rozpad więzi rodzinnych) rola rodziny w zapewnianiu opieki osobom niesamodzielnym okazuje się niewystarczająca.

Z myślą o seniorach uruchomiono w niektórych powiatach (np. w mieście Zielona Góra) centrum usług opiekuńczych, które pomagają osobom w podeszłym wieku w poradzeniu sobie z codziennymi problemami w miejscu ich zamieszkania. Działające tam centrum ma liczną grupę beneficjentów, co pokazuje, że format usługi społecznej celnie trafia w potrzeby społeczne i może być z powodzeniem przenoszony do innych powiatów.

Pozytywnie należy oceniać uzupełnianie infrastruktury społecznej o kluby seniorów. Choć trzeba jednocześnie podkreślić, że wiele z nich nie otrzymuje wsparcia ze strony władz samorządowych na miarę oczekiwań. Powstały one przy parafiach, organizacjach pozarządowych i to od nich otrzymują środki na działalność a tylko część działa przy miejskich domach kultury lub ośrodkach pomocy społecznej. Mimo trudności (lokalowych, organizacyjnych, finansowych) w powołaniu do życia klubu seniora w każdym powiecie zdołała się wykształcić taka forma instytucji, przy czym zachodzą poważne różnice w stopniu ich rozwinięcia.

Problem niepełnosprawności ma zróżnicowane natężenie w poszczególnych powiatach. Takie powiaty jak ślubicki czy międzyrzecki charakteryzują się niewielką skalą tego zjawiska. Na 14 powiatów ponad połowa ma wysoki udział osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie populacji.

W powiecie międzyrzeckim występuje największa liczba instytucji typu DPS. Na mapie województwa nie brakuje jednak białych plam, co sugeruje brak infrastruktury w tym zakresie. Dwa powiaty nie mają placówek tego typu (ślubicki i żagański). W powiecie ślubickim ów deficyt jest jednak rekompensowany działalnością 4 środowiskowych domów samopomocy. Z kolei w powiecie żagańskim, w którym problem niepełnosprawności jest dość duży, braki w infrastrukturze ukazują niedopasowanie oferty usług do potrzeb społecznych i uwarunkowań. W wielu powiatach liczba oczekujących na miejsca w DPS skłania do wniosku, że potrzebne są dodatkowe ośrodki tego typu. Przy istniejących zasobach instytucjonalnych, strona podaźowa nie jest w stanie całkowicie odpowiedzieć na potrzeby strony popytowej.

Na terenie województwa lubuskiego rozwinęła się usługa świadczona w ramach środowiskowych domów samopomocy. Sieć tych placówek nie charakteryzuje się jednak ani wysokim stopniem rozwoju, ani równomiernym rozłożeniem na poziomie powiatowym. Po pierwsze, w 4 powiatach dostęp do instytucji ŚDS w ogóle nie istnieje. Co gorsza, największe braki w infrastrukturze występują w powiatach, w których problem niepełnosprawności cechuje się wysoką intensywnością (powiat żagański, żarski, wschowski). Po drugie, w 3 powiatach (nowosolski, zielonogórski, świebodziński) podaź usług jest zapewniana tylko przez 1 ŚDS, co każe zastanowić się, czy dostępność tej usługi jest wystarczająco dobra. Należy podejrzewać, że znaczna część osób niepełnosprawnych pozbawiona jest możliwości ko-

rzystania z pomocy w tym zakresie. Składają się na to duża odległość, trudności z dojazdem, konieczność ponoszenia wydatków na przejazdy itp.

Problemy demograficzne województwa lubuskiego wynikają m.in. z ujemnego przyrostu naturalnego. Oznacza to, że więcej osób umiera, niż przychodzi na świat. Należy więc zastanowić się, czy istniejąca infrastruktura społeczna zapewnia wsparcie zachęcające do zakładania rodzin i starania się o potomstwo. W 5 powiatach kwestia zapewnienia dostępu do żłobków stała się priorytetem polityki prorodzinnej na poziomie lokalnym. Liderem jest miasto Zielona Góra. Korzystnie prezentuje się też miasto Gorzów Wielkopolski. Natomiast osiem powiatów ma niedopasowaną infrastrukturę do potrzeb społecznych, z czego dwa powiaty (zielonogórski i sulęciński) mają największe zaległości do nadrobienia.

Usługi na rzecz wspierania rodzin i dzieci mogą być też pełnione w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w formie: 1) opiekuńczej, zapewniającej opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe, rozwój zainteresowań; 2) specjalistycznej, zapewniającej socjoterapię, terapię, korekcję, kompensację, logopedię; realizującej indywidualne programy korekcyjne, psychokorekcyjne lub psychoprofilaktyczne, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną, socjoterapię, oraz 3) podwórkowej, realizującej animację i socjoterapię. Najsilniej rozwinięte są w województwie opiekuńcze placówki wsparcia dziennego (zadania z tego zakresu są pełnione przez świetlice środowiskowe). Wyniki przeprowadzonego badania sugerują jednak istnienie deficytów w zakresie dostępu do placówek świadczących specjalistyczne usługi (socjoterapia, terapia itp.). Konieczne jest rozwijanie infrastruktury w kierunku stworzenia dodatkowych placówek specjalistycznych. Placówki dziennego pobytu najlepiej rozwinęły się w południowej części województwa. Najwięcej placówek istnieje w powiatach: żagańskim i nowosolskim. Stosunkowo dobrze rozwinięta jest też sieć w powiatach: miasto Zielona Góra, zielonogórskim i żarskim. W północnej części województwa tylko w mieście Gorzów Wielkopolski, placówki dziennego pobytu są licznie reprezentowane. Najmniej rozwinięte pod tym względem są powiaty: słubicki, świebodziński oraz strzelecko-drezdenecki. Szczególnie w tych powiatach zaleca się rozbudowę placówek dziennego pobytu.

W każdym powiecie funkcjonują rodziny zastępcze, aczkolwiek ich liczba oraz stopień rozwinięcia poszczególnych form rodzinnej pieczy zastępczej są mocno zróżnicowane. Można pokusić się jednak o sformułowanie dwóch ogólnych wniosków. Po pierwsze, w całym województwie najmniej rozwiniętą formą rodzinnej pieczy zastępczej są rodzinne domy dziecka. Po drugie, w każdym powiecie występują trudności w znalezieniu nowych rodzin zastępczych. Trudności te wynikają m.in. z wysokich wymogów, jakim muszą sprostać kandydaci na rodziny zastępcze, ale także z niskiej świadomości społecznej na temat możliwości pełnienia roli rodziny zastępczej.

Niedorozwój rodzinnej pieczy zastępczej tworzy zachęty do korzystania z instytucjonalnej pieczy zastępczej. Sieć tych placówek pokrywa prawie całe województwo (wyjątek stanowi tylko powiat strzelecko-drezdenecki). Najwięcej placówek działa w Gorzowie Wielkopolskim oraz powiecie świebodzińskim.

Teren województwa lubuskiego jest zróżnicowany pod względem rozkładu problemu bezrobocia. Występują w nim obszary (miasto Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra oraz powiat słubicki), w których zjawisko bezrobocia utrzymane jest na bardzo niskim poziomie. Nie brakuje jednak terenów o wysokim natężeniu tego problemu (powiat międzyrzecki, krośnieński, strzelecko-drezdenecki, żagański i nowosolski).

Dla poprawy sytuacji na rynku pracy w powiatach o wysokiej stopie bezrobocia rekomenduje się realizację programów aktywizujących bezrobotnych do zakładania działalności gospodarczej; dywersyfikację podmiotów oferujących usługi społeczne dla bezrobotnych (wspieranie powstawania takich inicjatyw, jak spółdzielnie socjalne, kluby integracji społecznej, centra integracji społecznej); realizację projektów multiinstytucjonalnych łączących zasoby instytucji publicznych z zasobami i wiedzą instytucji społecznych i pozarządowych.

Powiaty o stopie bezrobocia wyższej niż średnia wojewódzka (10,5%) mają jednocześnie wyższy odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej niż te powiaty, których sytuacja na rynku pracy prezentuje się korzystniej. Zjawisko bezrobocia często odpowiada za powstawanie innych problemów społecznych: ubóstwo, przemoc rodzinna, alkoholizm itp. Warunkiem zmniejszenia odsetka osób uzależnionych od środowiskowej pomocy społecznej jest nie tylko poprawa sytuacji ekonomicznej czy materialnej, ale również promowanie pozytywnych postaw społecznych.

Aktywizacja społeczno-zawodowa świadczona jest przez powiatowe urzędy pracy, ale także podmioty ekonomii społecznej. Mamy tutaj na myśli kluby integracji społecznej, centra integracji społecznej i spółdzielnie socjalne. Sieć KIS pokrywa 10 spośród 14 powiatów województwa lubuskiego. W takich powiatach, jak zielonogórski, świebodziński, wschowski i nowosolski nie rozwinęła się tego typu instytucja. W zdecydowanej większości powiatów (wyjątkiem jest powiat gorzowski) kluby integracji społecznej znajdują się w fazie załazkowej (ich liczba jest niewielka). Nieco lepiej rozwinięta jest sieć CIS. Tylko w 3 powiatach nie wykształciły się centra integracji społecznej. Natomiast 3 powiaty (strzelecko-drezdenecki, gorzowski i żagański) można uważać za obszary dobrze rozwiniętej sieci CIS. Z badań wynika, że instytucje CIS realizują wiele projektów wspierających osoby bezrobotne. Często instytucje te działają w kooperacji z PUP. Wydaje się, że taki model współpracy powinien być dalej rozwijany, w szczególności w tych powiatach, w których sytuacja na rynku pracy należy do trudnych.

Spółdzielnie socjalne są instytucjami, które obecnie intensywnie rozwijają się na obszarze województwa. Wspieraniem rozwoju tych organizacji zajmują się m.in. Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej. W całym województwie działają 2 tego typu instytucje (w miastach Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski). Na koniec 2016 roku, w 5 powiatach nie odnotowano istnienia spółdzielni socjalnych. Tylko w 2 powiatach istnieje większa liczba spółdzielni (miasto Zielona Góra i powiat żarski). Konieczne wydaje się dalsze wspieranie powstawania tego typu instytucji, ponieważ są one w stanie, po pierwsze, zmniejszyć bezrobocie, po drugie zaś, zaktywizować osoby długotrwale bezrobotne.

Ogólnym wnioskiem po zrealizowaniu badań jest to, że mimo licznych słabości infrastrukturalnych i niedostępności lub słabej dostępności usług (np. usług terapeutycznych dla dzieci i młodzieży) widać liczne działania podejmowane przez instytucje publiczne i organizacje pozarządowe mające na celu tworzenie nowych usług społecznych lub wprowadzanie innowacji w zakresie ich świadczenia. Przykładem nowej usługi jest mieszkanie treningowe dla osób niesamodzielnych – uczące, jak samodzielne zajmować się sprawami codziennymi. Za innowację w zakresie świadczenia usług można uważać centrum usług opiekuńczych, któremu przyświeca idea zapewniania usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osób potrzebujących wsparcia. Ciekawą inicjatywą jest też zakładanie międzygminnych centrów integracji społecznej. Niewątpliwie warto też kontynuować działania na rzecz aktywizowania środowisk sąsiedzkich do sprawowania opieki nad osobami niesamodzielnymi. Po stronie organizatorów i realizatorów pomocy społecznej rośnie też przekonanie o konieczności rozwijania nowoczesnych usług społecznych (m.in. wolontariat opiekuńczy, teleopieka, usługi wytchnieniowe).

METODOLOGIA BADANIA

Techniki badawcze

W ramach przedmiotowego badania zastosowano następujące techniki badawcze:

- Desk research

Dokumenty do badania desk research były gromadzone w sposób celowy i uzupełniane za pomocą metody kuli śniegowej. Takie rozwiązanie umożliwiło bazowanie na pełnej puli dokumentów, które dotyczyły przedmiotowego zagadnienia.

- Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)

W ramach badania IDI zrealizowano 137 wywiadów według następującej struktury:

- a) przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego na poziomie powiatów – 10 wywiadów,
- b) przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego na poziomie gminy – 12 wywiadów
- c) przedstawiciele powiatowych centrów pomocy rodzinie – 12 wywiadów,
- d) nauczyciele w szkołach – 5 wywiadów,
- e) przedstawiciele miejskich oraz gminnych ośrodków pomocy społecznej – 14 wywiadów,
- f) przedstawiciele organizacji pozarządowych działających w obszarze przedmiotu badania – 14 wywiadów,
- g) przedstawiciele podmiotów ekonomii społecznej – 14 wywiadów,
- h) przedstawiciele funkcjonujących spółdzielni socjalnych – 5 wywiadów,
- i) przedstawiciele powiatowych urzędów pracy – 11 wywiadów,
- j) przedstawiciele domów pomocy społecznej – 14 wywiadów
- k) przedstawiciele środowiskowych domów samopomocy – 5 wywiadów,
- l) przedstawiciele klubów seniora – 2 wywiady,
- m) przedstawiciele uniwersytetów trzeciego wieku – 3 wywiady,
- n) przedstawiciel centrum usług opiekuńczych – 1 wywiad,
- o) przedstawiciel domu dziennego pobytu – 1 wywiad,
- p) przedstawiciel poradni psychologiczno-pedagogicznej – 1 wywiad,
- q) przedstawiciel domu dziecka – 1 wywiad,
- r) przedstawiciel ośrodka interwencji kryzysowej – 1 wywiad,
- s) przedstawiciele świetlic środowiskowych – 5 wywiadów,
- t) przedstawiciele noclegowni – 5 wywiadów.

Dobór próby do wywiadów IDI był celowy, a operatem doboru były rejestry publiczne.

- Wywiady kwestionariuszowe (CAWI),

Zrealizowano badanie za pośrednictwem kwestionariusza internetowego CAWI z organizatorami usług społecznych i podmiotami realizującymi usługi społeczne. W przypadku

grupy organizatorów usług społecznych zrealizowano 84 wywiady, a w przypadku podmiotów realizujących usługi społeczne przebadano 118 podmiotów.

W przypadku obydwu grup badawczych zastosowano dobór celowy, a operatami badawczymi były rejestry publiczne.

- Ankiety audytoryjne

Badanie techniką ankiet audytoryjnych było przeprowadzone w trzech szkołach ponadgimnazjalnych. Szkoły do badania były dobrane w drodze losowania prostego, a operatem badawczym był rejestr szkół ponadgimnazjalnych. Badanie zostało zrealizowane na próbie 132 respondentów.

- Warsztaty rekomendacyjne

Końcowym elementem fazy gromadzenia danych była realizacja warsztatów rekomendacyjnych, które miały charakter paneli eksperckich. Warsztaty były realizowane na terenie wszystkich powiatów, a udział w nich brali przedstawiciele podmiotów organizujących i realizujących usługi społeczne. W ramach badania zrealizowano 14 warsztatów rekomendacyjnych. Dobór respondentów do badania był celowy, a operatem badawczym były rejestry publiczne dotyczące organizatorów i realizatorów usług społecznych.

- Analizy SWOT

W ramach diagnozy każdego powiatu przygotowano analizę SWOT zawierającą syntetyczne przedstawienie kwestii usług społecznych w każdym z powiatów. Analizy SWOT zostały przygotowane w oparciu o dane pozyskane ze wszystkich technik badawczych, a realizacja techniki badawczej ma charakter syntetyzujący.

Sposoby analizy danych

W ramach badania zrealizowanego technikami ilościowymi i jakościowymi powstało kilka dużych zbiorów danych, które wymagały odpowiedniego przetworzenia i syntezy. W ramach prac analitycznych wykorzystano następujące sposoby analizy danych:

- Analizy ilościowe

Analizy ilościowe z wykorzystaniem statystyki opisowej były wykorzystane do zaprezentowania danych w ujęciu ilościowym. Statystyki opisowe były tworzone w oparciu o bazy danych pochodzących z rejestrów publicznych (GUS, Bank Danych Lokalnych) oraz badań ilościowych CAWI i ankiet audytoryjnych. Analizy ilościowe były realizowane za pomocą pakietu SPSS oraz MS Excel.

- **Analizy jakościowe**
Drugim rodzajem analiz były analizy jakościowe, które polegały na agregacji i syntezie jakościowego materiału badawczego. Analizy jakościowe były realizowane za pomocą klucza kategoryzacyjnego oraz przy wykorzystaniu pakietu analitycznego MAX QDA. Dane jakościowe były agregowane do odpowiednich kategorii odpowiadających pytaniom badawczym, a następnie były analizowane przez zespół badawczy i przetwarzane na wnioski płynące z badania.
- **Analizy przestrzenne**
W ramach badania wykorzystano również analizy przestrzenne, które służyły do zaprezentowania badanego zjawiska w ujęciu terytorialnym na poziomie powiatów. Analizy przestrzenne były zrealizowane za pomocą pakietu CONT-EVO MAP.

Ograniczenia metodologiczne i trudności realizacyjne

W toku realizacji prac badawczych wystąpiły pewne okoliczności utrudniające realizację przedmiotowego badania. Poniżej zaprezentowano kluczowe elementy utrudniające realizację:

- **Brak spójności rejestrów i statystyk**
Przekrojowy opis usług społecznych był utrudniony dużym zróżnicowaniem zakresów czasowych analizowanych danych. Należy określić, że analizując tak szerokie zjawisko, nie było możliwe pozyskanie danych dla tych samych okresów czasowych, co skutkowało koniecznością wykonywania analiz na danych pochodzących z różnych lat i źródeł pozyskiwanych też zróżnicowanymi technikami badawczymi.

Choć pozyskane dane statystyczne i sprawozdawcze pochodzą z różnych okresów, to są przydatne z perspektywy przedmiotowej diagnozy i pozwalają zobrazować zjawisko usług społecznych i uchwycić istotne tendencje, rozproszenie i strukturę.
- **Błędne założenia badawcze**
W trakcie prac badawczych nie udało się też w pełni odpowiedzieć na pytania badawcze za pomocą wszystkich założonych technik badawczych. Taki stan rzeczy wynika z pewnego obciążenia poznawczego, co skutkowało tym, że w niektórych pozyskanych do analizy źródłach nie było informacji, które wcześniej zakładano, że będą. Zastosowanie w ramach badania triangulacji technik badawczych pozwoliło w razie braków uzupełnić dane z innych źródeł badawczych, co ostatecznie pozwoliło na udzielenie odpowiedzi na pytania badawcze.
- **Ograniczenia techniczne**
Wykorzystany w ramach prac badawczych program do prezentacji wyników na mapach uniemożliwia prezentację wyników dla zmiennych dyskretnych np. 1–3, 4–6 itd. Konieczne było zatem stworzenie przedziałów dla zmiennych ciągłych np. 0–3, 3–6 itd.

- Ograniczenia czasowe

Ze względu na to, że realizacja projektu badawczego przypadła na okres wakacyjny, trudno było zrealizować badanie w szkołach. W niektórych przypadkach, kiedy trzeba było dotrzeć do celowo dobranych respondentów, ze względu na przerwy urlopowe trudno było umówić wywiady.

1. POWIAT SŁUBICKI

Informacje ogólne

Powiat słubicki położony jest w północno-zachodniej części województwa lubuskiego. Graniczy z gorzowskim od strony północnej, z sulęcińskim od strony wschodniej, z krośnieńskim od południowo-wschodniej, a od strony zachodniej z Krajem Związkowym Brandenburgia w Republice Federalnej Niemiec. Powiat składa się z pięciu gmin: Cybinka, Górzycza, Ośno Lubuskie, Rzepin i Słubice. Siedzibą jest miasto Słubice, liczące – według stanu na koniec 2015 roku – 16 872 mieszkańców.

Usługi skierowane do osób starszych

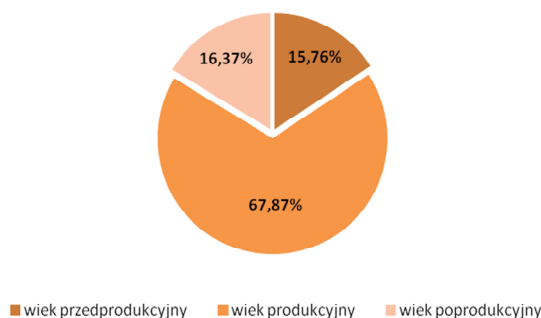
Diagnoza

Według stanu na koniec 2015 roku, powiat był zamieszkiwany przez 47 275 mieszkańców, z czego 49,2% stanowili mężczyźni, a 50,8% – kobiety¹. W porównaniu z danymi z 2010 roku liczba ludności powiatu zmalała o 0,6%. Składały się na to dwie rzeczy. Po pierwsze, ujemny przyrost naturalny (więcej osób umierało, niż się rodziło). Po drugie, ujemny bilans migracji (więcej osób opuszczało teren powiatu). Ludność powiatu stanowiła w 2015 roku 4,6% ogółu populacji zamieszkującej województwo lubuskie. Powiat charakteryzuje się średnim potencjałem ludnościowym. Podobnie jak w całym województwie zauważalne są w nim negatywne trendy demograficzne, które objawiają się nie tylko spadkiem liczby ludności, lecz także zaburzeniem równowagi, jeśli chodzi o strukturę wiekową lokalnej społeczności. Struktura wiekowa mieszkańców powiatu rozkłada się następująco: 64,5% należy do grupy produkcyjnej, prawie 20% do grupy przedprodukcyjnej, a najmniej liczna grupa poprodukcyjna stanowi prawie 16% ogółu populacji. Porównując te dane ze statystykami z 2010 roku, zauważymy wyższy odsetek osób w wieku produkcyjnym (o 5,5%) oraz mniejszy udział w ogólnej populacji osób w wieku poprodukcyjnym (o 2%).

Wykres 1

¹ Powiat słubicki. Statystyczne Vademecum Samorządowca, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Zielona Góra 2016, s. 1.

Struktura wiekowa mieszkańców powiatu słubickiego
- dane aktualne na koniec 2015 roku

Źródło: Bank danych lokalnych GUS

Porównanie statystyk z lat 2010 i 2015 pokazuje, że populacja powiatu słubickiego znajduje się w cyklu starzenia się. Współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 55². Z roku na rok wartość tego współczynnika rośnie, co oznacza nasilanie się niekorzystnych tendencji demograficznych (zwiększanie się liczby osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym). Na tle całego województwa (wynik na poziomie 58,4), sytuacja w powiecie i tak nie wypada najgorzej. Trzeba jednak mieć na uwadze to, że – zgodnie z prognozami GUS – sukcesywnie zwiększać się będzie udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. Oznacza to, że przybywać będzie osób w wieku starszym. W dłuższej perspektywie czasowej system pomocy społecznej będzie musiał poradzić sobie z rosnącą liczbą potrzeb zgłaszanych przez osoby należące do najstarszej grupy wiekowej. Należy więc zadać pytanie o to, na ile dzisiaj lokalny system pomocy społecznej przygotowany jest do zaspokojenia potrzeb społecznych w tym względzie i czy planowane są działania mające na celu rozbudowanie sieci instytucji świadczących usługi społeczne lub zwiększenie jakości oferowanych usług społecznych dla osób starszych.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób starszych

W 2015 roku wydatki ogółem budżetu powiatu słubickiego na 1 mieszkańca wyniosły 867 zł, co stanowiło tylko 91% uśrednionych wydatków dla województwa lubuskiego³. Warto dodać, że w 2015 roku odnotowano spadek wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca powiatu o 5,7% w porównaniu z 2014 rokiem. Wśród wydatków budżetu powiatu 10,4% środków przeznaczono na pomoc społeczną. Wydatki na pomoc społeczną nieznacznie wzrosły w porównaniu z nakładami poniesionymi na ten cel w 2014 roku. Choć zwiększenie środków finansowych na cele polityki społecznej na szczeblu powiatu należy odbierać pozytywnie, to obecny poziom finansowania pomocy społecznej okazał się niewystarczający, aby możliwe było zaoferowanie rozbudowanego katalogu usług społecznych dla osób starszych.

Pomimo licznej grupy osób starszych, liczącej prawie 8000 osób, na terenie powiatu nie funkcjonuje dom pomocy społecznej. Taki stan rzeczy należy ocenić negatywnie. Biorąc pod uwagę opisane wcze-

² Ibidem.

³ Ibidem.

śniej trendy demograficzne, konieczne jest zapewnienie większej dostępności do usług dla osób wymagających opieki z powodu wieku.

Niekoniecznie musi się to wiązać ze stworzeniem domu pomocy społecznej. Uruchomienie takiego ośrodka jest niemożliwe bez zainwestowania poważnych środków finansowych, które znacząco obciążąby budżet powiatu. Trzeba też mieć na uwadze to, że koszt prowadzenia DPS również stanowi poważną barierę (średni koszt pobytu jednego pensjonariusza w DPS kształtuje się w przedziale 37 000–39 000 zł).

Alternatywą dla tworzenia domów pomocy społecznej może być rozwijanie instytucji rodzinnych domów pomocy. Rodzinne domy pomocy są nowoczesną formą całodobowych usług opiekuńczych i bytowych, świadczonych przez osoby lub rodziny w ich miejscu zamieszkania. Zadaniem rodzinnych domów pomocy jest zapewnienie całodobowej opieki nie mniej niż 3 i nie więcej niż 8 seniorom. Służą one pomocą szczególnie osobom wymagającym wzmożonej opieki ze względu na znaczne ograniczenie w codziennym funkcjonowaniu, wynikające z podeszłego wieku. Dzięki rodzinnym domom pomocy możliwe jest efektywniejsze zaspokojenie potrzeb w zakresie opieki długoterminowej dla seniorów przy minimalnym nakładzie finansowym. Nie jest konieczne ponoszenie wydatków na stworzenie odrębnej placówki, albowiem usługi społeczne świadczone są w domach osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Na niewielką dotąd skalę rozwinęła się ta forma usługi społecznej w powiecie słubickim, mimo że korzyści z istnienia takich placówek są niezaprzeczalne, zarówno dla beneficjentów pomocy (seniorów), jak i instytucji organizujących pomoc społeczną w powiecie.

Do deficytów powiatu w zakresie infrastruktury pomocy społecznej należy zaliczyć brak domów dziennego pobytu. Domy dziennego pobytu to ośrodki wsparcia przeznaczone dla osób starszych. Zapewniają kilkugodzinną opiekę, w tym posiłki, a także organizują zajęcia m.in. ruchowe, artystyczne, edukacyjne. Poprzez realizację tych usług instytucje te podtrzymują seniorów w dobrej kondycji psychicznej i zdrowotnej, a także rozwijają ich relacje z otoczeniem społecznym, dzięki czemu nie są oni narażeni na zjawisko wykluczenia społecznego. Należy też zauważyć, że usługi opiekuńcze realizowane w ramach domów dziennego pobytu są znacznie tańsze w porównaniu z całodobową opieką oferowaną w DPS. Zalety tego rozwiązania przemawiają za uwzględnieniem rekomendacji polegającej na stworzeniu domów dziennego pobytu. Dla powiatów o małej bądź średniej wielkości warty rozważenia pomysłem jest tworzenie międzygminnych domów dziennego pobytu. Nakłady na funkcjonowanie placówki nie obciążają wówczas budżetu jednej gminy, lecz są dzielone na większą liczbę gmin partycypujących w przedsięwzięciu.

Środki na realizację powyższej rekomendacji mogą pochodzić z rządowego programu „SENIOR-WIGOR”. Celem programu jest wsparcie seniorów poprzez dofinansowanie działań jednostek samorządu w rozwoju na ich terenie sieci dziennych domów pobytu, ze szczególnym uwzględnieniem jednostek samorządu charakteryzujących się niskimi dochodami lub wysokim odsetkiem seniorów w populacji ogółem oraz brakiem infrastruktury pomocy społecznej służącej do realizacji usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób starszych poza miejscem ich zamieszkania.

Organizatorzy pomocy społecznej w powiecie są świadomi istniejących deficytów w zakresie usług dla seniorów. W trakcie badania jakościowego IDI jeden z pracowników Starostwa Powiatowego w Słubicach przyznawał:

usługi asystenckie i inwestycje w infrastrukturę, odnowienie infrastruktury po to, żeby powstał DPS, domy opieki dziennej, nie mamy czegoś takiego dla seniorów.

W podobnym tonie wypowiadał się pracownik Urzędu Miasta w Słubicach:

Jeśli chodzi o problemy nierozwiązane to są to problemy związane z usługami opiekuńczymi nad osobami w wieku podeszłym. Planujemy powstanie dziennego domu pobytu, ale to jest plan na przyszłe lata.

Seniorzy z powiatu słubickiego mogą liczyć na wsparcie społeczne oferowane w ramach klubów seniora. Są to nieformalne grupy, tworzone spontanicznie i prowadzone najczęściej przez samych seniorów, choć mogą być jednocześnie wspierane przez jednostki, przy których powstają. Mogą one działać przy organizacjach pozarządowych, parafiach, ośrodkach kultury lub ośrodkach pomocy społecznej. Ideą przyświecającą klubom seniora jest integrowanie i wspieranie aktywności osób starszych, zaspakajając jednocześnie ich potrzeby towarzyskie. Na terenie powiatu słubickiego utworzono 3 kluby seniora. W Rzepinie działa klub seniora od 1999 roku. Była to inicjatywa prywatna. W Ośnie Lubuskim klub afiliowany jest przy miejskim domu kultury. Natomiast w Słubicach jest wyodrębnioną jednostką organizacyjną Ośrodka Pomocy Społecznej w Słubicach funkcjonującą w jego strukturze. Do podstawowych zadań klubu w Słubicach należy zapewnienie osobom w wieku emerytalnym pomocy i opieki w zakresie podstawowych potrzeb i udziału w aktywnych formach pracy w grupie oraz w środowisku.

Dominujący w Polsce, w tym także w powiatach województwa lubuskiego, model sprawowania opieki nad osobami niesamodzielnymi, w tym seniorami, nadal w głównej mierze opiera się na pomocy ze strony rodziny. Uzasadnione wydaje się jednak przypuszczenie, że zachodzące zmiany demograficzne (np. wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym oraz wydłużanie się życia) i społeczne (np. migracje) ograniczają możliwości sprawowania opieki nad osobami niesamodzielnymi. Mając na uwadze te tendencje, należy rozwijać formy usług pomagające rodzinom w sprawowaniu opieki nad osobami w podeszłym wieku. Jednym z takich rozwiązań jest tworzenie miejsc opieki wytchnieniowej. Usługa ta polega na czasowym zwolnieniu rodzin z konieczności sprawowania stałej opieki nad osobami niesamodzielnymi. Celem tej usługi jest udzielanie wsparcia rodzinom po to, aby wydłużyć ich zdolność do wykonywania funkcji opiekuńczych względem seniorów. Wykorzystanie zasobów środowiska rodzinnego prowadzi do obniżenia popytu na usługi społeczne (np. w postaci domów dziennego pobytu).

Innym z zalecanych rozwiązań jest aktywizacja środowisk lokalnych w celu tworzenia społecznych (sąsiedzkich) form samopomocy. Sposobem na włączenie grup sąsiedzkich w świadczenie usług opiekuńczych może być uruchomienie projektów przez instytucje publiczne (np. OPS) lub organizacje pozarządowe, prowadzących do zapewnienia osobom samotnym, niesamodzielnym z powodu wieku wsparcia

w podstawowych czynnościach życiowych ułatwiających pozostanie w dotychczasowym miejscu zamieszkania i poprawiających jakość ich życia.

Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych

Diagnoza

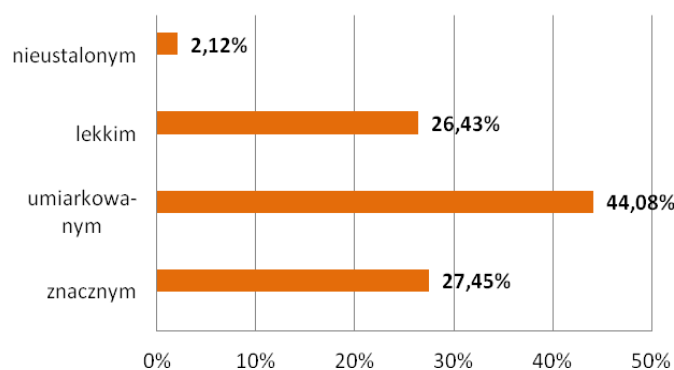
Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2046, 1948, z 2017 r. poz. 777, 935, 1428). niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Dane o liczbie niepełnosprawnych i specyfice zjawiska niepełnosprawności w powiecie słubickim zaczerpnięto z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego przez GUS w 2011 roku. Nie ma bardziej aktualnego, a zarazem kompleksowego opracowania, z którego można byłoby skorzystać do celów opisowo-diagnostycznych. Wynika to z tego, że nie jest prowadzone w Polsce cykliczne badanie pozwalające na dokładniejsze monitorowanie sytuacji osób niepełnosprawnych.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego powiat słubicki zamieszkiwało 5 974 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 3,5% ogółu niepełnosprawnych w województwie lubuskim. W porównaniu ze statystykami z 2002 roku, kiedy przeprowadzano wcześniejszą edycję spisu powszechnego, liczba niepełnosprawnych zmniejszyła się o 8,3%. Na 1 000 osób zamieszkujących powiat słubicki przypadało w 2011 roku 126 niepełnosprawnych (znacznie poniżej średniej dla województwa wynoszącej 167). Spośród wszystkich powiatów z województwa lubuskiego to właśnie w powiecie słubickim stopień nasilenia problemu niepełnosprawności był najmniejszy. Niepełnosprawnością częściej były dotknięte kobiety (52,5%) niż mężczyźni (47,5%). Ponad dwukrotnie liczniejsza była grupa niepełnosprawnych mieszkających w miastach (4104 osoby) niż na terenach wiejskich (1870 osób). Dzięki temu rozproszenie terytorialne problemu niepełnosprawności było stosunkowo niewielkie.

Wykres 2

Osoby niepełnosprawne prawnie według kategorii niepełnosprawności - stan z 2011 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W grupie niepełnosprawnych prawnie (16 lat i więcej), liczącej 1275 osób, najczęściej występowała niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym (ponad 44% przypadków). Znaczny stopień upośledzenia dotyczył co piątego niepełnosprawnego. Lekki stopień upośledzenia występował z podobną częstotliwością. W grupie niepełnosprawnych tylko biologicznie 62% osób odczuwało umiarkowane ograniczenie sprawności, 33% poważne, a tylko 5% całkowite.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne stanowią szczególną grupę beneficjentów pomocy społecznej. Tworzy ona zapotrzebowanie na różnego rodzaju usługi społeczne. Z powodu niepełnosprawności wydano w 2015 roku decyzje o pomocy dla 564 osób. Liczba zrealizowanych usług społecznych na rzecz niepełnosprawnych stanowiła 14% ogółu zrealizowanych usług na terenie powiatu słubickiego. Tylko ubóstwo, bezrobocie i długotrwała choroba częściej stawały się powodem udzielenia pomocy społecznej. Choć powiat ma najniższy w województwie wskaźnik natężenia problemu niepełnosprawności, to kwestia zapewnienia dostępu osobom niepełnosprawnym do kompleksowych usług społecznych nie traci przez to na ważności. Należy więc ustalić, jakie formy wsparcia społecznego mogą otrzymać niepełnosprawni i czy oferowane usługi są dostosowane do potrzeb.

Jedną z form pomocy dla osób z niepełnosprawnością jest zapewnienie stacjonarnej opieki całodobowej w domu pomocy społecznej. Taką formą pomocy mogą być objęte osoby przewlekłe psychicznie chore, dorośli niepełnosprawni intelektualnie, dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie oraz osoby niepełnosprawne fizyczne. Na terenie powiatu słubickiego nie prowadzono domu pomocy społecznej oferującego usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych fizycznie lub psychicznie chorych.

Deficyt w zakresie domów pomocy społecznej jest częściowo rekompensowany funkcjonowaniem czterech środowiskowych domów samopomocy oraz jednego powiatowego ośrodka wsparcia. Łącznie oferują one 105 miejsc. Środowiskowy dom samopomocy (ŚDS) to rodzaj ośrodka wsparcia będący jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu dla osób przewlekłe psychicznie chorych oraz upośledzonych umysłowo, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Słubicach istnieje od 1997 roku. Jest on jednostką organizacyjną Ośrodka Pomocy Społecznej w Słubicach. Placówka przeznaczona jest dla dorosłych osób upośledzonych umysłowo i przewlekłe chorych psychicznie. Ma 24 miejsca. Z początkiem czerwca 2014 roku w gminie Górzycy uruchomiono Środowiskowy Dom Samopomocy, kierując usługi do osób z zaburzeniami psychicznymi i upośledzeniem umysłowo. Analogiczna placówka działa w Ośnie Lubuskim, oferując miejsca dla 20 podopiecznych. Tyle samo osób może otrzymać opiekę w ŚDS w Bieganowie. W Rzepinie funkcjonuje zaś Powiatowy Ośrodek Wsparcia. Głównym zadaniem ośrodka jest zapewnienie podopiecznym wsparcia społecznego, które pozwoli na jak największe usamodzielnienie i integrację społeczną. Z pomocy tej mogą skorzystać 22 osoby z grupy docelowej. Poziom zapelnienia miejsc w tej placówce jest całkowity, przy braku osób oczekujących na miejsce w placówce. Na funkcjonowanie placówki powiat przeznaczana rocznie 334 750 zł, co w przeliczeniu na jednego podopiecznego dało kwotę w wysokości 15 216 zł.

Usługą kierowaną do osób z niepełnosprawnością przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej w powiecie słubickim jest również rehabilitacja społeczna i zawodowa. Warsztat Terapii Zajęciowej

w Żubicach to jednostka, która jako jedyna w powiecie słubickim zajmuje się świadczeniem usług w tym zakresie. Z usług oferowanych przez tę placówkę może skorzystać 40 osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Na działalność tego ośrodka w 2016 roku przeznaczono 639 840 zł, co w przeliczeniu na jednego uczestnika zajęć dało kwotę na poziomie 15 996 zł. Wydaje się, że funkcjonowanie tylko jednej placówki oferującej pomoc w rehabilitacji społeczno-zawodowej jest dalekie od zaspokojenia potrzeb w tym zakresie. Rekomenduje się rozbudowę sieci tego typu instytucji, dbając o równomierny dostęp do ich usług na terenie całego powiatu lub przynajmniej zwiększenie liczby miejsc.

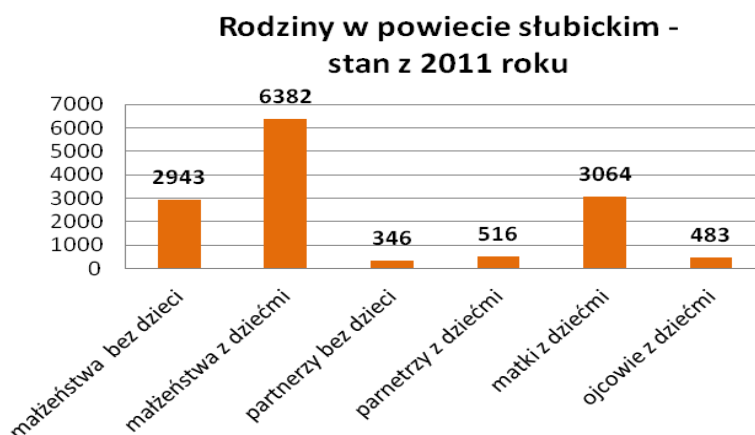
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Słubicach udziela różnorodnych form pomocy osobom niepełnosprawnym z zakresu rehabilitacji społecznej poprzez dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych oraz dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych. PCPR w 2016 roku sfinansowało m.in. turnusy rehabilitacyjne dla 45 osób, przeznaczając na to kwotę 45 000 zł.

Usługi skierowane do rodzin i dzieci

Diagnoza

Źródłem danych o liczbie gospodarstw domowych w powiatach województwa lubuskiego jest Narodowy Spis Powszechny przeprowadzony w 2011 roku. Zgodnie z informacjami pochodzącymi ze spisu, na terenie powiatu słubickiego istniało 16 392 gospodarstw domowych, z czego 21% były to jednoosobowe gospodarstwa, 26% gospodarstwa dwuosobowe, 21% trzyosobowe gospodarstwa i 18% czterosobowe gospodarstwa. Gospodarstwa domowe liczące 5 osób i więcej stanowiły 14% ogółu gospodarstw domowych. W powiecie przeważają głównie mniej liczne gospodarstwa domowe. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wyniosła 2,88, a więc nieco więcej niż średnia wojewódzka kształtująca się na poziomie 2,79.

W 2011 roku powiat słubicki zamieszkiwało 13 735 rodzin. 68% z nich stanowiły małżeństwa, przy czym małżeństw z dziećmi było ponad 2 razy więcej niż małżeństw bezdzietnych. Związki partnerskie miały niewielki, bo tylko 6% udział w ogólnej liczbie rodzin. Na uwagę natomiast zasługuje liczna grupa rodziców samotnie wychowujących dzieci, w szczególności matek (przypadków, w których ojcowie samotnie wychowują dzieci było 6 razy mniej). Sytuacja ekonomiczna rodzin niepełnych jest na ogół gorsza niż sytuacja przeciętnych rodzin z dwojgiem rodziców, a samotnie wychowującemu rodzicowi trudniej wypełniać wszystkie obowiązki związane z wychowaniem dzieci. Mając na uwadze te kwestie, system pomocy społecznej w powiecie słubickim powinien być przygotowany do zapewnienia odpowiedniego wsparcia tych rodzin w wymiarze finansowym, psychologicznym, pedagogicznym i prawnym. Należy przypuszczać, że w wyniku rosnącej liczby rozwodów w Polsce problem ten będzie pogłębiał się w kolejnych latach. Proces projektowania przyszłych mechanizmów usług społecznych powinien uwzględniać opisane wyżej tendencje.

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla rodzin i dzieci

Do rodzin skierowana jest w Polsce bogata oferta usług społecznych. W ustawie z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej przewidziano możliwość udzielenia pomocy rodzinom i poszczególnym jej członkom z powodu przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, w szczególności w rodzinach niepełnych (rodzinach monoparentalnych) lub wielodzietnych.

Zadania z zakresu udzielenia wsparcia społecznego rodzinom przydzielone są zarówno do gmin, jak i do powiatów. Jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, realizującymi zadania na szczeblu gminy są ośrodki pomocy społecznej, natomiast na szczeblu powiatu – powiatowe centra pomocy rodzinie. Na terenie powiatu słubickiego funkcjonuje 5 ośrodków pomocy społecznej (w Słubicach, Górzycy, Ośnie Lubuskim, Cybince i Rzepinie) oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Słubicach.

Z ogólnej liczby 3 930 zrealizowanych usług społecznych w powiecie słubickim w 2016 roku, 3% związanych było z ochroną macierzyństwa, a kolejne 5% z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Niewielka liczba usług (tylko 15, a więc mniej niż 1%) dotyczyła przemocy w rodzinie.

Na terenie powiatu działał tylko 1 żłobek (w Słubicach) mający 15 miejsc, z czego wykorzystano jego możliwości w 80%. Choć nie zapełniono go całkowicie, to trzeba mieć na uwadze to, że dla znacznej części mieszkańców powiatu usługa w formie żłobka lub klubu dziecięcego jest niedostępna terytorialnie. Liczba dzieci do lat 3 w powiecie słubickim wyniosła na koniec 2016 roku 1 328. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach ukształtował się na bardzo niskim poziomie – 0,9%. Rekomenduje się rozbudowę sieci żłobków na terenie powiatu słubickiego. Dobrze rozwinięta sieć żłobków może być formą działań na rzecz poprawienia przyrostu naturalnego w powiecie, co w konsekwencji częściowo złagodzi skutki negatywnych trendów demograficznych. Może też przekładać się na aktywizację zawodową młodych matek.

Przy powiatowym centrum pomocy rodzinie działają: ośrodek interwencji kryzysowej, mieszkanie chronione „Twoja Przystań” oraz poradnia dla dzieci, młodzieży i rodzin.

Celem ośrodka interwencji kryzysowej jest koordynacja działań zmierzających do rozwiązania sytuacji kryzysowej osób, rodzin będących ofiarami przemocy domowej lub znajdujących się w innej sytuacji kryzysowej. Ośrodek zapewnia schronienie osobom dotkniętym przemocą domową, ponadto udziela poradnictwa specjalistycznego osobom znajdującym się w sytuacji kryzysu.

Mieszkania chronione „Twoja Przystań” powstały, aby zapewnić schronienie, pomoc specjalistyczną dla usamodzielnionej młodzieży, która opuściła placówki opiekuńczo-wychowawcze, resocjalizacyjne i rodziny zastępcze. Jak wynika z dokumentu „Ocena zasobów pomocy społecznej w 2016 roku”, do mieszkań chronionych nie skierowano żadnej osoby, mimo że możliwe jest umieszczenie tam 4 osób.

Celem działania Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Słubicach jest udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wsparcia w wyborze kierunku kształcenia i zawodu. Grupą odbiorców pomocy PCPR są też rodzice i nauczyciele. Korzystanie z pomocy udzielanej przez poradnię jest dobrowolne i bezpłatne. Poradnia zajmuje się wczesnym wspomaganiem rozwoju i terapią dzieci z niepełnosprawnością, diagnozowaniem dzieci ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi (przewlekłe chorymi), terapią indywidualną, grupową i rodzin, diagnozowaniem i poradnictwem w sprawach trudności emocjonalnych dzieci i młodzieży, przygotowaniem uczniów do wyboru kierunku kształcenia i wyboru szkoły, opieką logopedyczną oraz profilaktyką uzależnień.

Usługi na rzecz wspierania rodzin i dzieci mogą być też pełnione w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. W powiecie słubickim działają tylko 2 tego typu placówki, co stanowi 0,01% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim a niski stopień ich rozwoju należy zaliczyć do słabych stron powiatowej infrastruktury w zakresie pomocy społecznej. Rekomenduje się podjęcie działań na rzecz rozwinięcia usług społecznych związanych z działalnością placówek dziennego pobytu, zwracając szczególną uwagę na rozwój usług specjalistycznych. Należy dążyć do zapewnienia dostępu do przynajmniej 1 placówki w każdej gminie.

Zasadność podjęcia interwencji w tym zakresie potwierdzają obserwacje uczestników badania jakościowego. Urzędnik z Urzędu Miasta w Słubicach zwraca uwagę na poważny problem związany z zapewnieniem opieki dla dzieci.

Na pewno nowym problemem, od kilku lat problemem jest pozostawianie dzieci bez opieki. Rodzice pracują na terenie Niemiec i często ok. 100–120 km od Słubic, w związku z tym rodziców całe dni nie ma w domu i dzieci pozostają bez opieki albo pozostają pod opieką babć czy sąsiadek. Więc wydaje mi się, że też działania środowiskowe ukierunkowane na możliwość pozostawiania dzieci choćby w opiece wychowawczej w szkołach, świetlicach czyli wydłużenie pracy świetlic czy przedszkoli, byłoby tu ważne.

W przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców odpowiedzialność za zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci przechodzi na system pieczy zastępczej. Piecza zastępcza sprawowana jest w 2 formach: rodzinnej i instytucjonalnej. Organizacja pieczy zastępczej należy do zadań powiatu i realizowana jest poprzez: 1) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, 2) organizowanie pomocy osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne przez wspieranie procesu usamodzielnienia, 3) prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych

oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym, 4) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstania grup wsparcia i specjalistycznego poradnictwa oraz 5) wyznaczanie organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Wykres 4

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Liczba dzieci korzystających z usług rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 141⁴. Podstawowym składnikiem infrastruktury rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie słubickim były rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem. Zapewniały one opiekę dla 73 dzieci, a więc dla ponad połowy dzieci korzystających z tej formy wsparcia. Rodziny zastępcze niezawodowe opiekowały się 50 dzieci. Liczba rodzin zawodowych kształtowała się na bardzo niskim poziomie, w wyniku czego opiekę w nich znalazło tylko 18 dzieci. W powiecie słubickim nie rozwinęła się, jak do tej pory, rodzinna piecza zastępcza w postaci rodzinnych domów dziecka. Na terenie powiatu działa jedna placówka instytucjonalnej pieczy zastępczej, oferując 30 miejsc. Zadania w tym zakresie pełni Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Nasza Chata” w Cybince. W 2015 roku 27 podopiecznych korzystało z usług tej placówki. Przeważająca większość dzieci objętych opieką zastępczą w powiecie słubickim przebywała w pieczy rodzinnej (83,9%), a pozostałe 16,1% w pieczy instytucjonalnej. Wydaje się, że należy dążyć do rozwijania przede wszystkim rodzinnej pieczy zastępczej, albowiem takie rozwiązanie odpowiada zasadzie deinstytucjonalizacji oraz jest ono bardziej efektywne i tańsze w realizacji.

Usługi skierowane do bezrobotnych

Diagnoza

Parametry tradycyjnie wykorzystywane do diagnozowania stanu rozwoju lokalnego rynku pracy dają podstawy do wystawienia pozytywnej oceny analizowanemu powiatowi. W powiecie tym stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się na bardzo niskim poziomie (6,3% według stanu na koniec 2015 roku, 4,3% rok później). Powiat słubicki wraz z miastami: Gorzowem Wielkopolskim i Zieloną Górą należą do grupy powiatów o najmniejszym poziomie bezrobocia w całym województwie lubuskim. Bezrobocie w tych 2 powiatach jest mniejsze o ponad 4 pkt proc. od średniej stopy bezrobocia obliczonej dla woje-

⁴ Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie słubickim w 2016 roku.

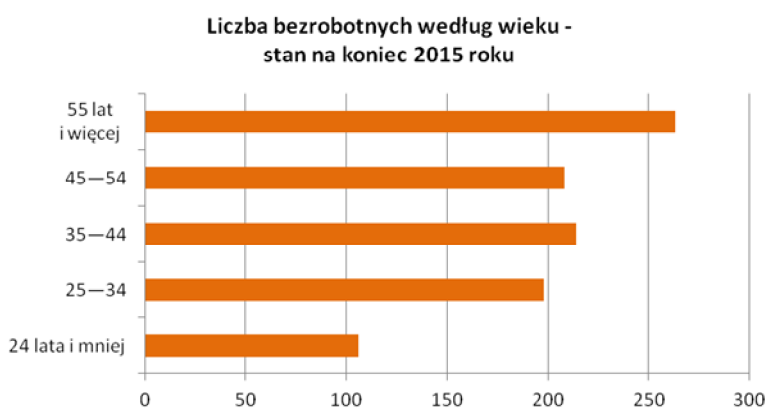
wództwa. Do czynników pozytywnie wpływających na lokalny rynek pracy należą: przygraniczne położenie i wiążąca się z tym możliwość podjęcia zatrudnienia za granicą, dobrze rozwinięty sektor handlu i usług, obsługujący klientów nie tylko z Polski, lecz także z Niemiec oraz obecność Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej stwarzającej dogodne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej.

Korzystną sytuację na rynku pracy potwierdzają obserwacje uczestników badania jakościowego. Pracownik OPS w Słubicach zauważył:

W tej chwili możemy mówić, że w Słubicach bezrobocia nie ma, ponieważ jest gdzie pracować, problem jest z tym, kto będzie chciał pracować. Muszę powiedzieć, że na przestrzeni kilku lat zmalała liczba klientów pomocy społecznej mniej więcej tak o jedną czwartą. Natomiast zostali ci, którzy nie chcą nic robić dla siebie i to jest największy problem. Nie mamy narzędzia pracy w ręku do tego, żeby ruszyć tę grupę społeczną, niemniej jednak praca socjalna, praca socjalna i jeszcze raz praca socjalna z tą grupą społeczną.

Na 989 bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie słubickim na koniec 2015 roku największe problemy ze znalezieniem zatrudnienia odczuwała grupa wiekowa 55+, której udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł 27%. W najmniejszym stopniu ze wszystkich grup wiekowych problem bezrobocia była dotknięta najmłodsza część populacji (udział na poziomie 11%), przy czym trzeba zauważyć, że stosunkowo niewielki udział tej grupy w ogólnej liczbie bezrobotnych wynikał z tego, że znaczący odsetek młodych ludzi opóźnia swoje wejście na rynek pracy, wybierając kontynuowanie ścieżki edukacyjnej. Problem długotrwałego bezrobocia (definiowanego jako pozostawanie w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego) dotyczył 377 bezrobotnych. 73 bezrobotnych (niemal 7,4%) miało status osób niepełnosprawnych.

Wykres 5

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Pomimo utrzymywania się względnej równowagi między podażą a popytem na pracę wynagrodzenia brutto w powiecie słubickim nie należą do wysokich (przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło na koniec 2015 roku 3 534,54 zł, co stanowiło 85,2% średniej krajowej i 99,1% średniej obliczonej dla województwa łódzkiego).

wództwa). Wyższe wynagrodzenia uzyskiwano w takich powiatach jak: gorzowski, zielonogórski czy żarski. Wysokość wynagrodzeń w dużym stopniu warunkowały sektory gospodarki. Najwyższy poziom wynagrodzeń występował w sektorze rolniczym (4 882,54 zł), a najniższy w handlu (2 905,86 zł). W sektorze usług przeciętne wynagrodzenie kształtowało się na poziomie 4 192,19 zł.

Pokłosiem zjawiska bezrobocia i stosunkowo niskich wynagrodzeń jest trudna sytuacja bytowa znacznej części mieszkańców powiatu słubickiego. Parametrem, którym można się posługiwać do pomiaru ubóstwa, jest niewątpliwie wskaźnik udziału osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem. W powiecie słubickim wskaźnik ten był wyższy niż całym w województwie lubuskim. O ile średnia dla województwa wyniosła w 2015 roku 8,1%, o tyle powiat słubicki uzyskał wynik 9,6%. Oznacza to, że zapotrzebowanie na środowiskową pomoc społeczną było większe w porównaniu z popytem na tego typu pomoc w województwie. Trzeba jednocześnie zauważyć, że na przestrzeni ostatnich lat stopniowo zmniejszał się udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Aktualna wartość wskaźnika jest niższa o 2,6 pkt proc. od wyniku uzyskanego w 2011 roku. Można to odbierać jako sygnał polepszania się sytuacji bytowej mieszkańców powiatu słubickiego. Przyczyn tego zjawiska należy upatrywać w poprawiającej się koniunkturze gospodarczej i spadającym bezrobociu w regionie.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla bezrobotnych

Mimo relatywnie dobrej sytuacji na rynku pracy w powiecie słubickim bezrobocie i ubóstwo generowały w największym stopniu popyt na usługi społeczne. Wymienione wyżej problemy odpowiadały w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 54% ogółu zrealizowanych usług społecznych w powiecie słubickim. Z powodu ubóstwa objęto pomocą 1114 rodzin. Natomiast bezrobocie zmusiło 1033 rodzin do skorzystania z usług społecznych.

Udzielanie usług społecznych dla rodzin dotkniętych ubóstwem bądź bezrobociem spoczywa na gminach i ich jednostkach organizacyjnych (ośrodkach pomocy społecznej), jak i powiatach i ich jednostkach organizacyjnych (np. powiatowych urzędach pracy).

Na realizację zadania polegającego na przekazaniu środków na podjęcie działalności gospodarczej zaplanowano w PUP w Słubicach środki na poziomie 1 294 150 zł, z której łącznie udzielono dofinansowania dla 71 osób bezrobotnych w wysokości 1 159 015 zł, tj. 89,6% ogółu zaplanowanych środków. Średnia wysokość przyznanego dofinansowania na jedną osobę wyniosła 16 324 zł.

PUP w Słubicach poza zadaniami finansowanymi ze środków Funduszu Pracy realizuje także zadania w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W 2016 roku powiatowy urząd pracy otrzymał kwotę 80 000 zł z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na rehabilitację zawodową osób mających orzeczony stopień niepełnosprawności z przeznaczeniem na refundację wyposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej.

W analizowanym okresie złożono 4 wnioski o refundację kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej na łączną kwotę 261 350 zł. Ze względu na przyznanie środków w ograniczonej ilości uwzględnione zostały 4 wnioski w wyniku, których po negocjacji zawarto 4 umowy cywilnoprawne w sprawie refundacji kosztów wyposażenia czterech stanowisk pracy. Jedna umowa została

rozwiązana. Realizacji podlegały 3 umowy, w ramach których zatrudniono 3 osoby niepełnosprawne figurujące w ewidencji urzędu na łączną kwotę 80 000 zł. Wydatkowano 100% środków przyznanych na zadanie. Średnio na każde stanowisko przeznaczono kwotę w wysokości 26 677 zł. W wyniku otrzymania refundacji kosztów wyposażenia stanowiska pracy pracodawca zobowiązał się utrzymać stanowisko przez okres minimum 36 miesięcy w pełnym wymiarze czasu pracy.

Inne działania podjęte przez PUP pozwoliły m.in. na zatrudnienie subsydiowane na 53 stanowiskach pracy dla osób do 30 roku życia w ramach refundacji części kosztów wynagrodzenia i składek na ubezpieczenie społeczne przez 58 osób czy też nabycie praktycznych umiejętności w miejscu pracy oraz doświadczenia zawodowego dla 185 osób w ramach organizacji stażu.

Niskie wskaźniki bezrobocia pokazują skuteczność działań PUP w zakresie walki z bezrobociem, przy czym warto podkreślić wieloaspektowe podejście do bezrobotnych w celu poprawienia ich sytuacji zawodowej. Jak podkreślał pracownik PUP w Słubicach:

Spadek bezrobocia, wzrost świadomości zawodowej. No bo tutaj też mówię, bo czy usługa poradnictwa zawodowego czy pośrednictwa pracy generalnie polega na bezpośrednim kontakcie z klientem, a są to klienci o różnym przekroju społecznym, z różnymi barierami, niepełnosprawnościami itd. Na pewno jest ten wzrost świadomości, bo uczulamy na te różne aspekty życia, ale nie tylko zawodowe. No i takim efektem jest wykształcenie umiejętności poszukiwania pracy. Tutaj w szczególności dla osób wykluczonych, dla osób długotrwale bezrobotnych, dla osób oddalonych od rynku pracy. Robimy poradnictwo grupowe, informacyjne, szkolenia w zakresie umiejętności poszukiwania pracy, co pozwala dla tym osobom na samodzielne poszukiwanie.

Na terenie powiatu słubickiego usługi społeczne w obszarze walki z bezrobociem i wykluczeniem społecznych oferowane są także w ramach klubów integracji społecznych i centrów integracji społecznej.

Klub integracji społecznej to jednostka powoływana na podstawie ustawy z 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1828), której celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy. KIS działa na rzecz integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych.

Centrum integracji społecznej to jednostka organizacyjna, która służy reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem. Działalność CIS-ów obejmuje głównie warsztaty i szkolenia umożliwiające zdobycie lub podwyższenie kwalifikacji zawodowych, praktyki i staże, a także indywidualne programy zatrudnienia socjalnego dopasowane do możliwości i umiejętności uczestnika oraz udział w grupach wsparcia, grupach samopomocowych, zajęciach terapeutycznych, umożliwiających zdobywanie praktycznych, „życiowych” umiejętności, ułatwiających rozwiązywanie problemów osobistych i rodzinnych, wzmacniających motywację do zmiany własnego losu i umożliwiających codzienne funkcjonowanie w społeczeństwie.

Na terenie powiatu istnieje 1 KIS (w Słubicach) oraz 1 CIS (w Rzepinie). Oferta KIS w Słubicach skierowana jest do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, korzystających z pomocy społecznej, zarejestrowanych w PUP, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet pozostających długotrwale poza rynkiem

pracy, matek samotnie wychowujących dzieci oraz kobiet po 45. roku życia. CIS w Rzepinie swoją ofertę kieruje do osób długotrwale pozostających bez pracy. Należy dążyć do sytuacji, w której instytucje te będą miały wystarczającą pulę środków do kierowania pomocy w skali odpowiadającej potrzebom mieszkańców powiatu. Zaleca się także podjęcie starań w kierunku rozbudowania sieci KIS/CIS – tak, żeby mieszkańcy każdej gminy mogli skorzystać z oferowanych przez nich usług.

Według stanu na koniec 2016 roku w powiecie nie rozwinęła się taka instytucja jak spółdzielnia socjalna, mimo że jest to jeden z najczęściej zakładanych podmiotów ekonomii społecznej. Zgodnie z ustawą z 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2006 r. nr 94, poz. 651) tworzą ją w większości osoby zagrożone marginalizacją ze względu na bezrobocie, niepełnosprawność, bezdomność itp. Członkowie spółdzielni tworzą dla siebie miejsca pracy i rozwijają kompetencje społeczne. Rekomenduje się stworzenie specjalnych mechanizmów, szczególnie w postaci dotacji wspierających powstawanie spółdzielni socjalnych.

Analiza SWOT

Usługi dla osób starszych

Mocne strony	Słabe strony
Sieć 3 działających klubów seniora.	Brak domu pomocy społecznej dla osób starszych, pomimo licznej grupy osób starszych, liczącej prawie 8 000 osób. Brak rozwiniętej sieci domów dziennego pobytu. Starzejące się społeczeństwo.
Szanse	Zagrożenia
Dobra dostępność klubów seniora, istniejące 3 tego rodzaju organizacje działają prężnie na rzecz aktywizacji osób starszych. Organizacje te mogą stać się ważnym partnerem samorządu w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu seniorów.	Negatywne trendy demograficzne związane z przyrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym wpłyną na zwiększenie popytu na usługi opiekuńcze.

Usługi dla osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
Niskie natężenie problemu niepełnosprawności. Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego, powiat słubicki zamieszki-	Brak domu pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych.

<p>w 2011 roku 5974 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 3,5% ogółu niepełnosprawnych w województwie lubuskim.</p> <p>Funkcjonowanie 4 środowiskowych domów samopomocy oraz 1 powiatowego ośrodka wsparcia.</p> <p>Zapewnienie dostępu do usługi polegającej na reintegracji społecznej i zawodowej poprzez działanie WTZ w Żabicach.</p>	<p>Niski stopień rozwinięcia sieci instytucji pozarządowych oferujących usługi dla osób niepełnosprawnych.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Zwiększenie samodzielności osób dotkniętych niepełnosprawnością, dzięki działaniom podejmowanym przez OPS, ŚDS, powiatowy ośrodek wsparcia, WTZ lub istniejące organizacje pozarządowe.</p> <p>Dalszy spadek liczby osób dotkniętych niepełnosprawnością.</p>	

Usługi dla rodzin i dzieci

Mocne strony	Słabe strony
<p>Skuteczne działania poradni psychologiczno-pedagogicznej na rzecz zaspokajania potrzeb rodzin i dzieci.</p> <p>Funkcjonowanie przy powiatowym centrum pomocy rodzinie ośrodka interwencji kryzysowej, mieszkania chronionego „Twoja Przystań” oraz poradni dla dzieci, młodzieży i rodzin.</p>	<p>Na terenie powiatu działa tylko 1 żłobek (w Słubicach) mający 15 miejsc. Mała dostępność terytorialna do usług w formie żłobka.</p> <p>Bardzo niski odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach, który ukształtował się na poziomie 0,9%.</p> <p>W powiecie słubickim działają tylko 2 placówki dziennego wsparcia, co stanowi 0,01% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Poprawa sytuacji bytowej rodzin zamieszkujących powiat słubicki w związku z uruchomieniem pro-</p>	<p>Zwiększenie się liczby rodzin monoparentalnych.</p> <p>Deficyt rodzin decydujących się na zorganizowa-</p>

gramu 500+.	nie pieczy zastępczej.
-------------	------------------------

Usługi dla osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Stopa bezrobocia utrzymująca się na niskim poziomie 6,3% – stan na koniec 2015 roku.</p> <p>Wykształcenie się instytucji KIS i CIS na terenie powiatu słubickiego.</p>	<p>Niski poziom wynagrodzeń brutto stanowiący 85,2% średniej krajowej i 99,1% średniej obliczonej dla województwa.</p> <p>W powiecie nie rozwinęła się sieć spółdzielni socjalnych.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Dalszy spadek stopy bezrobocia.</p>	<p>Brak postępów w minimalizowaniu zjawiska długotrwałego bezrobocia.</p> <p>Trudność w aktywizacji zawodowej osób dotkniętych niepełnosprawnością.</p>

2. POWIAT SULĘCIŃSKI

Informacje ogólne

Powiat sulęciński położony jest w środkowej części województwa lubuskiego. Sąsiaduje z 5 powiatami: od północy graniczy z gorzowskim, od zachodu ze słubickim, od strony południowej z krośnieńskim i świebodzińskim, a wschodnią granicę dzieli z międzyrzeckim. Na tle innych powiatów z województwa lubuskiego wyróżnia się on najmniejszą liczbą ludności. Powiat składa się z 3 gmin miejsko-wiejskich (Lubniewic, Sulęcina i Torzymia) oraz 2 gmin wiejskich (Krzeszyc i Słońska). Siedzibą jest miasto Sulęcina liczące ponad 10 000 mieszkańców.

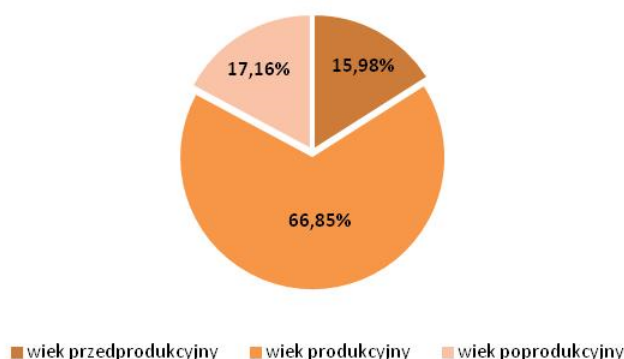
Usługi skierowane do osób starszych

Diagnoza

Według danych GUS powiat sulęciński był zamieszkiwany w 2015 roku przez 35 596 mieszkańców, z czego 49,7% stanowili mężczyźni, a 50,3% kobiety⁵. Tak niewielka liczba ludności sytuowała powiat w grupie powiatów o najmniejszym potencjale ludnościowym. W porównaniu z powiatem wschowskim, który ma najmniejszą powierzchnię w całym województwie, populacja powiatu sulęcińskiego liczyła mniej mieszkańców (o ok. 4000). Na terenie powiatu zachodzą analogiczne procesy demograficzne, co w większości analizowanych powiatów z województwa lubuskiego. Jednym z permanentnych problemów ostatnich lat jest stopniowy ubytek ludności. Na przestrzeni 5 lat (2010–2015) liczba ludności zmniejszyła się o 1,2%. Wynika to z relatywnie niskiego wskaźnika urodzeń i wysokiego wskaźnika zgonów. Na obraz demograficzny składa się też ujemny przyrost naturalny i deficyt migracyjny w ruchu wewnętrznym i zagranicznym. Procesom depopulacyjnym towarzyszą inne niepokojące tendencje demograficzne. Są one obecne zarówno w innych powiatach województwa lubuskiego, jak i w skali całego kraju. Do takich tendencji należy zaliczyć proces starzenia się populacji zamieszkującej powiat sulęciński. Obecna struktura wiekowa ludności prezentuje się następująco: 16% mieszkańców jest w wieku przedprodukcyjnym, 67% w wieku produkcyjnym, a 17% w wieku poprodukcyjnym.

⁵ Powiat sulęciński. Statystyczne Vademecum Samorządowca, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Zielona Góra 2016, s. 1.

Struktura wiekowa mieszkańców powiatu
sulęcińskiego - dane aktualne na koniec 2015 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Zmiany, jakie zaszły w strukturze wiekowej ludności w porównaniu z 2010 rokiem, polegały na zmniejszeniu się liczby ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym (odpowiednio o 2,35% i 0,04%) i zwiększeniu się liczby osób w wieku poprodukcyjnym (o 2,74%). Szacuje się, że odsetek osób starszych będzie dalej rósł w kolejnych latach, przy jednoczesnym spadku odsetka osób w wieku produkcyjnym. Współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 56,3, przy średniej województwa na poziomie 58,4⁶. Pokazuje to, że powiat nieco słabiej doświadcza negatywnych trendów demograficznych niż województwo. Z drugiej jednak strony wskaźnik ten przyjmuje w ostatnich latach coraz wyższą wartość, co oznacza narastanie problemów demograficznych. Działania związane z kreowaniem założeń polityki społecznej i zdrowotnej powinny uwzględniać aktualne uwarunkowania demograficzne powiatu i prognozowaną sytuację w przyszłości.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób starszych

W 2015 roku wydatki ogółem budżetu powiatu sulęcińskiego na jednego mieszkańca osiągnęły stosunkowo wysoki poziom – 1052 zł i były one wyższe od średniej wojewódzkiej o prawie 11%⁷. Na poziom wydatków wpływały możliwości budżetowe, a ściślej mówiąc, osiągnięte przez powiat dochody. W analogicznym okresie dochody w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosły 1057 zł. Trzeba jednocześnie zauważyć, że wydatki powiatu zmalały w porównaniu z poprzednim rokiem, czemu towarzyszył spadek poziomu dochodów. Pomoc społeczna stanowi dla powiatu jedno z priorytetowych obszarów, w który lokowana jest znaczna część środków budżetowych. W 2015 roku poświęcono na realizację celów polityki społecznej 29,5% ogółu środków. Zaangażowanie finansowe na te cele wzrosło w ostatnich latach. Przez okres dwóch lat wydatki na pomoc społeczną zwiększyły się o 27,7%. Biorąc pod uwagę skalę problemów społecznych, należy pozytywnie ocenić działania mające na celu zwiększenie finansowania sektora usług społecznych.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

Jedną z usług oferowanych seniorom jest usługa w formie domu pomocy społecznej. Mimo tego, że w powiecie żyje ponad 6 000 osób w wieku poprodukcyjnym, to na jego obszarze nie działa DPS oferujący usługi pod kątem potrzeb osób w podeszłym wieku. Oferta istniejącego DPS skierowana jest wyłącznie do osób przewlekle somatycznie chorych oraz osób niepełnosprawnych fizycznie. W wyniku trendów demograficznych, przybywać będzie osób starszych w populacji. Mając to na uwadze, należy dążyć do tego, aby powiatowa infrastruktura w zakresie pomocy społecznej oferowała seniorom pakiet usług społecznych odpowiadających na ich potrzeby.

Z uwagi na niewielką liczbę ludności powiatu, a także ograniczone możliwości budżetowe samorządu, trudno oczekiwać, aby możliwe było stworzenie domu pomocy społecznej odpowiadającego na potrzeby osób w podeszłym wieku. Zamiast tego rozwiązania proponuje się wspieranie rozwoju rodzinnych domów pomocy, które z jednej strony odpowiadają zasadzie deinstytucjonalizacji, z drugiej zaś efektywnie potrafią zaspakajać całodobowe potrzeby opiekuńcze osób starszych, nie generując przy tym tak dużych kosztów, jak w przypadku domów pomocy społecznej.

Do deficytów powiatu w zakresie infrastruktury pomocy społecznej należy zaliczyć brak sieci domów dziennego pobytu. W całym powiecie nie funkcjonuje nawet jedna tego typu placówka. Działalność tych instytucji może być pogodzona z aktywną rolą środowiska rodzinnego w wypełnianiu funkcji opiekuńczych. Należy więc dążyć do zapewnienia równego dostępu do usług społecznych oferowanych przez domy dziennego pobytu na terenie każdej gminy. Może się to odbywać np. poprzez tworzenie międzygminnych domów dziennego pobytu.

Seniorzy z powiatu sulęcińskiego mogą liczyć na wsparcie ze strony klubów seniora, gdyż utworzono trzy tego typu instytucje (dwie w Sulęcinie oraz jedną w Torzymiu). Na pięć gmin tylko w dwóch udało się je powołać do życia. Oznacza to, że w trzech gminach seniorzy pozbawieni są możliwości uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym organizowanym w tej formie. Z uwagi na znaczenie działań klubów seniora na rzecz poprawy jakości życia osób starszych, należy dążyć do wspierania takich inicjatyw w sensie organizacyjnym i finansowym tak, aby w każdej gminie działał przynajmniej jeden podmiot tego typu.

Niski stopień rozwoju usług społecznych dla seniorów jest częściowo rekompensowany zaangażowaniem środowisk rodzinnych w dostarczanie opieki osobom niesamodzielnym ze względu na wiek. Zachodzące zmiany demograficzne (np. wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym i wydłużanie się życia) i społeczne (np. migracje) wywierają jednak negatywny wpływ na możliwości sprawowania opieki nad osobami niesamodzielnymi przez rodziny. Dostosowanie się do tych trendów wymaga podjęcia działań na rzecz rozwoju wolontariatu opiekuńczego, pomocy sąsiedzkiej i innych form samopomocy, które mogą odciążyć instytucje pomocy społecznej. Wsparcia wymagają też usługi wytchnieniowe pozwalające czasowo zastąpić środowisko rodzinne w dostarczaniu usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnym.

Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych

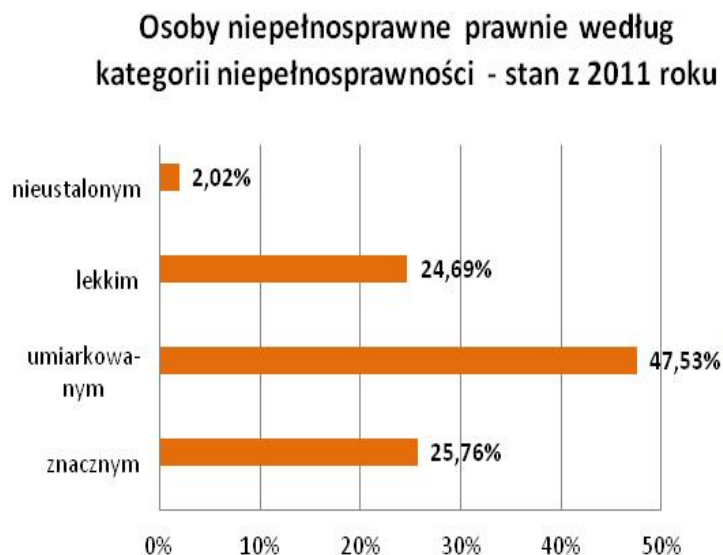
Diagnoza

Jak wynika z Narodowego Spisu Powszechnego, w 2011 roku powiat zamieszkiwało 5355 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 3,14% ogółu niepełnosprawnych z terenu województwa lubuskiego. Analiza

porównawcza statystyk dotyczących liczby niepełnosprawnych z 2011 i 2002 roku pokazuje tendencję spadkową. O ile w 2002 roku w powiecie liczba niepełnosprawnych wyniosła 6 440 osób, o tyle 9 lat później była już mniejsza o 17%. W większości powiatów nastąpił w analogicznym okresie spadek liczby niepełnosprawnych. Odnotowany na terenie powiatu trend charakteryzował się jednak większą dynamiką niż w innych częściach województwa. Nasilenie problemu niepełnosprawności mierzone wskaźnikiem liczby niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców dało wynik na poziomie 149, co stanowi jedną z niższych wartości w województwie, znacznie poniżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 167. Powiat sulęciński należy więc do obszarów o stosunkowo niskim natężeniu niepełnosprawności wśród mieszkańców. Niepełnosprawnością częściej były dotknięte kobiety (54,5%) niż mężczyźni (45,5%). Większość niepełnosprawnych żyła na terenach wiejskich (53,8%), a pozostałe 46,2% w miastach. Rozproszenie problemu niepełnosprawności stanowi poważne wyzwanie w zagwarantowaniu odpowiedniej dostępności usług społecznych dla wspomnianej grupy docelowej.

W grupie niepełnosprawnych prawnie (16 lat i więcej), która liczy 3770 osób, najczęściej występowała niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym (48% przypadków). Znaczny stopień upośledzenia dotyczył co czwartego niepełnosprawnego. Lekki stopień upośledzenia występował z podobną częstotliwością. Pozostałe 2% niepełnosprawnych miało nieustalony stopień niepełnosprawności. W grupie niepełnosprawnych tylko biologicznie 72% osób odczuwało umiarkowane ograniczenie sprawności, 21% poważne, a 7% całkowite. Dosyć licznie była reprezentowana grupa osób niepełnosprawnych o poważnym stopniu niepełnosprawności biologicznej (więc o parę punktów procentowych niż w większości powiatów)⁸. Na analizowanym obszarze, choć natężenie problemu niepełnosprawności należy ocenić jako niskie, to w grupie niepełnosprawnych częściej niż w innych powiatach występował znaczny stopień niepełnosprawności.

Wykres 7

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

⁸ GUS, *Ludność i gospodarstwa domowe w województwie lubuskim. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011.*

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób niepełnosprawnych

Z powodu niepełnosprawności wydano w 2016 roku decyzje o pomocy dla 599 osób. Liczba zrealizowanych usług społecznych na rzecz niepełnosprawnych stanowiła 13% ogółu zrealizowanych usług na terenie powiatu sulęcińskiego. Tylko ubóstwo, bezrobocie oraz długotrwała choroba częściej stawały się powodem udzielenia pomocy społecznej. Choć powiat ma jeden z najniższych w województwie wskaźników natężenia problemu niepełnosprawności, to kwestia zapewnienia dostępu osobom niepełnosprawnym do kompleksowych usług społecznych nie traci przez to na ważności.

Jedną z możliwych form pomocy dla osób z niepełnosprawnością jest zapewnienie stacjonarnej opieki całodobowej w domu pomocy społecznej. Taką formą pomocy mogą być objęte osoby przewlekłe psychicznie chore, dorośli niepełnosprawni intelektualnie, dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie oraz osoby niepełnosprawne fizyczne. Na terenie powiatu prowadzono 1 dom pomocy społecznej oferujący usługi dla osób przewlekłe somatycznie chorych oraz osób niepełnosprawnych fizycznie. DPS w Tursku ma 220 miejsc i należy do jednych z większych ośrodków w województwie lubuskim. Według danych podanych w sprawozdaniu „Ocena zasobów pomocy społecznej w 2016 roku” na liście oczekujących na miejsca w DPS znajdowały się cztery osoby.

Współczynnik zaspokojenia miejsc w DPS, rozumiany jako stosunek liczby umieszczonych w DPS w danym roku do sumy liczby umieszczonych w DPS i liczby oczekujących na miejsce w DPS, wyniósł 0,98. W tym przypadku można mówić o wysokiej dostępności usługi w formie domów pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych na terenie powiatu. Przy tak niewielkiej liczbie osób oczekujących na miejsce w DPS wydaje się również, że nie ma potrzeby podejmowania działań na rzecz rozbudowania infrastruktury. Tym bardziej, że prowadzenie DPS jest bardzo kosztownym przedsięwzięciem. W 2016 roku roczny koszt prowadzenia placówki wyniósł 8 314 401 zł, co w przeliczeniu na jednego pensjonariusza dało kwotę na poziomie 37 793 zł.

Dla osób niepełnosprawnych przewidziano usługi nie tylko w formie domów pomocy społecznych, lecz także w postaci środowiskowych domów samopomocy. W analizowanym powiecie funkcjonują 2 środowiskowe domy samopomocy (w Sulęcinie i Lubniewicach). ŚDS w Sulęcinie jest placówką dziennego pobytu dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które zostały zakwalifikowane do rehabilitacji w formie terapii zajęciowej, mającą na celu przygotowanie tych osób do życia w społeczeństwie. Placówka świadczy usługi dostosowane do szczególnych potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnych intelektualnie, w szczególności poprzez pracę socjalną, psychoterapię i rehabilitację, usprawnienie, organizację czasu wolnego. Zajęcia prowadzone są zgodnie z indywidualnym planem wspierająco-aktywizującym przygotowanym dla każdego uczestnika przez zespół terapeutyczny. W 2012 roku utworzono analogiczną placówkę w Lubniewicach. Oba środowiskowe domy samopomocy są przygotowane do udzielenia opieki łącznie dla 40 osób. Dostępność usług oferowanych przez ŚDS jest ograniczona. Po pierwsze, wsparcie otrzymać może tylko 40 osób, przy znacznie większej skali potrzeb. Po drugie, wsparcie tego typu dostępne jest tylko w 2 gminach. Należy więc dążyć do rozbudowania sieci ŚDS i zapewnienia dostępu do usług oferowanych przez te placówki na terenie każdej gminy.

Usługą kierowaną do osób z niepełnosprawnością przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej w powiecie jest również rehabilitacja społeczna i zawodowa. Warsztat Terapii Zajęciowej w Sulęcinie prowadzony przez Stowarzyszenie RAZEM to jednostka, która jako jedyna w powiecie zajmuje się

świadczeniem usług w tym zakresie. Z usług oferowanych przez tę placówkę może skorzystać 45 osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Na działalność tego ośrodka powiat w 2016 roku przeznaczył 804 559 zł, co w przeliczeniu na 1 uczestnika zajęć dało kwotę na poziomie 17 879 zł. Biorąc pod uwagę potencjał ludnościowy powiatu i stosunkowo niewielką liczbę niepełnosprawnych należy ocenić, że istnienie jednej placówki oferującej pomoc w rehabilitacji społeczno-zawodowej jest wystarczające. Warte rozważenia jest natomiast zwiększenie liczby miejsc, by ośrodek mógł działać na większą skalę i realizować więcej usług dla niepełnosprawnych. Rozwiązania też wymaga problem związany z dowozem podopiecznych na zajęcia.

Jak podkreślał pracownik WTZ w Sulęcinie:

Mamy problemy z brakiem transportu lub brakiem możliwości dojazdu. Często pojawia się problem z brakiem taksówki, która przewozi osoby niepełnosprawne poruszające się na wózkach inwalidzkich. Tego tutaj nie ma, ale zapotrzebowanie jest bardzo małe, takie usługi by się zdarzały bardzo rzadko. Ze swojego doświadczenia z 10-letniej pracy takie przypadki zdarzyły nam się dwa, że ktoś się zgłosił o pomoc, czy byśmy przewieźli, bo karetka nie może i DPS nie dysponuje takim transportem, żebyśmy zawieźli i stowarzyszenie takie osoby dowozi po kosztach albo zupełnie bezpłatnie.

Usługi społeczne dla osób niepełnosprawnych świadczy też Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sulęcinie. Instytucja ta udziela różnorodnych form pomocy osobom niepełnosprawnym z zakresu rehabilitacji społecznej poprzez dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych oraz dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych. PCPR w 2016 roku sfinansowało m.in. turnusy rehabilitacyjne dla 60 osób, przeznaczając na to kwotę 80 000 zł. Na obszar rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych wydano 1 109 124 zł.

Usługi skierowane do rodzin i dzieci

Diagnoza

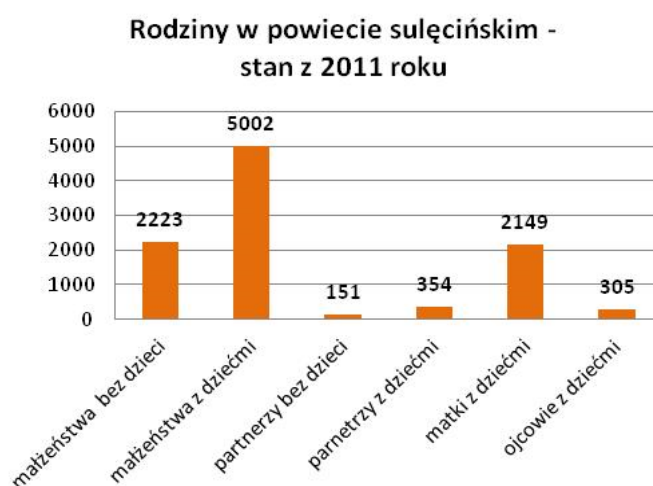
Dane o liczbie gospodarstw domowych w powiatach województwa lubuskiego pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 roku. Według danych podanych przez GUS na terenie powiatu istniało 12 864 gospodarstw domowych, z czego 20% stanowiły jednoosobowe gospodarstwa, 24% gospodarstwa dwuosobowe, 22% trzyosobowe gospodarstwa i 18% czterosobowe gospodarstwa. Gospodarstwa domowe liczące 5 osób i więcej stanowiły 16% ogółu gospodarstw domowych. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wyniosła 2,98, co przy średniej wojewódzkiej na poziomie 2,79 stanowiło wynik sytuujący powiat w grupie powiatów mających znaczącą liczbę gospodarstw wieloosobowych⁹.

Powiat zamieszkiwało w 2011 roku 10 186 rodzin. 71% z nich stanowiły małżeństwa, przy czym małżeństw z dziećmi było ponad 2 razy więcej niż małżeństw bezdzietnych. Związki partnerskie miały stosunkowo niewielki, bo tylko 5% udział w ogólnej liczbie rodzin. Choć na tle innych powiatów wynik ten

⁹ Ibidem.

jest i tak wyższy średnio o 2 pkt proc. od wartości najczęściej występującej w zbiorze. Ponad 2 razy częściej występowały związki partnerskie mające potomstwo niż związki bezdzietne. Grupa rodziców samotnie wychowujących dzieci miała 24% udział w ogólnej liczbie rodzin, przy czym przypadków samotnie wychowujących matek było ponad 7-krotnie więcej niż przypadków, w których obowiązki rodzicielskie spoczywały tylko na ojcu¹⁰. Sytuacja materialna rodzin niepełnych jest na ogół gorsza niż rodzin pełnych. Dla instytucji oferujących usługi społeczne informacja ta powinna być sygnałem do zapewnienia rodzinom niepełnym kompleksowego wsparcia społecznego, które obejmuje pomoc materialną, wychowawczą, prawną i pedagogiczną.

Wykres 8

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla rodzin i dzieci

W powiecie funkcjonuje pięć ośrodków pomocy społecznej (w Sulęcinie, Słotniku, Krzeszycach, Torzymiu i Lubniewicach) oraz jedno Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sulęcinie.

Z ogólnej liczby 4776 zrealizowanych usług społecznych w powiecie sulęcińskim w 2016 roku 3% związanych było z ochroną macierzyństwa, a kolejne 5% z bezradnością w sprawach opiekuńczych i wychowawczych. Niewielka liczba usług (tylko 9, a więc mniej niż 1%) dotyczyła przemocy w rodzinie. Alkoholizm stawał się powodem do udzielenia 2% ogółu usług społecznych. Znaczny udział w liczbie zrealizowanych usług miała długotrwała lub ciężka choroba (20%).

Powiatowa infrastruktura w zakresie opieki społecznej ma poważny deficyt w dziedzinie publicznych żłobków lub klubów dziecięcych. Liczba dzieci do lat 3 w powiecie wyniosła na koniec 2016 roku 1 037. Przy takiej liczbie dzieci nie można mówić o braku popytu na usługę w formie żłobków.

Skutki nierozwiniętej sieci żłobków mogą przejawiać się m.in. wydłużonym okresem powrotu młodych matek na rynek pracy oraz odsuwaniem w czasie decyzji prokreacyjnych.

¹⁰ *Ibidem.*

Mając na uwadze brak mechanizmów wsparcia dla młodych rodzin z dziećmi, a zarazem znaczenie społeczne tego problemu, należy dążyć do stworzenia żłobków publicznych na terenie powiatu. Aby uzyskać odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach na przyzwoitym poziomie (ok. 10%), należy stworzyć 100 miejsc, co wiąże się z uruchomieniem co najmniej 3 placówek tego typu.

Na terenie powiatu działa 1 poradnia psychologiczno-pedagogiczna (siedziba placówki znajduje się w Sulęcinie). Celem działania poradni jest udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom.

W powiecie działa 8 placówek dziennego wsparcia, co stanowi 5,2% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim (w województwie funkcjonują 154 placówki wsparcia dziennego). Choć udział procentowy placówek z powiatu sulęcińskiego nie jest wysoki, to mając na uwadze niewielką liczbę ludności powiatu, trzeba pozytywnie ocenić stopień rozwinięcia sieci placówek. Słabością powiatowego systemu wsparcia dziennego jest jednak to, że wszystkie placówki mają tę samą specjalizację (opiekuńczą), a brakuje instytucji oferujących specjalistyczne usługi. Inną słabością jest niski stopień rozproszenia terytorialnego placówek (wszystkie działają w gminie Sulęcin).

Dzieci z gminy Sulęcin mają więc bardzo dobry dostęp do świetlic środowiskowych, co przyznawał uczestnik badania jakościowego reprezentujący Urząd Miasta Sulęcina:

Uważam, że na terenie gminy dostęp jest bardzo dobry, nie ma takich miejsc, gdzie dostęp byłby ograniczony, bo my praktycznie we wszystkich mniejszych miejscowościach mamy świetlice środowiskowe, więc tam jest pracownik OPS, który pomaga. Mamy bardzo dobrą współpracę z sołtysami, którzy nas w tym wspierają na terenie wiejskim. Na terenie miasta OPS i urząd ma taką współpracę, że ten dostęp jest naprawdę dobry.

Problem jednak w tym, że w pozostałych gminach infrastruktura w tym zakresie jest nierozwinięta. W związku z tym rekomenduje się dalszą rozbudowę sieci placówek wsparcia dziennego i stworzenie bogatej oferty usług (nie tylko opiekuńczych, ale też specjalistycznych) dla dzieci pochodzących z gmin, w których tego typu usługa nie jest świadczona.

Ze słabości powiatowego systemu dziennego wsparcia zdają sobie sprawę organizatorzy pomocy społecznej. W badaniu IDI pracownik Starostwa Powiatowego w Sulęcinie przyznawał:

Problem, który dotychczas nie został rozwiązany, to brak młodzieżowego ośrodka wychowawczego oraz młodzieżowego ośrodka socjoterapii.

Dużym problemem, który nadal pozostaje nierozwiązany, jest brak możliwości przeprowadzania terapii dla osób nieletnich uzależnionych, głównie dotyczy to problemu dopalaczy. Na terenie powiatu istnieje poradnia terapii uzależnień, ale tylko dla osób pełnoletnich.

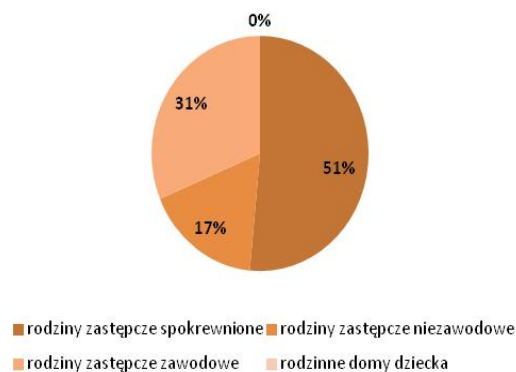
Przy powiatowym centrum pomocy rodzinie działa ośrodek interwencji kryzysowej. OIK jest wielofunkcyjnym ośrodkiem wsparcia. Placówka świadczy pomoc osobom, dzieciom, rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji kryzysowej w wyniku zdarzenia losowego, sytuacji rodzinnej lub trudnych przeżyć osobistych. Podstawowym celem ośrodka jest prowadzenie interdyscyplinarnych działań w zakresie

interwencji kryzysowej, podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Ośrodek realizuje zadania powiatu w zakresie poradnictwa specjalistycznego oraz interwencji kryzysowej.

W przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców odpowiedzialność za zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci przechodzi na system pieczy zastępczej. Liczba dzieci korzystających z usług rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła w 86¹¹. Lokalna infrastruktura rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie opierała się przede wszystkim na rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, przy czym ta forma rodzinnej pieczy zastępczej nie przeważała nad innymi formami, tak jak w większości powiatów. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych wyniosła 35. Pod opieką rodzin pozostawało 44 dzieci (51% ogółu). 15 dzieci (17% ogółu) korzystało z opieki dostarczanej przez rodziny zastępcze niezawodowe. Podkreślenia wymaga istnienie stosunkowo dużego odsetka dzieci znajdujących się pod opieką rodzin zastępczych zawodowych. Pod opieką 8 rodzin przebywało 27 dzieci. W powiecie nie rozwinęła się forma pieczy zastępczej w postaci rodzinnego domu dziecka. Instytucjonalną pieczę zastępczą zapewniała 1 placówka opiekuńczo-wychowawcza mająca 14 miejsc. Funkcję tej placówki pełni Dom Dziecka w Sulęcinie. Założona w 2012 roku placówka przeznaczona jest dla dzieci i młodzieży w wieku od 8. do 18. roku życia, pozbawionych częściowo lub całkowicie opieki rodziny biologicznej. Placówka opiekuńczo-wychowawcza zapewnia dziecku dzienną i całodobową opiekę i wychowanie, a także łączyienne i całodobowe działania terapeutyczne, interwencyjne i socjalizacyjne skierowane do dziecka i jego rodziny.

Wykres 9

Osetek dzieci korzystających z różnych form rodzinnej pieczy zastępczej

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Uczestnik badania jakościowego, reprezentujący PCPR w Sulęcinie, zaznaczał:

Dużym sukcesem powiatu jest minimalizowanie bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych poprzez utworzenie domu dziecka, organizowanie rodzin zastępczych, obecnie mamy ich 57 i chyba jest to najwięcej rodzin, z tego, co mi wiadomo w powiatach na pewno ościennych, nie wiem, czy nie w skali kraju. Pozwala to ograniczyć konieczność oddelegowania nieletnich do ośrodków i rodzin poza terenem powiatu.

Przeważająca większość dzieci objętych opieką zastępczą w powiecie przebywała w pieczy rodzinnej (86%), a pozostałe 14% w pieczy instytucjonalnej. Średni roczny koszt utrzymania dziecka w rodzinie

¹¹ Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie sulęcińskim w 2016 roku.

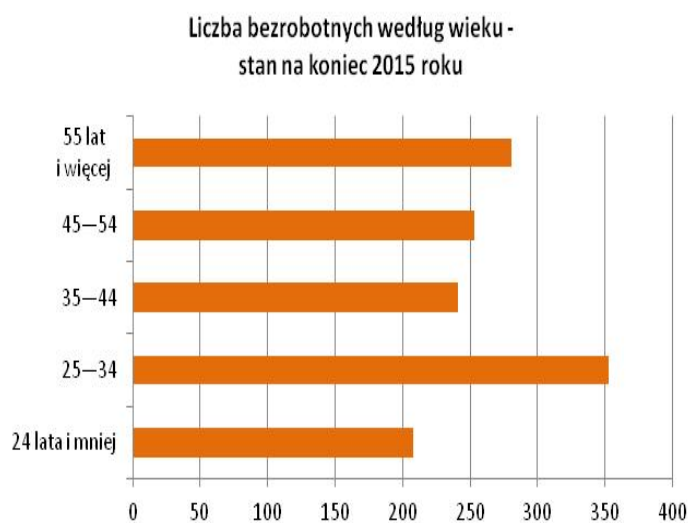
zastępczej spokrewnionej wyniósł 7 194 zł. Na opiekę dla jednego dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej powiat wydał 9 143 zł. Rodzina zastępcza zawodowa otrzymywała na opiekę nad jednym dzieckiem 10 862 zł. Działanie instytucjonalnej pieczy zastępczej generuje jeszcze większe koszty. Roczny koszt działania placówki w przeliczeniu na jedno dziecko wyniósł 32 267 zł. Wydaje się, że należy dążyć do rozwijania przede wszystkim rodzinnej pieczy zastępczej, albowiem takie rozwiązanie odpowiada zasadzie deinstytucjonalizacji oraz jest ono bardziej efektywne i tańsze w realizacji. Problemem okazuje się natomiast rekrutacja rodzin do pełnienia pieczy zastępczej. Przyczyny tego zjawiska mają złożoną naturę. Częściowo wynika to z braku świadomości, że możliwe jest wykonywanie roli rodziny zastępczej. Często też brakuje rodzinom odpowiedniego przygotowania. Z tego powodu należy uruchomić projekty przez podmioty publiczne lub pozarządowe, które pozwolą realizować działania promocyjne i szkoleniowo-doradcze wśród rodzin zamieszkujących powiat sulęciński w celu zapewnienia im odpowiedniej wiedzy na temat pieczy zastępczej i przygotowania ich do tej roli.

Usługi skierowane do bezrobotnych

Diagnoza

Od wielu lat lokalny rynek pracy doświadcza w większym stopniu niż województwo problemu bezrobocia. Według stanu na koniec 2015 roku stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 11,7%, a więc o 1,2% więcej niż średnia wojewódzka (rok później wyniosła 9,7%). Choć sytuacja ulega stopniowej poprawie (w porównaniu z danymi z 2014 roku stopa bezrobocia spadła aż o 3,6%), to nadal problem bezrobocia stanowi jedno z większych wyzwań dla lokalnego systemu pomocy społecznej. Jednym z czynników negatywnie wpływających na lokalny rynek pracy jest niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców powiatu. W 2015 roku liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 ludności w wieku produkcyjnym wyniosła dla województwa 1731 podmiotów. Liczba podmiotów w powiecie ukształtowała się w analogicznym okresie na poziomie 1298, co stanowiło wynik gorszy od średniej wojewódzkiej aż o 25%. Pod tym względem powiat prezentuje się najgorzej spośród wszystkich analizowanych powiatów z obszaru województwa lubuskiego.

Na 1336 bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie sulęcińskim (stan na koniec 2015 roku) najliczniej reprezentowana była grupa w przedziale wiekowym 25–34 lat (26% ogólnej liczby bezrobotnych). Niekorzystnie przedstawiała się również sytuacja osób w wieku 55+ (21%). Grupy z przedziału wiekowego 35–44 i 45–54 lat miały zbliżony udział w ogólnej liczbie bezrobotnych (odpowiednio 18% i 19%). 16% bezrobotnych reprezentowało najmłodszą grupę wiekową (poniżej 24 lat), co należy do prawidłowości opisującej wszystkie powiaty województwa lubuskiego.

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Problem długotrwałego bezrobocia dotyczył 634 bezrobotnych (47% ogółu). 127 bezrobotnych (9,5%) miało status osób niepełnosprawnych. Efektem nierównowagi pomiędzy popytą a popytem na pracę, a także słabo rozwiniętej gospodarki lokalnej, jest najniższy w województwie poziom wynagrodzeń, wynoszący 3 019,27 zł. Taki poziom średniego wynagrodzenia w relacji do średniej krajowej wynosił 72,7%, a w stosunku do średniej wojewódzkiej 84,6%. Najwyższy poziom wynagrodzeń odnotowano w rolnictwie (5 720,17 zł). Jednocześnie jednak sektor ten tworzył miejsca pracy tylko dla 4,5% pracujących. Niższe wynagrodzenia otrzymywali pracujący w sektorze usług (3 481,28 zł). Udział zatrudnionych w tym sektorze w ogólnej liczbie pracujących wyniósł 38,7%. W przemyśle przeciętne wynagrodzenie ukształtowało się na poziomie 2 583,98 zł. Zatrudnienie w nim znalazło 32,4% pracujących. Pozostała grupa pracujących (24,3%) zatrudniona była w handlu, w którym przeciętne wynagrodzenie było najniższe (tylko 2 257,42 zł). Z uwagi na wyższy niż w województwie poziom bezrobocia, a także najniższy poziom wynagrodzeń w regionie, lokalny system pomocy społecznej powinien w sposób szczególny zwracać uwagę na sytuację bytową mieszkańców powiatu.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla bezrobotnych

Ubóstwo i bezrobocie odpowiadały w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 55% ogółu zrealizowanych usług społecznych w powiecie. Z powodu ubóstwa objęto pomocą 1461 rodzin. Natomiast bezrobocie zmusiło 1127 rodzin do skorzystania z usług społecznych.

Dane o sytuacji społecznej w powiecie sulęcińskim potwierdzają obserwacje uczestnika badania IDI, reprezentującego PCPR, który twierdził, że:

Główne problemy społeczne to przede wszystkim ubóstwo, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczych i wychowawczych, niepełnosprawność i długotrwała choroba. Na bieżąco

minimalizowane są problemy związane z bezrobociem przez organizowanie kursów aktywności w PUP a także indywidualna współpraca doradców zawodowych z bezrobotnymi zarejestrowanymi w PUP.

Usługi w zakresie udzielania usług społecznych dla rodzin dotkniętych ubóstwem bądź bezrobociem spoczywają na gminach i ich jednostkach organizacyjnych (ośrodkach pomocy społecznej), jak i powiatach i ich jednostkach organizacyjnych (np. powiatowych urzędach pracy).

PUP w Sulęcinie realizuje szeroki wachlarz usług dla osób bezrobotnych. W 2016 roku na szkolenia skierowano 46 osoby bezrobotne, w tym 23 osoby w ramach bonu szkoleniowego. Szkolenia ukończyło 45 osób. W 2016 r. rozpoczęto realizację nowego zadania, polegającego na refundacji pracodawcom większości wynagrodzenia wraz ze składkami za zatrudnione osoby do 30 roku życia. Jest to zadanie wprowadzone do realizacji w latach 2016–2018. W 2016 r. podpisano 42 umowy, w ramach których do zatrudnienia skierowano 44 osoby bezrobotne. W 2016 roku na staż skierowano łącznie 209 osób w ramach 4 programów. Okres odbywania stażu wynosił przeciętnie od 3 do 6 miesięcy. Udzielono także wsparcia na założenie własnej działalności gospodarczej. Z tej formy pomocy skorzystało 47 osób bezrobotnych. Kwota dotacji wynosiła od 22 000 zł do 24 000 zł. Mając na uwadze najniższy w województwie współczynnik przedsiębiorczości wśród mieszkańców powiatu sulęcińskiego wydaje się, że aktywizacja zawodowa bezrobotnych powinna w większym stopniu opierać się na udzielaniu wsparcia na założenie działalności gospodarczej. Ponadto, podpisano 47 umów o refundację kosztów wyposażenia i doposażenia, łącznie na utworzenie 55 stanowisk pracy. Kwota refundacji kosztów wyposażenia wynosiła od 22 000 do 24 000 zł na jedno stanowisko pracy.

Usługi społeczne w obszarze walki z bezrobociem i wykluczeniem społecznych mogą być oferowane w ramach klubów integracji społecznych i centrów integracji społecznej.

W Lubniewicach działa jedyny w powiecie klub integracji społecznej. Klub funkcjonuje w ramach Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubniewicach. Powstał na początku 2013 roku. Na terenie powiatu aktualnie nie działa ani jedno centrum integracji społecznej. Można zatem stwierdzić, że infrastruktura ekonomii społecznej w zakresie wsparcia dla osób bezrobotnych jest słabo rozbudowana. Rekomenduje się podjęcie działań na rzecz wsparcia podmiotów pozarządowych i zapewnienie im środków na realizację działań poprawiających sytuację osób bezrobotnych.

Do deficytów powiatu należy też brak spółdzielni socjalnej (według stanu na koniec 2016 roku), mimo że jest to jeden z najczęściej zakładanych podmiotów ekonomii społecznej.

Jednocześnie ważne jest, aby podmioty ekonomii społecznej wzmacniały swoje struktury i zasoby, aby stanowiły poważnego partnera dla instytucji publicznych. Na ten aspekt zwrócił uwagę jeden z uczestników badania IDI, reprezentujący WTZ w Sulęcinie. Stwierdził on, że:

Tworzenie na siłę CIS, KIS, spółdzielni socjalnych, to wszystko jest na krótką metę, dopóki jest finansowanie ze środków Unii Europejskiej i te osoby same tego nigdy nie stworzą, musi być ten asystent pracy albo ktoś, kto będzie nad tym wszystkim czuwał, bo trudno utworzyć spółdzielnię socjalną i instruktor będzie wykonywał wszystko za członków tej spółdzielni, nie ma to sensu dla mnie.

Analiza SWOT

Usługi dla osób starszych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Pomoc społeczna stanowi dla powiatu jedno z priorytetowych obszarów, w który lokowana jest znaczna część środków budżetowych. W 2015 roku poświęcono na realizację celów polityki społecznej 29,5% ogółu środków. Zaangażowanie finansowe na te cele wzrosło w ostatnich latach.</p> <p>Działalność trzech klubów seniora.</p>	<p>Brak Domu Pomocy Społecznej dla osób starszych mimo tego, że w powiecie żyje ponad 6 000 osób w wieku poprodukcyjnym.</p> <p>Brak domów dziennego pobytu dla osób starszych.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Rozbudowa istniejącej sieci klubów seniora może przyczynić się do ograniczenia narastającego problemu samotności osób starszych.</p>	<p>Zaawansowany proces starzenia się społeczeństwa, wydłużanie się długości życia, będą powodować wzrost potrzeb związanych z opieką nad seniorami.</p>

Usługi dla osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Niski odsetek osób niepełnosprawnych na tle innych powiatów województwa. Jak wynika z Narodowego Spisu Powszechnego, powiat zamieszkiwało 5 355 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 3,14% ogółu niepełnosprawnych z terenu województwa lubuskiego.</p> <p>Działalność DPS w Tursku, mającego 220 miejsc, zaspakajająca potrzeby na tego rodzaju usługę społeczną (niewielka liczba osób oczekujących).</p>	<p>Ograniczona dostępność usług oferowanych przez ŚDS. Wsparcie otrzymać może tylko 40 osób, przy znacznie większej skali potrzeb.</p> <p>Słabo rozwinięta usługa w postaci mieszkań chronionych.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Dalszy spadek udziału osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie mieszkańców.</p> <p>Zwiększenie samodzielności osób niepełnosprawnych, jako efekt działania takich instytucji</p>	<p>Przy stosunkowo wysokiej stopie bezrobocia mogą wystąpić trudności w aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.</p>

jak: WTZ, ŚDS, OPS, PCPR.	
---------------------------	--

Usługi dla rodzin i dzieci

Mocne strony	Słabe strony
<p>Usługi oferowane w ramach Ośrodka Interwencji Kryzysowej.</p> <p>Stosunkowo dobrze rozwinięta sieć placówek dziennego wsparcia, choć wykazująca niski stopień rozproszenia w ramach powiatu.</p>	<p>Na terenie powiatu nie działa ani jeden żłobek publiczny.</p> <p>Brak klubów dziecięcych.</p> <p>Niski stopień zróżnicowania usług w ramach placówek dziennego wsparcia.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Zwiększanie potencjału i aktywności organizacji pozarządowych w obszarze wsparcia dla rodzin.</p>	<p>Zwiększenie się liczby rodzin monoparentalnych.</p> <p>Trudności w rekrutacji rodzin do pełnienia pieczy zastępczej.</p>

Usługi dla osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Działalność Klubu Integracji Społecznej w Lubniewicach.</p> <p>Spadająca stopa bezrobocia na przestrzeni ostatnich lat.</p>	<p>Wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych.</p> <p>Brak Centrum Integracji Społecznej.</p> <p>Nierozwinięta sieć spółdzielni socjalnych.</p> <p>Niski wskaźnik przedsiębiorczości wśród mieszkańców powiatu.</p> <p>Niski poziom wynagrodzeń.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Dalszy spadek stopy bezrobocia.</p>	<p>Niewykształcenie się na większą skalę podmiotów ekonomii społecznej.</p>

Poprawa sytuacji bytowej mieszkańców powiatu.	
---	--

3. POWIAT MIĘDZYRZECKI

Informacje ogólne

Powiat międzyrzecki położony jest w północno-wschodniej części województwa lubuskiego. Od strony północnej graniczy z strzelecko-drezdeneckim. Od zachodu sąsiaduje z powiatami: gorzowskim i sulęcińskim, a południową granicę dzieli ze świebodzińskim. Do wschodniej granicy przylegają powiaty z województwa wielkopolskiego (międzychodzki i nowotomyski). Składa się on z 6 gmin, z czego 3 to gminy miejsko-wiejskie (Międzyrzecz, Skwierzyna, Trzciel), a pozostałe 3 mają charakter wiejski (Bledzew, Przytoczna, Pszczew). Siedzibą powiatu jest miasto Międzyrzecz, liczące ponad 18 000 mieszkańców.

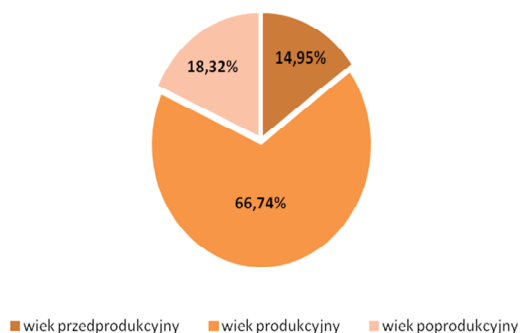
Usługi skierowane do osób starszych

Diagnoza

Według danych GUS, powiat międzyrzecki był zamieszkiwany w 2015 przez 58 496 mieszkańców, z czego 49,6% stanowili mężczyźni, a 50,6% kobiety¹². Ludność powiatu stanowiła 5,7% populacji zamieszkującej województwo lubuskie. W okresie pięciu lat (2010-2015) liczba mieszkańców zmniejszyła się o 0,8%, co było wynikiem zarówno ujemnego salda migracji, jak i ujemnego przyrostu naturalnego (w niektórych latach występował dodatni przyrost, np. w 2014 roku). Mimo tego, że spadek liczby ludności był nieznaczny, to prognozy demograficzne dla powiatu nie są optymistyczne. Przewiduje się bowiem dalsze pogłębianie się procesów depopulacyjnych. Na portret demograficzny powiatu składają się również negatywne trendy związane z rozkładem populacji ze względu na wiek. Obserwuje się spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (odpowiednio o 0,2% i 3,3% w porównaniu z danymi z 2010 roku), co jest połączone ze wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym (o 3,5%). W 2015 roku prawie 67% mieszkańców należało do grupy produkcyjnej, ponad 18% do grupy poprodukcyjnej, a blisko prawie 15% do grupy przedprodukcyjnej.

Wykres 11

Struktura wiekowa mieszkańców powiatu międzyrzeckiego - dane aktualne na koniec 2015 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

¹² Powiat międzyrzecki. Statystyczne Vademecum Samorządowca, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Zielona Góra 2016, s. 1.

Współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 56,4, przy średniej województwa na poziomie 58,4. Mimo tego, że w województwie zaobserwować można zmniejszającą się liczbę ludności i starzenie się społeczności lokalnej, to aktualna sytuacja demograficzna w powiecie prezentuje się korzystniej na tle całego województwa i niektórych powiatów.

Jednak w dłuższej perspektywie czasowej należy liczyć się z pojawieniem się większej liczby seniorów, co jednocześnie rodzić będzie nowe wyzwania dla lokalnego systemu pomocy społecznej. Przede wszystkim zwiększy się popyt na opiekę i wsparcie społeczne. Stąd też odpowiedniej wagi nabiera kwestia tego, na ile dzisiaj system pomocy społecznej oraz oferta usług społecznych w powiecie międzyrzeckim przygotowane są do zaspokojenia potrzeb w tym względzie i czy planowane jest podjęcie działań, mających na celu udoskonalenie jakości usług bądź rozbudowanie sieci instytucji zajmujących się potrzebami osób w podeszłym wieku.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób starszych

W 2015 roku wydatki ogółem budżetu powiatu międzyrzeckiego na jednego mieszkańca osiągnęły dość wysoki poziom – 1215 zł i były one wyższe od średniej wojewódzkiej o 28%. Biorąc pod uwagę aktualną sytuację społeczną powiatu, poziom wydatków należy uznać za adekwatny do skali problemów. Z tego punktu widzenia uzasadniona wydaje się tendencja wzrostowa wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca, jaką można obserwować od 2014 roku (o 19% wzrosły wydatki powiatu porównując rok 2014 i 2015). Ów wzrost szedł w parze z większymi możliwościami budżetowymi powiatu (o 1,4% wzrósł poziom dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca). Analiza struktury wydatków budżetowych pokazuje, że niemal 1/3 wydatków powiat lokował w obszarze polityki społecznej (29,1%). Tak duży udział wydatków na ten cel oznacza zaangażowanie samorządu w rozwiązanie lub przynajmniej minimalizowanie palących kwestii społecznych. W 2014 roku środki na pomoc społeczną pochłonęły aż 33,8% wydatków, jednak przy mniejszych możliwościach budżetowych.

Nie ma powiatu w województwie lubuskim o wyższym stopniu rozwinięcia infrastruktury domów pomocy społecznej niż powiat międzyrzecki. Na jego terenie działa obecnie 6 DPS, przy czym spektrum ich działania jest bardzo szerokie. Wspecjalizowały się one w dostarczaniu usług dla różnych grup docelowych (osób niepełnosprawnych intelektualnie, młodzieży i dzieci niepełnosprawnych intelektualnie czy osób przewlekle psychicznie chorych). Łączna liczba miejsc w tych placówkach wynosi 408. Trzeba jednocześnie podkreślić, że żaden z 6 DPS nie kieruje usług społecznych bezpośrednio do osób w podeszłym wieku. Taki stan rzeczy należy ocenić negatywnie. Biorąc pod uwagę opisane wcześniej trendy demograficzne, w tym przede wszystkim starzenie się społeczeństwa, ale również wysoką liczbę osób w wieku poprodukcyjnym, liczącą pod koniec 2015 roku 10 715 osób, należy dążyć do tego, aby osoby niesamodzielne z powodu wieku miały zapewniony dostęp do usług opiekuńczych.

Zaspokojenie potrzeb opiekuńczych może odbywać się za pośrednictwem rodzinnych domów pomocy. W powiecie międzyrzeckim nie rozwinęła się jak do tej pory ta forma usługi społecznej, mimo że korzyści z istnienia takich placówek są niezaprzeczalne, zarówno dla beneficjentów pomocy (seniorów), jak i instytucji organizujących pomoc społeczną w powiecie. Rodzinne domy pomocy mogą stanowić

znacznie tańszą w utrzymaniu alternatywę dla domów pomocy społecznej. Koncepcja rodzinnych domów pomocy wpisuje się też w promowaną przez UE zasadę deinstytucjonalizacji.

Do deficytów powiatu w zakresie infrastruktury pomocy społecznej należy zaliczyć niski stopień rozwoju sieci domów dziennego pobytu. W całym powiecie międzyrzeckim działa tylko 1 taka placówka w Skwierzynie, gdzie pod koniec 2016 roku uruchomiono dom dziennego pobytu „Senior – Wigor” z 42 miejscami dla osób w podeszłym wieku. Choć trudno oczekiwać, aby jedna placówka była w stanie całkowicie zaspokoić popyt na tego rodzaju usługę opiekuńczą, jednak należy docenić wysiłki podejmowane na rzecz rozbudowania infrastruktury i poprawienia dostępności do ważnych – z punktu widzenia lokalnych potrzeb – usług. Nie ulega wątpliwości, że konieczne są dalsze działania, mające na celu poprawę sytuacji osób w podeszłym wieku. Staraniom w kierunku tworzenia nowych placówek powinna jednak towarzyszyć aktywność związana z pobudzaniem aktywności społeczności sąsiedzkich do zapewniania opieki osobom niesamodzielnym.

Świadomość wyzwań stojących przed lokalnym systemem opieki społecznej mieli uczestnicy badania jakościowego. Pracownik Urzędu Miasta w Międzyrzeczu stwierdził:

Kiedy społeczeństwo się starzeje, kiedy jest ta migracja ludności, zwłaszcza wyjeżdżają ludzie młodzi gdzieś za pracę, za chlebem, jak to się mówi, za granicę. Zostawiają często swoich rodziców czy babcię czy dziadków na łasce często opieki społecznej. Opieka społeczna no też ma pewien zakres działania czasowy, pozostają soboty, niedziele i święta, gdzie później niejednokrotnie jest problem co z ludźmi, którzy opuszczają szpital, co z nimi zrobić, tym bardziej że służba zdrowia czy jednostka podchodzi dosyć twardo dzwoni do DPS-u i prosi o zabranie tego człowieka i ich nie interesuje, że czy kierownik ma zabrać człowieka do domu czy pod most go zawieźć. Bardzo istotna rzecz, która została w pewnym sensie wyeliminowana i no jest to bardzo poważna rzecz, której musimy stawiać czoła, zwłaszcza w tym bieżącym okresie czy w bieżącej fazie życia społeczeństwa, kiedy tych starszych ludzi będzie przybywało, kiedy opieka nad nimi będzie musiała być spełniana na bieżąco.

Seniorzy z powiatu międzyrzeckiego mogą liczyć na wsparcie społeczne oferowane w ramach klubów seniora. Na terenie powiatu utworzono 3 kluby seniora (w Międzyrzeczu, Skwierzynie i Przytocznej). Rolę uzupełniającą koszyk usług dla osób starszych pełni usługa w formie Domu Chronionej Starości w Kęszycy Leśnej. Ośrodek składa się z 21 mieszkań znajdujących się w budynku przystosowanym dla emerytów i rencistów, którzy ukończyli 55. rok życia oraz dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich.

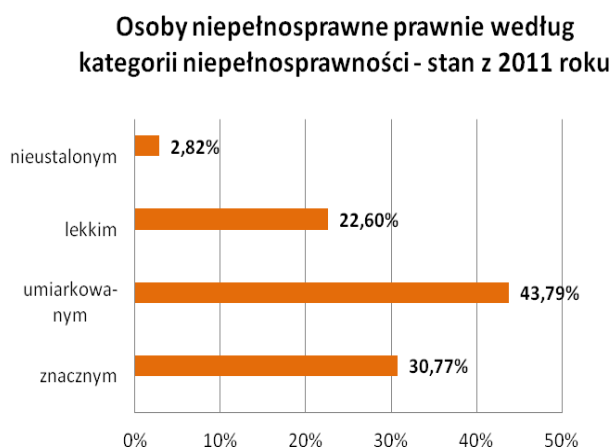
Dominujący w Polsce model sprawowania opieki nad osobami niesamodzielnymi, w tym seniorami, nadal w głównej mierze opiera się na pomocy wykonywanej przez rodzinę. W wyniku przemian demograficznych i społecznych spodziewane jest obniżenie zdolności środowisk rodzinnych do zapewniania stałej opieki nad osobami niesamodzielnymi. Konieczne są zatem działania ukierunkowane na wspomaganie rodzin w opiece nad seniorami poprzez tworzenie miejsc wytchnieniowych bądź rozwijanie wolontariatu opiekuńczego.

Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych

Diagnoza

Dane o liczbie niepełnosprawnych i specyfice zjawiska niepełnosprawności w powiecie zaczerpnięto z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego przez GUS w 2011 roku. Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego, powiat zamieszkiwało 7 644 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 4,5% ogółu niepełnosprawnych z terenu województwa lubuskiego. W porównaniu do 2002 roku, liczba niepełnosprawnych zmniejszyła się o ponad 20%. W większości powiatów nastąpił w analogicznym czasie spadek liczby niepełnosprawnych, ale tylko nieliczne zanotowały tak istotną różnicę. Na 1 000 osób zamieszkujących powiat przypadało 130 niepełnosprawnych. W całym województwie był to drugi wynik. Lepszy rezultat zanotował jedynie powiat ślubicki (wynik na poziomie 126). Dwa wyżej wymienione powiaty reprezentują obszary o najniższym w województwie nasileniu problemu niepełnosprawności. Niepełnosprawnością częściej były dotknięte kobiety (53%) niż mężczyźni (47%). Większość niepełnosprawnych mieszkała w miastach (56%), a pozostałe 44% na wsiach.

Wykres 12

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W grupie niepełnosprawnych prawnie (16 lat i więcej), liczącej 5 323 osób, najczęściej występowała niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym (prawie 44% przypadków). Znaczny stopień upośledzenia dotyczył prawie co trzeciego niepełnosprawnego. Lekki stopień upośledzenia występował z mniejszą częstotliwością (stwierdzono ją u ponad 23% niepełnosprawnych). W grupie niepełnosprawnych tylko biologicznie 79% osób odczuwało umiarkowane ograniczenie sprawności, 19% poważne, a tylko 3% całkowite.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne stanowią szczególną grupę beneficjentów pomocy społecznej. Grupa ta tworzy zapotrzebowanie na różnego rodzaju usługi społeczne. Z powodu niepełnosprawności wydano w 2016

roku decyzje o pomocy dla 875 osób. Liczba zrealizowanych usług społecznych na rzecz niepełnosprawnych stanowiła 16% ogółu zrealizowanych usług na terenie powiatu międzyrzeckiego. Tylko ubóstwo, bezrobocie i długotrwała choroba częściej stawały się powodem udzielenia pomocy społecznej. Choć powiat ma jeden z najniższych w województwie wskaźnik natężenia problemu niepełnosprawności, to kwestia zapewnienia dostępu osobom niepełnosprawnym do kompleksowych usług społecznych nie traci przez to na ważności. Należy więc ustalić, jakie formy wsparcia społecznego mogą otrzymać niepełnosprawni i czy oferowane usługi są dostosowane do aktualnych potrzeb.

Jedną z form pomocy dla osób z niepełnosprawnością jest zapewnienie stacjonarnej opieki całodobowej w domu pomocy społecznej. Taką formą pomocy mogą być objęte osoby przewlekłe psychicznie chore, dorośli niepełnosprawni intelektualnie, dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie oraz osoby niepełnosprawne fizyczne. Tak zdefiniowana grupa docelowa ma na terenie powiatu międzyrzeckiego bogaty koszyk usług społecznych. DPS w Międzyrzeczu kieruje swoje usługi dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie (ma 40 miejsc). Z oferty DPS w Jasieńcu mogą skorzystać osoby przewlekłe chore psychicznie (przygotowano dla nich 70 miejsc). Z 2 działających w Rokitnie DPS, jeden służy osobom dorosłym (mężczyznom) niepełnosprawnym intelektualnie (stworzono dla nich 100 miejsc), a drugi usługi opiekuńcze kieruje do młodzieży i dzieci o niepełnosprawności intelektualnej (ma 99 miejsc). Beneficjentami pomocy DPS w Szarczu jest młodzież płci żeńskiej o niepełnosprawności intelektualnej. Dla takich osób przygotowano 52 miejsca. DPS w Skwierzynie również wyspecjalizował się w oferowaniu usług dla młodzieży i dzieci (obojsza płci) o analogicznym typie niepełnosprawności, co ośrodek w Szarczu. Ostatni DPS ma 47 miejsc. Na niepełnosprawnych czeka aż 408 miejsc, co jest najwyższym wynikiem w całym województwie lubuskim. Według danych podanych w sprawozdaniu pt. Ocena zasobów pomocy społecznej w 2016 roku, liczba oczekujących na miejsca w DPS wyniosła 29 osób.

Współczynnik zaspokojenia miejsc w DPS rozumiany jako stosunek liczby umieszczonych w DPS w danym roku do sumy liczby umieszczonych w DPS i liczby oczekujących na miejsce w DPS, wyniósł 0,93. W tym przypadku można mówić o wysokiej dostępności usługi w formie domów pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych na terenie powiatu międzyrzeckiego, przy czym nawet tak rozbudowana infrastruktura nie jest w stanie całkowicie zaspokoić potrzeb strony popytowej. Można zatem zastanowić się, ile dodatkowych domów pomocy społecznej należałoby stworzyć, aby oferta podaży zaspakajala popyt na omawianą usługę społeczną. W tym celu należy posłużyć się wskaźnikiem zapotrzebowania na DPS. Wartość tego wskaźnika powstaje jako stosunek różnicy między popytem (liczba mieszkańców + liczba oczekujących) a podażą (liczba miejsc) do maksymalnej liczby miejsc w DPS (np. 30 – zgodnie z zasadą deinstytucjonalizacji, jaka promowana jest w ogółośeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności). Dzięki obliczeniu tego wskaźnika możliwe jest ustalenie, ile nowych DPS o określonej maksymalnej liczbie miejsc powinno zostać utworzonych w celu sprostania zapotrzebowaniu na określony rodzaj usługi społecznej. W przypadku analizowanego powiatu zaokrąglona wartość wskaźnika dała wynik 1, co oznacza, że lokalna infrastruktura pomocy społecznej powinna być powiększona o 1 dodatkowy podmiot. Mając to na uwadze, a także prognozując zwiększenie się liczby oczekujących na miejsca w DPS w kolejnych latach, zaleca się stworzenie jeszcze jednego DPS, kierującego usługi do osób niepełnosprawnych. Roczne koszty prowadzenia domów pomocy społecznej wyniosły 14 403 662 zł. Średni koszt utrzymania jednego pensjonariusza wyniósł 35 303 zł.

Dla osób niepełnosprawnych przewidziano usługi nie tylko w formie domów pomocy społecznych, ale także w postaci środowiskowych domów samopomocy. W analizowanym powiecie funkcjonują 3 środowiskowe domy samopomocy oraz 1 powiatowy ośrodek wsparcia. Łącznie oferują one 123 miejsca. Wszystkie placówki kierują swoje usługi osób przewlekłe psychicznie chorych, osób upośledzonych umysłowo czy osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych. Środowiskowy Dom Samopomocy „Przytulisko” w Pszczewie oferuje 30 miejsc. ŚDS w Trzcielu usługami społecznymi może objąć 25 osób. W Międzyrzeczu lokalny ŚDS ma 23 miejsca. Natomiast w Powiatowym Ośrodku Wsparcia „Razem Raźniej” pomoc może otrzymać 45 osób. Stopień wykorzystania miejsc w ośrodku w 2016 roku wyniósł 84%, przy braku osób oczekujących na miejsce. Na funkcjonowanie placówki powiat przeznacza rocznie 662 643 zł, co w przeliczeniu na 1 podopiecznego daje kwotę w wysokości 14 725 zł.

Koszty usług oferowanych w ramach DPS i ŚDS znacząco różnią się od siebie. Usługi opiekuńcze realizowane w ramach ŚDS są ponad 2 razy tańsze w porównaniu z całodobową opieką oferowaną przez DPS. Choć nie są to usługi tożsame, to można zakładać, że dzięki dobrze rozwiniętej sieci ŚDS można przynajmniej częściowo obniżyć popyt na znacznie droższą usługę w formie DPS, zwłaszcza jeśli towarzyszy temu zwiększona aktywność środowisk rodzinnych i sąsiedzkich. Koncepcja przeprojektowania lokalnej infrastruktury pomocy społecznej, zakładająca implementację modelu nowoczesnych usług społecznych, powinna zakładać położenie większego nacisku na rozwój usług opiekuńczych świadczonych osobom niesamodzielnym w miejscu ich zamieszkania – przez dziennych opiekunów i asystentów, a także w ramach wolontariatu opiekuńczego i pomocy sąsiedzkiej.

Usługą kierowaną do osób z niepełnosprawnością przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej w powiecie międzyrzeckim jest również rehabilitacja społeczna i zawodowa. Warsztat Terapii Zajęciowej w Międzyrzeczu to jednostka, która jako jedyna na terenie całego powiatu, zajmuje się świadczeniem usług w tym zakresie. Z usług oferowanych przez tę placówkę może skorzystać 30 osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Wydaje się, że funkcjonowanie tylko jednej placówki oferującej pomoc w rehabilitacji społeczno-zawodowej jest dalekie od zaspokojenia potrzeb w tym zakresie. Tym bardziej, że zapelnienie miejsc w placówce osiągnęło poziom 100%. Na działalność tego ośrodka w 2016 roku przeznaczono 552 880 zł, co w przeliczeniu na jednego uczestnika zajęć dało kwotę na poziomie 18 429 zł.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Międzyrzeczu udziela różnorodnych form pomocy osobom niepełnosprawnym z zakresu rehabilitacji społecznej poprzez dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych oraz dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych. PCPR w 2016 roku sfinansowało m.in. turnusy rehabilitacyjne dla 84 osób, przeznaczając na to kwotę 76 762 zł.

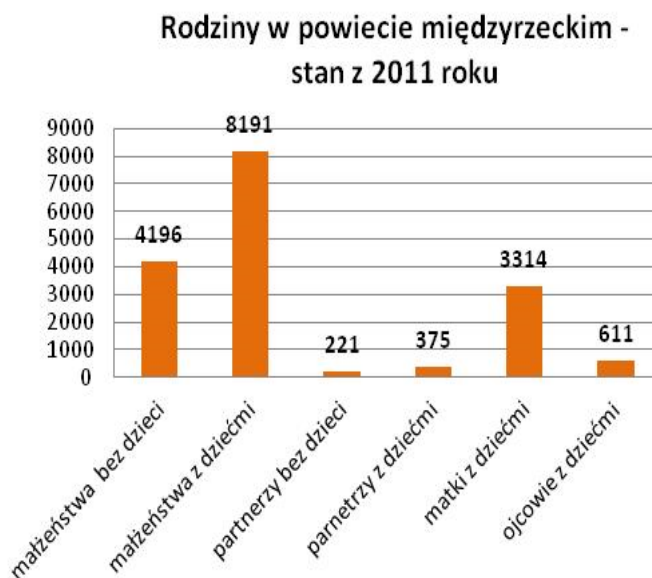
Usługi skierowane do rodzin i dzieci

Diagnoza

Dane o liczbie gospodarstw domowych w powiatach województwa lubuskiego pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 roku. Według danych podanych przez GUS, na terenie powiatu istniało 20 239 gospodarstw domowych, z czego 22% były to jednoosobowe gospodarstwa, 26% gospodarstwa dwuosobowe, 21% trzyosobowe gospodarstwa i 17% czteroosobowe gospodarstwa. Gospodarstwa domowe liczące 5 osób i więcej stanowiły tylko 14% ogółu gospodarstw domowych. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wyniosła 2,87, a więc nieco więcej niż średnia wojewódzka kształtująca się na poziomie 2,79.

Powiat zamieszkiwało w 2011 roku 16 910 rodzin. 73% z nich stanowiły małżeństwa, przy czym małżeństw z dziećmi było prawie 2 razy więcej niż małżeństw bezdzietnych. Związki partnerskie miały niewielki, bo tylko 3,5% udział w ogólnej liczbie rodzin (prawie 2 razy częściej występowały związki mające potomstwo niż związki bezdzietne). Licznie reprezentowana była również grupa rodziców samotnie wychowujących dzieci (23% ogółu rodzin). W grupie rodziców samotnie wychowujących dzieci to kobiety zdecydowanie częściej pełniły tę funkcję (5 razy częściej niż mężczyźni). Biorąc pod uwagę to, że sytuacja kobiet na rynku pracy prezentuje się mniej korzystnie (kobiety stanowiły 51% ogółu bezrobotnych) i ich przeciętne zarobki są na ogół niższe niż mężczyzn, należy stwierdzić, że rodziny niepełne znajdują się w szczególnym położeniu. Z tego powodu instytucje oferujące usługi społeczne powinny dążyć do zapewnienia im kompleksowego wsparcia społecznego obejmującego pomoc materialną, wychowawczą, prawną i pedagogiczną.

Wykres 13

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla rodzin i dzieci

Na terenie powiatu międzychreckiego funkcjonuje 6 ośrodków pomocy społecznej (w Międzyrzeczu, Skwierzynie, Trzcielu, Bledzewie, Przytocznej, Pszczewie) oraz jedno Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Międzyrzeczu.

Z ogólnej liczby 5320 zrealizowanych usług społecznych w powiecie międzyrzeckim w 2016 roku, 5% związanych było z ochroną macierzyństwa, a kolejne 5% z bezradnością w sprawach opiekuńczych i wychowawczych. Niewielka liczba usług (tylko 20, a więc poniżej 1%) dotyczyła przemocy w rodzinie. Stosunkowo często występował problem bezdomności, jako powód udzielenia pomocy społecznej (71 przypadków) oraz alkoholizmu (230 przypadków, co stanowi 4% ogółu zrealizowanych usług społecznych).

Na terenie powiatu funkcjonuje 1 żłobek publiczny, a także 1 klub dziecięcy. Łącznie placówki te mają 50 miejsc. W ciągu roku przebywało w nich 70 dzieci, co pokazuje duże zapotrzebowanie na tego rodzaju usługę społeczną. Liczba dzieci do lat 3 w powiecie wyniosła na koniec 2016 roku 1 672. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach ukształtował się na bardzo niskim poziomie – 3,0%. Rekomenduje się rozbudowę sieci żłobków na terenie powiatu międzyrzeckiego. Dobrze rozwinięta sieć tego typu placówek może być formą działań na rzecz poprawienia przyrostu naturalnego w powiecie. Może także wywierać pozytywny wpływ na aktywizację zawodową młodych matek.

Przy PCPR działa ośrodek interwencji kryzysowej. Celem OIK jest koordynacja działań zmierzających do rozwiązania sytuacji kryzysowej osób, rodzin będących ofiarami przemocy domowej lub znajdujących się w innej sytuacji kryzysowej. Placówka realizuje m.in. Program Edukacyjno-Korekcyjny dla Sprawców Przemocy. Celem programu jest pomoc sprawcom w zaprzestaniu stosowania przemocy.

Na terenie powiatu działają 3 poradnie psychologiczno-pedagogiczne (w Międzyrzeczu, Skwierzynie i Trzcielu). Celem działania poradni jest udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej i logopedycznej dzieciom, młodzieży, rodzicom oraz nauczycielom.

Usługi na rzecz wspierania rodzin i dzieci mogą być też pełnione w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. W powiecie działa 10 tego typu placówek. Stanowi to 6,5% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim (w województwie funkcjonują 154 placówki wsparcia dziennego). Biorąc jednak pod uwagę potencjał ludnościowy powiatu, trzeba powiedzieć, że sieć placówek dziennego wsparcia jest dość dobrze rozwinięta. Średnio na każdą gminę przypadają prawie 2 placówki. Powiat świebodziński, mający zbliżoną do powiatu międzyrzeckiego liczbę ludności, ma do zaoferowania swoim mieszkańcom 5 razy mniej tego typu placówek.

Z faktu istnienia dobrze rozwiniętej sieci placówek dziennego wsparcia zdają sobie sprawę organizatorzy opieki społecznej w powiecie. W badaniu IDI pracownik Urzędu Miasta w Międzyrzeczu przyznawał:

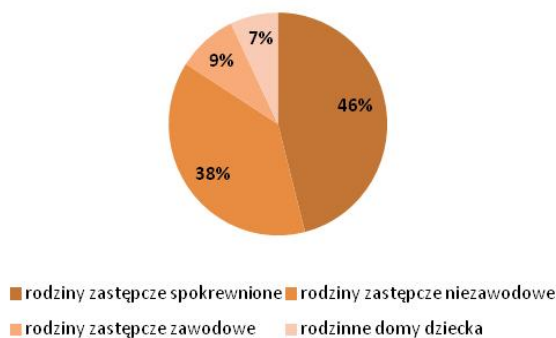
Na pewno ta oferta, która gmina czy ośrodek pomocy społecznej daje mieszkańcom właśnie w tym zakresie dla dzieci i młodzieży, jest. Ona w mniejszym lub większym stopniu spełnia swoje zadania, nie powiem, że w 100%, ponieważ te 100% ciągle brakuje, ale nie mamy sygnałów, żeby były jakieś niedobory. Oferta jest dosyć szeroka nie tylko dzięki ośrodkom kultury, ale też dzięki samej gminie, która realizuje zadanie świetlic wsparcia dziennego. Na terenach wiejskich mamy 10 świetlic, na terenie miasta mamy świetlicę, którą zlecamy do prowadzenia zajęć.

W przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców odpowiedzialność za zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci przechodzi na system pieczy zastępczej. Liczba dzieci korzystających z usług rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 113. Lokalna infrastruktura rodzinnej

pieczy zastępczej w powiecie opierała się przede wszystkim na rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, przy czym ta forma rodzinnej pieczy zastępczej nie przeważała nad innymi formami tak jak w większości powiatów. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych wyniosła 37. Pod opieką rodzin pozostawało 52 dzieci (46% ogółu). Na uwagę zwraca też większy niż w innych powiatach udział rodzin niezawodowych. 43 dzieci (38% ogółu) korzystało z opieki dostarczanej przez te rodziny. W powiecie istniała tylko jedna rodzina zastępcza zawodowa, opiekująca się 10 dzieci. Słabo rozwinięta była również instytucja rodzinnego domu dziecka. Tylko ośmioro dzieci miało zagwarantowaną opiekę ze strony rodzinnego domu dziecka. Instytucjonalną pieczę zastępczą zapewniała jedna placówka opiekuńczo-wychowawcza, mająca 30 miejsc. Funkcję tej placówki pełni Dom Dziecka im. Janusza Korczaka w Skwierzynie. Przeważająca większość dzieci objętych opieką zastępczą w powiecie międzyrzeckim przebywała w pieczy rodzinnej (79%), a pozostałe 21% w pieczy instytucjonalnej.

Wykres 14

Osetek dzieci korzystających z różnych form rodzinnej pieczy zastępczej

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

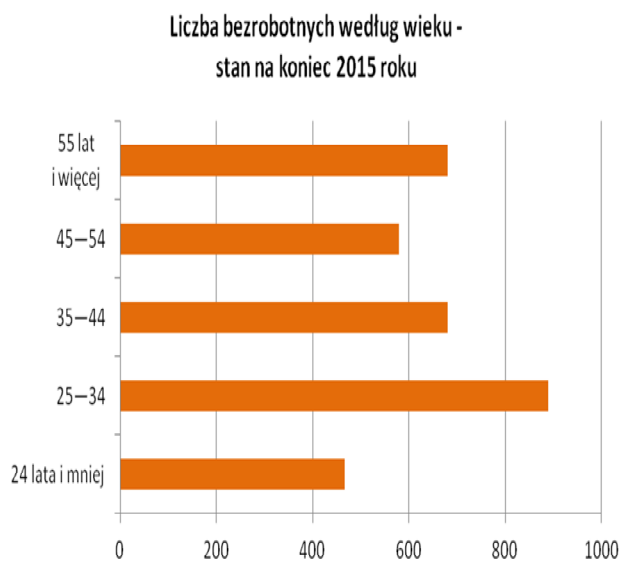
Średni roczny koszt utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej wyniósł 9488 zł. Na opiekę dla jednego dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej powiat wydał 12 191 zł. Jeszcze większe koszty były związane z opieką nad jednym dzieckiem w rodzinnym domu dziecka (średnio 14 000 zł rocznie). Jednak największe koszty są związane z instytucjonalną pieczą zastępczą. Roczny koszt działania placówki w przeliczeniu na jedno dziecko wyniósł 56 679 zł. Wydaje się, że należy dążyć do rozwijania przede wszystkim rodzinnej pieczy zastępczej, albowiem takie rozwiązanie odpowiada zasadzie deinstytucjonalizacji oraz jest ono bardziej efektywne i tańsze w realizacji. Jednym z wniosków wyłaniających się z badania jakościowego jest to, że instytucje organizujące pieczę zastępczą mają trudność w znalezieniu chętnych rodzin do sprawowania rodzinnej opieki zastępczej. Mając to na uwadze, należy wspierać inicjatywy instytucji publicznych i pozarządowych, zmierzających do propagowania idei rodzinnej pieczy zastępczej oraz pomagania rodzinom w pełnieniu tej funkcji.

Usługi skierowane do bezrobotnych

Diagnoza

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie międzychreckim utrzymuje się na wysokim poziomie (15,9% według stanu na koniec 2015 roku, 15,1% rok później). Poziom bezrobocia był wyższy o ponad 5 pkt proc. w stosunku do średniej województwa. Choć na przestrzeni ostatnich lat widać poprawę sytuacji na rynku pracy (jeszcze w 2013 roku stopa bezrobocia wynosiła 23,6%), jednak obecną sytuację trudno ocenić pozytywnie. Wyższa niż w innych powiatach stopa bezrobocia jest wynikiem przeciętnej atrakcyjności inwestycyjnej powiatu oraz niewielkiego poziomu przedsiębiorczości wśród ludności. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 ludności w wieku produkcyjnym wyniosła w 2015 roku tylko 1604 podmiotów. Na tle województwa (średnia 1 731 podmiotów) był to wynik gorszy o 7,4%.

Wykres 15

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Na 3295 bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie międzychreckim (stan na koniec 2015 roku) najliczniej była reprezentowana grupa w przedziale wiekowym 25–34 lat (27% ogólnej liczby bezrobotnych). Grupy wiekowe 35–44 i 55+ miały taki sam udział w ogólnej liczbie bezrobotnych (na poziomie 21%). Nieco korzystniej prezentowała się sytuacja osób w wieku średnim (45-54), albowiem do tej grupy wiekowej należało 579 osób, co stanowiło 18% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. 14% bezrobotnych reprezentowało najmłodszą grupę wiekową (poniżej 24 lat). Problem długotrwałego bezrobocia (definiowanego jako pozostawanie w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego) dotyczył 1 804 bezrobotnych (55% ogółu). 139 bezrobotnych (4,2%) miało status osób niepełnosprawnych.

Nierównowaga pomiędzy podażą a popytem na pracę implikuje niski poziom wynagrodzeń w powiecie międzychreckim, znacznie poniżej poziomu średniej krajowej i wojewódzkiej. Przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło na koniec 2015 roku 3 466,06 zł, co stanowiło 83,5% średniej krajowej i 97,1% średniej wojewódzkiej. Najwyższy poziom wynagrodzeń występował w sektorze rolniczym (5 886,18 zł), przy czym rolnictwo generowało miejsca pracy zaledwie dla 0,03% pracujących. W sektorze usług pracowało

36% zatrudnionych, a średnie miesięczne wynagrodzenia oscylowało w granicach 3 665,06 zł. Niższe wynagrodzenia uzyskiwano w przemyśle (3 302,34 zł), który wygenerował miejsca pracy dla blisko połowy pracujących (44%). Najmniejszy poziom wynagrodzeń występował w handlu (2 679,20 zł). W sektorze tym pracowało 17% zatrudnionych.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla bezrobotnych

Ubóstwo i bezrobocie odpowiadały w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 48% ogółu zrealizowanych usług społecznych w powiecie. Z powodu ubóstwa objęto pomocą 1378 rodzin. Natomiast bezrobocie zmusiło 1151 rodzin do skorzystania z usług społecznych.

Na etapie gromadzenia danych do analizy nie odnaleziono sprawozdania z działalności PUP w Międzyrzeczu za rok 2016. Sprawozdanie to nie zostało przez urząd opublikowane. Trudno zatem szczegółowo opisać podjęte działania przez PUP w zakresie walki ze zjawiskiem bezrobocia i wspierania osób bezrobotnych w powrocie na rynek pracy. Można jedynie bazować na informacjach umieszczonych przez PUP na swojej stronie internetowej.

Z analizy informacji zamieszczonych przez PUP na swojej stronie internetowej można dowiedzieć się, że PUP w Międzyrzeczu przystąpił do realizacji projektu pn. „Aktywni mogą więcej (III)”. Celem projektu jest aktywizacja zawodowa oraz podniesienie zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych w wieku 30 lat i powyżej, znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, tj. kobiet, osób w wieku 50+, niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych i osób o niskich kwalifikacjach zawodowych. Projektem zostanie objętych 180 osób, które skorzystają z takich form aktywizacji zawodowej jak: staże, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, refundacja wyposażenia lub wyposażenia stanowiska pracy oraz szkolenia. PUP przystąpił także do realizacji projektu pn. „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie międzyrzeckim (III)”. Celem projektu jest zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych w wieku poniżej 30. roku życia pozostających bez pracy, zarejestrowanych w PUP jako bezrobotne. Projektem zostanie objętych 379 osób. Będą one mogły skorzystać z następujących form wsparcia: poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, staże, bon na zasiedlenie, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej i szkolenia.

Na terenie powiatu międzyrzeckiego usługi społeczne w obszarze walki z bezrobociem i wykluczeniem społecznych oferowane są także w ramach klubów integracji społecznych i centrów integracji społecznej.

Na terenie powiatu istnieje 1 KIS (w Przytocznej) oraz 2 CIS (w Skwierzynie i Trzcielu). Oferta KIS obejmuje usługi w zakresie podnoszenia kompetencji społecznych i zawodowych. Z kolei zadaniem CIS w Skwierzynie jest aktywizacja zawodowa osób długotrwale pozbawionych pracy. Podobną funkcję pełni analogiczna placówka w Trzcielu. Oba ośrodki mogą udzielić wsparcia społecznego łącznie dla 40 osób. Należy dążyć do sytuacji, w której instytucje te będą mieć wystarczającą pulę środków do kierowania pomocy w skali odpowiadającej potrzebom mieszkańców powiatu.

Jak do tej pory w powiecie w niewielkim stopniu rozwinęła się instytucja spółdzielni socjalnej, mimo że jest to jeden z najczęściej zakładanych podmiotów ekonomii społecznej. Według stanu na koniec 2016

roku, jedyną instytucją tego typu w powiecie była Spółdzielnia Socjalna „Nasz sukces” w Skwierzynie¹³. Rekomenduje się stworzenie specjalnych mechanizmów, szczególnie w postaci dotacji, wspierających powstawanie na szerszą skalę spółdzielni socjalnych.

Uczestnicy badania jakościowego podkreślali rolę spółdzielni socjalnych w poprawianiu sytuacji na rynku pracy. Pracownik OPS w Międzyrzeczu stwierdzał:

Uważam, że powinna się utworzyć spółdzielnia socjalna albo firma prywatna, która chciałaby świadczyć te usługi, bo my jako instytucja nie jesteśmy w stanie zapewnić usług, a zapotrzebowanie rośnie. Tutaj widzę duże pole do działania dla organizacji pozarządowych, dla podmiotu prywatnego.

Analiza SWOT

Usługi na rzecz osób starszych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Wysoki poziom finansowania pomocy społecznej.</p> <p>Wysoka dostępność klubów seniora dla osób starszych. Na terenie powiatu utworzono 3 kluby seniora (w Międzyrzeczu, Skwierzynie i Przytocznej).</p>	<p>Brak domu pomocy społecznej świadczącego usługi na rzecz osób starszych. Mimo, że na terenie powiatu działa obecnie sześć DPS-ów, to żaden nie wyspecjalizował się w dostarczaniu usług dla seniorów.</p> <p>Niski stopień rozwoju domów dziennego pobytu.</p> <p>Niedobór pracowników socjalnych wyspecjalizowanych w gerontologii.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Poprawa jakości usług społecznych w związku z rozwojem sektora usług w powiecie międzyrzeckim.</p>	<p>Zwiększanie się liczby osób w podeszłym wieku i rosnący popyt na usługi opiekuńcze.</p> <p>Spadek możliwości rodzin do zapewniania stałej opieki osobom niesamodzielnym.</p>

Usługi na rzecz osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego, powiat zamieszkiwało 7 644 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 4,5%</p>	<p>Brak mieszkań treningowych nastawionych na przygotowywanie osób niepełnosprawnych do samodzielnego zajmowania się sprawami codziennymi.</p>

¹³ Informator o dostępnych w województwie lubuskim formach wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi, Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze, Zielona Góra 2016, s. 68

<p>ogółu niepełnosprawnych z terenu województwa lubuskiego. Powiat jest jednym z dwóch powiatów w województwie o najniższym w województwie nasileniu problemu niepełnosprawności.</p> <p>Dobrze rozwinięta infrastruktura pomocy dla osób niepełnosprawnych – istnienie sześć domów pomocy społecznej dedykowanych tej grupie.</p> <p>Usługi opiekuńcze oferowane w ramach 3 ŚDS i 1 PCPR.</p>	
Szanse	Zagrożenia
<p>Spadek liczby niepełnosprawnych.</p> <p>Poprawa dostępności usług społecznych dla osób niepełnosprawnych w miejscu ich zamieszkania.</p>	<p>Przy utrzymywaniu się wysokiej stopy bezrobocia może wystąpić trudność w aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.</p>

Usługi dla rodzin i dzieci

Mocne strony	Słabe strony
<p>Funkcjonowanie licznych organizacji pozarządowych na rzecz rodzin i dzieci.</p> <p>Dość dobrze rozwinięta sieć placówek dziennego wsparcia.</p>	<p>Na terenie powiatu funkcjonuje tylko 1 żłobek publiczny, a także jeden klub dziecięcy.</p> <p>Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach ukształtował się na bardzo niskim poziomie 3,0%.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Rozwój usług edukacyjnych dla rodziców, co może przyczynić się do poprawy jakości opieki rodzicielskiej nad dziećmi.</p> <p>Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej, dzięki inicjatywom nastawionym na uświadamianie i wspomaganie rodzin w wypełnianiu funkcji rodziny zastępczej.</p>	<p>Pogarszające się zdrowie psychiczne dzieci, w tym także rosnące problemy uzależnienia od substancji psychoaktywnych, wymagające zapewnienia specjalistycznych usług terapeutycznych.</p>

Usługi dla osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Dostępność usług KIS i CIS.</p>	<p>Wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych. Problem długotrwałego bezrobocia dotyczył 1804 bezrobotnych (55% ogółu).</p> <p>Wysoka stopa bezrobocia rejestrowanego, która utrzymuje się na wysokim poziomie (15,9% według stanu na koniec 2015 roku). Poziom bezrobocia był wyższy o ponad 5 pkt proc. w stosunku do średniej województwa.</p> <p>Niski poziom wynagrodzeń. Przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło na koniec 2015 roku 3 466,06 zł, co stanowiło 83,5% średniej krajowej i 97,1% średniej wojewódzkiej.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Tendencje spadkowe stopy bezrobocia rejestrowanego. Jeszcze w 2013 roku stopa bezrobocia w powiecie wynosiła 23,6%.</p>	<p>Trudność w aktywizacji zawodowej osób długotrwale pozbawionych pracy.</p>

4. MIASTO ZIELONA GÓRA

Informacje ogólne

Zielona Góra jest miastem na prawach powiatu. Jest to jednocześnie największe miasto województwa lubuskiego położone w jego centralnej części. Od strony zachodniej, północnej i wschodniej graniczy z powiatem zielonogórskim. Południowa część miasta graniczy z nowosolskim. Zielona Góra pełni funkcję regionalnego centrum życia administracyjnego, gospodarczego, społecznego i kulturalnego. Jest on siedzibą organów samorządu województwa, marszałka i zarządu województwa lubuskiego, sejmiku województwa lubuskiego oraz jednostek im podporządkowanych, a także starosty powiatu zielonogórskiego.

Usługi skierowane do osób starszych

Diagnoza

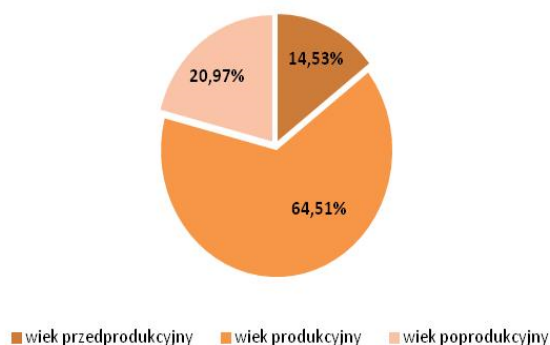
Według danych GUS Zielona Góra była zamieszkiwana w 2015 roku przez 138 711 mieszkańców, z czego 49,6% stanowili mężczyźni, a 50,4% kobiety¹⁴. Mieszkańcy Zielonej Góry stanowili 13,6% ogółu populacji województwa lubuskiego. Tym samym jest to powiat o największym potencjale w województwie. W 2014 roku na terenie gminy wiejskiej Zielona Góra zostało przeprowadzone referendum w sprawie połączenia gminy z miastem Zielona Góra. Mieszkańcy w większości opowiedzieli się za takim rozwiązaniem. Zgodnie z decyzją Rady Ministrów do połączenia doszło z dniem 1 stycznia 2015 roku. W wyniku rozszerzenia granic miasta liczba mieszkańców miasta skokowo wzrosła o ok. 20 000 osób. Na obszarze miasta nie są więc dostrzegalne procesy depopulacyjne. I nie jest to wyłącznie spowodowane poszerzeniem granic. W 2014 roku, a więc przed przyłączeniem gminy wiejskiej, miasto liczyło niemal tyle samo osób, ile w 2010 roku. Mimo tego, że zdecydowana większość powiatów doświadcza negatywnych tendencji demograficznych związanych z ubytkiem liczby mieszkańców, miasto wojewódzkie znajduje się w zupełnie innej sytuacji, co zawdzięcza dodatniemu przyrostowi naturalnego oraz dodatniemu bilansowi migracji wewnętrznych i zagranicznych. Na tle innych powiatów, miasto wyróżnia się bardzo niskim bezrobociem, rozwiniętym rynkiem pracy, wyższymi wynagrodzeniami oraz ogólną atrakcyjnością (m.in. bogatą ofertą kulturalną, obecnością wyższych uczelni itp.). Jeśli chodzi jednak o starzenie się populacji, to miasto Zielona Góra nie różni się od większości analizowanych powiatów z województwa lubuskiego. Obecna struktura wiekowa ludności prezentuje się następująco: 15% mieszkańców jest w wieku przedprodukcyjnym, 65% w wieku produkcyjnym, a 21% w wieku poprodukcyjnym. Zmiany, jakie zaszły w strukturze wiekowej ludności w porównaniu z 2010 rokiem polegały na zmniejszeniu się liczby ludności w wieku produkcyjnym (o 4,52%) i zwiększeniu się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym (odpowiednio o 1,41% i 3,11%). Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej populacji miasta Zielona Góra należy do najwyższych w województwie. Odzwierciedla to współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nie-

¹⁴ Miasto Zielona Góra. Statystyczne Vademecum Samorządowca, Zielona Góra 2016, s. 16.

produkcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Dla analizowanego miasta współczynnik przyjął wartość 62, przy średniej województwa na poziomie 58,4¹⁵.

Wykres 16

Struktura wiekowa mieszkańców Zielonej Góry - dane aktualne na koniec 2015 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób starszych

W 2015 roku wydatki ogółem miasta Zielona Góra na jednego mieszkańca osiągnęły wysoki poziom – 4 487 zł i były one wyższe od średniej wojewódzkiej prawie pięciokrotnie. Poziom wydatków Zielonej Góry wielokrotnie przewyższa wydatki powiatów ziemskich z województwa lubuskiego. W analogicznym okresie dochody w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosły 4514 zł. Trzeba jednocześnie zauważyć, że wydatki miasta nieznacznie zmalały w porównaniu z poprzednim rokiem (o 1,3%), czemu towarzyszył spadek poziomu dochodów. Na realizację celów polityki społecznej poświęcono w 2015 roku 13,4% ogółu środków budżetowych. Zaangażowanie finansowe na te cele wzrosło w porównaniu z rokiem wcześniejszym o 0,9 punktu procentowego.

Jedną z usług oferowanych seniorom może być usługa w formie domu pomocy społecznej. Mimo tego, że w mieście Zielona Góra żyje ponad 29 000 osób w wieku poprodukcyjnym, to na jego obszarze działają tylko 2 domy pomocy społecznej, które tylko częściowo profilują swoją działalność pod kątem potrzeb osób w podeszłym wieku. DPS położony przy alei Słowackiego w Zielonej Górze skierowany jest dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych. Łączna liczba miejsc w ośrodku wynosi 68, przy czym dla seniorów zarezerwowano 56 miejsc. Odbiorcą usług drugiego DPS, znajdującego się przy ulicy Lubuskiej, są przede wszystkim kombatancki. Ośrodek ma 188 miejsc, z czego 120 przeznaczono dla kombatanatów w podeszłym wieku, a pozostałe 68 dla osób przewlekle somatycznie chorych niemających uprawnień kombatanckich. Infrastruktura w zakresie domów pomocy społecznej na terenie Zielonej Góry jest w stanie zapewnić opiekę dla 256 pensjonariuszy. Rodzi się pytanie, czy taki poziom rozwoju lokalnej infrastruktury jest wystarczający i czy w dostatecznym stopniu zaspakaja on potrzeby mieszkańców. Według danych podanych w sprawozdaniu „Ocena zasobów pomocy spo-

¹⁵ *Ibidem*.

łecznej w 2016 roku” liczba oczekujących na miejsca w DPS wyniosła 89 osób¹⁶. Z roku na rok wydłuża się lista oczekujących. Zakłada się również, że w kolejnych latach ten trend będzie utrzymany.

Współczynnik zaspokojenia miejsc w DPS, rozumiany jako stosunek liczby umieszczonych w DPS w danym roku do sumy liczby umieszczonych w DPS i liczby oczekujących na miejsce w DPS, wyniósł 0,47. W tym przypadku można mówić o przeciętnej dostępności usługi w formie domów pomocy społecznej. Można zatem zastanowić się, ile dodatkowych domów pomocy społecznej należałoby stworzyć, aby oferta podażowa zaspakajala popyt na omawianą usługę społeczną. W tym celu należy posłużyć się wskaźnikiem zapotrzebowania na DPS w powiecie grodzkim. Wartość tego wskaźnika powstaje jako stosunek różnicy między popytem (liczba mieszkańców + liczba oczekujących) a podażą (liczba miejsc) do maksymalnej liczby miejsc w DPS (np. 30 – zgodnie z zasadą deinstytucjonalizacji, promowanej w ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności). Dzięki obliczeniu tego wskaźnika możliwe jest ustalenie, ile nowych DPS o określonej maksymalnej liczbie miejsc powinno zostać utworzonych w celu sprostania zapotrzebowaniu na określony rodzaj usługi społecznej. W przypadku analizowanego powiatu wartość wskaźnika dała wynik 2,96, co oznacza, że lokalna infrastruktura pomocy społecznej powinna być powiększona o 3 dodatkowe podmioty. Roczne koszty prowadzenia domów pomocy społecznej na terenie miasta Zielona Góra wyniosły 11 318 770 zł. Średni koszt utrzymania jednego pensjonariusza wyniósł 44 214 zł.

Uczestnik badania IDI, reprezentujący DPS w Zielonej Górze, zwrócił ponadto uwagę na konieczność wprowadzenia zmian, usprawniających działanie placówki. Zdaniem respondenta konieczne jest:

Zwiększenie zatrudnienia w dziale opiekuńczo-terapeutycznym, to na pewno, potrzebna jest także większa liczba pielęgniarek, powinny być osobne domy dla osób z Alzaimerem, na dzień dzisiejszy widać, że ta potrzeba jest coraz większa, a DPS nie są dostosowane.

Możliwości zaspokojenia potrzeb w zakresie całodobowej usługi opiekuńczej można odnaleźć w koncepcji rodzinnych domów pomocy. W mieście Zielona Góra, poza 1 placówką, nie rozwinęła się jak do tej pory ta forma usługi społecznej, mimo że korzyści z istnienia takich placówek są niezaprzeczalne, zarówno dla beneficjentów pomocy (seniorów), jak i instytucji organizujących pomoc społeczną w powiecie.

Na terenie miasta Zielona Góra dostępna jest także usługa w formie domów dziennego pobytu. Wymienione wyżej usługi społeczne są świadczone przez 2 domy dziennego pobytu (mieszczące się przy ulicach: Reja i Osiedla Pomorskiego) oraz centrum usług opiekuńczych, które zlokalizowane jest przy ul. Witebskiej. Domy dziennego pobytu są w stanie zapewnić opiekę dla 61 podopiecznych. Jedną z podstawowych form działalności centrum usług opiekuńczych jest świadczenie usług opiekuńczych w domu chorego. Zakres usług obejmuje udzielanie pomocy w podstawowych czynnościach życiowych, usługi pielęgnacyjne oraz załatwianie spraw osobistych, w tym nawiązywanie kontaktów z instytucjami. Obecnie z takiej formy pomocy korzysta około 256 osób miesięcznie. Istnienie centrum wpisuje się w nowoczesny kanon rozwiązań z zakresu usług społecznych. Po pierwsze, świadczenia wykonywane

¹⁶ Ocena zasobów pomocy społecznej w mieście Zielona Góra w 2016 roku, s. 7.

są w miejscu zamieszkania osoby niesamodzielnej. Nie izoluje się więc tych osób od środowiska społecznego, w których żyją. Po drugie, realizowane usługi w sposób kompleksowy zaspakajają potrzeby osób objętych opieką. Po trzecie wreszcie, usługi te generują znacznie mniejsze koszty w porównaniu z całodobową opieką. Pomocą można więc objąć znacznie szerszą grupę osób.

Istniejąca infrastruktura nie jest jednak w stanie całkowicie zaspokoić potrzeb zgłaszanych przez stronę popytową¹⁷. Na liście oczekujących na miejsce w domu dziennego pobytu wpisanych było 51 osób. Należy przy tym zauważyć, że popytu na tego rodzaju usługę nie da się zaspokoić poprzez zwiększenie liczby miejsc w istniejących placówkach. Uczestnik badania jakościowego, reprezentujący dom dziennego pobytu z Zielonej Góry, przyznawał otwarcie:

Nie możemy objąć większej liczby opieką, ponieważ warunki lokalowe są takie, że według rozporządzenia ministra na uczestnika to 8 m², więc nie moglibyśmy więcej objąć. Natomiast ja i tak przyjmuję więcej osób, ponieważ dużo osób nie korzysta systematycznie, co jakiś czas.

Zasadność realizacji rekomendacji dotyczącej rozbudowy sieci domów dziennego pobytu potwierdzają obserwacje pracownika zielonogórskiego Centrum Usług Opiekuńczych. Stwierdził on:

Większej liczby osób na pewno nie jesteśmy w stanie obsłużyć, bo już w tej chwili, i to powiem od razu, bo też tam potem pojawia się pytanie, czy zwiększyła się liczba osób objętych opieką. Wzrasta systematycznie co roku. W tej chwili w ciągu 5 lat można powiedzieć, że wzrosła ok. 30–40% a liczba pracowników jest cały czas taka sama. Także trudno tutaj mówić o zwiększeniu liczby osób. W tej chwili jest taka sytuacja, że na usługi opiekuńcze oczekuje się kilka miesięcy do ich uruchomienia. Od 3 do nawet 6 miesięcy czeka się na uruchomienie usług opiekuńczych i tak kolejka około trzydziestu, trzydziestu paru osób jest, bo możliwości kadrowe są takie same od 9–10 lat. Tak jak budżet miasta przewiduje określoną liczbę etatów i nie mamy zgody na większe zatrudnienie tzn. nie mamy, bo nie mamy pieniędzy przeznaczonych na to, żeby zatrudnić kolejne osoby. A na pewno by się przydały, bo te usługi opiekuńcze są potrzebne, bo seniorów jest coraz więcej, a oni są przeważnie w sytuacjach życiowych takich, że nie mają gdzie iść, bo dzieci albo wyjechały za granicę, albo poza Zieloną Górą funkcjonują, pracują i przyjeżdżają do tych rodziców popołudniami albo raz w tygodniu na weekendowe, gdzie robią większe zakupy, a tak to oni są pozostawieni sami sobie.

Seniorzy z Zielonej Góry mogą liczyć na wsparcie społeczne oferowane w ramach klubów seniora. Na terenie Zielonej Góry utworzono cztery kluby seniora. Działają one przy ulicach Moniuszki, Osiedla Pomorskiego, Kościelnej i Krasickiego.

¹⁷ Ibidem.

Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych

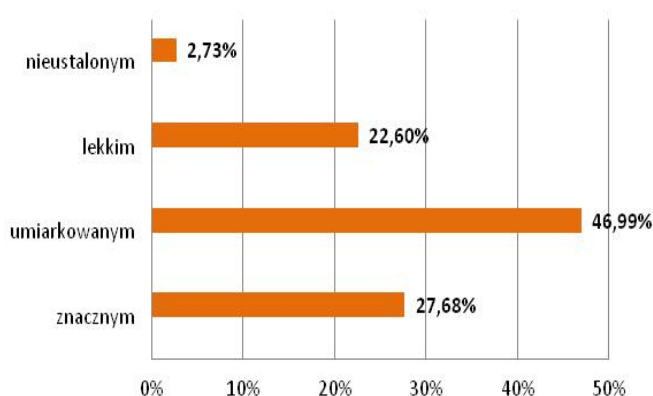
Diagnoza

Jak wynika z Narodowego Spisu Powszechnego, Zieloną Górę zamieszkiwało 20 685 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 12,1% ogółu osób niepełnosprawnych z terenu województwa lubuskiego. Miasto, zaraz po Gorzowie Wielkopolskim, ma najwyższy udział osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie populacji. Nie wynika to tylko i wyłącznie z dużej liczebności miasta, ale także z wysokiego natężenia problemu niepełnosprawności. Co prawda, analiza porównawcza statystyk dotyczących liczby niepełnosprawnych z 2011 i 2002 roku pokazuje tendencję spadkową (o 4,4%), jednak nasilenie problemu niepełnosprawności mierzone wskaźnikiem liczby niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców dało wynik na poziomie 174, co stanowi jedną z wyższych wartości w województwie, powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 167. Niepełnosprawnością częściej były dotknięte kobiety (55,5%) niż mężczyźni (44,5%).

W grupie niepełnosprawnych prawnie (16 lat i więcej), liczącej 7 080 osób, najczęściej występowała niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym (47% przypadków). Znaczny stopień upośledzenia dotyczył 28% ogółu niepełnosprawnych. Lekki stopień upośledzenia występował z mniejszą częstotliwością (dotyczył 23% osób niepełnosprawnych). Pozostałe 3% niepełnosprawnych miało nieustalony stopień niepełnosprawności. W grupie niepełnosprawnych tylko biologicznie 77% osób odczuwało umiarkowane ograniczenie sprawności, 20% poważne, a 3% całkowite. Dostatecznie była reprezentowana grupa niepełnosprawnych o poważnym stopniu niepełnosprawności biologicznej (więc o parę punktów procentowych niż w większości powiatów). Na analizowanym obszarze, choć natężenie problemu niepełnosprawności należy ocenić jako wysokie, to w grupie niepełnosprawnych częściej występował niż w innych powiatach umiarkowany stopień upośledzenia.

Wykres 17

Osoby niepełnosprawne prawnie według kategorii niepełnosprawności - stan z 2011 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób niepełnosprawnych

Z powodu niepełnosprawności wydano w 2016 roku decyzje o pomocy dla 1613 osób. Liczba zrealizowanych usług społecznych na rzecz niepełnosprawnych stanowiła 21% ogółu zrealizowanych usług na obszarze Zielonej Góry. Co piąta usługa była związana z potrzebami osób niepełnosprawnych. Taki sam odsetek w ogólnej liczbie zrealizowanych usług miał problem długotrwałej lub ciężkiej choroby. Tylko ubóstwo częściej stawało się powodem udzielenia pomocy społecznej. Tak kształtujące się statystyki pokazują wyraźną odrębność miasta Zielona Góra na tle całego województwa. Mając na uwadze skalę problemu niepełnosprawności należy ustalić, jakie formy wsparcia społecznego mogą otrzymać niepełnosprawni na terenie miasta i czy oferowane usługi są adekwatne do aktualnych potrzeb.

Jedną z form pomocy dla osób z niepełnosprawnością jest zapewnienie stacjonarnej opieki całodobowej w domu pomocy społecznej. Taką formą pomocy mogą być objęte osoby przewlekle psychicznie chore, dorośli niepełnosprawni intelektualnie, dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie oraz osoby niepełnosprawne fizyczne. Do potrzeb tak zdefiniowanej grupy docelowej nie jest dostosowana oferta lokalnej infrastruktury pomocy społecznej. Sprofilowana jest ona bowiem pod kątem osób w podeszłym wieku, kombatanów oraz osób przewlekle somatycznie chorych. W sytuacji, w której problem niepełnosprawności osiąga wysoki stopień natężenia i staje się czynnikiem wyróżniającym powiat grodzki na mapie problemów społecznych, to wydaje się, że lepiej powinna być rozwinięta oferta usług społecznych dla osób niepełnosprawnych. Rekomenduje się stworzenie domu pomocy społecznej, oferującego usługi opiekuńcze dla osób z niepełnosprawnością.

Usługi na rzecz niepełnosprawnych mogą też być świadczone w ramach środowiskowych domów samopomocy. W Zielonej Górze działają dwa środowiskowe domy samopomocy. Łącznie oferują 50 miejsc. Jednym z nich jest ośrodek terapeutyczny dla osób po przebytych kryzysach i urazach psychicznych. Natomiast druga placówka jest przeznaczona dla osób dorosłych powyżej 18 roku życia z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, znacznym i umiarkowanym, a także osób z lekkim upośledzeniem umysłowym, gdy jednocześnie występują inne zaburzenia, zwłaszcza neurologiczne oraz dla osób z przewlekłymi zaburzeniami czynności psychicznych. Liczba niepełnosprawnych przypadająca na jedno miejsce w środowiskowym domu samopomocy wynosi 414. Na tle innych powiatów jest to bardzo wysoki wynik, oznaczający jednocześnie niską dostępność omawianej usługi społecznej. Co prawda, tylko 2 osoby oczekiwały na miejsce w ŚDS, jednak – mając na uwadze rosnące potrzeby w tym zakresie – konieczne wydaje się rozbudowanie sieci środowiskowych domów samopomocy i objęcie ich usługami większej liczby osób. Za takim rozwiązaniem przemawiają obserwacje uczestników badania jakościowego. Jak twierdził pracownik Urzędu Miasta w Zielonej Górze:

Pojawiają się problemy, które potrzebują specjalistycznego sprzętu, coraz więcej osób z chorobami otępiennymi i Alzhaimerem. Potrzeba jest większej liczby wykwalifikowanych ludzi, przygotowanych pomieszczeń dla tych osób, bo mają specyficzne potrzeby. Istnieją potrzeby wdrażania specjalistycznych usług opiekuńczych z problemami psychicznymi, społeczeństwo się starzeje, wzrasta liczba osób i wzrasta zapotrzebowanie na te usługi.

Koszty funkcjonowania placówek ŚDS nie są co prawda niskie (z budżetu miasta wydano na ten cel 759 095 zł, co w przeliczeniu na jednego podopiecznego dało kwotę na poziomie 12 866 zł), ale jest to rozwiązanie znacznie tańsze niż umieszczanie osób niepełnosprawnych w placówkach całodobowej opieki (np. w domu pomocy społecznej).

Usługą kierowaną do osób z niepełnosprawnością przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej w mieście Zielona Góra jest również rehabilitacja społeczna i zawodowa. Usługi w tym zakresie pełnione są przez Warsztat Terapii Zajęciowej „Tęcza” (oferujący 20 miejsc), Warsztat Terapii Zajęciowej „Przystań” (mający 30 miejsc) oraz Warsztat Terapii Zajęciowej „Winnica”, który jest w stanie dostarczyć usług dla 35 uczestników. W sumie z usługi rehabilitacji społeczno-zawodowej może skorzystać 80 osób. Na działalność tych ośrodków w 2016 roku przeznaczono 1 421 920 zł, co w przeliczeniu na jednego uczestnika zajęć dało kwotę na poziomie 17 774 zł.

Na obszarze Zielonej Góry osoby z niepełnosprawnością mają okazję skorzystać z nowatorskiego w skali kraju rozwiązania, polegającego na korzystaniu z mieszkań treningowych. Mieszkania treningowe mają na celu przygotowanie osób w nim przebywających do prowadzenia samodzielnego życia. Usługa ma charakter okresowy. Jest to niejako etap wstępny mieszkalnictwa chronionego pozwalającego osobom niepełnosprawnym na opuszczenie domu rodzinnego i życia na własny rachunek. To jest o tyle ważne, że rodzice i opiekunowie starzeją się i tracą zdolność do zapewniania im opieki. Dwa mieszkania treningowe zostały uruchomione przez Fundację Generado powołaną przez Stowarzyszenie Pomocy Osobom Autystycznym „Dalej Razem”. Oferta jest skierowana do samodzielnych osób z zaburzeniami ze spectrum autyzmu.

Choć infrastruktura w zakresie pomocy społecznej jest wyjątkowo dobrze rozwinięta, jak choćby w przypadku Warsztatów Terapii Zajęciowej, a także ma innowacyjne w skali województwa rozwiązania (przykładem mogą być mieszkania treningowe), to uczestnicy badania jakościowego zwracali też uwagę na deficyty lokalnej infrastruktury. Podkreślano m.in. brak hosteli dla osób niepełnosprawnych, w których mogliby zostać oni czasowo umieszczeni w sytuacji niedyspozycji lub choroby opiekuna. Pracownik Urzędu Miasta w Zielonej Górze stwierdził:

Problemem jest brak hotelu dla osób niepełnosprawnych, którymi opiekują się rodzice, na ten moment te osoby mogą przebywać i staramy się uruchomić taki dom. Brakuje nam miejsc dla chorych z chorobą Alzheimera, na czas pracy opiekunów, pobytu dziennego, dla nich potrzebna jest większa liczba miejsc i wykwalifikowana kadra.

Usługi skierowane do rodzin i dzieci

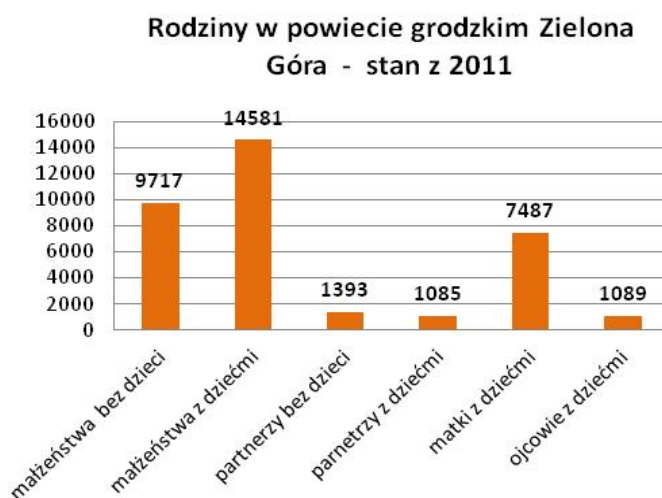
Diagnoza

Dane o liczbie gospodarstw domowych w powiatach województwa lubuskiego pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 roku. Według danych podanych przez GUS, na terenie Zielonej Góry istniało 49 251 gospodarstw domowych, z czego 28% były to jednoosobowe gospodarstwa, 31% gospodarstwa dwuosobowe, 22% trzyosobowe gospodarstwa i 14% czterosobowe gospodarstwa. Gospodarstwa domowe liczące pięć osób i więcej stanowiły tylko 5% ogółu gospodarstw domowych. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wyniosła 2,39, co stanowiło najmniejszy

rezultat w całym województwie, znacznie niższy niż średnia wojewódzka (2,79). Przytoczone dane jednoznacznie pokazują, że charakter gospodarstw domowych w Zielonej Górze wyraźnie odbiega od utrwalonego w pozostałych powiatach modelu gospodarstwa domowego. W mieście wybija się przewaga niewielkich gospodarstw domowych (jedno i dwuosobowych). Widać także to, że niemal nie występują gospodarstwa pięcioosobowe i większe. Specyfikę gospodarstw w Zielonej Górze warunkują możliwości lokalowe, ale także nieco inny styl życia.

Powiat grodzki zamieszkiwało w 2011 roku 35 352 rodzin. 69% z nich stanowiły małżeństwa, przy czym małżeństw z dziećmi było o 34% więcej niż małżeństw bezdzietnych. W większości powiatów przewaga małżeństw z dziećmi była zdecydowanie bardziej widoczna. Związki partnerskie miały stosunkowo niewielki, bo tylko 7% udział w ogólnej liczbie rodzin. Na tle innych powiatów jest to i tak dość duży odsetek. Inną ciekawostką jest to, że liczba związków partnerskich bez dzieci była większa niż liczba związków partnerskich z dziećmi. W innych powiatach występowała przewaga związków z dziećmi. Grupa rodziców samotnie wychowujących dzieci miała 24% udział w ogólnej liczbie rodzin, przy czym przypadków samotnie wychowujących matek było ponad siedmiokrotnie więcej niż przypadków, w których obowiązki rodzicielskie spoczywały tylko na ojcu. Sytuacja materialna rodzin niepełnych jest na ogół gorsza niż rodzin pełnych. Dla instytucji oferujących usługi społeczne informacja ta powinna być sygnałem do zapewnienia rodzinom niepełnym kompleksowego wsparcia społecznego, obejmującego pomoc materialną, wychowawczą, prawną i pedagogiczną.

Wykres 18

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla rodzin i dzieci

Z ogólnej liczby 7 682 zrealizowanych usług społecznych w powiecie grodzkim Zielona Góra w 2016 roku, 3% związanych było z ochroną macierzyństwa, a kolejne 5% z bezradnością w sprawach opiekuńczych i wychowawczych. Niewielka liczba usług (tylko 13, a więc mniej niż 1%) dotyczyła przemocy w rodzinie. Alkoholizm stawał się powodem do udzielenia 3% ogółu usług społecznych. Warto odnotowania jest to, że bezdomność miała 2% udział w liczbie zrealizowanych usług.

W Zielonej Górze działa 20 żłobków i 2 kluby dziecięce. Łącznie oferują one 1083 miejsca. Liczba dzieci do lat 3 wyniosła na koniec 2016 roku 4 067. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach ukształtował się na poziomie 25,3%, co należy odbierać jako bardzo dobry wynik, znacznie wyższy niż w innych powiatach. Liczba placówek oraz miejsc świadczą o dobrze rozwiniętej infrastrukturze w zakresie wsparcia oferowanego młodym rodzinom z dziećmi. Widać wyraźnie, że wsparcie dla tej grupy docelowej traktowane jest jako priorytetowy obszar polityki społecznej. Aczkolwiek nadal w tym aspekcie istnieją ogromne potrzeby, których nie zaspakaja istniejąca infrastruktura. W 2016 roku 446 dzieciom nie przyznano miejsc w żłobkach. Prognozuje się, że w następnych latach będzie rosła liczba dzieci, których nie obejmie opieka w publicznych żłobkach. W celu zaspokojenia popytu na usługi w formie żłobków konieczne jest uruchomienie kolejnych. Szacuje się, że stworzenie 15 dodatkowych placówek mogłoby zaspokoić potrzeby w tym względzie. Uruchomienie w krótkim czasie tak wielu placówek jest wręcz niemożliwe z uwagi na ogromne koszty związane z realizacją tak dużego przedsięwzięcia inwestycyjnego. Tym niemniej należy sukcesywnie dążyć do rozbudowywania sieci żłobków i zwiększenia dostępności tego rodzaju usług dla młodych rodzin z dziećmi.

Usługi na rzecz wspierania rodzin i dzieci mogą być też pełnione w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. W mieście działa 12 tego typu placówek, co stanowi 7,8% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim (w województwie funkcjonują 154 placówki wsparcia dziennego). Biorąc jednak pod uwagę potencjał ludnościowy miasta, należy ocenić, że sieć placówek dziennego wsparcia jest przeciętnie rozwinięta. Uzasadniony jest więc postulat tworzenia kolejnych placówek, oferujących usługi opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci.

Na terenie powiatu działają 3 poradnie psychologiczno-pedagogiczne, z czego 2 mają charakter publiczny, a 1 niepubliczny. Celem działania poradni jest udzielanie pomocy psychologicznej i pedagogicznej dzieciom, młodzieży, rodzicom, a także nauczycielom. W Zielonej Górze działa też ośrodek interwencji kryzysowej prowadzony przez organizację pozarządową. Ośrodek funkcjonuje przez całą dobę, 7 razy w tygodniu. Celem OIK jest koordynacja działań zmierzających do rozwiązania sytuacji kryzysowej osób, rodzin będących ofiarami przemocy domowej lub znajdujących się w innej sytuacji kryzysowej.

W skład infrastruktury pomocy społecznej wchodzi także trzy mieszkania chronione prowadzone przez Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka. Liczba dostępnych miejsc wynosi 12. W 2016 roku w mieszkaniach chronionych przebywało 11 osób. Funkcjonowanie mieszkań chronionych nie było finansowane ze środków publicznych.

W przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców odpowiedzialność za zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci przechodzi na system pieczy zastępczej. Liczba dzieci korzystających z usług rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 198. Lokalna infrastruktura rodzinnej pieczy zastępczej opierała się przede wszystkim na rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych wyniosła 97. Pod opieką rodzin pozostawało 109 dzieci (55% ogółu). 54 dzieci (27% ogółu) korzystało z opieki dostarczanej rodziny zastępcze niezawodowe. Pod opieką dziewięć rodzin zastępczych zawodowych rodzin przebywało 27 dzieci. W powiecie nie rozwinęła się forma pieczy zastępczej w postaci rodzinnego domu dziecka. Instytucjonalną pieczę zastępczą zapewniały cztery placówki opiekuńczo-wychowawcze, mające 60 miejsc, przy czym trzy placówki mają charakter socjalizacyjny, a jedna placówka pełni funkcję interwencyjną. Z instytucjonalnej pieczy zastępczej korzystało 87 dzieci.

Przeważająca większość dzieci objętych opieką zastępczą w powiecie przebywała w pieczy rodzinnej (69%), a pozostałe 31% w pieczy instytucjonalnej. Trzeba jednak podkreślić, że inne powiaty mają znacznie wyższy odsetek dzieci korzystających z rodzinnej pieczy zastępczej. Ponieważ usługa opiekuńcza realizowana w rodzinnej pieczy zastępczej jest znacznie tańsza niż w instytucjonalnej pieczy zastępczej należy dążyć do wzmacniania tej formy pieczy zastępczej. Szczególnie brakuje w Zielonej Górze rodzinnych domów dziecka.

Średni roczny koszt utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej wyniósł 9 533 zł. Na opiekę dla 1 dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej powiat wydał 14 596 zł. Rodzina zastępcza zawodowa otrzymywała na opiekę nad pojedynczym dzieckiem 16 241 zł. Działanie instytucjonalnej pieczy zastępczej generuje jeszcze większe koszty. Roczny koszt działania placówki w przeliczeniu na 1 dziecko wyniósł 46 620 zł. Wydaje się, że należy dążyć do rozwijania przede wszystkim rodzinnej pieczy zastępczej, albowiem takie rozwiązanie odpowiada zasadzie deinstytucjonalizacji oraz jest ono bardziej efektywne i tańsze w realizacji. Nie brakuje też opinii, że rodzinna piecza zastępcza jest w stanie lepiej wywiązać się z obowiązków opiekuńczo-wychowawczych i w większym stopniu zaspokoić potrzeby emocjonalne dziecka.

Usługi skierowane do bezrobotnych

Diagnoza

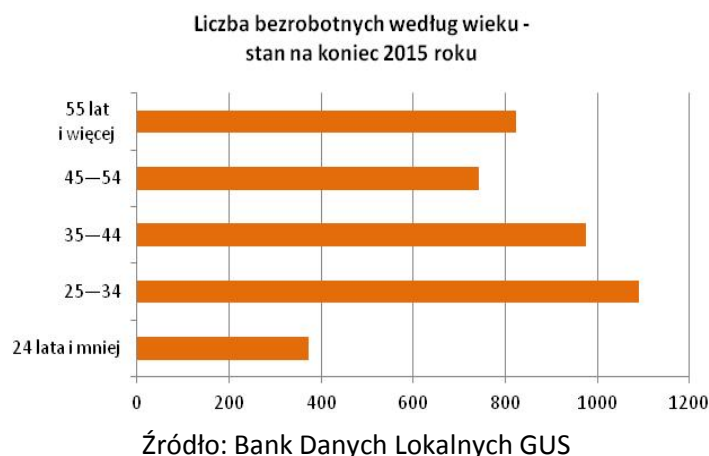
Parametry tradycyjnie wykorzystywane do diagnozowania stanu rozwoju lokalnego rynku pracy dają podstawy do wystawienia pozytywnej oceny Zielonej Górze. W mieście tym stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się na bardzo niskim poziomie (6,3% – stan na koniec 2015 roku, 4,7% rok później). Zielona Góra razem z powiatem ślubickim oraz miastem Gorzów Wielkopolski należą do grupy powiatów o najmniejszym poziomie bezrobocia w całym województwie lubuskim. Bezrobocie w jest w nich mniejsze jest mniejsze o ponad 4 punkty proc. od średniej stopy bezrobocia obliczonej dla województwa. Do czynników pozytywnie wpływających na lokalny rynek pracy należą: pełnienie funkcji regionalnego centrum gospodarczego i administracyjnego, obecność ośrodków akademickich i związany z tym rozwój branż nieobecnych w innych częściach województwa, a także wysoki wskaźnik przedsiębiorczości wśród mieszkańców. W 2015 roku liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 ludności w wieku produkcyjnym wyniosła dla województwa 1731 podmiotów. Liczba podmiotów w Zielonej Górze ukształtowała się w analogicznym okresie na poziomie 2 445, co stanowiło wynik aż o 41% lepszy od średniej wojewódzkiej. Żaden inny powiat nie uzyskał lepszego rezultatu od Zielonej Góry.

Na 4 003 bezrobotnych zarejestrowanych w Zielonej Górze (stan na koniec 2015 roku) najliczniej była reprezentowana grupa w przedziale wiekowym 25–34 lat (27% ogólnej liczby bezrobotnych). Niekorzystnie przedstawiała się również sytuacja osób w wieku 35–44 lat (24%). Grupy z przedziału wiekowego 45–54 i 55+ miały zbliżony udział w ogólnej liczbie bezrobotnych (odpowiednio 19% i 21%). 9% bezrobotnych reprezentowało najmłodszą grupę wiekową (poniżej 24 lat), co należy do prawidłowości opisującej wszystkie powiaty województwa lubuskiego.

Problem długotrwałego bezrobocia (definiowanego jako pozostawanie w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego) dotyczył 1 998 bezrobotnych (49% ogółu). 467 bezro-

botnych (11,6%) miało status osób niepełnosprawnych. Wynagrodzenie brutto w Zielonej Górze ukształtowało się na dość wysokim poziomie, wynoszącym 3 731,67 zł. Tylko w Gorzowie Wielkopolskim wysokość przeciętnego wynagrodzenia była wyższa. Najwyższy poziom wynagrodzeń odnotowano w rolnictwie (4 136,24 zł). Niższe wynagrodzenia otrzymywali pracujący w sektorze usług (4 049,64 zł). W przemyśle przeciętne wynagrodzenie ukształtowało się na poziomie 3 450,85 zł. Pozostała grupa pracujących zatrudniona była w handlu, w którym przeciętnie wynagrodzenie było najniższe (3 256,08 zł).

Wykres 20

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla bezrobotnych

Bezrobocie i ubóstwo to tradycyjnie dwa najpoważniejsze problemy, z jakim borykają się powiaty z województwa lubuskiego. Nieco inaczej wygląda sytuacja w Zielonej Górze. Owszem ubóstwo generuje największy popyt na usługi społeczne (29% usług zrealizowano z powodu ubóstwa), ale z powodu bezrobocia udzielono pomocy tylko w 15% przypadkach (najmniej w całym województwie). Jak już sygnalizowano, niepełnosprawność i długotrwała choroba zajmują *ex aequo* drugie miejsce w stymulowaniu popytu na usługi społeczne. Nie oznacza to jednak, że sytuacja bytowa mieszkańców jest na tyle dobra, że nie jest konieczna interwencja ze strony instytucji pomocy społecznej. Ubóstwo i bezrobocie odpowiadały w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 44% ogółu zrealizowanych usług społecznych w powiecie. Z powodu ubóstwa objęto pomocą 2247 rodzin. Natomiast bezrobocie zmusiło 1144 rodziny do skorzystania z usług społecznych.

W wychodzeniu z trudnej sytuacji pomagają bezrobotnym z Zielonej Góry powiatowy urząd pracy, który dysponuje różnymi mechanizmami wsparcia, poczynając od organizacji staży i szkoleń, poprzez udzielanie dotacji na założenie działalności gospodarczej, kończąc na działaniach związanych z doposażeniem stanowiska pracy.

Usługi społeczne w obszarze przeciwdziałania bezrobociu i walki z wykluczeniem społecznym mogą być także oferowane w ramach klubów integracji społecznych i centrów integracji społecznej. W Zielonej Górze działa 1 KIS. Działalność ośrodka opiera się na niesieniu pomocy i wsparcia osobom wykluczo-

nym społecznie, bezrobotnym i niepełnosprawnym. Główny cel działalności klubu to zminimalizowanie skutków marginalizacji oraz wykluczenia społecznego, a także wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez integrację i reintegrację społeczną i zawodową. KIS działa przy Związku Lubuskich Organizacji Pozarządowych.

W Zielonej Górze wykształciło się jak do tej pory tylko 1 CIS. Centrum zostało powołane zarządzeniem Nr 1064/03 Prezydenta Miasta Zielona Góra z dnia 5 grudnia 2003 roku. W czerwcu 2005 roku CIS rozpoczęło działalność szkoleniową. Realizowane programy adresowane są do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, znajdujących się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym. W ramach reintegracji zawodowej i społecznej są prowadzone: 1) zajęcia społeczne, które kształcą umiejętności pozwalające na pełnienie ról społecznych i osiąganie pozycji społecznych, 2) praktyki zawodowe, podczas których uczestnicy nabywają umiejętności zawodowe i przechodzą przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższenie kwalifikacji zawodowych, 3) nauka planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem. W 2016 roku CIS przeprowadziło zajęcia dla 135 uczestników. Roczny koszt działania placówki wynosi 554 415 zł, co w przeliczeniu na jednego uczestnika zajęć dało kwotę na poziomie 4 107 zł. CIS stara się również pozyskiwać dodatkowe środki, korzystając m.in. ze funduszy unijnych.

Uczestnik badania jakościowego, reprezentujący CIS w Zielonej Górze, przyznawał:

My, jako centrum działamy tutaj w Zielonej Górze od 2005 roku, już właściwie 12 lat. Praktycznie od początku, z krótką roczną przerwą tak naprawdę w 2012 roku, cały czas staramy się o dodatkowe środki i to są za każdym razem środki z EFS, czyli środki unijne. No my po prostu startujemy w konkursach, które są ogłaszane przez Urząd Marszałkowski tak było i w tej chwili też realizujemy projekt w ramach RPO Lubuskie 2020 i to jest projekt z EFS w ramach ZIT, czyli Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. No i takie są możliwości, że są konkursy, a do tej pory były i zawsze staraliśmy się w miarę naszych możliwości w tych konkursach starać i w ten sposób pozyskiwać dodatkowe środki.

Z uwagi na minimalny poziom bezrobocia w Zielonej Górze nie rekomenduje się rozbudowania sieci KIS/CIS. Należy raczej dążyć do tego, aby ośrodki mogły działać na szerszą skalę i dostarczać wsparcia społecznego dla większej liczby bezrobotnych, w tym bezrobotnych w szczególnym położeniu (np. z niepełnosprawnością).

Częścią składową infrastruktury społecznej są spółdzielnie socjalne, które są dość licznie reprezentowane. W Zielonej Górze sieć spółdzielni socjalnych opiera się na 7 podmiotach: Spółdzielni Socjalnej „Grono”, Spółdzielni Socjalnej „NaszeLubuskie.pl”, Spółdzielni Socjalnej „Nadruk”, Spółdzielni Socjalnej „SNAPZ”, Zielonogórskiej Integracyjnej Spółdzielni Socjalnej, Spółdzielni Socjalnej Zakład Rzemiosła Twórczego oraz Zielonogórskiej Spółdzielni Socjalnej „Sukces”. Wydaje się, że ta forma kooperacji będzie nadal rozwijać się. Należy więc wspierać tego typu inicjatywy, zwłaszcza gdy znajdują się one w fazie inkubacji.

Analiza SWOT

Usługi dla osób starszych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Dobra dostępność klubów seniora działających na rzecz aktywizacji osób starszych. Na terenie miasta Zielona Gra utworzono cztery tego rodzaju instytucje.</p> <p>Dobrze prosperujące centrum usług opiekuńczych.</p> <p>Dostępność całodobowej opieki w formie domu pomocy społecznej.</p> <p>Brak zaobserwowanych procesów depopulacji, co na tle województwa stanowi wyjątek. W 2014 roku, a więc przed rozszerzeniem granic administracyjnych, miasto liczyło niemal tyle samo, ile w 2010 roku, kiedy miasto liczyło 118 950 mieszkańców.</p>	<p>Niski stopień rozwoju domów dziennego pobytu.</p> <p>Wysoki udział osób w podeszłym wieku w ogólnej populacji.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Podniesienie jakości życia osób starszych poprzez działania centrum usług opiekuńczych i domów dziennego pobytu.</p>	<p>Z uwagi na najwyższy w województwie udział osób starszych w populacji mogą wystąpić trudności w zapewnieniu tym osobom opieki ze strony środowisk rodzinnych.</p>

Usługi dla osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Infrastruktura w zakresie pomocy społecznej jest wyjątkowo dobrze rozwinięta, jak choćby w przypadku warsztatów terapii zajęciowej, a także ma innowacyjne w skali województwa rozwiązania (przykładem mogą być mieszkania treningowe).</p>	<p>Jak wynika z Narodowego Spisu Powszechnego, Zieloną Górę zamieszkiwało 20 685 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 12,1% ogółu niepełnosprawnych z terenu województwa lubuskiego. Miasto Zielona Góra, zaraz po Gorzowie Wielkopolskim, miało najwyższy udział osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie populacji</p> <p>Do deficytów lokalnej infrastruktury należy zaliczyć m.in. brak hosteli dla osób niepełnosprawnych, w których mogliby zostać one czasowo umieszczone w sytuacji niedyspozycji lub choroby opiekuna, co może rodzić w przyszłości istotne</p>

	problemy po stronie opiekunów osób niepełnosprawnych.
Szanse	Zagrożenia
<p>Zmniejszanie się liczby osób niepełnosprawnych.</p> <p>Zwiększanie samodzielności osób niepełnosprawnych dzięki usłudze w postaci mieszkań treningowych.</p> <p>Możliwość aktywizacji zawodowej niepełnosprawnych z uwagi na niską stopę bezrobocia i działanie takich instytucji jak CIS i KIS.</p>	

Usługi dla rodzin i dzieci

Mocne strony	Słabe strony
<p>W Zielonej Górze działa 20 żłobków i 2 kluby dziecięce. Łącznie oferują one 1083 miejsca. Liczba dzieci do lat 3 wyniosła na koniec 2016 roku 4067. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach ukształtował się na poziomie 25,3%, co należy odbierać jako bardzo dobry wynik, znacznie wyższy niż w innych powiatach.</p> <p>Na terenie powiatu działają trzy poradnie psychologiczno-pedagogiczne, z czego dwie mają charakter publiczny, a jedna niepubliczny.</p>	<p>Brak rozwiniętej formy pieczy zastępczej w postaci rodzinnych domów dziecka.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Poprawa jakości opieki rodzicielskiej nad dziećmi dzięki oferowaniu usług przez takie instytucje jak PCPR i MOPS.</p>	<p>Wzrost liczby dzieci, którym nie można zapewnić miejsca w istniejących żłobkach i przedszkolach.</p>

Usługi dla osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>W mieście stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się na bardzo niskim poziomie (6,3% –</p>	<p>Wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych. Problem długotrwałego bezrobocia dotyczył 1998</p>

<p>stan na koniec 2015 roku).</p> <p>Najwyższy na tle całego województwa wskaźnik przedsiębiorczości.</p>	<p>bezrobotnych (49% ogółu).</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Tendencja spadkowa stopy bezrobocia rejestrowanego.</p> <p>Prężny rozwój spółdzielni socjalnych działających na rzecz ograniczania problemu bezrobocia osób niepełnosprawnych.</p> <p>Zapewnienie bezrobotnym bogatej oferty usług aktywizujących.</p>	<p>Trudności w zwalczeniu zjawiska długotrwałego bezrobocia</p>

5. POWIAT ZIELONOGÓRSKI

Informacje ogólne

Powiat zielonogórski położony jest w środkowo-wschodniej części województwa lubuskiego. Od zachodu sąsiaduje z powiatami: żarskim i krośnieńskim. Na północ od powiatu ciągnie się granica z powiatem świebodzińskim. Wschodnia część przylega do województwa wielkopolskiego. Od strony południowej sąsiaduje z 2 powiatami: nowosolskim i żagańskim. Na powiat składa się 9 gmin: Babimost, Bojadła, Czerwieńsk, Kargowa, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów i Zabór. Siedzibą powiatu jest miasto Zielona Góra, które stanowi osobny powiat. W związku ze zmianą podziału administracyjnego od powiatu zielonogórskiego z dniem 1 stycznia 2015 r. odłączona została gmina wiejska Zielona Góra. Gmina ta stała się częścią powiatu grodzkiego Zielona Góra.

Usługi skierowane do osób starszych

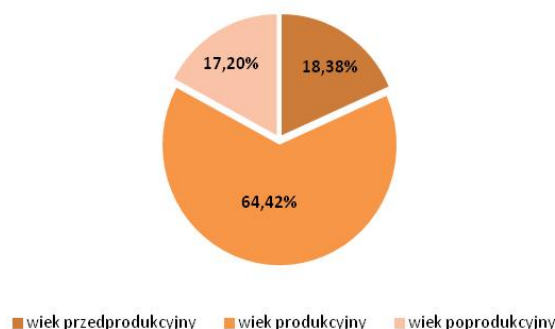
Diagnoza

Według danych GUS powiat zielonogórski był zamieszkiwany w 2015 roku przez 75 219 mieszkańców, z czego 49,3% stanowili mężczyźni, a 50,7% kobiety¹⁸. Mieszkańcy powiatu stanowili 7,4% ogółu populacji województwa lubuskiego. Tym samym potencjał ludnościowy powiatu należy ocenić jako średni. Przed dokonaniem podziału administracyjnego, wiążącego się z odłączeniem gminy wiejskiej Zielona Góra, analizowany powiat należał do jednych z większych w województwie lubuskim. Utrata ok. 20 000 mieszkańców wiązała się jednak z poważnym osłabieniem potencjału ludnościowego. Od 2010 roku, kiedy to powiat liczył 93 328 mieszkańców, spadek liczby populacji GUS oszacował na 19,4%. W powiecie uwidaczniają się także trendy związane ze starzeniem się społeczeństwa. Obecna struktura wiekowa ludności prezentuje się następująco: 18% mieszkańców jest w wieku przedprodukcyjnym, 64% w wieku produkcyjnym, a 17% w wieku poprodukcyjnym. Zmiany, jakie zaszły w strukturze wiekowej ludności w porównaniu z 2010 rokiem, polegały na zmniejszeniu się liczby ludności w wieku produkcyjnym (o 6,16%) i zwiększeniu się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym (odpowiednio o 2,17% i 3,99%). Współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, dla analizowanego powiatu przyjął wartość 55,2, przy średniej województwa na poziomie 58,4¹⁹. Powiat w mniejszym stopniu doświadcza negatywnych trendów demograficznych niż województwo. Trzeba jednak mieć na uwadze to, że z roku na rok wartość tego współczynnika rośnie.

¹⁸ Powiat zielonogórski. Statystyczne Vademecum Samorządowca, Zielona Góra 2016, s. 1.

¹⁹ Ibidem.

Struktura wiekowa mieszkańców powiatu zielonogórskiego - dane aktualne na koniec 2015 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób starszych

W 2015 wydatki ogółem budżetu powiatu zielonogórskiego na 1 mieszkańca osiągnęły stosunkowo niski poziom – 889 zł i były one niższe od średniej wojewódzkiej o 6,4%²⁰. W analogicznym okresie dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 948 zł. Trzeba jednocześnie zauważyć, że wydatki powiatu stopniowo rosną. W porównaniu z poprzednim rokiem był to wzrost na poziomie 23%. Jeśli zaś zestawimy wydatki z 2015 i 2013 roku to wzrost wydatków będzie jeszcze bardziej wyrazisty (różnica na poziomie 27%). Na realizację celów polityki społecznej poświęcono w 2015 roku 20,6% ogółu środków budżetowych. Zaangażowanie finansowe na te cele wzrosło w porównaniu z rokiem wcześniejszym o 0,8 pkt proc.

Jedną z usług oferowanych seniorom może być usługa w formie domu pomocy społecznej. Mimo tego, że w powiecie zielonogórskim żyje prawie 13 000 osób w wieku poprodukcyjnym, to na jego obszarze działają tylko 2 domy pomocy społecznej, przy czym żaden nie wyspecjalizował się w świadczeniu opieki pod kątem osób w podeszłym wieku. Biorąc pod uwagę opisane wcześniej trendy demograficzne, w tym przede wszystkim starzenie się społeczeństwa, ale również wysoką liczbę osób w wieku poprodukcyjnym należy dążyć do tego, aby zapewnić kompleksowe usługi opiekuńcze dla osób starszych.

Tworzenie DPS jest zadaniem kosztownym. Nie każdy powiat jest w stanie udźwignąć koszt założenia, a następnie finansowania usług oferowanych w ramach DPS. Alternatywą dla uzupełniania infrastruktury o DPS może być wspieranie rozwoju rodzinnych domów pomocy. W powiecie nie rozwinęła się jak do tej pory ta forma usługi społecznej.

Do deficytów powiatu w zakresie infrastruktury pomocy społecznej należy zaliczyć niski stopień rozwoju sieci domów dziennego pobytu. Na obszarze powiatu zielonogórskiego działają dwa domy dziennego pobytu (w Kruszynie i Sulechowie), tworzące miejsca dla 45 seniorów. Liczba osób przypadająca na jedno miejsce jest dość wysoka, co nakazuje rozważyć możliwość rozbudowania sieci domów dzien-

²⁰ Ibidem.

go pobytu i objęcie ich usługami szerszej grupy osób. Trzeba jednocześnie zwrócić uwagę na to, że poza dwoma placówkami dziennego pobytu na terenie powiatu działa Centrum Usług Socjalnych w Kruszynie. Dostępne placówki wsparcia dla seniorów koncentrują się na stosunkowo wąskim terenie obejmującym gminę Sulechów. W pozostałych gminach nie jest rozwinięta infrastruktura w tym zakresie. Powinno to stanowić dodatkowy bodziec do poszerzenia dostępności usług społecznych.

Seniorzy z powiatu zielonogórskiego mogą liczyć na wsparcie społeczne oferowane w ramach klubów seniora. Na terenie powiatu utworzono 2 tego typu instytucje (w Sulechowie i Świdnicy). Oznacza to, że istnieją w zaledwie co piątej gminie powiatu zielonogórskiego. Czynniki utrudniające ich powoływanie mogą mieć różne podłoże: brak inicjatywy wśród samych seniorów lub brak świadomości społecznej. Często jednak problemy wynikają z braku wsparcia ze strony instytucji publicznych, ograniczonych zasobów lokalowych i kłopotów ze znalezieniem środków finansowych na podjęcie działalności. Eliminacja barier instytucjonalnych wymaga od samorządów gminnych większego zaangażowania na polu wspierania inicjatyw społecznych.

Dominujący w Polsce model sprawowania opieki nad osobami niesamodzielnymi, w tym seniorami, nadal w głównej mierze opiera się na pomocy wykonywanej przez rodzinę. Nie do końca wykorzystany jest natomiast potencjał środowisk sąsiedzkich. W tym celu należy rozwijać inicjatywy aktywizujące grupy sąsiedzkie do włączania się w udzielanie pomocy osobom niesamodzielnym. Warto też propagować ideę wolontariatu opiekuńczego. W tym obszarze szczególnie ważne mogą okazać się działania podejmowane przez organizacje III sektora.

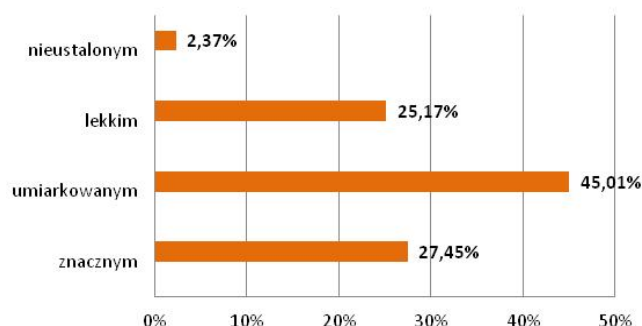
Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych

Diagnoza

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego powiat zamieszkiwało 14 449 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 8,5% ogółu niepełnosprawnych z terenu województwa lubuskiego. W porównaniu do 2002 roku, liczba niepełnosprawnych zmniejszyła się o 5,4%. W większości powiatów nastąpił w analogicznym czasie spadek liczby niepełnosprawnych. Na 1000 osób zamieszkujących powiat przypadało 155 niepełnosprawnych, a więc znacznie mniej niż wynosi średnia wojewódzka (167). Dane te każą traktować powiat zielonogórski, jako obszar o średnim natężeniu problemu niepełnosprawności. Niepełnosprawnością częściej były dotknięte kobiety (53%) niż mężczyźni (47%). Większość niepełnosprawnych mieszkała na wsiach (63%), a pozostałe 37% w miastach. Zjawisko niepełnosprawności jest w dużym stopniu rozproszone terytorialnie, co utrudnia kwestię zapewniania odpowiedniego dostępu do usług społecznych dla osób niepełnosprawnych.

W grupie niepełnosprawnych prawnie (16 lat i więcej), liczącej 10 949 osób, najczęściej występowała niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym (45% przypadków). Znaczny stopień upośledzenia dotyczył 27% niepełnosprawnych. Lekki stopień upośledzenia występował z mniejszą częstotliwością (stwierdzono ją u co czwartego niepełnosprawnego). Nieustalony stopień niepełnosprawności dotyczył 2% osób z niepełnosprawnością. W grupie niepełnosprawnych tylko biologicznie 72% osób odczuwało umiarkowane ograniczenie sprawności, 14% poważne, a tylko 4% całkowite.

Osoby niepełnosprawne prawnie według kategorii niepełnosprawności - stan z 2011 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób niepełnosprawnych

Z powodu niepełnosprawności wydano w 2016 roku decyzje o pomocy dla 1 084 osób. Liczba zrealizowanych usług społecznych na rzecz niepełnosprawnych stanowiła 16% ogółu zrealizowanych usług na terenie powiatu. Tylko ubóstwo, bezrobocie częściej stawały się powodem udzielenia pomocy społecznej. Taki sam udział procentowy w liczbie zrealizowanych usług, co niepełnosprawność miała kategoria długotrwałej lub ciężkiej choroby. Choć w powiecie wskaźnik natężenia problemu niepełnosprawności jest poniżej średniej wojewódzkiej, to kwestia zapewnienia dostępu osobom niepełnosprawnym do kompleksowych usług społecznych nie traci przez to na znaczeniu. Należy więc ustalić, jakie formy wsparcia społecznego mogą otrzymać niepełnosprawni i czy oferowane usługi są dostosowane do aktualnych potrzeb.

Jedną z form pomocy dla osób z niepełnosprawnością jest zapewnienie stacjonarnej opieki całodobowej w domu pomocy społecznej. Taką formą pomocy mogą być objęte osoby przewlekłe psychicznie chore, dorośli niepełnosprawni intelektualnie, dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie oraz osoby niepełnosprawne fizyczne. Tak zdefiniowana grupa docelowa ma na terenie powiatu dostęp do dwóch domów pomocy społecznej. Oferta DPS w Trzebiechowie skierowana jest do osób przewlekłe somatycznie chorych oraz dla osób niepełnosprawnych fizycznie. Placówka ma 105 miejsc. Do tej samej grupy kieruje swoje usługi DPS w Bełczu. Jest on jednak nieco mniejszym ośrodkiem, oferującym 79 miejsc. Na terenie powiatu do dyspozycji osób niepełnosprawnych pozostają 184 miejsca w domach pomocy społecznej. Na koniec 2016 roku na miejsce w DPS oczekiwało 10 osób²¹.

Współczynnik zaspokojenia miejsc w DPS, rozumiany jako stosunek liczby umieszczonych w DPS w danym roku do sumy liczby umieszczonych w DPS i liczby oczekujących na miejsce w DPS, wyniósł 0,84. Im wynik bliższy jest liczbie 1, tym lepiej to świadczy o dostępności danej usługi społecznej. W tym przypadku można mówić o dość wysokiej dostępności usługi w formie domów pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych na terenie powiatu, przy czym nie udało do końca zaspokoić potrzeb strony

²¹ Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim w 2016 roku, s. 14.

popytowej. Można zatem zastanowić się, ile dodatkowych domów pomocy społecznej należałoby stworzyć, aby oferta podaźowa zaspakajała popyt na omawianą usługę społeczną. W tym celu należy posłużyć się wskaźnikiem zapotrzebowania na DPS. Wartość tego wskaźnika powstaje jako stosunek różnicy między popytem (liczba mieszkańców + liczba oczekujących) a podażą (liczba miejsc) do maksymalnej liczby miejsc w DPS (np. 30 – zgodnie z zasadą deinstytucjonalizacji, jaka promowana jest w ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności). Dzięki obliczeniu tego wskaźnika możliwe jest ustalenie, ile nowych DPS o określonej maksymalnej liczbie miejsc powinno zostać utworzonych w celu sprostania zapotrzebowaniu na określony rodzaj usługi społecznej. W przypadku analizowanego powiatu wartość wskaźnika dała wynik 0,33, co oznacza, że lokalna infrastruktura pomocy społecznej nie powinna być powiększana. Należy rozważyć, czy sposobem na zaspokojenie popytu na omawianą usługę społeczną może być zwiększenie liczby miejsc w istniejących placówkach. Ewentualnie, czy inne placówki (takie jak środowiskowe domy samopomocy) są w stanie zastąpić DPS w realizacji usług opiekuńczych. Roczne koszty prowadzenia domów pomocy społecznej pochłonęły 6 840 041 zł. Średni koszt utrzymania jednego pensjonariusza wyniósł 29 106 zł.

Dla osób niepełnosprawnych przewidziano usługi nie tylko w formie domów pomocy społecznych, ale także w postaci środowiskowych domów samopomocy. W analizowanym powiecie funkcjonuje tylko 1 środowiskowy dom samopomocy (w Sulechowie). Jest to ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi i z niepełnosprawnością intelektualną, dysponuje 30 miejscami. W ŚDS udzielana jest pomoc terapeutyczna i socjalna oraz rehabilitacyjna zmierzająca do osiągnięcia poprawy funkcjonowania i jakości życia uczestników. Działania skierowane do osób przewlekłe psychicznie chorych i osób upośledzonych umysłowo prowadzi także Powiatowy Ośrodek Wsparcia „Parasol” w Zielonej Górze. Ośrodek jest w stanie zapewnić opiekę terapeutyczną dla 35 podopiecznych. Zapewnienie tylko 65 miejsc w placówkach, przy dość licznej grupie niepełnosprawnych, powoduje, że na 1 miejsce przypada dość liczna grupa osób niepełnosprawnych. Konieczne wydaje się rozbudowanie sieci środowiskowych domów samopomocy i zadbanie o zwiększenie dostępności do usług oferowanych przez te placówki. Plan minimum zakłada dwukrotne zwiększenie liczby miejsc, co wiąże się z koniecznością stworzenia 2 placówek tego typu. Warte rozważenia jest powołanie międzygminnych placówek. Dzięki takiemu rozwiązaniu koszty utrzymania placówki rozłożą się na budżety dwóch lub trzech gmin, a niepełnosprawni z terenu tych gmin będą mieli ułatwiony dostęp do usług społecznych oferowanych przez ŚDS.

Roczne funkcjonowanie Powiatowego Ośrodka Wsparcia w Zielonej Górze kosztuje budżet powiatu 460 284 zł. Osób korzystających z opieki placówki było 46. W przeliczeniu na 1 podopiecznego, koszt utrzymania ośrodka wyniósł 10 006 zł.

W zdecydowanej większości powiatów usługą kierowaną do osób z niepełnosprawnością przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej jest również rehabilitacja społeczna i zawodowa. Świadczeniem takich usług zajmują się warsztaty terapii zajęciowej. W powiecie nie występuje tego typu instytucja, co utrudnia zadanie aktywizacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnością.

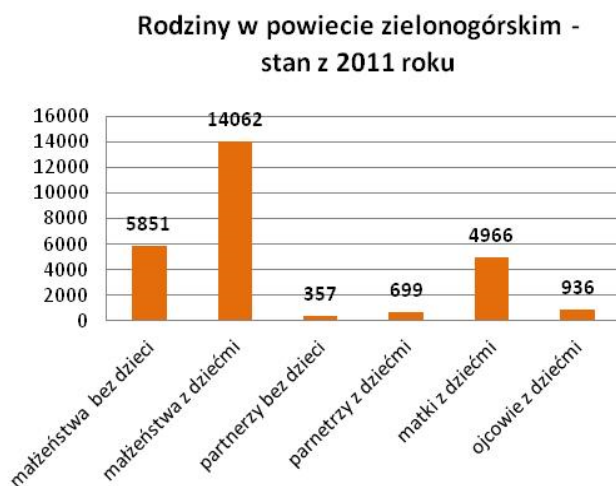
Usługi skierowane do rodzin i dzieci

Diagnoza

Dane o liczbie gospodarstw domowych w powiatach województwa lubuskiego pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 roku. Według danych podanych przez GUS na terenie powiatu istniało 30 342 gospodarstw domowych, z czego 18% były to jednoosobowe gospodarstwa, 24% gospodarstwa dwuosobowe, 22% trzyosobowe gospodarstwa i 20% czteroosobowe gospodarstwa. Gospodarstwa domowe liczące 5 osób i więcej stanowiły tylko 16% ogółu gospodarstw domowych. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wyniosła 3,06. Był to jednocześnie najwyższy wynik w całym województwie lubuskim. Dominujący model gospodarstwa domowego w powiecie zielonogórskim zakłada większą liczbę osób w gospodarstwie. Stanowi to kontrast dla miasta Zielona Góra, w którym przeważa koncepcja gospodarstw jedno i dwuosobowych.

Powiat zamieszkiwało w 2011 roku 26 871 rodzin. 74% z nich stanowiły małżeństwa, przy czym małżeństw z dziećmi było prawie 4 razy więcej niż małżeństw bezdzietnych. Związki partnerskie miały niewielki, bo tylko 4%, udział w ogólnej liczbie rodzin (prawie 2 razy częściej występowały związki mające potomstwo niż związki bezdzietne). Licznie reprezentowana była również grupa rodziców samotnie wychowujących dzieci (22% ogółu rodzin), jednak w porównaniu z innymi powiatami, odsetek rodzin niepełnym był niższy o 2 pkt proc. W grupie rodziców samotnie wychowujących dzieci to kobiety zdecydowanie częściej pełniły tę funkcję (5 razy częściej niż mężczyźni). Biorąc pod uwagę to, że sytuacja kobiet na rynku pracy prezentuje się mniej korzystnie i ich przeciętne zarobki są na ogół niższe niż mężczyzn, należy stwierdzić, że rodziny niepełne znajdują się w szczególnym położeniu. Z tego powodu instytucje oferujące usługi społeczne powinny dążyć do zapewnienia im kompleksowego wsparcia społecznego, obejmującego pomoc materialną, wychowawczą, prawną i pedagogiczną.

Wykres 23

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla rodzin i dzieci

Na terenie powiatu funkcjonuje 9 ośrodków pomocy społecznej (w Babimoście, Bojadle, Czerwieńsku, Kargowej, Nowogrodzie Bobrzańskim, Sulechowie, Świdnicy, Trzebiechowie i Zaborze) oraz 1 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie z siedzibą w Zielonej Górze.

Z ogólnej liczby 6700 zrealizowanych usług społecznych w powiecie zielonogórskim w 2016 roku, aż 14% było związanych z bezradnością w sprawach opiekuńczych i wychowawczych. W żadnym powiecie nie zrealizowano tylu usług z powodu tego problemu. Kolejne 4% usług związane było z ochroną macierzyństwa. 116 przypadków, a więc 2% ogółu zrealizowanych usług, dotyczyło przemocy w rodzinie. To też jest wynik, który wyróżnia powiat na tle województwa. Stosunkowo często występował problem alkoholizmu. Z tego powodu udzielono pomocy dla 372 osób (6% udział w ogólnej liczbie usług). Bezdomność dotyczyła 63 przypadków (1%).

Liczba dzieci do lat 3 w powiecie zielonogórskim wyniosła na koniec 2016 roku 2301. Mimo tak dużej liczby dzieci w powiecie nie rozwinęła się opieka w postaci żłobków lub klubów dziecięcych. Taką sytuację należy zaliczyć do poważnych słabości lokalnego systemu opieki społecznej. Młodzi rodzice z terenu powiatu zielonogórskiego mogą starać się umieścić swoje dzieci w żłobkach w Zielonej Górze. Taka sytuacja jest jednak niekorzystna, ponieważ zmniejsza się przez to wydolność infrastruktury społecznej w mieście wojewódzkim oraz nie wykorzystuje się lokalnych zasobów. Dobrze rozwinięta sieć żłobków może być formą działań na rzecz poprawienia przyrostu naturalnego w powiecie. Może też wywierać pozytywny wpływ na aktywizację zawodową młodych matek. Mając na uwadze znaczenie żłobków, wykraczające poza zadanie polegające na zapewnieniu opieki dla dzieci, rekomenduje się rozbudowę sieci żłobków na terenie analizowanego powiatu. Zaspokojenie potrzeb w tym względzie wymaga stworzenia 100 miejsc, co wiąże się z uruchomieniem przynajmniej 3 żłobków.

Usługi na rzecz wspierania rodzin i dzieci mogą być też pełnione w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. W powiecie działa 16 tego typu placówek, co stanowi 10,4% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim (w województwie funkcjonują 154 placówki wsparcia dziennego). Biorąc pod uwagę potencjał ludnościowy powiatu trzeba powiedzieć, że sieć placówek dziennego wsparcia jest dość dobrze rozwinięta. Średnio na każdą gminę przypadają prawie 2 placówki.

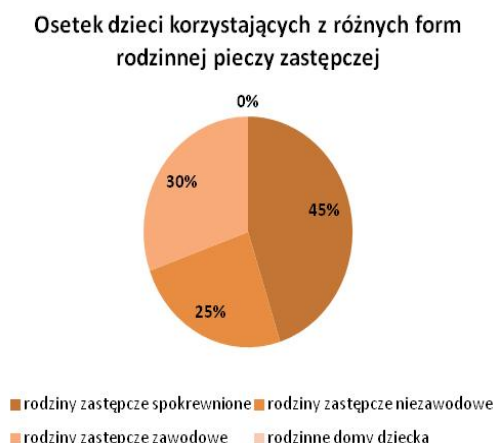
Na terenie powiatu działa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie z filią w Zielonej Górze. Celem działania poradni jest udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej i logopedycznej dzieciom, młodzieży, rodzicom i nauczycielom.

Do deficytów powiatowej infrastruktury społecznej należy zaliczyć brak ośrodka interwencji kryzysowej. Mając na uwadze dość wysoki udział usług zrealizowanych z powodu przemocy w rodzinie i alkoholizmu, konieczne wydaje się stworzenie placówki, oferującej całodobową pomoc w sytuacjach kryzysowych. Brak oferty w zakresie mieszkań chronionych również należy do słabości, które wymagają podjęcia działań ze strony władz samorządowych.

W przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców odpowiedzialność za zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci przechodzi na system pieczy zastępczej.

Liczba dzieci korzystających z usług rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 151. Lokalna infrastruktura rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie opierała się przede wszystkim na rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, przy czym ta forma rodzinnej pieczy zastępczej nie przeważała nad innymi formami tak jak w większości powiatów. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych wyniosła 51. Pod opieką rodzin pozostawało 68 dzieci (45% ogółu). 37 dzieci (25% ogółu) korzystało z opieki dostarczanej rodziny zastępcze niezawodowe. W powiecie istniało 14 rodzin zastępczych zawodowych. Pod ich opieką pozostawało 46 dzieci (30%). Nie rozwinął się za to rodzinny dom dziecka.

Wykres 24

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Instytucjonalną pieczę zastępczą zapewniała jedna placówka opiekuńczo-wychowawcza, mająca 20 miejsc. Przeważająca większość dzieci objętych opieką zastępczą w powiecie przebywała w pieczy rodzinnej (88%), a pozostałe 12% w pieczy instytucjonalnej.

Średni roczny koszt utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej wyniósł 7 565 zł. Na opiekę dla 1 dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej powiat wydał 18 498 zł, co stanowi bardzo dużą kwotę w porównaniu z wysokością środków przeznaczanych na ten cel w innych powiatach. Opieka nad 1 dzieckiem w rodzinie zastępczej zawodowej kosztowała 13 036 zł. Działanie instytucjonalnej pieczy zastępczej generuje największe koszty. Na działalność placówki w przeliczeniu na 1 dziecko budżet powiatu przeznacza rocznie 37 200 zł. Wydaje się, że należy dążyć do rozwijania przede wszystkim rodzinnej pieczy zastępczej, albowiem takie rozwiązanie odpowiada zasadzie deinstytucjonalizacji oraz jest ono bardziej efektywne i tańsze w realizacji.

Usługi skierowane do bezrobotnych

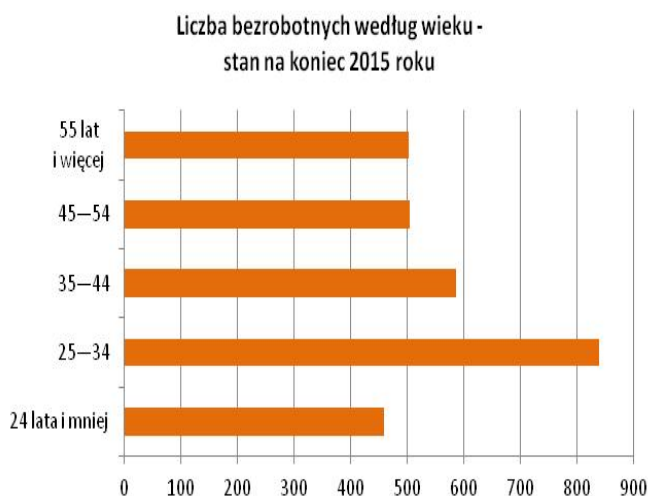
Diagnoza

Stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się na dość wysokim poziomie (11,1% według stanu na koniec 2015 roku, 9,0% rok później). Poziom bezrobocia był wyższy o 0,6 pkt proc. w stosunku do średniej województwa. Choć na przestrzeni ostatnich lat widać poprawę sytuacji na rynku pracy (jeszcze w 2013 roku stopa bezrobocia wynosiła 15,2%), jednak obecną sytuację trudno ocenić pozytywnie. Wyższa niż w innych powiatach stopa bezrobocia jest wynikiem przeciętnej atrakcyjności inwestycyjnej

powiatu oraz niewielkiego poziomu przedsiębiorczości wśród ludności. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 ludności w wieku produkcyjnym wyniosła w 2015 roku tylko 1400 podmiotów. Na tle województwa (średnia 1731 podmiotów) był to wynik gorszy aż o 19,1%.

Na 2 893 bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie (stan na koniec 2015 roku) najliczniej była reprezentowana grupa w przedziale wiekowym 25–34 lat (29% ogólnej liczby bezrobotnych). Do grupy wiekowej 35–44 lat należało 20% bezrobotnych. Bezrobotni z grup wiekowych 45–54 i 55+ mieli taki sam udział w ogólnej liczbie bezrobotnych (po 17%). 16% bezrobotnych reprezentowało najmłodszą grupę wiekową (poniżej 24 lat). Problem długotrwałego bezrobocia dotyczył 1427 bezrobotnych (49% ogółu). 228 bezrobotnych (7,9%) miało status osób niepełnosprawnych.

Wykres 25

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Mimo bezrobocia przekraczającego poziom średniej wojewódzkiej poziom wynagrodzeń w powiecie utrzymuje się na całkiem wysokim poziomie. Przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło na koniec 2015 roku 3 699,79 zł. Średnia wojewódzka była niższa o 3,7% niż średnia obliczona dla powiatu zielonogórskiego. Najwyższy poziom wynagrodzeń występował w sektorze rolniczym (5 174,05 zł). W przemyśle uzyskiwano wynagrodzenie na poziomie 3 826,12 zł. W sektorze usług średnie miesięczne wynagrodzenia oscylowało w granicach 3 709,92 zł. Natomiast najmniejszy poziom wynagrodzeń występował w handlu (2 652,04 zł).

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla bezrobotnych

Ubóstwo i bezrobocie odpowiadały w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 40% ogółu zrealizowanych usług społecznych, a więc o parę punktów procentowych mniej niż w innych powiatach. Z powodu ubóstwa objęto pomocą 1551 rodzin. Natomiast bezrobocie zmusiło 1111 rodzin do skorzystania z usług społecznych.

Zadania w zakresie udzielania usług społecznych dla rodzin dotkniętych ubóstwem bądź bezrobociem spoczywają na gminach i ich jednostkach organizacyjnych (ośrodkach pomocy społecznej), jak i powiatach i ich jednostkach organizacyjnych (np. powiatowych urzędach pracy).

Staż jest jednym z instrumentów aktywizacji zawodowej bezrobotnych, polegający na nabywaniu przez bezrobotnego umiejętności praktycznych do wykonywania pracy przez wykonywanie zadań w miejscu pracy bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą. Ta forma aktywizacji zawodowej od lat cieszy się ogromną popularnością zarówno wśród pracodawców jak i samych osób bezrobotnych. W 2015 roku w stażach uczestniczyło ogółem 910 osób bezrobotnych. Na tę formę aktywizacji PUP wydatkował ogółem 4 383 140 zł, tj. 34,96% środków Funduszu Pracy będących w dyspozycji powiatu.

Bony stażowe dla bezrobotnych do 30. roku życia są nową formą aktywizacji wprowadzoną w ramach nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy pod koniec maja 2014 roku. Osoba bezrobotna, która nie przekroczyła 30. roku życia może otrzymać bon stażowy, który gwarantuje jej skierowanie do odbycia półrocznego stażu u wybranego przez siebie pracodawcy. Pracodawca jednak musi zobowiązać się do zatrudnienia bezrobotnego po ukończeniu stażu przez dalsze 6 miesięcy. W 2015 roku tą formą aktywizacji objęto 234 osoby bezrobotne, przy nakładach z Funduszu Pracy w wysokości 1 502 900 zł z algorytmu Funduszu Pracy oraz dzięki pozyskaniu dodatkowych środków z rezerwy ministra na realizację programu aktywizacji osób bezrobotnych do 25. roku życia.

Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy daje możliwość wsparcia bezrobotnych wykazujących inicjatywę w zakresie utworzenia własnego miejsca pracy. Zarejestrowana osoba bezrobotna może ubiegać się o udzielenie dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej (do sześciokrotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia). Dzięki tej formie w 2015 roku powstały 134 nowe miejsca pracy, w tym 6 miejsc pracy w ramach spółdzielni socjalnej założonej w wyniku realizacji programu finansowanego z rezerwy Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

Usługi społeczne w obszarze walki z bezrobociem i wykluczeniem społecznych oferowane są także w ramach klubów integracji społecznych i centrów integracji społecznej. Na terenie powiatu nie wykształciła się forma wsparcia dla bezrobotnych w postaci KIS. Brakuje także instytucji wykonującej zadania centrum integracji społecznej. Biorąc pod uwagę nie najlepszą sytuację na rynku pracy oraz liczną grupę osób długotrwale bezrobotnych, wydaje się, że istnieje potrzeba stworzenia takich instytucji i zaoferowania bezrobotnym nowych mechanizmów wsparcia. Z tego powodu rekomenduje się podjęcie wysiłku na rzecz stworzenia powiatowej sieci KIS/CIS, dbając jednocześnie o to, ażeby mieszkańcy każdej gminy mogli skorzystać z oferowanych przez nich usług.

Nieco lepiej rozwinięta jest sieć spółdzielni socjalnych. W skład lokalnej infrastruktury wchodzi Spółdzielnia Socjalna „Promyk”, Spółdzielnia Socjalna „Alternatywa”, Spółdzielnia Socjalna „Miętowy Królik Art. Studio” oraz Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „EDEN”. Wydaje się jednak, że potencjał drzemący w spółdzielniach socjalnych jest nie do końca wykorzystany. Dlatego też zaleca się dalsze wspieranie tego typu inicjatyw oraz zachęcanie bezrobotnych do angażowania się w takie projekty.

Analiza SWOT

Usługi dla osób starszych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Wzrost poziomu wydatków na usługi społeczne. Na realizację celów polityki społecznej poświęcono w 2015 roku 20,6% ogółu środków budżetowych. Zaangażowanie finansowe na te cele wzrosło w porównaniu z rokiem wcześniejszym o 0,8 pkt proc.</p> <p>Działanie Centrum Usług Socjalnych na terenie gminy Sulechów.</p> <p>Powiat w mniejszym stopniu niż inne powiaty w województwie doświadcza negatywnych trendów demograficznych.</p>	<p>Brak domu pomocy społecznej oferującego usługi na rzecz osób starszych.</p> <p>Niski stopień rozwoju sieci domów dziennego pobytu. Na obszarze powiatu zielonogórskiego działają dwa domy dziennego pobytu (w Kruszyńcu i Sulechowie), tworzące miejsca dla 45 seniorów.</p> <p>Na terenie powiatu utworzono dwa kluby seniora (w Sulechowie i Świdnicy). Klub seniora wykształcił się w zaledwie co piątej gminie powiatu zielonogórskiego.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Stopniowo poprawiająca się dostępność usług opiekuńczych dla osób starszych.</p> <p>Poprawianie jakości życia osobom w podeszłym wieku, dzięki działaniu takich instytucji jak domy dziennego pobytu, kluby seniora itp.</p>	<p>Możliwość wystąpienia trudności w zapewnieniu opieki osobom starszym bez działań na rzecz aktywizacji środowisk sąsiedzkich.</p>

Usługi dla osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Dobrze rozwinięta infrastruktura w postaci domów pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych, dwa istniejące DPS specjalizują się pomocy osobom niepełnosprawnym.</p>	<p>Rozproszenie problemu niepełnosprawności. Większość niepełnosprawnych mieszkała na wsiach (63%), a pozostałe 37% w miastach.</p> <p>Brak WTZ.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Zmniejszanie się liczby osób dotkniętych niepełnosprawnością.</p>	<p>Możliwość wystąpienia trudności w aktywizacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych z uwagi na stosunkowo wysoką stopę bezrobocia</p>

	i brak WTZ.
--	-------------

Usługi dla rodzin i dzieci

Mocne strony	Słabe strony
<p>Funkcjonowanie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Zielonej Górze.</p> <p>Dobrze rozbudowana sieć placówek dziennego wsparcia.</p>	<p>Deficyt w postaci braku publicznego żłobka.</p> <p>Brak klubów dziecięcych.</p> <p>Brak ośrodka interwencji kryzysowej.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Mniejsza liczba dzieci trafiająca do pieczy zastępczej z uwagi na podnoszenie jakości opieki rodzinnej, dzięki usługom oferowanym przez asystentów rodziny czy poradnię psychologiczno-pedagogiczną.</p>	<p>Wystąpienie problemu niewystarczającej liczby rodzin decydujących się na pieczę zastępczą.</p>

Usługi dla osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Dobrze rozwinięta sieć spółdzielni socjalnych.</p>	<p>Dość wysoki poziom stopy bezrobocia rejestrowanego. Stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się na dość wysokim poziomie (11,1% według stanu na koniec 2015 roku). Poziom bezrobocia był wyższy o 0,6 pkt proc. w stosunku do średniej województwa.</p> <p>Na terenie powiatu nie wykształciła się forma</p>

	wsparcia dla osób bezrobotnych w postaci KIS i CIS.
Szanse	Zagrożenia
<p>Tendencja spadkowa stopy bezrobocia rejestrowanego.</p> <p>Dobrze rozwinięta sieć spółdzielni socjalnych, które mogą stać się ważnym partnerem samorządu w ograniczaniu problemu bezrobocia.</p>	<p>Trudności w minimalizowaniu zjawiska długotrwałego bezrobocia.</p>

6. POWIAT ŻAGAŃSKI

Informacje ogólne

Powiat żagański położony jest w południowo-zachodniej części województwa lubuskiego. Zachodnią granicę dzieli z powiatem żarskim, a na północy sąsiaduje z zielonogórskim. Jego północno-wschodni skraj leży na granicy z nowosolskim. Wschodnia część powiatu przylega do polkowickiego (woj. dolnośląskie). Południową granicę dzieli z bolesławieckim i zgorzeleckim (również z województwa dolnośląskiego). Powiat składa się z dziewięciu gmin, z czego dwie mają charakter miejski (Gozdnica, Żagań), trzy miejsko-wiejski (Iłowa, Małomice, Szprotawa), a pozostałe cztery są to gminy wiejskie (Brzeźnica, Niegosławice, Wymiarki, Żagań). Siedzibą jest miasto Żagań liczące ponad 25 000 mieszkańców.

Usługi skierowane do osób starszych

Diagnoza

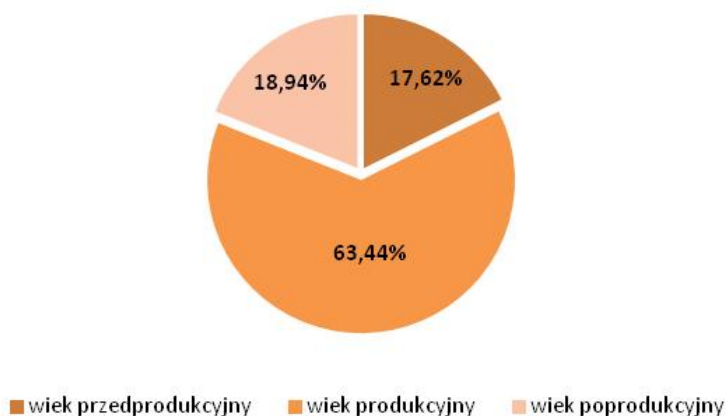
Według danych GUS powiat żagański był zamieszkiwany w 2015 roku przez 80 997 mieszkańców, z czego 48,7% stanowili mężczyźni, a 51,3% kobiety²². Pod względem liczby ludności powiat należał do grupy większych powiatów województwa lubuskiego, ustępując jedynie trzem powiatom: Zielonej Górze (miastu na prawach powiatu), nowosolskiemu i żarskiemu. Ludność powiatu stanowiła 7,95% ogółu populacji województwa. Mimo dużej liczebności – przynajmniej na tle innych powiatów z województwa lubuskiego – powiat dotykają negatywne zjawiska demograficzne, objawiające się m.in. spadkiem liczby mieszkańców. Jeszcze w 2010 roku populacja powiatu liczyła 82 872. Na przestrzeni pięciu lat populacja zmniejszyła o 2,3%. Ubytek w liczbie ludności jest następstwem zarówno ujemnego przyrostu naturalnego, jak i ujemnego salda migracji. Zgodnie z prognozami demograficznymi, na terenie powiatu dalej mają zachodzić procesy depopulacyjne. Jednak taki trend występuje nie tylko na poziomie lokalnym, albowiem dotyczy on także większości regionów w Polsce. Jedyne, co różnicować będzie poszczególne regiony w Polsce, sprowadzać się będzie do dynamiki tego procesu. Pozwoli to wyróżnić

²² Powiat żagański. Statystyczne Vademecum Samorządowca, Zielona Góra 2016, s. 1.

regiony o szybkim tempie depopulacyjnym oraz te, które w mniejszym stopniu podlegać będą negatywnym tendencjom demograficznym. Wydaje się, że województwo lubuskie należeć będzie do regionów o podwyższonym ryzyku demograficznym. Powiat żagański, z uwagi na spadającą liczbę ludności w ostatnich latach i specyficzne uwarunkowania społeczno-gospodarcze, szczególnie narażony jest na odczuwanie negatywnych procesów demograficznych. Innym problemem obserwowanym w powiecie jest starzenie się społeczeństwa. Struktura wiekowa populacji na koniec 2015 roku przedstawia się następująco: 18% mieszkańców jest w wieku przedprodukcyjnym, 63% w wieku produkcyjnym, a 19% w wieku poprodukcyjnym. Zmiany, jakie zaszły w strukturze wiekowej ludności w porównaniu z 2010 rokiem, polegały na zmniejszeniu się liczby ludności w wieku produkcyjnym (o 5,77%) i zwiększeniu się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym (odpowiednio o 2,28% i 3,49%).

Wykres 26

**Struktura wiekowa mieszkańców powiatu
dane aktualne na koniec 2015 roku**

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

O ile pozytywnie należy się odnieść do wzrostu liczby młodych osób, o tyle zwiększanie udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności rodzić będzie nowe wyzwania. Współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 57,6, przy średniej województwa na poziomie 58,4²³. Na razie powiat nieco słabiej doświadcza negatywnych trendów demograficznych niż województwo. Z drugiej jednak strony wskaźnik obciążenia demograficznego przyjmuje coraz wyższą wartość, co oznacza narastanie problemów demograficznych. Szacuje się, że w kolejnych latach odsetek osób starszych będzie nadal rósł, przy jednoczesnym spadku odsetka osób w wieku produkcyjnym. Wraz z tym zwiększy się popyt na opiekę i wsparcie społeczne. Stąd też odpowiedniej wagi nabiera kwestia tego, na ile dzisiaj system pomocy społecznej w powiecie żagańskim przygotowany jest do zaspokojenia potrzeb w tym aspekcie i czy planowane jest podjęcie

²³ *Ibidem.*

działań, mających na celu udoskonalenie jakości usług społecznych bądź rozbudowanie sieci instytucji zajmujących się potrzebami osób w podeszłym wieku.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób starszych

W 2015 wydatki ogółem budżetu powiatu żagańskiego na jednego mieszkańca osiągnęły niski poziom – 791 zł i były one niższe od średniej wojewódzkiej o prawie 17%²⁴. W analogicznym okresie dochody powiatu w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosły 836 zł. Analiza struktury wydatków pokazuje, że cele związane z pomocą społeczną pochłonęły 11,5% ogółu środków, jakimi dysponował powiat. Zaangażowanie finansowane na te cele utrzymywało się w 2014 roku na poziomie 9,7%. Oznacza to, że w okresie 2014-2015 uległo zwiększeniu. Biorąc jednak pod uwagę liczne problemy społeczne występujące na terenie powiatu, trudno uznać poziom finansowania działań w obszarze pomocy społecznej za wystarczający. Konieczne wydaje się przeznaczanie większych środków na rozwijanie oferty usług społecznych i zwiększanie ich dostępności wśród mieszkańców.

Jeśli chodzi o usługę w formie domów pomocy społecznej to trzeba powiedzieć, że pomimo licznej grupy osób starszych, liczącej ponad 15 000 osób, na terenie powiatu nie funkcjonuje nawet jeden dom pomocy społecznej. Biorąc pod uwagę opisane wcześniej trendy demograficzne, należy dążyć do tego, aby powiatowa infrastruktura została uzupełniona o usługi społeczne, zapewniające opiekę osobom starszym. Nowoczesne spojrzenie na sektor usług społecznych przewiduje dostarczanie pomocy w miejscu zamieszkania osoby niesamodzielnej zamiast izolowania jej od znanego jej środowiska społecznego. Taki kierunek powinien być także obrany w przypadku powiatu żagańskiego.

Wypracowana rekomendacja jest zgodna z obserwacjami organizatorów pomocy społecznej w powiecie żagańskim. Pracownik Starostwa Powiatowego w Żaganiu przyznawał:

Na pewno potrzebujemy domu pomocy społecznej czy środowiskowego domu dla osób starszych i osób potrzebujących wsparcia z chorobami psychicznymi, poradnictwo, wsparcie środowiskowe, bo odchodzi się od szpitalnego leczenia. Będziemy tworzyć nowy program ochrony zdrowia psychicznego i te problemy będą poruszane.

Warty rozważenia jest pomysł stworzenia rodzinnych domów pomocy. W powiecie, jak do tej pory, nie rozwinęła się ta forma usługi społecznej, mimo że korzyści z istnienia takich placówek są niezaprzeczalne, zarówno dla beneficjentów pomocy (seniorów), jak i instytucji organizujących pomoc społeczną w powiecie.

Do deficytów powiatu w zakresie infrastruktury pomocy społecznej należy zaliczyć niski stopień rozwoju sieci domów dziennego pobytu. W całym powiecie żagańskim działa tylko 1 taka placówka. W strukturach Ośrodka Pomocy Społecznej w Żaganiu działa dom dziennego pobytu, który zapewnia osobom starszym lub o zmniejszonej sprawności psychofizycznej, pomoc i udział w różnych formach aktywności, stwarzając odpowiednie warunki do wielogodzinnego przebywania w nim. Pierwszeństwo korzystania z usług DDP mają osoby przebywające w złych warunkach mieszkaniowych oraz osoby

²⁴ *Ibidem.*

znajdujące się w trudnej sytuacji rodzinnej. Placówka jest w stanie zapewnić opiekę 25 pensjonariuszom. Rekomenduje się, ażeby przy projektowaniu zmian w zakresie infrastruktury społecznej uwzględnić plan stworzenia domów dziennego pobytu. Należy też zadbać o zapewnienie równego dostępu do tego rodzaju usług społecznych. Wydaje się, że stworzenie 1 domu dziennego pobytu w każdej gminie jest planem minimum.

Dla seniorów z powiatu żagańskiego przewidziano wsparcie społeczne ze strony klubów seniora. Na terenie powiatu utworzono cztery: w Gościeszowicach, Małomicach, Szprotawie i Żaganiu. Na 9 gmin tylko w 4 udało się powołać do życia tego typu instytucje, tak więc w 5 gminach seniorzy pozbawieni są możliwości uczestnictwa w tej formie życia społeczno-kulturalnego. Z uwagi na znaczenie działań omawianych instytucji na rzecz poprawy jakości życia osób starszych, należy dążyć do wspierania takich inicjatyw tak, aby w każdej gminie działał przynajmniej jeden podmiot tego typu.

Niski stopień rozwoju usług społecznych dla seniorów częściowo wynika z założenia przyjmowanego przez organizatorów opieki społecznej, że opiekę nad osobami niesamodzielnymi, w tym seniorami, sprawować będą ich rodziny i najbliżsi. Trzeba jednak mieć świadomość, że zachodzące zmiany demograficzne (np. wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym i wydłużanie się życia) i społeczne (np. migracje) ograniczają możliwości sprawowania opieki nad osobami niesamodzielnymi przez rodziny. W związku z tym zapotrzebowanie na opiekę będzie sukcesywnie wzrastać, co powinno być sygnałem do podjęcia działań na rzecz dostosowania systemu pomocy społecznej do aktualnych i przyszłych potrzeb społecznych, z uwzględnieniem specyficznych potrzeb osób w podeszłym wieku. Szczególnie ważne jest rozwijanie takich rozwiązań jak centra usług opiekuńczych, wolontariat opiekuńczy, czy opieka ze strony grup sąsiedzkich. Należy też położyć nacisk na rozwijanie miejsc wsparcia wytchnieniowego dla rodzin, które samodzielnie opiekują się osobami starszymi.

Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych

Diagnoza

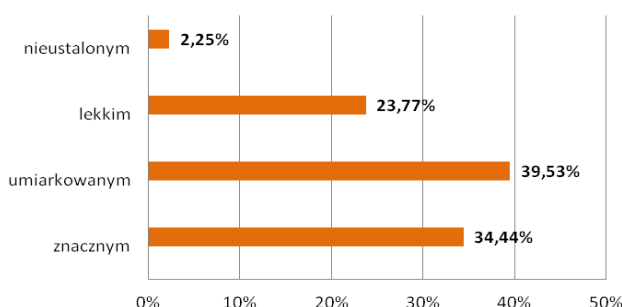
Jak wynika z Narodowego Spisu Powszechnego, powiat zamieszkiwało 15 147 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 8,9% ogółu niepełnosprawnych z terenu województwa lubuskiego²⁵. Analiza porównawcza statystyk dotyczących liczby niepełnosprawnych z 2011 i 2002 roku pokazuje tendencję spadkową. O ile w 2002 roku w powiecie liczba niepełnosprawnych wyniosła 15 648 osób, o tyle 9 lat później była mniejsza o 3,2%. Odnotowany na terenie powiatu spadek należy zaliczyć do pozytywnych zjawisk, jednak samo natężenie tego zjawiska jest dalekie od oczekiwań. W większości powiatów trend ten charakteryzował się większą dynamiką. Nasilenie problemu niepełnosprawności mierzone wskaźnikiem liczby niepełnosprawnych na 1 000 mieszkańców dało wynik na poziomie 183, co stanowi jedną z najwyższych wartości w województwie (zaraz po powiecie nowosolskim), znacznie powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 167. Powiat żagański należy więc do obszarów o wysokim natężeniu niepełnosprawności wśród mieszkańców. W związku z tym niepełnosprawność należy uważać za jeden z głównych obszarów wymagających działań ze strony instytucji oferujących usługi społeczne. Głębsza charakterystyka niepełnosprawności pokazuje nierównomierne rozłożenie niepełnosprawności ze wzglę-

²⁵ GUS, *Ludność i gospodarstwa domowe w województwie lubuskim*, op. cit.

du na płeć (53,5% ogółu niepełnosprawnych stanowiły kobiety) oraz średnie rozproszenie terytorialne (60,5% osób niepełnosprawnych zamieszkiwało miasta, a pozostałe 39,5% – wsie).

Wykres 27

Osoby niepełnosprawne prawnie według kategorii niepełnosprawności - stan z 2011 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W grupie niepełnosprawnych prawnie (16 lat i więcej), liczącej 11 095 osób, najczęściej występowała niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym (39,5% przypadków). Znaczny stopień upośledzenia dotyczył co trzeciego niepełnosprawnego. Dostatecznie była reprezentowana grupa niepełnosprawnych o znacznym stopniu niepełnosprawności. Lekki stopień upośledzenia występował u co czwartego niepełnosprawnego. Pozostałe 2,2% niepełnosprawnych miało nieustalony stopień niepełnosprawności. W grupie niepełnosprawnych tylko biologicznie 72% osób odczuwało umiarkowane ograniczenie sprawności, 22% poważne, a 6% całkowite. Analizowany obszar wyróżnia się zarówno dużym natężeniem problemu niepełnosprawności, jak i częstym występowaniem zaawansowanej niepełnosprawności.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób niepełnosprawnych

Z powodu niepełnosprawności wydano w 2016 roku decyzje o pomocy dla 1 510 osób. Liczba zrealizowanych usług społecznych na rzecz niepełnosprawnych stanowiła 18% ogółu zrealizowanych usług. Tylko ubóstwo, bezrobocie częściej stawały się powodem udzielenia pomocy społecznej. Z uwagi na to, że powiat jest obszarem wysokiego natężenia problemu niepełnosprawności, kwestia zapewnienia dostępu osobom niepełnosprawnym do kompleksowych usług społecznych powinna być postrzegana jako jedno z priorytetowych celów działania systemu pomocy społecznej. Należy więc ustalić, jakie formy wsparcia społecznego mogą otrzymać niepełnosprawni i czy oferowane usługi są adekwatne do aktualnych potrzeb.

Jedną z możliwych form pomocy dla osób z niepełnosprawnością jest zapewnienie stacjonarnej opieki całodobowej w domu pomocy społecznej. Taką formą pomocy mogą być objęte osoby przewlekłe psychicznie chore, dorośli niepełnosprawni intelektualnie, dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie oraz osoby niepełnosprawne fizycznie. Na terenie powiatu żagańskiego nie prowadzono domu pomocy społecznej, oferującego usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych fizycznie lub psychicznie chorych. Deficyty w infrastrukturze pomocy społecznej często wynikają ze skromnych możliwości budżeto-

wych powiatu. Jednak w sytuacji, w której problem niepełnosprawności osiąga wysoki stopień natężenia i staje się czynnikiem wyróżniającym powiat na mapie problemów społecznych, to brak funduszy nie może być przekonującym uzasadnieniem dla istniejących braków.

W innych powiatach (jak np. w powiecie słubickim) brak domów pomocy społecznej był rekompensowany działaniem środowiskowych domów samopomocy. Oferta usług społecznych w powiecie żagańskim jest na tyle uboga, że niepełnosprawni nie mają szans na skorzystanie z usług ŚDS. Mając na uwadze duży odsetek niepełnosprawnych w populacji lokalnej, brak instytucji ŚDS zasługuje na ocenę negatywną. Konieczne jest nadrobienie zaległości w tym względzie i podjęcie szybkich działań, mających na celu uruchomienie, najlepiej w każdej gminie, środowiskowego domu samopomocy.

Usługą kierowaną do osób z niepełnosprawnością przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej w powiecie żagańskim jest również rehabilitacja społeczna i zawodowa. Warsztat Terapii Zajęciowej w Szprotawie – Wiechlicach to jednostka, która od 2001 roku zajmuje się świadczeniem usług w tym zakresie. Z usług oferowanych przez tę placówkę może skorzystać 46 osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Na działalność tego ośrodka powiat w 2016 roku przeznaczył 817 573 zł, co w przeliczeniu na jednego uczestnika zajęć dało kwotę na poziomie 17 773 zł.

Usługi na rzecz niepełnosprawnych są też świadczone przez Szprotawski Zakład Aktywności Zawodowej. Instytucja ta działa jako samorządowy zakład budżetowy Gminy Szprotawa. Z końcem listopada 2016 roku rozpoczęła ona swoją działalność. Zakład zatrudnia 21 osób z niepełnosprawnością w trzech działach: gastronomia, pralnia i drobne prace zlecone.

Usługi społeczne dla niepełnosprawnych świadczy też Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żaganiu. Instytucja ta udziela różnorodnych form pomocy osobom niepełnosprawnym z zakresu rehabilitacji społecznej poprzez dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych oraz dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych. PCPR w 2016 roku sfinansowało m.in. turnusy rehabilitacyjne dla 256 osób, przeznaczając na to kwotę 230 000 zł. Na obszar rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych wydano 1 890 859 zł.

Usługi skierowane do rodzin i dzieci

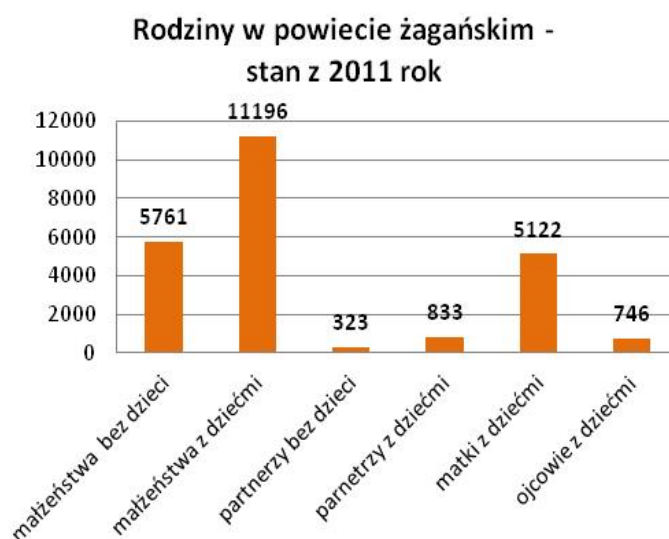
Diagnoza

Dane o liczbie gospodarstw domowych w powiatach województwa lubuskiego pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 roku. Według danych podanych przez GUS na terenie powiatu istniało 29 574 gospodarstw domowych, z czego 23% były to jednoosobowe gospodarstwa, 27% gospodarstwa dwuosobowe, 22% trzyosobowe gospodarstwa i 16% czterosobowe gospodarstwa²⁶. Gospodarstwa domowe liczące pięć osób i więcej stanowiły tylko 12% ogółu gospodarstw domowych. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym przyjęła wartość 2,79, a więc dokładnie tyle samo, ile wynosiła średnia wojewódzka.

²⁶ *Ibidem*.

Powiat zamieszkiwało w 2011 roku 23 981 rodzin. 71% z nich stanowiły małżeństwa, przy czym małżeństw z dziećmi było prawie 2 razy więcej niż małżeństw bezdzietnych. Związki partnerskie miały stosunkowo niewielki, bo tylko 5% udział w ogólnej liczbie rodzin. Choć na tle innych powiatów wynik ten jest i tak wyższy średnio o dwa punkty procentowe od wartości najczęściej występującej w zbiorze. Ponad 2 razy częściej występowały związki partnerskie mające potomstwo niż związki bezdzietne. Grupa rodziców samotnie wychowujących dzieci miała 24% udział w ogólnej liczbie rodzin, przy czym przypadków samotnie wychowujących matek było ponad siedmiokrotnie więcej niż przypadków, w których obowiązki rodzicielskie spoczywały tylko na ojcach. Jak pokazują liczne opracowania naukowe, sytuacja materialna rodzin niepełnych jest na ogół gorsza niż rodzin pełnych. Dla instytucji oferujących usługi społeczne informacja ta powinna być sygnałem do zapewnienia rodzinom niepełnym kompleksowego wsparcia społecznego, obejmującego pomoc materialną, wychowawczą, prawną i pedagogiczną.

Wykres 28

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla rodzin i dzieci

W powiecie funkcjonuje 9 ośrodków pomocy społecznej (w Gozdnicy, Iłowej, Małomicach, Szprotawie, Brzeźnicy, Niegosławicach, Wymiarkach i dwa ośrodki w Żaganiu – miejski i gminny) oraz 1 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie z siedzibą w Żaganiu.

Z ogólnej liczby 8 572 zrealizowanych usług społecznych w powiecie żagańskim w 2016 roku, 4% związanych było z ochroną macierzyństwa, a kolejne 6% z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Niewielka liczba usług (tylko 17, a więc mniej niż 1%) dotyczyła przemocy w rodzinie. Alkoholizm stawał się powodem do udzielenia 3% ogółu usług społecznych. Znaczny udział w liczbie zrealizowanych usług miał problem długotrwałej lub ciężkiej choroby (14%).

Na terenie powiatu działają 3 żłobki i 2 kluby dziecięce. Łącznie oferują one 255 miejsc. Liczba dzieci do lat 4 wyniosła na koniec 2016 roku 2 119. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach ukształtował się na poziomie 10,8%, co należy odbierać jako dość dobry wynik. Liczba placówek oraz miejsc świad-

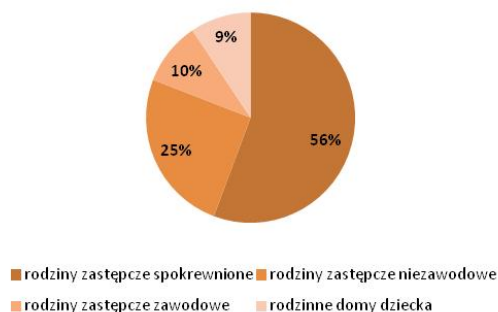
czą o dobrze rozwiniętej infrastrukturze w zakresie wsparcia oferowanego młodym rodzinom z dziećmi. Widać wyraźnie, że wsparcie dla młodych rodzin z dziećmi traktowane jest jako priorytetowy obszar polityki społecznej realizowanej w powiecie żagańskim.

Na terenie powiatu działają 3 poradnie psychologiczno-pedagogiczne (2 w Żaganiu i 1 w Szprotawie). Celem działania poradni jest udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej i logopedycznej dzieciom, młodzieży i rodzicom. Częścią infrastruktury jest też punkt konsultacyjny dla osób z problemami alkoholowymi w Iłowej.

Usługi na rzecz wspierania rodzin i dzieci mogą być też pełnione w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. W powiecie działają 22 tego typu placówki, co stanowi 14,3% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim (w sumie funkcjonuje w województwie 154 placówek wsparcia dziennego). Powiat żagański należy do grupy powiatów, w których placówki dziennego pobytu są najlepiej rozwinięte w całym województwie. Tylko powiat nowosolski ma więcej placówek tego typu. Mając na uwadze zarówno rozbudowaną sieć żłobków, jak i placówek dziennego pobytu, trzeba postrzegać powiat żagański jako lidera w zakresie dostarczania usług społecznych dla młodych rodzin z dziećmi.

W przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców odpowiedzialność za zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci przechodzi na system pieczy zastępczej. Piecza zastępcza sprawowana jest w dwóch formach: rodzinnej i instytucjonalnej. Liczba dzieci korzystających z usług rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 246. Lokalna infrastruktura rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie opierała się przede wszystkim na rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych wyniosła 105. Pod opieką rodzin pozostawało 137 dzieci (56% ogółu). 62 dzieci (25% ogółu) korzystało z opieki dostarczanej przez rodziny zastępcze niezawodowe. W powiecie istniało 6 rodzin zastępczych zawodowych, opiekujących się 24 dziećmi. Słabo rozwinięta była również instytucja rodzinnego domu dziecka. 3 rodzinne domy dziecka zapewniały opiekę 23 dzieciom. Instytucjonalną pieczę zastępczą realizowała 1 placówka opiekuńczo-wychowawcza, mająca 30 miejsc. Funkcję tej placówki pełni Powiatowy Dom Dziecka w Szprotawie. Przeważająca większość dzieci objętych opieką zastępczą w powiecie żagańskim przebywała w pieczy rodzinnej (89%), a pozostałe 11% w pieczy instytucjonalnej.

Osetek dzieci korzystających z różnych form rodzinnej pieczy zastępczej

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

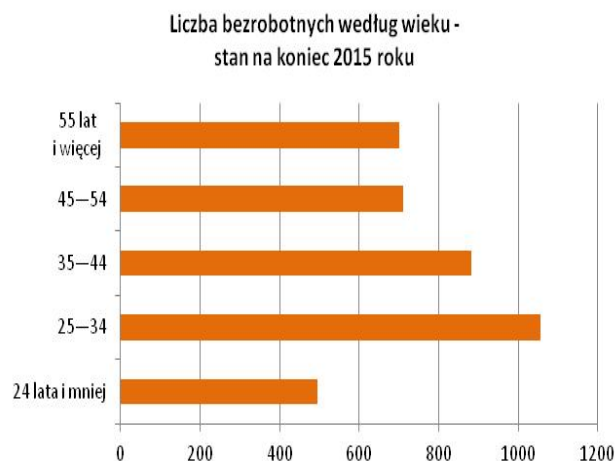
Średni roczny koszt utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej wyniósł 8 822 zł. Na opiekę dla 1 dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej powiat wydał 11 777 zł. Koszt pobytu pojedynczego dziecka w rodzinie zastępczej zawodowej kształtował się na poziomie 16 510 zł. Tańszą opiekę w przeliczeniu na dziecko oferowały rodzinne domy dziecka (14 121 zł). Największe koszty generuje działanie instytucjonalnej pieczy zastępczej. Roczne koszty działania placówki w przeliczeniu na dziecko wyniosły aż 70 955 zł. Wydaje się, że należy dążyć do rozwijania przede wszystkim rodzinnej pieczy zastępczej, albowiem takie rozwiązanie odpowiada zasadzie deinstytucjonalizacji oraz jest ono bardziej efektywne i tańsze w realizacji.

Usługi skierowane do bezrobotnych

Diagnoza

Sytuacja na lokalnym rynku pracy, podobnie jak w powiecie nowosolskim, należy do najcięższych w całym województwie. Według stanu na koniec 2015 roku stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 17,9%, przy stopie dla województwa na poziomie 10,5% (rok później 14,6%). Obszar powiatu jest terenem o wysokim natężeniu problemu bezrobocia. Choć problem ten traci na intensywności w ostatnich latach (jeszcze w 2014 roku stopa bezrobocia sięgała niemal 26%), to trudno uznać obecną sytuację za zadowalającą. Wysokiemu poziomowi bezrobocia towarzyszy niski wskaźnik przedsiębiorczości mierzony liczbą podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 ludności w wieku produkcyjnym. Wynik dla powiatu wyniósł tylko 1 442, przy średniej wojewódzkiej na poziomie 1 731 podmiotów. Wydaje się, że postępy w ograniczaniu liczby bezrobotnych można uzyskać poprzez działania aktywizujące osoby bezrobotne do uruchamiania własnej działalności gospodarczej.

Wykres 30

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Na 3 846 bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie żagańskim (stan na koniec 2015 roku) najliczniej była reprezentowana grupa w przedziale wiekowym 25–34 lat (27% ogólnej liczby bezrobotnych). Niekorzystnie przedstawiała się również sytuacja osób w wieku 35–44 (23%). Grupy z przedziału wiekowego 45–54 i 55+ miały identyczny udział w ogólnej liczbie bezrobotnych (18%). Tylko 13% bezrobotnych reprezentowało najmłodszą grupę wiekową (poniżej 24 lat), co należy do prawidłowości występującej we wszystkich analizowanych powiatach. Problem długotrwałego bezrobocia (definiowanego jako pozostawanie w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego) dotyczył 1926 bezrobotnych (50% ogółu bezrobotnych). 304 bezrobotnych (7,9%) miało status osób niepełnosprawnych.

Efektom nierównowagi pomiędzy podażą a popytem na pracę, a także słabo rozwiniętej gospodarki lokalnej, jest jeden z najniższych w województwie poziom wynagrodzeń, wynoszący 3 249,08 zł. Przeciętne wynagrodzenie brutto dla powiatu stanowiło zaledwie 78,3% średniej krajowej i 91,1% średniej wojewódzkiej. Najwyższy poziom wynagrodzeń odnotowano w rolnictwie (5 700,62 zł). Jednocześnie sektor ten tworzył miejsca pracy tylko dla 3,2% pracujących. Niższe wynagrodzenia otrzymywali pracujący w sektorze usług (3 692,90 zł). Udział zatrudnionych w tym sektorze w ogólnej liczbie pracujących wyniósł 37,9%. W przemyśle przeciętne wynagrodzenie ukształtowało się na poziomie 2 933,72 zł. Zatrudnienie w nim znalazło 36,5% pracujących. Pozostała grupa pracujących (22,2%) zatrudniona była w handlu, w którym przeciętne wynagrodzenie było najniższe (tylko 2 540,38 zł). Z uwagi na wyższy niż w województwie poziom bezrobocia, a także niski poziom wynagrodzeń w regionie, lokalny system pomocy społecznej powinien w sposób szczególny zwracać uwagę na sytuację bytową mieszkańców powiatu i tworzyć dodatkowe mechanizmy wsparcia społecznego.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla bezrobotnych

Bezrobocie i ubóstwo odpowiadały w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 52% ogółu zrealizowanych usług społecznych w powiecie żagańskim. Z powodu ubóstwa objęto pomocą 2 681 rodzin. Natomiast bezrobocie zmusiło 1 801 rodzin do skorzystania z usług społecznych.

Zadania w zakresie udzielania usług społecznych dla rodzin dotkniętych ubóstwem bądź bezrobociem spoczywają na gminach i ich jednostkach organizacyjnych (ośrodkach pomocy społecznej), jak i powiatach i ich jednostkach organizacyjnych (np. powiatowych urzędach pracy).

PUP w Żaganiu inicjuje i organizuje szkolenia osób bezrobotnych w formie grupowej oraz indywidualnej. W 2015 roku objętych szkoleniami zostało razem 119 osób (w tym 51 kobiet), szkolenia ukończone zostały przez 117 osób (w tym 51 kobiet).

Refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego jest instrumentem rynku pracy mającym na celu wsparcie zatrudnienia osób bezrobotnych. Oznacza zwrot kosztów poniesionych przez podmiot prowadzący działalność gospodarczą na wyposażenie lub doposażenie stanowiska pracy dla bezrobotnego skierowanego na to stanowisko przez PUP. W 2015 roku zawarto 57 umów na utworzenie 70 nowych miejsc pracy. Łączna liczba osób objętych aktywizacją w 2015 roku w ramach wcześniejszych zobowiązań wyniosła 130 osób. W okresie do końca 2015 roku PUP przyznał jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej 89 osobom bezrobotnym.

Staż umożliwia osobom bezrobotnym zdobycie doświadczenia zawodowego i pomoc w wyborze odpowiedniego miejsca pracy poprzez praktyczne wykonywanie zadań w miejscu pracy bez nawiązania stosunku pracy. W 2015 roku zawarto 275 umów, w ramach których Urząd zorganizował staż dla 379 osób.

Usługi społeczne w obszarze walki z bezrobociem i wykluczeniem społecznych mogą być także oferowane w ramach klubów integracji społecznych i centrów integracji społecznej.

Na terenie powiatu istnieje 1 KIS (w Szprotawie). Jest to komórka organizacyjna działająca przy ośrodku pomocy społecznej. Powołano ją do życia w 2010 roku. W ramach klubu realizowane są: praca z osobami bezrobotnymi (warsztaty motywacyjne), przygotowywanie osoby bezrobotnej do kontaktu z pracodawcą, tworzenie dokumentów aplikacyjnych, zakładanie kont internetowych, prowadzenie indywidualnych i grupowych zajęć dla osób bezrobotnych, przygotowujących do powrotu na rynek pracy, organizowanie prac społecznie użytecznych we współpracy z PUP w Żaganiu. W powiecie działają też 2 międzygminne centra integracji społecznej („Rozwój” i „Winda”). Biorąc pod uwagę wysokie w powiecie bezrobocie, należy dążyć z jednej strony do dywersyfikowania podmiotów oferujących wsparcie społeczne dla bezrobotnych, z drugiej zaś do rozszerzenia koszyka usług, z których mogą skorzystać osoby poszukujące zatrudnienia. W tym celu rekomenduje się zwiększenie puli środków możliwych do wykorzystania na cele związane z walką z bezrobociem i włączanie instytucji CIS/KIS w tego typu działania.

Jak do tej pory w niewielkim stopniu rozwinęła się w powiecie instytucja spółdzielni socjalnej. W powiecie funkcjonują 3 spółdzielnie: Spółdzielnia Inwalidów „Fabryka Świec”, Spółdzielnia Socjalna Silvanus oraz Lutolska Spółdzielnia Socjalna „Winda”. Rekomenduje się stworzenie specjalnych mechanizmów, szczególnie w postaci dotacji, wspierających powstanie na szerszą skalę spółdzielni socjalnych.

Analiza SWOT

Usługi dla osób starszych

Mocne strony	Słabe strony
Stosunkowo dobrze rozwinięta sieć klubów seniora (4 jednostki).	Brak domu pomocy społecznej dla osób starszych. Niski stopień finansowania działań z zakresu polityki społecznej. Słabo rozwinięta sieć domów dziennego pobytu (tylko jedna placówka).
Szanse	Zagrożenia
Mobilizacja środowisk sąsiedzkich do włączania się w działania opiekuńcze na rzecz osób niepełnosprawnych.	Trudności w zapewnieniu właściwej opieki osobom starszym na skutek poważnych braków w infrastrukturze pomocy społecznej.

Usługi dla osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
Działanie WTZ. Działanie Szprotawskiego Zakładu Aktywności Zawodowej.	Brak domu pomocy społecznej oferującego usługi na rzecz osób niepełnosprawnych fizycznie i chorych psychicznie. Brak ŚDS.
Szanse	Zagrożenia
Zmniejszająca się liczba osób niepełnosprawnych.	Wysokie bezrobocie negatywnie wpłynąć będzie na aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych.

Usługi dla rodzin i dzieci

Mocne strony	Słabe strony
<p>Funkcjonowanie 3 poradni psychologiczno-pedagogicznych.</p> <p>Działanie na terenie powiatu 3 żłobków i 2 klubów dziecięcych.</p> <p>Wysoki w porównaniu do innych powiatów w województwie wskaźnik dzieci objętych opieką w żłobkach.</p> <p>Bardzo dobrze rozwinięta sieć placówek dziennego wsparcia.</p>	<p>Brak telefonów zaufania dla dzieci i młodzieży w związku z narastającym problemem uzależnień i używek.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Zwiększenie przyrostu naturalnego.</p>	<p>Narastanie problemów związanych ze spożywaniem dopalaczy przez młodzież, zwłaszcza z terenów wiejskich.</p>

Usługi dla osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Działanie klubu integracji społecznej.</p> <p>Dwa międzygminne centra integracji społecznej.</p>	<p>Niski poziom przeciętnego wynagrodzenia.</p> <p>Niski wskaźnik przedsiębiorczości.</p> <p>Słabo rozwinięta idea spółdzielni socjalnych.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Utrzymujący się spadek bezrobocia rejestrowanego.</p>	<p>Trudności w minimalizowaniu zjawiska długotrwałego bezrobocia z uwagi na wysoką stopę bezrobocia.</p>

7. POWIAT NOWOSOLSKI

Informacje ogólne

Powiat nowosolski położony jest w południowo-wschodniej części województwa lubuskiego. Od strony północnej graniczy z zielonogórskim. Od południa sąsiaduje z żagańskim, a wschodnią granicę dzieli z wschowskim. Do wschodniej granicy przylega również glogowski (z województwa dolnośląskiego). Sąsiaduje także z miastem Zielona Góra, które ma status powiatu grodzkiego. Składa się z 8 gmin, z czego 1 to gmina miejska (Nowa Sól), 3 to gminy miejsko-wiejskie (Bytom Odrzański, Kozuchów, Nowe Miasteczko), a 4 pozostałe mają charakter wiejski (Kolsko, Nowa Sól, Otyń, Siedlisko).

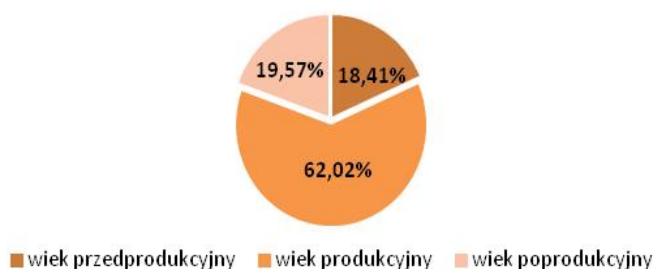
Usługi skierowane do osób starszych

Diagnoza

Według stanu na koniec 2015 roku powiat był zamieszkiwany przez 87 339 mieszkańców, z czego 48,7% stanowili mężczyźni, a 51,3% kobiety. W okresie pięciu lat (2010-2015), liczba mieszkańców powiatu zmalała o 1%. Stopniowy spadek liczebności powiatu jest wynikiem ujemnego salda migracji oraz ujemnego przyrostu naturalnego. Populacja powiatu stanowiła 8,6% ogólnej liczby mieszkańców województwa lubuskiego. Podobnie jak w całym województwie zauważalne są w nim negatywne trendy demograficzne, które objawiają się nie tylko spadkiem liczby ludności, ale także zaburzeniem równowagi, jeśli chodzi o strukturę wiekową lokalnej społeczności. Prognozy demograficzne dla powiatu nie są optymistyczne. Spodziewane jest dalsze kurczenie się lokalnej populacji, negatywnie prezentują się również tendencje demograficzne dotyczące struktury wiekowej populacji.

Struktura wiekowa mieszkańców powiatu rozkłada się następująco: 62% osób należy do grupy produkcyjnej, 18% do grupy przedprodukcyjnej, a najmniej liczna grupa poprodukcyjna stanowi 20% ogółu populacji. W porównaniu do danych z 2010 roku, w powiecie udział osób w wieku poprodukcyjnym zwiększył się prawie o 5%, przy jednoczesnym spadku osób w wieku przedprodukcyjnym o 2,5%. Porównanie statystyk z lat 2010 i 2015 pokazuje, że populacja powiatu znajduje się w cyklu starzenia się. Współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 61,3 przy średniej województwa na poziomie 58,4. Powiat nowosolski w większym stopniu doświadcza negatywnych tendencji demograficznych niż inne powiaty województwa lubuskiego. Trzeba przy tym mieć na uwadze to, że zgodnie z prognozami GUS sukcesywnie zwiększać się będzie udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. Oznacza to, że przybywać będzie seniorów. W dłuższej perspektywie czasowej system pomocy społecznej będzie musiał poradzić sobie z rosnącą liczbą potrzeb zgłaszanych przez osoby należące do najstarszej grupy wiekowej. Należy więc zadać pytanie o to, na ile dzisiaj lokalny system pomocy społecznej przygotowany jest do zaspokojenia potrzeb społecznych w tym względzie i czy planowane są działania, mające na celu rozbudowanie sieci instytucji świadczących usługi społeczne dla osób starszych lub zwiększenie jakości oferowanych usług społecznych.

Struktura wiekowa mieszkańców powiatu nowosolskiego
- dane aktualne na koniec 2015 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób starszych

W 2015 roku wydatki ogółem budżetu powiatu nowosolskiego na 1 mieszkańca osiągnęły niski poziom – 818 zł i były one niższe od średniej wojewódzkiej o prawie 14%. Na poziom wydatków wpływały możliwości budżetowe, a ściślej mówiąc, osiągane przez powiat dochody. W analogicznym okresie dochody powiatu w przeliczeniu na mieszkańca wyniosły 836 zł. Analiza struktury wydatków pokazuje, że cele związane z pomocą społeczną pochłonęły 19,6% ogółu środków, jakimi dysponował powiat. Zaangażowanie finansowe na te cele utrzymywało się w 2014 roku na poziomie 17,4%. Oznacza to, że w okresie 2014–2015 uległo zwiększeniu o ponad 2 pkt proc. Biorąc jednak pod uwagę liczne problemy społeczne występujące na terenie powiatu, trudno uznać poziom finansowania działań w obszarze pomocy społecznej za wystarczający. Konieczne wydaje się przeznaczanie większych środków na rozwijanie oferty usług społecznych i zwiększanie ich dostępności wśród mieszkańców.

Pomimo licznej grupy osób starszych nie funkcjonuje na terenie powiatu DPS oferujący usługi pod kątem tej grupy docelowej. Taki stan rzeczy należy ocenić negatywnie. W powiecie istnieje co prawda 1 dom pomocy społecznej (w Kożuchowie), lecz skierowany jest dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz niepełnosprawnych fizycznie. Biorąc pod uwagę opisane wcześniej trendy demograficzne, należy dążyć do tego, aby powiatowa infrastruktura została uzupełniona o dom pomocy społecznej, oferujący usługi dla osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku. Warty rozważenia jest pomysł stworzenia rodzinnych domów pomocy.

Do deficytów powiatu w zakresie infrastruktury pomocy społecznej należy również zaliczyć brak domów dziennego pobytu. W całym powiecie nowosolskim nie działa ani jedna taka placówka. Rekomenduje się, ażeby przy projektowaniu zmian w zakresie infrastruktury społecznej uwzględnić plan stworzenia domów dziennego pobytu. Należy też zadbać o zapewnienie równego dostępu do tego rodzaju usług społecznych. Wydaje się, że stworzenie 1 domu dziennego pobytu w każdej gminie jest planem minimum.

Dla seniorów z powiatu nowosolskiego przewidziano natomiast wsparcie społeczne ze strony klubów seniora. Na 8 gmin tylko w 2 udało się powołać do życia tego rodzaju organizacje: w Nowej Soli oraz w

Bytomiu Odrzańskim. W 6 gminach seniorzy pozbawieni są możliwości uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym organizowanym przez omawiane instytucje. Z uwagi na znaczenie działań klubów seniora dla poprawy jakości życia osób starszych, należy dążyć do wspierania takich inicjatyw tak, aby w każdej gminie działał przynajmniej jeden podmiot tego typu.

Niski stopień rozwoju usług społecznych dla seniorów częściowo wynika z założenia przyjmowanego przez organizatorów opieki społecznej, że opiekę nad osobami niesamodzielnymi, w tym seniorami, sprawować będą ich rodziny i najbliżsi. Trzeba jednak mieć świadomość, że zachodzące zmiany demograficzne (np. wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym i wydłużanie się życia) i społeczne (np. migracje) ograniczają możliwości sprawowania opieki nad osobami niesamodzielnymi przez rodziny. W związku z tym zapotrzebowanie na opiekę całodobową będzie sukcesywnie wzrastać, co powinno być sygnałem do podjęcia działań na rzecz dostosowania systemu pomocy społecznej do aktualnych i przyszłych potrzeb społecznych, z uwzględnieniem specyficznych potrzeb osób w podeszłym wieku.

Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych

Diagnoza

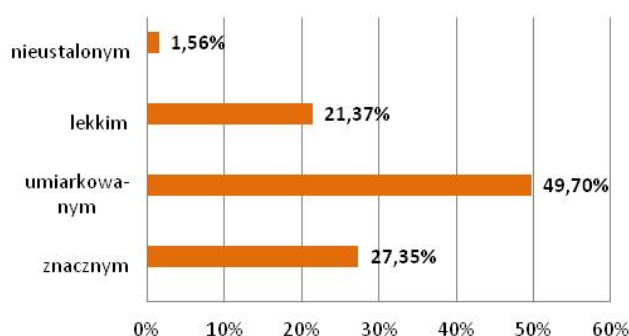
Dane o liczbie niepełnosprawnych i specyfice zjawiska niepełnosprawności w powiecie zaczerpnięto z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego przez GUS w 2011 roku.

W 2011 roku powiat zamieszkiwało 17 164 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 10% ogółu niepełnosprawnych w województwie lubuskim²⁷. W porównaniu ze statystykami z 2002 roku, kiedy przeprowadzono wcześniejszą edycję spisu powszechnego, liczba niepełnosprawnych zwiększyła się o 9%. W przeważającej większości powiatów problem niepełnosprawności sukcesywnie zmniejsza się, podczas gdy w analizowanym powiecie zachodzi odwrotna tendencja. Na 1 000 osób zamieszkujących powiat nowosolski przypadało w 2011 roku 196 niepełnosprawnych (był to najwyższy wynik spośród wszystkich porównywanych powiatów, znacznie powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 167). Niepełnosprawnością częściej były dotknięte kobiety (55%) niż mężczyźni (45%). Ponad dwukrotnie liczniejsza była grupa niepełnosprawnych mieszkających w miastach (4104 osób) niż na terenach wiejskich (1870 osób). Dzięki temu rozproszenie terytorialne problemu niepełnosprawności było stosunkowo niewielkie.

Wykres 32

²⁷ GUS, *Ludność i gospodarstwa domowe w województwie lubuskim*, op. cit.

**Osoby niepełnosprawne prawnie według
kategorii niepełnosprawności - stan z 2011 roku**

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W grupie niepełnosprawnych prawnie (16 lat i więcej), liczącej 11669 osób, najczęściej występowała niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym (prawie 50% przypadków). Znaczny stopień upośledzenia dotyczył prawie co trzeciego niepełnosprawnego. Lekki stopień upośledzenia występował z mniejszą częstotliwością (stwierdzono ją u ponad 21% niepełnosprawnych). W grupie niepełnosprawnych tylko biologicznie, 76% osób odczuwało umiarkowane ograniczenie sprawności, 19% poważne, a tylko 4% całkowite.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób niepełnosprawnych

Z powodu niepełnosprawności wydano w 2016 roku decyzje o pomocy dla 875 osób. Liczba zrealizowanych usług społecznych na rzecz niepełnosprawnych stanowiła 16% ogółu zrealizowanych usług na terenie powiatu. Ubóstwo, bezrobocie i długotrwała choroba częściej stawały się powodem udzielenia pomocy społecznej.

Jedną z form pomocy dla osób z niepełnosprawnością jest zapewnienie stacjonarnej opieki całodobowej w domu pomocy społecznej. Taką formą pomocy mogą być objęte osoby przewlekłe psychicznie chore, dorośli niepełnosprawni intelektualnie, dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie oraz osoby niepełnosprawne fizyczne. Tak zdefiniowana grupa docelowa ma na terenie powiatu nowosolskiego ograniczony dostęp do niezbędnych placówek.

W powiecie nowosolskim istnieje jeden Dom Pomocy w Koźuchowie, oferujący 109 miejsc dla osób przewlekłe somatycznie chorych oraz niepełnosprawnych fizycznie. Dom jest jednostką stałego pobytu, przeznaczoną dla osób wymagających całodobowej opieki z powodu choroby lub niepełnosprawności, niemogących samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Według danych podanych w sprawozdaniu „Ocena zasobów pomocy społecznej w 2016 roku”, liczba oczekujących na miejsca w DPS wyniosła 8 osób.

Współczynnik zaspokojenia miejsc w DPS, rozumiany jako stosunek liczby umieszczonych w DPS w danym roku do sumy liczby umieszczonych w DPS i liczby oczekujących na miejsce w DPS, wyniósł 0,93. W tym przypadku można mówić o wysokiej dostępności usługi w formie domów pomocy społecz-

nej dla osób niepełnosprawnych na terenie powiatu, przy czym nawet tak rozbudowana infrastruktura nie jest w stanie całkowicie zaspokoić potrzeb strony popytowej. Można zatem zastanowić się, ile dodatkowych domów pomocy społecznej należałoby stworzyć, aby oferta podażyowa zaspakajala popyt na omawianą usługę społeczną. W tym celu należy posłużyć się wskaźnikiem zapotrzebowania na DPS w powiecie. Wartość tego wskaźnika powstaje jako stosunek różnicy między popytem (liczba mieszkańców + liczba oczekujących) a podażą (liczba miejsc) do maksymalnej liczby miejsc w DPS (np. 30 – zgodnie z zasadą deinstytucjonalizacji, jaka promowana jest w ogółośnoeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności). Dzięki obliczeniu tego wskaźnika możliwe jest ustalenie, ile nowych DPS o określonej maksymalnej liczbie miejsc powinno zostać utworzonych w celu sprostania zapotrzebowaniu na określony rodzaj usługi społecznej. W przypadku analizowanego powiatu zaokrąglona wartość wskaźnika daje wynik 0,26, co oznacza, że lokalna infrastruktura pomocy społecznej nie musi być powiększona o dodatkowy podmiot. Roczne koszty prowadzenia domu pomocy społecznej w powiecie wyniosły 4 233 800 zł. Średni koszt utrzymania jednego pensjonariusza wyniósł 32 820 zł.

Usługą kierowaną do osób z niepełnosprawnością przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej w powiecie nowosolskim jest również rehabilitacja społeczna i zawodowa. Warsztat Terapii Zajęciowej w Nowej Soli to jednostka, która jako jedyna w powiecie nowosolskim zajmuje się świadczeniem usług w tym zakresie. Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony jest przez Stowarzyszenie Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Pomóż nie będę sam” w Nowej Soli. Cele Stowarzyszenia to działanie na rzecz wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością intelektualną, tworzenie warunków przestrzegania wobec nich praw człowieka i prowadzenie ich ku aktywnemu życiu społecznemu. Do dyspozycji uczestników Warsztatu jest dziewięć pracowni: stolarska, zdobniczo – introligatorska, gospodarstwa domowego, ceramiki artystycznej, robótek ręcznych i plastyki, przygotowana zawodowego, porządkowa, multimedialno-biurowa i technik różnych. Celem działalności Warsztatu jest aktywne wspomaganie procesu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, poprzez pozyskiwanie lub przywracanie umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Na działalność tego ośrodka w 2016 roku przeznaczono 888 667 zł, co w przeliczeniu na 1 uczestnika zajęć dało kwotę na poziomie 17 773 zł. Wydaje się, że funkcjonowanie tylko jednej placówki oferującej pomoc w rehabilitacji społeczno-zawodowej jest dalekie od zaspokojenia potrzeb w tym zakresie. Rekomenduje się rozbudowę sieci tego typu instytucji, dbając o równomierny dostęp do ich usług na terenie całego powiatu lub przynajmniej zwiększenie liczby miejsc.

Dla osób niepełnosprawnych przewidziano usługi nie tylko w formie domów pomocy społecznych, ale także w postaci środowiskowych domów samopomocy. W analizowanym powiecie istnieje jeden Środowiskowy Dom Samopomocy w Nowej Soli. Przeznaczony jest dla 30 pełnoletnich osób chorujących psychicznie oraz dla osób z upośledzeniem umysłowym. Na jedno miejsce w istniejącym domu pomocy społecznej przypada więc aż 572 osób niepełnosprawnych.

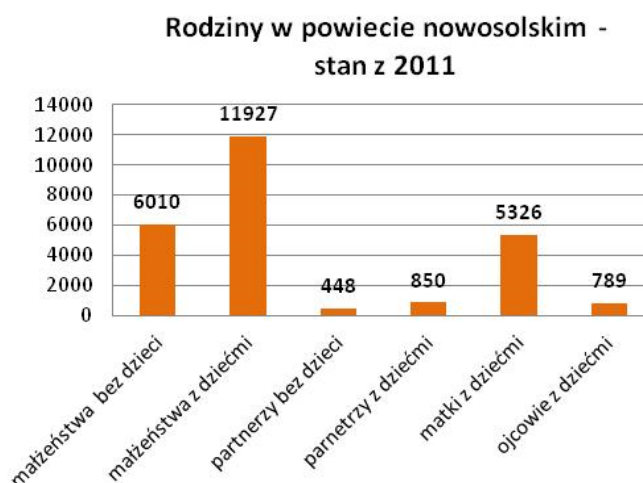
Usługi skierowane do rodzin i dzieci

Diagnoza

Źródłem danych o liczbie gospodarstw domowych w powiatach województwa lubuskiego jest Narodowy Spis Powszechny przeprowadzony w 2011 roku. Zgodnie ze statystykami GUS na terenie powiatu nowosolskiego istniało 30 605 gospodarstw domowych, z czego 22% były to jednoosobowe gospodarstwa, 26% gospodarstwa dwuosobowe, 21% trzyosobowe gospodarstwa i 17% czteroosobowe gospodarstwa. Gospodarstwa domowe liczące pięć osób i więcej stanowiły tylko 14% ogółu gospodarstw domowych. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wyniosła 2,87, a więc nieco więcej niż średnia wojewódzka kształtująca się na poziomie 2,79.

W 2011 roku powiat zamieszkiwało 25 349 rodzin. 71% z nich stanowiły małżeństwa, przy czym małżeństw z dziećmi było prawie dwa razy więcej niż małżeństw bezdzietnych. Związki partnerskie miały niewielki, bo tylko 5% udział w ogólnej liczbie rodzin. Licznie reprezentowana była również grupa rodziców samotnie wychowujących dzieci (21% ogółu rodzin), w szczególności matek, ponieważ to na nich przede wszystkim spoczywa ciężar wychowywania dzieci (przypadków, w których to ojcowie pełnili funkcję samotnego rodzica było 6 razy mniej niż przypadków kobiet samotnie wychowujących dzieci). Jak pokazują badania, sytuacja materialna rodzin niepełnych jest na ogół gorsza niż sytuacja rodzin pełnych. Problemom ekonomicznym towarzyszą często problemy wychowawcze, gdyż samotnie wychowującemu rodzicowi trudniej wywiązywać się ze spoczywających na nim obowiązków względem dzieci. Mając na uwadze rosnącą liczbą rozwodów w Polsce, instytucje pomocy społecznej powinny kierować do rodzin niepełnych kompleksowy zestaw usług społecznych, obejmujący kwestie materialne, wychowawcze, prawne i pedagogiczne.

Wykres 33

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla rodzin i dzieci

Na terenie powiatu nowosolskiego funkcjonuje 7 Ośrodków Pomocy Społecznej: w Koźuchowie, Kolsku, Nowym Miasteczku, Siedlisku, w Bytomiu Odrzańskim oraz 2 w Nowej Soli, a także 1 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowej Soli.

Z ogólnej liczby 7398 zrealizowanych usług społecznych w powiecie nowosolskim w 2016 roku 3% związanych było z ochroną macierzyństwa, a 6% z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Niewielka liczba usług (tylko 40, a więc poniżej 1%) dotyczyła przemocy w rodzinie. Najczęściej występował problem bezrobocia, jako powód udzielenia pomocy społecznej (1555 przypadków) oraz ubóstwa (2051 przypadków, co stanowi 28% ogółu zrealizowanych usług społecznych).

Na terenie powiatu funkcjonuje tylko 1 żłobek (bez klubu dziecięcego). Łącznie żłobek ten ma 75 miejsc. W ciągu roku przebywało w nim 139 dzieci, co pokazuje duże zapotrzebowanie na tego rodzaju usługę społeczną. Liczba dzieci do lat 3 w powiecie nowosolskim wyniosła na koniec 2016 roku 2 349. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach kształtował się na bardzo niskim poziomie 3,6%. Rekomenduje się rozbudowę sieci żłobków na terenie analizowanego powiatu. Dobrze rozwinięta sieć żłobków może być formą działań na rzecz poprawienia przyrostu naturalnego.

Kolejną instytucją przeznaczoną dla rodzin i dzieci w powiecie nowosolskim jest Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Nowej Soli, która udziela pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej dzieciom i młodzieży oraz ich rodzicom i nauczycielom. Korzystanie z pomocy udzielonej przez poradnię jest dobrowolne i nieodpłatne. Organem prowadzącym jest Starostwo Powiatowe Nowa Sól. Kadrę 20 pracowników pedagogicznych stanowi: 8 psychologów, 3 logopedów i 9 pedagogów.

Usługi na rzecz wspierania rodzin i dzieci mogą być też pełnione w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. W powiecie działa aż 28 tego typu placówek (powiat ten ma największą liczbę placówek ze wszystkich powiatów województwa lubuskiego), co stanowi 18% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim (w sumie funkcjonuje w województwie 154 placówek wsparcia dziennego).

W przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców odpowiedzialność za zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci przechodzi na system pieczy zastępczej. Liczba dzieci korzystających z usług rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 200. Lokalna infrastruktura rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie opierała się przede wszystkim na rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, przy czym ta forma pieczy nie przeważała nad innymi formami, tak jak w większości powiatów. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych wyniosła 83. Pod opieką rodzin pozostawało 111 dzieci (56% ogółu). Na uwagę zwraca też wysoki udział rodzin niezawodowych. 58 dzieci (29% ogółu) korzystało z opieki dostarczanej przez te rodziny. W powiecie istniało 9 rodzin zastępczych zawodowych, opiekujących się 31 dziećmi. Nierozwinięta była instytucja rodzinnego domu dziecka. Ani jedno dziecko nie miało zagwarantowanej opieki ze strony tej instytucji. Dla porównania warto wskazać, że w powiecie gorzowskim istnieje 6 rodzinnych domów dziecka opiekujących się 30 dziećmi. Instytucjonalną pieczę zastępczą zapewniały 4 placówki opiekuńczo-wychowawcze, mające 49 miejsc. Przeważająca większość dzieci objętych opieką zastępczą w powiecie nowosolskim przebywała w pieczy rodzinnej (75%), a pozostałe 25% w pieczy instytucjonalnej.

Średni roczny koszt utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej wyniósł 8 093 zł. Na opiekę dla 1 dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej powiat wydał 11 076 zł. Jednak działanie instytucjonalnej pieczy zastępczej generuje jeszcze większe koszty. Roczny koszt dzia-

łania placówki w przeliczeniu na dziecko wyniosły 45 077 zł. Wydaje się, że należy dążyć do rozwijania przede wszystkim rodzinnej pieczy zastępczej, albowiem takie rozwiązanie odpowiada zasadzie deinstytucjonalizacji oraz jest ono bardziej efektywne i tańsze w realizacji.

Wykres 34

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Usługi skierowane do bezrobotnych

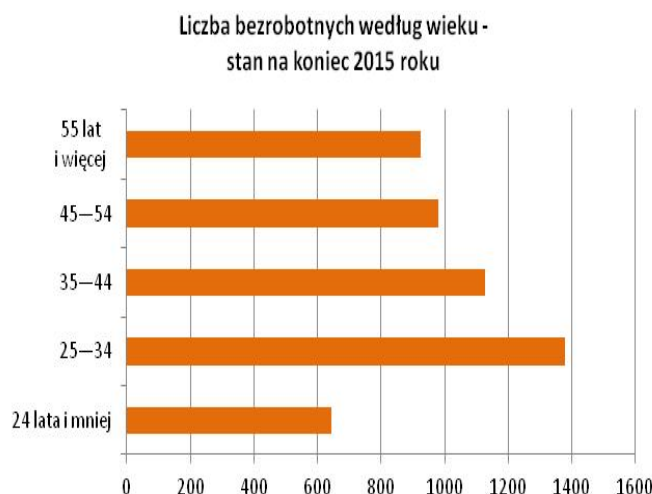
Diagnoza

Spojrzenie na lokalny rynek pracy przez pryzmat wskaźników tradycyjnie wykorzystywanych do diagnozowania stanu rozwoju rynku pracy, pozwala stwierdzić istnienie poważnych problemów strukturalnych w analizowanym powiecie. Stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie (14,5% według stanu na koniec 2016 roku). Poziom bezrobocia był wyższy aż o 5,8% w stosunku do średniej województwa. Statystyki te byłyby jeszcze gorsze, gdyby nie emigracja zarobkowa mieszkańców powiatu do państw UE, a także zwiększająca się mobilność ekonomiczna, skłaniająca do podejmowania zatrudnienia poza powiatem lub w lepiej rozwiniętych częściach powiatu (np. w mieście Nowa Sól). Choć na przestrzeni ostatnich lat widać poprawę sytuacji na rynku pracy (jeszcze w 2013 roku stopa bezrobocia przekraczała 25%), jednak sytuacja nadal nie prezentuje się korzystnie. Za taki stan rzeczy odpowiada niski stopień rozwoju gospodarki lokalnej, przeciętna atrakcyjność inwestycyjna powiatu oraz niewielki poziom przedsiębiorczości wśród ludności. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 ludności w wieku produkcyjnym wyniosła w 2015 roku tylko 1357 podmiotów. Na tle województwa (średnia 1731 podmiotów) był to wynik gorszy aż o 22%.

Na 5058 bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie nowosolskim (stan na koniec 2015 roku) najliczniej były reprezentowane grupy w przedziale wiekowym 25–34 lat (27% ogólnej liczby bezrobotnych) i 35–44 lat (22%). Nieco korzystniej prezentowała się sytuacja osób starszych (55+), albowiem do tej grupy wiekowej należało 925 osób, co stanowiło 18% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Podobnie jak w innych powiatach najmniej bezrobotnych było w grupie poniżej 24 lat (niecałe 13%). Realizacja planów edukacyjnych warunkuje mniejszą aktywność tej grupy na rynku pracy. Problem długotrwałego bezrobocia (definiowanego jako pozostawanie w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu

i przygotowania zawodowego) dotyczył 2 947 bezrobotnych (58% ogółu). 392 bezrobotnych (7,7%) miało status osób niepełnosprawnych.

Wykres 35

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Stan nierównowagi pomiędzy podażą a popytem na pracę stanowił czynnik warunkujący utrzymywanie się wynagrodzeń w powiecie nowosolski na niskim poziomie, znacznie poniżej średniej krajowej i wojewódzkiej. Przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło na koniec 2015 roku 3 507,98 zł, co stanowiło 84,5% średniej krajowej i 98,3% średniej wojewódzkiej. Najwyższy poziom wynagrodzeń występował w sektorze rolniczym (5959,56 zł), przy czym rolnictwo generowało miejsca pracy tylko dla 1% zatrudnionych. Najniższy poziom wynagrodzeń odnotowano w handlu (2 543,04 zł), w którym zatrudnionych było 10,6% pracujących. W sektorze usług przeciętne wynagrodzenie kształtowało się na poziomie 3 708,44 zł. Sektor ten generował zatrudnienie dla prawie 40% pracujących. Średnia stawka wynagrodzeń w przemyśle wyniosła 3 496,13 zł.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla bezrobotnych

Ubóstwo i bezrobocie odpowiadały w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 49% ogółu zrealizowanych usług społecznych w powiecie. Z powodu ubóstwa objęto pomocą 2051 rodzin. Natomiast bezrobocie zmusiło 1555 rodzin do skorzystania z usług społecznych.

Zadania w zakresie udzielania usług społecznych dla rodzin dotkniętych ubóstwem bądź bezrobociem spoczywają na gminach i ich jednostkach organizacyjnych (ośrodkach pomocy społecznej), jak i powiatach i ich jednostkach organizacyjnych (np. powiatowych urzędach pracy). Na terenie powiatu nowosolskiego funkcjonuje Powiatowy Urząd Pracy z siedzibą w Nowej Soli. Instytucja ta jest realizatorem projektu „Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych w wieku 30 lat i więcej znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy w powiecie nowosolskim (2017)”. Celem projektu jest podniesienie zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez pracy znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy w powiecie nowosolskim, czyli osób powyżej 50. roku życia, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych, osób o niskich kwalifikacjach. Projekt jest

współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubuskiego 2014–2020, a okres jego realizacji to czas od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku. Powiatowy Urząd Pracy w Nowej Soli realizuje ponadto projekt „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie nowosolskim (III)” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej. Celem projektu jest zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych w wieku do 29. roku życia pozostających bez pracy w powiecie nowosolskim.

Na terenie powiatów województwa lubuskiego usługi społeczne w obszarze walki z bezrobociem i wykluczeniem społecznym oferowane są także w ramach centrów integracji społecznej oraz klubów integracji społecznej. Na terenie analizowanego powiatu nie funkcjonuje ani jeden KIS, co należy ocenić negatywnie. W powiecie powstało natomiast 1 Międzygminne Centrum Integracji Społecznej „Rozwój” w Kożuchowie, prowadzące działalność gospodarczą, gastronomiczną, porządkową i pielęgnacji zieleni. Dysponuje ono 20 miejscami. Podmiotem tworzącym było Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój”.

Na analizowanym obszarze dość dobrze rozwinęła się instytucja spółdzielni socjalnej, która jest jednym z najczęściej zakładanych podmiotów ekonomii społecznej. W powiecie powstały 3 tego rodzaju organizacje prowadzące bardzo zróżnicowaną działalność. Spółdzielnia Socjalna Gęśla zajmuje się sprzedażą detaliczną mięsa i wyrobów. Spółdzielnia Niewidomych „Nadodrze” w Bytomiu Odrzańskim prowadzi działalność z zakresu produkcji elementów instalacji przenoszenia cieczy i gazów w sprzęcie AGD, między innymi w kuchenkach gazowych. W powiecie istnieje również Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „PROGRESS” w Siedlisku, prowadząca działalność w zakresie prania, czyszczenia tapicerki samochodowej, prania wykładzin i dywanów, pielęgnacji terenów zielonych (koszenie trawników, zimowe utrzymanie posesji, odśnieżanie), wypożyczalnia przyczepy transportowej oraz wypożyczania sprzętu fryzjerskiego.

Analiza SWOT

Usługi dla osób starszych

Mocne strony	Słabe strony
Działanie trzech klubów seniora w powiecie nowosolskim.	Brak domów pomocy społecznej dla osób starszych.
Szanse	Zagrożenia
Dobrze rozwijająca się sieć klubów seniora może przyczynić się do ograniczenia narastających problemów osamotnienia osób starszych oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.	Trudność w zapewnieniu opieki dla osób starszych w wyniku zaawansowanego procesu starzenia się społeczeństwa, wydłużania się długości życia i wzrostu liczby osób wymagających opieki.

Usługi dla osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Świadczenie usług na rzecz osób niepełnosprawnych przez powiatowe centrum pomocy rodzinie.</p> <p>Niewielkie rozproszenie terytorialne problemu niepełnosprawności.</p>	<p>Wysoki poziom problemu niepełnosprawności. Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego, powiat zamieszkiwało 17 164 osób niepełnosprawnych, co stanowiło aż 10% ogółu niepełnosprawnych w województwie lubuskim.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Zwiększenie samodzielności osób niepełnosprawnych, dzięki usługom oferowanym przez WTZ, ŚDS.</p>	<p>Zwiększanie się liczby osób niepełnosprawnych wymagających pomocy na przestrzeni kilku lat. W porównaniu ze statystykami z 2002 roku, kiedy przeprowadzano wcześniejszą edycję spisu powszechnego, liczba niepełnosprawnych zwiększyła się o 9%. W przeważającej większości powiatów, problem niepełnosprawności sukcesywnie zmniejsza się, podczas gdy w analizowanym powiecie zachodzi odwrotna tendencja. Możliwe, że ta tendencja utrzyma się w kolejnych latach.</p>

Usługi dla rodzin i dzieci

Mocne strony	Słabe strony
<p>Istnienie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.</p>	<p>Bardzo niski odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach.</p> <p>Istnienie tylko jednego żłobka publicznego.</p> <p>Brak wystarczającego wsparcia w ramach istniejącej poradni psychologiczno-pedagogicznej dla rodzin i dzieci uzależnionych od dopalaczy.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Zwiększanie się liczby rodzinnych domów dziecka.</p>	<p>Narastanie problemów związanych z uzależnieniem od dopalaczy przez młodzież.</p>

Usługi dla osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
Działanie CIS.	<p>Na terenie powiatu nie rozwinęła się instytucja klubu integracji społecznej.</p> <p>Niski poziom wynagrodzeń w powiecie – niższy zarówno od średniej wojewódzkiej, jak i średniej krajowej.</p>
Szanse	Zagrożenia
Zaobserwowana tendencja spadkowa bezrobocia rejestrowanego.	Trudność w zapewnieniu pracy dla osób niepełnosprawnych w wyniku wysokiej stopy bezrobocia.

8. POWIAT KROŚNIEŃSKI

Informacje ogólne

Powiat krośnieński położony jest w środkowo-zachodniej części województwa lubuskiego. Północną granicę dzieli z powiatami słubickim i sulęcińskim. Od strony północno-wschodniej sąsiaduje z powiatem świebodzińskim. Wschodnia część przylega do powiatu zielonogórskiego. Wzdłuż jego południowej granicy ciągnie się powiat żarski. Od zachodu powiat graniczy z niemieckim krajem związkowym Brandenburgia. Powiat składa się z 7 gmin, z czego 1 ma status gminy miejskiej (Gubin), 1 ma charakter miejsko-wiejski (Krosno Odrzańskie), a pozostałe są gminami wiejskimi (Bobrowice, Bytnica, Dąbie, Gubin i Maszewo).

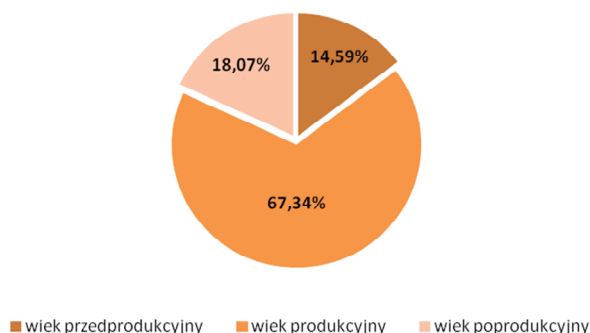
Usługi skierowane do osób starszych

Diagnoza

Według danych GUS powiat krośnieński był zamieszkiwany w 2015 roku przez 55 943 mieszkańców, z czego 49% stanowili mężczyźni, a 51% kobiety²⁸. Ludność powiatu stanowiła 5,5% ogółu ludności zamieszkującej teren województwa lubuskiego. W okresie pięciu lat (2010–2015) liczba mieszkańców zmniejszyła się o 1,9%, co było wynikiem ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji. W powiecie, podobnie jak w innych częściach województwa, odnotowuje się stopniowy spadek liczby ludności. Zgodnie z prognozami demograficznymi procesy depopulacyjne na terenie powiatu mają nadal postępować. Obok wyludniania się powiatu dostrzec można proces starzenia się społeczeństwa regionu. Obecna struktura wiekowa populacji przedstawia się następująco: 15% mieszkańców jest w wieku przedprodukcyjnym, 67% w wieku produkcyjnym, a 18% w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 36

Struktura wiekowa mieszkańców powiatu
krośnieńskiego - dane aktualne na koniec 2015 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

²⁸ Powiat krośnieński. Statystyczne Vademecum Samorządowca, Zielona Góra 2016, s. 1.

Zmiany, jakie zaszły w strukturze wiekowej ludności w porównaniu z 2010 rokiem, polegały na zmniejszeniu się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (odpowiednio o 1,03% i 2,80%) oraz zwiększeniu się liczby osób w wieku poprodukcyjnym (o 3,82%). Szacuje się, że w kolejnych latach odsetek osób starszych będzie nadal rósł, przy jednoczesnym spadku odsetka grupy w wieku produkcyjnym. Współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 55,9, przy średniej województwa na poziomie 58,4²⁹. Jak na razie powiat doświadcza w mniejszym stopniu niż województwo negatywnych trendów demograficznych związanych ze starzeniem się społeczeństwa. Z drugiej jednak strony współczynnik obciążenia demograficznego z roku na rok jest coraz wyższej wartości, co oznacza stopniowe narastanie problemów demograficznych. W dłuższej perspektywie czasowej konieczne będzie dostosowanie systemu pomocy społecznej powiatu do wyzwań związanych z zauważanymi procesami.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób starszych

W 2015 wydatki ogółem budżetu powiatu krośnieńskiego na jednego mieszkańca osiągnęły poziom 946 zł i były niższe od średniej wojewódzkiej o 0,4%. Od 2014 roku dostrzec można spadek wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca (o 5% spadły wydatki powiatu porównując rok 2014 i 2015). Na cele polityki społecznej powiat przeznaczył natomiast 18% ogółu środków budżetowych. Zwiększył tym samym swoje zaangażowanie finansowe w tej sferze o 1,7 pkt proc., co należy ocenić jako rozwiązanie właściwe, wychodzące naprzeciw istniejącym problemom społecznym. Biorąc pod uwagę aktualną sytuację społeczną powiatu poziom finansowania celów społecznych powinien pozostać co najmniej na obecnym poziomie.

Jedną z usług oferowanych seniorom może być usługa w formie domu pomocy społecznej. Mimo tego, że w powiecie krośnieńskim żyje duża grupa osób w wieku podeszłym, to na jego obszarze nie działa żaden dom pomocy społecznej przeznaczony dla seniorów. Na terenie powiatu działa co prawda 1 DPS w Szczawnie, lecz ośrodek ten skierowany jest wyłącznie do mężczyzn przewlekłe psychicznie chorych (dysponuje 99 miejscami). Niezbędne są w związku z tym działania na rzecz wypełnienia tej luki w świadczeniu usług na rzecz seniorów w powiecie.

Do deficytów powiatu w zakresie infrastruktury pomocy społecznej należy również zaliczyć słabo rozwiniętą sieć domów dziennego pobytu. W powiecie działa tylko jedna taka organizacja – przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Gubinie. Jest to ośrodek wsparcia dla emerytów i osób niepełnosprawnych.

Seniorzy z powiatu krośnieńskiego mogą liczyć na wsparcie społeczne oferowane w ramach klubów seniora. Na terenie powiatu utworzono jeden klub seniora, który mieści się w Gubinie.

²⁹ *Ibidem*.

Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych

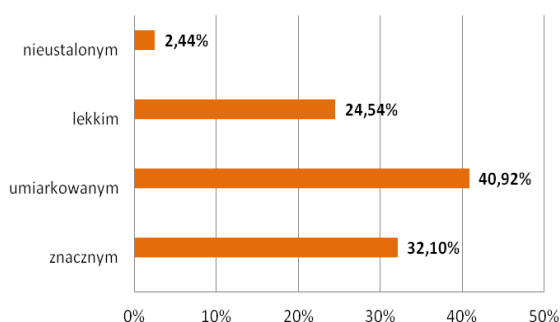
Diagnoza

Jak wynika z Narodowego Spisu Powszechnego, powiat zamieszkiwało w 2011 roku 8 066 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 4,7% ogółu niepełnosprawnych z terenu województwa lubuskiego³⁰. Niepełnosprawność nie należy do palących problemów w powiecie. Potwierdza to stosunkowo nieliczna grupa niepełnosprawnych (w liczbach bezwzględnych), ale także wskaźnik liczby niepełnosprawnych na 1 000 mieszkańców. Wskaźnik ten przyjął wartość 141 i był to jeden z najniższych wyników w całym województwie lubuskim (tylko powiaty międzyrzecki i słubicki uzyskały lepsze rezultaty). Należy też zwrócić uwagę na to, że natężenie niepełnosprawności stopniowo się zmniejsza. W 2002 roku liczba niepełnosprawnych wyniosła 10 052. Przez okres dziewięciu lat (do momentu przeprowadzenia kolejnego spisu powszechnego) liczba niepełnosprawnych spadła o prawie 20%. Głębsza charakterystyka niepełnosprawności pokazuje nierównomierne rozłożenie niepełnosprawności ze względu na płeć (53% ogółu niepełnosprawnych stanowiły kobiety) oraz średnie rozproszenie terytorialne (51% osób niepełnosprawnych zamieszkiwało wsie, a pozostałe 49% miasta).

W grupie niepełnosprawnych prawnie (16 lat i więcej), liczącej 5 660 osób, najczęściej występowała niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym (40,9% przypadków). Znaczny stopień upośledzenia dotyczył co trzeciego niepełnosprawnego. Lekki stopień upośledzenia występował u co czwartego niepełnosprawnego. Pozostałe 2,4% niepełnosprawnych miało nieustalony stopień niepełnosprawności. W grupie niepełnosprawnych tylko biologicznie 69% osób odczuwało umiarkowane ograniczenie sprawności, 27% poważne, a 4% całkowite.

Wykres 37

Osoby niepełnosprawne prawnie według kategorii niepełnosprawności - stan z 2011 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

³⁰ GUS, *Ludność i gospodarstwa domowe w województwie lubuskim*, op. cit

Infrastruktura pomocy społecznej oraz usługi dla osób niepełnosprawnych

Z powodu niepełnosprawności wydano w 2015 roku decyzje o pomocy dla 868 osób. Liczba zrealizowanych usług społecznych na rzecz niepełnosprawnych stanowiła 18% ogółu zrealizowanych usług na terenie powiatu krośnieńskiego. Tylko ubóstwo i bezrobocie częściej stawały się powodem udzielenia pomocy społecznej.

Jedną z form pomocy dla osób z niepełnosprawnością jest zapewnienie stacjonarnej opieki całodobowej w domu pomocy społecznej. Taką formą pomocy mogą być objęte osoby przewlekłe psychicznie chore, dorośli niepełnosprawni intelektualnie, dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie oraz osoby niepełnosprawne fizyczne. Na terenie powiatu funkcjonuje jeden Dom Pomocy Społecznej w Szczawnie, oferujący usługi opiekuńcze dla mężczyzn przewlekłe psychicznie chorych (ma 99 miejsc). Według danych podanych w sprawozdaniu pt. „Ocena zasobów pomocy społecznej w 2016 roku”, liczba oczekujących na miejsca w DPS wyniosła 34 osoby³¹.

Rekomendacją związaną z istniejącym Domem Pomocy Społecznej w Szczawnie jest zwiększenie finansowania na wynagrodzenia pracowników tej placówki w celu sprostania spoczywającym na placówce obowiązkom. Potrzeba taka wynika z trudności DPS z pozyskaniem nowych pracowników. Należy przy omawianiu tej kwestii wskazać na usytuowanie powiatu krośnieńskiego tuż przy granicy z Niemcami. Na terenie tego kraju łatwiej otrzymać dobrze płatną pracę niż w Polsce. Trudności w pozyskaniu personelu wynikają również z tego, że ośrodek położony jest na wsi. Problemy związane z lokalizacją instytucji podniósł w wywiadzie jakościowym jeden z pracowników DPS:

Sytuacja finansowa jest niewystarczająca na wynagrodzenia dla pracowników, pojawiły się problemy z pracownikami, jesteśmy blisko granicy i ludzie wyjeżdżają do pracy do Niemiec. Nie ma chętnych do pracy, nie mamy pieniędzy na dojazdy pracowników, bo dom jest na wsi i trzeba dojechać, potencjał kadrowy jest gorszy niż rok temu. Mogło by być lepiej, ale nie można narzekać. Na wynagrodzenia mamy za mało, żeby zatrzymać fachowca.

Współczynnik zaspokojenia miejsc w DPS, rozumiany jako stosunek liczby umieszczonych w DPS w danym roku do sumy liczby umieszczonych w DPS i liczby oczekujących na miejsce w DPS, wyniósł 0,74. W tym przypadku można mówić o niedostatecznej dostępności usługi w formie domów pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych na terenie powiatu krośnieńskiego. Można zatem zastanowić się, ile dodatkowych domów pomocy społecznej należałoby stworzyć, aby oferta podaży zaspakajala popyt na omawianą usługę społeczną. W tym celu należy posłużyć się wskaźnikiem zapotrzebowania na DPS w powiecie krośnieńskim. W przypadku analizowanego powiatu wartość wskaźnika daje wynik 1,1 co oznacza, że lokalna infrastruktura pomocy społecznej powinna być powiększona o 1 dodatkowy podmiot. Mając to na uwadze, a także prognozując zwiększenie się liczby oczekujących na miejsca w DPS w kolejnych latach, należy rozważyć możliwość stworzenia jeszcze jednego DPS, kierującego usługi do osób niepełnosprawnych. Roczne koszty prowadzenia domów pomocy społecznej wyniosły 3 901 755 zł. Średni koszt utrzymania 1 pensjonariusza wyniósł 39 411 zł.

³¹ Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie krośnieńskim w 2016 roku, s.12.

W powiecie funkcjonują dwa powiatowe ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi (w Krośnie Odrzańskim i Gubinie). W ośrodku w Krośnie Odrzańskim jest 30 miejsc, a w Gubinie 25 miejsc. Z zajęć w Ośrodku korzystają osoby m.in. ze schizofrenią oraz z Alzheimerem.

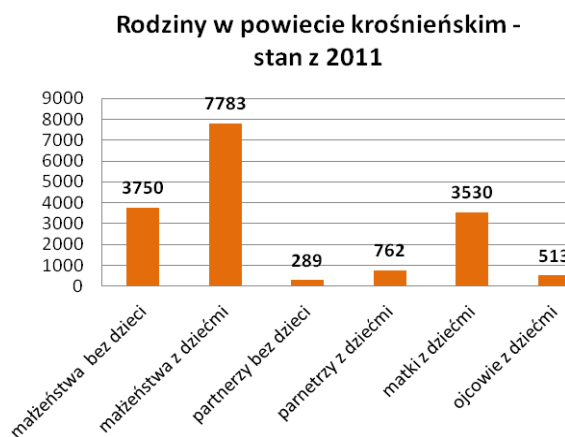
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie Odrzańskim udziela różnorodnych form pomocy osobom niepełnosprawnym z zakresu rehabilitacji społecznej poprzez dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, finansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, pomoc finansową w likwidacji barier architektonicznych. PCPR sfinansowało w 2015 roku m.in. turnusy rehabilitacyjne dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów ponosząc wydatek na ten cel w wysokości 130 278 zł.

Usługi skierowane do rodzin i dzieci

Diagnoza

Dane o liczbie gospodarstw domowych w powiatach województwa lubuskiego pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 roku. Według danych podanych przez GUS na terenie powiatu istniało 19 584 gospodarstw domowych, z czego 21% to jednoosobowe gospodarstwa, 25% gospodarstwa dwuosobowe, 22% trzyosobowe gospodarstwa i 17% czteroosobowe gospodarstwa. Gospodarstwa domowe liczące pięć osób i więcej stanowiły 15% ogółu gospodarstw domowych. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym przyjęła wartość 2,90 i była wyższa od średniej wojewódzkiej wynoszącej 2,79.

Powiat zamieszkiwało w 2011 roku 16 627 rodzin. 69% z nich stanowiły małżeństwa, przy czym małżeństw z dziećmi było ponad dwa razy więcej niż małżeństw bezdzietnych. Związki partnerskie miały stosunkowo niewielki, bo tylko ponad 6% udział w ogólnej liczbie rodzin. Choć na tle innych powiatów wynik ten jest i tak wyższy średnio o dwa punkty procentowe od wartości najczęściej występującej w zbiorze. Ponad dwa razy częściej występowały związki partnerskie mające potomstwo niż związki bezdzietne. Grupa rodziców samotnie wychowujących dzieci miała 24% udział w ogólnej liczbie rodzin, przy czym przypadków samotnie wychowujących matek było prawie siedmiokrotnie więcej niż przypadków, w których obowiązki rodzicielskie spoczywały tylko na ojcu. Z uwagi na to, że sytuacja materialna rodzin niepełnych jest na ogół gorsza niż rodzin pełnych, instytucje oferujące usługi społeczne powinny dążyć do zapewnienia im kompleksowego wsparcia społecznego, obejmującego pomoc materialną, wychowawczą, prawną i pedagogiczną.

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla rodzin i dzieci

Na terenie powiatu krośnieńskiego funkcjonuje siedem ośrodków pomocy społecznej (w Krośnie Odrzańskim, Dąbiu, Maszewie, Bytnicy, Bobrowicach i dwa ośrodki w Gubinie – miejski i wiejski) oraz jedno powiatowe centrum pomocy rodzinie – w Krośnie Odrzańskim.

Z ogólnej liczby 4821 zrealizowanych usług społecznych w powiecie krośnieńskim w 2016 roku, 0,4% związanych było z ochroną macierzyństwa, 8,2% z bezradnością w sprawach opiekuńczych i wychowawczych. Niewielka liczba usług (tylko 18, a więc 0,4%) dotyczyła przemocy w rodzinie. Najczęściej występował problem bezrobocia, jako powód udzielenia pomocy społecznej (925 przypadków) oraz ubóstwa (1498 przypadków, co stanowi 31% ogółu zrealizowanych usług społecznych).

Częścią powiatowej infrastruktury w zakresie usług społecznych są trzy oddziały żłobkowe, mające łącznie 68 miejsc. W ciągu roku przebywało w nich 126 dzieci, co pokazuje duże zapotrzebowanie na tego rodzaju usługę społeczną. Liczba dzieci do lat 3 w powiecie krośnieńskim wyniosła na koniec 2016 roku 1 532. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach ukształtował się na bardzo niskim poziomie 4,4%. Rekomenduje się rozbudowę sieci żłobków na analizowanym obszarze. Dobrze rozwinięta sieć żłobków może być formą działań na rzecz poprawienia przyrostu naturalnego.

W powiecie działa także Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Gubinie. Do zakresu jego zadań należy udzielanie kompleksowej, specjalistycznej pomocy i wsparcia rodzinom znajdującym się w sytuacji kryzysowej, głównie ofiarom przemocy, oraz zapewnienie tymczasowego, bezpiecznego schronienia. W ramach ośrodka interwencji kryzysowej działa hostel dla osób doświadczających przemocy, ofiar klęsk żywiołowych i zdarzeń losowych.

Na terenie powiatu działa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Krośnie Odrzańskim. Poradnia od wielu lat w swojej ofercie ma programy adresowane do odbiorców w różnym wieku (nauczycieli, rodziców i uczniów). Stanowią one istotny trzon działalności statutowej placówki. Oprócz badań diagnostycznych (psychologicznych, pedagogicznych, czy logopedycznych), psychoprofilaktyki, terapii

i doradztwa proponuje badania przesiewowe dzieci przedszkolnych już od 3. roku życia. Rodzice dzieci od 3 miesiąca życia mogą skorzystać z profesjonalnej porady, diagnozy zespołu specjalistów. Placówka zajmuje się także diagnozą dzieci z całościowymi zaburzeniami rozwoju (autyzm, zespół Aspergera). Zadania swoje realizuje na zlecenie i poprzez formy współpracy ze szkołami, rodzicami oraz młodzieżą z terenu jej działania. Obejmuje opieką dzieci oraz młodzież z terenu miasta Krosna Odrzańskiego, gminy Dąbie, Bobrowice, Maszewo i Bytnica.

Usługi na rzecz wspierania rodzin i dzieci mogą być też pełnione w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. W powiecie działają cztery tego typu placówek, co stanowi 2,6% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim (w sumie funkcjonuje w województwie 154 placówek wsparcia dziennego).

W przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców odpowiedzialność za zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci przechodzi na system pieczy zastępczej. Lokalna infrastruktura rodzinnej pieczy zastępczej opierała się w największym stopniu na rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem. Spośród 123 dzieci korzystających z rodzinnej pieczy zastępczej, 63% uzyskało opiekę w rodzinach zastępczych spokrewnionych. 23 rodzin zastępczych niezawodowych opiekowało się 31 dziećmi, co stanowiło 25% ogółu. W rodzinach zastępczych zawodowych przebywało 15 dzieci (ok. 12% ogólnej liczby dzieci korzystających z rodzinnej pieczy zastępczej). Na terenie powiatu nie działa jednak ani jeden rodzinny dom dziecka. Na terenie powiatu działają dwie placówki wyspecjalizowane w oferowaniu instytucjonalnej pieczy zastępczej. W placówkach tych opiekę może znaleźć 44 dzieci.

Średni roczny koszt utrzymania 1 dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej wyniósł 6 487 zł. Na opiekę dla 1 dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej powiat wydał prawie trzykrotnie więcej – 19 541 zł.. Działanie instytucjonalnej pieczy zastępczej generuje największe koszty. Roczne wydatki powiatu na działanie placówki w przeliczeniu na jedno dziecko wyniosły 39 257 zł. Wydaje się, że należy dążyć do rozwijania przede wszystkim rodzinnej pieczy zastępczej, albowiem takie rozwiązanie odpowiada zasadzie deinstytucjonalizacji oraz jest ono bardziej efektywne i ekonomiczne w realizacji.

Usługi skierowane do bezrobotnych

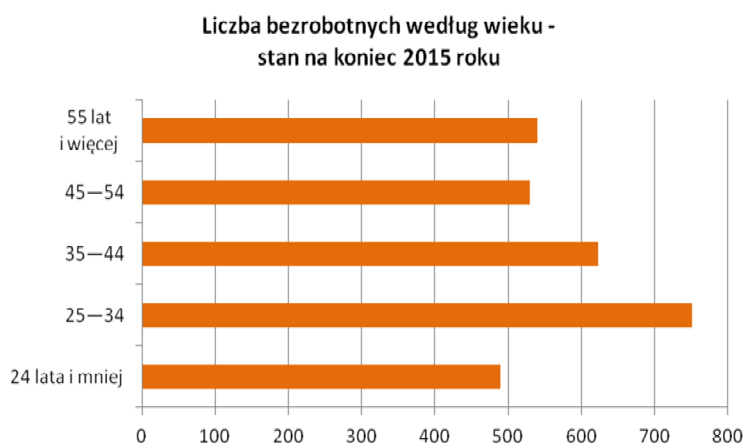
Diagnoza

Sytuacja na rynku pracy w powiecie krośnieńskim nie przedstawia się pozytywnie. Stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się na wysokim poziomie (10,3% według stanu na koniec 2016 roku). Poziom bezrobocia był wyższy o prawie 2 punkty procentowe w stosunku do średniej województwa. Mimo że ostatnie lata były czasem zmniejszania się stopy bezrobocia (jeszcze w 2014 roku bezrobocie kształtowało się na poziomie 24%), to aktualna sytuacja nadal wymaga działań, mających na celu aktywizację zawodową mieszkańców powiatu. Wysokiej stopie bezrobocia towarzyszył niski wskaźnik przedsiębiorczości mierzony liczbą podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 ludności w wieku produkcyjnym. Wynik dla powiatu wyniósł tylko 1 547, przy średniej wojewódzkiej na poziomie

1 731 podmiotów. Wydaje się, że jednym ze sposobów do obniżenia liczby bezrobotnych w powiecie winno być uruchomienie dodatkowych programów, wspierających zakładanie działalności gospodarczej przez bezrobotnych.

Na 2 933 bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie krośnieńskim (stan na koniec 2015 roku) najliczniej była reprezentowana grupa w przedziale wiekowym 25–34 (% ogólnej liczby bezrobotnych). Niekorzystnie przedstawiała się również sytuacja osób w wieku 35–44 (21%). Grupy z przedziału wiekowego 45–54 i 55+ miały identyczny udział w ogólnej liczbie bezrobotnych (18%). 17% bezrobotnych reprezentowało najmłodszą grupę wiekową (poniżej 24 lat), co należy do prawidłowości występującej we wszystkich analizowanych powiatach. Problem długotrwałego bezrobocia (definiowanego jako pozostawanie w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego) dotyczył 1 545 bezrobotnych (prawie 53% ogółu bezrobotnych). 283 bezrobotnych (9,6%) miało status osób niepełnosprawnych. Efektem nierównowagi pomiędzy popytem a podażą na pracę jest stosunkowo niski poziom wynagrodzeń brutto w powiecie, wynoszący 3 503,74 zł. Przeciętne wynagrodzenie odnotowane dla powiatu stanowiło 84,4% średniej krajowej i 98,2% średniej wojewódzkiej. Najwyższy poziom wynagrodzeń odnotowano w rolnictwie (4 883,02 zł). Jednocześnie sektor ten tworzył miejsca pracy dla 5% pracujących. Niższe wynagrodzenia otrzymywali pracujący w sektorze usług (3 636,87 zł). Udział zatrudnionych w tym sektorze w ogólnej liczbie pracujących wyniósł 39%. W przemyśle przeciętne wynagrodzenie ukształtowało się na poziomie 3 302,34 zł. Zatrudnienie w nim znalazło 32% pracujących. Pozostała grupa pracujących (24%) zatrudniona była w handlu, w którym przeciętne wynagrodzenie było najniższe (tylko 2 679,20 zł). Z uwagi na wyższy niż w województwie poziom bezrobocia, a także stosunkowo niski poziom wynagrodzeń w regionie, lokalny system pomocy społecznej powinien w sposób szczególny zwracać uwagę na sytuację bytową mieszkańców powiatu i tworzyć dodatkowe mechanizmy wsparcia społecznego.

Wykres 39

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla bezrobotnych

Ubóstwo i bezrobocie odpowiadały w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 48% ogółu zrealizowanych usług społecznych w powiecie. Z powodu ubóstwa objęto pomocą 1378 rodzin. Natomiast bezrobocie zmusiło 1 151 rodzin do skorzystania z usług społecznych.

Usługi w zakresie udzielania usług społecznych dla rodzin dotkniętych ubóstwem bądź bezrobociem spoczywają na gminach i ich jednostkach organizacyjnych (ośrodkach pomocy społecznej), jak i powiatach i ich jednostkach organizacyjnych (np. powiatowych urzędach pracy).

Na analizowanym obszarze działa Powiatowy Urząd Pracy w Krośnie Odrzańskim. Realizuje on obecnie projekt „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie krośnieńskim (III)” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Celem projektu jest zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych poniżej 30. roku życia pozostających bez pracy. Powiat realizuje ponadto projekt „Klucz do zatrudnienia dla osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy (III)”.

Na terenie powiatu usługi społeczne w obszarze walki z bezrobociem i wykluczeniem społecznym oferowane są także w ramach klubów integracji społecznych i centrów integracji społecznej. W powiecie działa 1 KIS (w Krośnie Odrzańskim). Oferta KIS obejmuje usługi w zakresie podnoszenia kompetencji społecznych i zawodowych. Zaleca się także podjęcie starań w kierunku rozbudowania sieci KIS tak, ażeby mieszkańcy każdej gminy mogli skorzystać z oferowanych przez nich usług. W skład infrastruktury społecznej powiatu nie wchodzi natomiast żaden CIS.

W powiecie funkcjonuje tylko 1 spółdzielnia socjalna. Jest nią Odrzańska Spółdzielnia Socjalna w Krośnie Odrzańskim, która prowadzi działalność z zakresu sprzątania budynków i obiektów przemysłowych. Należy dążyć do wspierania rozwoju tego rodzaju organizacji. Mogą one bowiem przynieść ograniczenie poziomu bezrobocia w regionie, w tym niwelowanie zjawiska bezrobocia długotrwałego.

Analiza SWOT

Usługi dla osób starszych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Zwiększenie zaangażowania finansowego na cele związane z polityką społeczną na przestrzeni kilku lat.</p>	<p>Brak domu pomocy społecznej dla osób starszych.</p> <p>Słabo rozwinięte usługi społeczne w postaci klubów seniora, koncentracja działań w mieście Gubin. Na terenie powiatu utworzono jeden klub seniora w Gubinie.</p> <p>Słabo rozwinięta sieć domów dziennego pobytu.</p>

Szanse	Zagrożenia
Wraz z rozbudową infrastruktury i rozwinięciem koszyka usług społecznych dla osób starszych możliwe będzie poprawienie ich sytuacji bytowej.	Szacuje się, że w kolejnych latach odsetek osób starszych będzie nadal rósł, przy jednoczesnym spadku odsetka osób w wieku produkcyjnym, co wiązać się będzie z większym zapotrzebowaniem na usługi w zakresie polityki senioralnej.

Usługi na rzecz osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Istnienie infrastruktury pomocy dla osób niepełnosprawnych – domu pomocy społecznej dla mężczyzn przewlekłe psychicznie chorych.</p> <p>Działanie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie Odrzańskim, które udziela różnorodnych form pomocy osobom niepełnosprawnym.</p> <p>Niższy odsetek osób niepełnosprawnych na tle innych powiatów województwa.</p> <p>Dwa powiatowe ośrodki wsparcia.</p>	<p>Niedofinansowanie istniejącego Domu Pomocy Społecznej w Szczawnie.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Dalszy spadek liczby niepełnosprawnych.</p>	

Usługi na rzecz rodzin i dzieci

Mocne strony	Słabe strony
<p>Dobrze rozwinięta współpraca powiatowego centrum pomocy rodzinie z organizacjami pozarządowymi.</p> <p>Funkcjonowanie ośrodka interwencji kryzysowej.</p>	<p>Słabo rozwinięta sieć żłobków.</p> <p>Niski odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach kształtował się na bardzo niskim poziomie 4,4%.</p> <p>Brak klubów dziecięcych.</p> <p>Niewystarczająca liczba kandydatów do pełnienia</p>

	<p>funkcji rodzin zastępczych.</p> <p>Słabo rozwinięta sieć placówek dziennego pobytu.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Poprawa bezpieczeństwa rodzin dzięki działaniu OIK.</p>	<p>Duża liczba rodzin monoparentalnych.</p> <p>Niewystarczająca liczba rodzin decydujących się na pieczę zastępczą.</p> <p>Narastanie problemów związanych z uzależnianiem od dopalaczy wśród młodzieży, zwłaszcza z obszarów wiejskich.</p>

Usługi na rzecz osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Realizacja przez powiatowy urząd pracy licznych programów aktywizujących osoby bezrobotne, skuteczne pozyskiwanie na te cele środków z Unii Europejskiej. Urząd realizuje np. projekt „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie krośnieńskim (III) „ współfinansowany przez Unię Europejską a ponadto projekt „Klucz do zatrudnienia dla osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy (III)” również współfinansowany przez Unię Europejską.</p>	<p>Wysoki poziom bezrobocia. Według stanu na koniec 2015 roku, stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 17%, przy stopie dla województwa na poziomie 10,5%.</p> <p>Słabo rozwinięta sieć klubów integracji społecznej.</p> <p>W niewielkim stopniu rozwinięta instytucja spółdzielni socjalnej. Jediną instytucją tego typu w powiecie jest Odrzańska Spółdzielnia Socjalna.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Możliwa tendencja spadkowa stopy bezrobocia rejestrowanego.</p>	<p>Trudność w minimalizowaniu zjawiska długotrwałego bezrobocia.</p>

9. POWIAT GORZOWSKI

Informacje ogólne

Powiat gorzowski jest położony w północnej części województwa lubuskiego. Od strony północnej graniczy z myśliborskim. Od zachodu sąsiaduje z niemieckim krajem związkowym Brandenburgia, a od strony południowej z sulęcińskim. Do wschodniej granicy przylegają powiaty strzelecko-drezdenecki oraz międzyrzecki. Składa się on z 7 gmin, z czego 1 to gmina miejska (Kostrzyn nad Odrą), 1 miejsko-wiejska (Witnica), a 5 pozostałych to gminy wiejskie: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Santok.

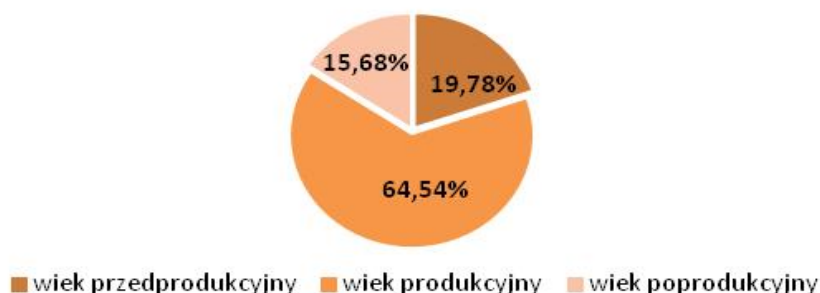
Usługi skierowane do osób starszych

Diagnoza

Według stanu na koniec 2015 roku powiat był zamieszkiwany przez 70 929 mieszkańców, z czego 49,5% stanowili mężczyźni, a 50,5% przez kobiety³². Ludność powiatu stanowiła 7% ogółu populacji zamieszkującej województwo lubuskie. W okresie pięciu lat (2010–2015) liczebność powiatu zwiększyła się o 3,1%. Złożyły się na to dwa czynniki: dodatni przyrost naturalny oraz dodatnie saldo migracji na pobyt stały. Powiat gorzowski jest jednym z nielicznych powiatów w województwie lubuskim, które może wykazać się rosnącą liczbą mieszkańców. W większości powiatów województwa zauważalne są bowiem negatywne trendy demograficzne, które objawiają się spadkiem liczby ludności. Struktura wiekowa mieszkańców powiatu rozkłada się następująco: 68% należy do grupy produkcyjnej, 16% do grupy przedprodukcyjnej, a najmniej liczna grupa poprodukcyjna stanowiła prawie 16% ogółu populacji. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby pracujących zwiększył się na przestrzeni pięciu lat (od 2010 do 2015 roku) o 3%. Porównanie statystyk z lat 2010 i 2015 pokazuje, że następuje nasilanie się niekorzystnych tendencji demograficznych (zwiększanie się liczby osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym). Współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 55. Powiat doświadcza niekorzystnych tendencji demograficznych w postaci wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym, choć skala tego zjawiska jest mniejsza niż w całym województwie (wynik na poziomie 58,4). Trzeba mieć przy tym na uwadze to, że zgodnie z prognozami GUS sukcesywnie zwiększać się będzie udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. Oznacza to, że nieustannie przybywać będzie osób w wieku starszym. Społeczeństwo powiatu gorzowskiego znajduje się w cyklu starzenia się, co skutkować będzie nowymi problemami i wyzwaniem dla lokalnego systemu pomocy społecznej i opieki zdrowotnej.

³² Powiat gorzowski. Statystyczne Vademecum Samorządowca, Zielona Góra 2016, s. 1.

Struktura wiekowa mieszkańców powiatu gorzowskiego
- dane aktualne na koniec 2015 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób starszych

W 2015 roku wydatki ogółem budżetu powiatu gorzowskiego na jednego mieszkańca osiągnęły poziom 1288 zł. Wydatki na tym poziomie były wyższe aż o 35% od średniej wojewódzkiej. Warto dodać, że w 2015 roku odnotowano wzrost wydatków w przeliczeniu na jednego mieszkańca powiatu aż o 47,3% w porównaniu z 2014 rokiem. Na pomoc społeczną powiat gorzowski przeznaczył 11,1% środków budżetowych. Wydatki na pomoc społeczną spadły radykalnie, niemal o połowę w porównaniu z nakładami poniesionymi na ten cel w 2014 roku, gdy działania w zakresie pomocy społecznej pochłaniały 20,1% ogółu wydatków.

W powiecie funkcjonują 2 domy pomocy społecznej: Dom Pomocy Społecznej w Kostrzynie nad Odrą dla osób w podeszłym wieku z 58 miejscami oraz Dom Pomocy Społecznej w Kamieniu Wielkim dla osób przewlekłe psychicznie chorych dysponujący 103 miejscami. Pozytywnie należy ocenić występowanie w powiecie DPS przeznaczonego specjalnie dla osób starszych. W wywiadach jakościowych w odpowiedzi na pytanie, czy środki posiadane przez instytucje świadczące usługi społeczne są wystarczające do tego, aby zapewnić realizację usługi na poziomie uznanym przez użytkowników za optymalny, pracownicy Domu Pomocy Społecznej odpowiadali negatywnie. Kluczową rekomendacją, jeśli chodzi o funkcjonowanie domów pomocy społecznej jest zwiększenie finansowania istniejącego Domu Pomocy Społecznej w Kostrzynie nad Odrą dla osób w podeszłym wieku.

Warty rozważenia jest pomysł stworzenia rodzinnych domów pomocy. W powiecie gorzowskim na niewielką dotąd skalę rozwinęła się ta forma usługi społecznej, mimo że korzyści z istnienia takich placówek są niezaprzeczalne.

Do infrastruktury powiatu w zakresie pomocy społecznej należy zaliczyć dwa domy dziennego pobytu. Dom dziennego pobytu w Witnicy powstał w 2016 roku dzięki dofinansowaniu z rządowego Programu Senior Plus. W skład jego infrastruktury wchodzi: pokój dzienny, pracownia do terapii zajęciowej z aneksem kuchennym, gabinet pielęgniarki, psychologa i pedagoga. W domu jest sala relaksu, a dla aktywnych oraz potrzebujących rehabilitacji przygotowano salę rehabilitacyjną ze sprzętem sportowym. Dom dziennego pobytu został również utworzony w 2016 roku na terenie parku należącego do

Domu Pomocy Społecznej w Kamieniu Wielkim. Dom ma zasięg ponadgminny. Na powstanie tej placówki powiat gorzowski otrzymał dofinansowanie z rządowego programu „Senior-VIGOR”.

Seniorzy z powiatu gorzowskiego mogą też liczyć na wsparcie społeczne oferowane w ramach klubów seniora. Klub Seniora Witnica i Klub Seniora „Wrzosek” – Bogdaniec, powstały w 2004 roku. W swojej działalności kładą szczególny nacisk na działania w zakresie pomocy społecznej. Poza klubami seniora w powiecie funkcjonuje ponadto uniwersytet trzeciego wieku.

Dominujący w Polsce model sprawowania opieki nad osobami niesamodzielnymi, w tym seniorami, nadal w głównej mierze opiera się na pomocy ze strony rodziny. Uzasadnione wydaje się jednak przypuszczenie, że zachodzące zmiany demograficzne (np. wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym i wydłużanie się życia) i społeczne (np. migracje) ograniczają możliwości sprawowania opieki nad osobami niesamodzielnymi. Należy więc zakładać, że zapotrzebowanie na opiekę całodobową będzie sukcesywnie wzrastać, co powinno być sygnałem do podjęcia działań na rzecz dostosowania systemu pomocy społecznej do aktualnych i przyszłych potrzeb społecznych.

Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych

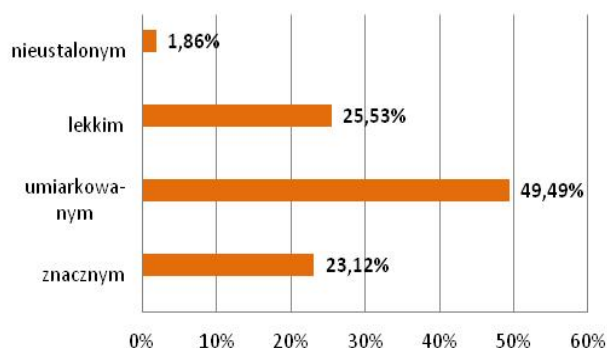
Diagnoza

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego powiat gorzowski był zamieszkiwany przez 9 841 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 5,8% ogółu niepełnosprawnych w województwie lubuskim³³. Na 1000 osób zamieszkujących powiat przypadało w 2011 roku 143 niepełnosprawnych (znacznie poniżej średniej dla województwa wynoszącej 167). W porównaniu do 2002 roku, liczba osób niepełnosprawnych zmniejszyła się o 6,4%, w większości powiatów nastąpił w analogicznym czasie spadek liczby niepełnosprawnych. Na tle innych powiatów można powiedzieć, że stopień nasilenia problemu niepełnosprawności był stosunkowo niski, choć nie najniższy (powiat ślubicki, w którym odnotowano najniższą wartość wskaźnika niepełnosprawności na 1 000 mieszkańców, miał wynik na poziomie 126). Niepełnosprawnością częściej były dotknięte kobiety (54%), niż mężczyźni (46%). Prawie dwukrotnie liczniejsza była grupa niepełnosprawnych mieszkających w miejscowościach wiejskich (6 398 osób) niż w miastach (3 443 osób). Przeważająca liczba niepełnosprawnych mieszkających na wsiach odpowiada za wysokie zróżnicowanie terytorialne problemu niepełnosprawności, przez co trudniej zapewnić niepełnosprawnym odpowiednią dostępność do usług społecznych na terenie powiatu.

W grupie niepełnosprawnych prawnie (16 lat i więcej), liczącej 7 682 osób, najczęściej występowała niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym (ponad 49% przypadków). Znaczny stopień upośledzenia dotyczył prawie co piątego niepełnosprawnego. Lekki stopień upośledzenia występował z podobną częstotliwością. W grupie niepełnosprawnych tylko biologicznie 78% osób odczuwało umiarkowane ograniczenie sprawności, 17% poważne, a tylko 5% całkowite.

³³ GUS, *Ludność i gospodarstwa domowe w województwie lubuskim*, op. cit

Osoby niepełnosprawne prawnie według
kategorii niepełnosprawności - stan z 2011 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób niepełnosprawnych

Z powodu niepełnosprawności wydano w 2015 roku decyzje o pomocy dla 879 osób. Liczba zrealizowanych usług społecznych na rzecz niepełnosprawnych stanowiła 19% ogółu zrealizowanych usług na terenie powiatu gorzowskiego. Tylko ubóstwo i bezrobocie częściej stawały się powodem udzielenia pomocy społecznej. Należy więc ustalić, jakie formy wsparcia społecznego mogą otrzymać w powiecie niepełnosprawni i czy oferowane usługi są adekwatne do aktualnych potrzeb.

Jedną z form pomocy dla osób z niepełnosprawnością jest zapewnienie stacjonarnej opieki całodobowej w domu pomocy społecznej. Taką formą pomocy mogą być objęte osoby przewlekle psychicznie chore, dorośli niepełnosprawni intelektualnie, dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie oraz osoby niepełnosprawne fizyczne. W powiecie funkcjonują dwa domy pomocy społecznej: Dom Pomocy Społecznej w Kostrzynie nad Odrą dla osób w podeszłym wieku z 58 miejscami oraz Dom Pomocy Społecznej w Kamieniu Wielkim dla osób przewlekle psychicznie chorych, dysponujący 103 miejscami. Drugi z nich jest dedykowany osobom niepełnosprawnym. Według danych podanych w sprawozdaniu pt. Ocena zasobów pomocy społecznej w 2016 roku powiatu gorzowskiego, liczba oczekujących na miejsca w DPS wyniosła 7 osób³⁴.

Współczynnik zaspokojenia miejsc w DPS, rozumiany jako stosunek liczby umieszczonych w DPS w danym roku do sumy liczby umieszczonych w DPS i liczby oczekujących na miejsce w DPS, wyniósł 0,96. W tym przypadku można mówić o wysokiej dostępności usługi w formie domów pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych na terenie powiatu, przy czym nawet tak rozbudowana infrastruktura nie jest w stanie całkowicie zaspokoić potrzeb strony popytowej. Można zatem zastanowić się, czy należałoby stworzyć dodatkowe domy pomocy społecznej, aby oferta podaży zaspakajała popyt na omawianą usługę społeczną. W tym celu należy posłużyć się wskaźnikiem zapotrzebowania na DPS w powiecie. W przypadku analizowanego powiatu zaokrąglona wartość wskaźnika dała wynik 0,2 co

³⁴ Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie gorzowskim w 2016 roku, s. 14.

oznacza, że lokalna infrastruktura pomocy społecznej nie musi być powiększona o dodatkowy podmiot. Roczne koszty prowadzenia domów pomocy społecznej wyniosły 6 309 972 zł. Średni koszt utrzymania jednego pensjonariusza wyniósł 35 832 zł.

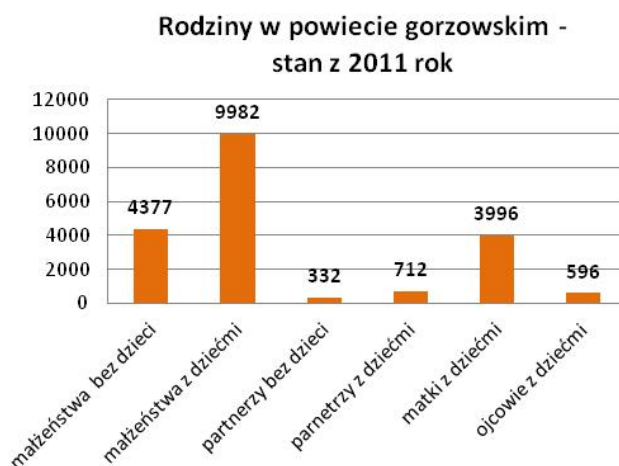
Dla osób niepełnosprawnych przewidziano usługi nie tylko w formie domów pomocy społecznych, ale także w postaci środowiskowych domów samopomocy. Przy trzech OPS (w Santoku, Kostrzynie nad Odrą i Witnicy) afiliowano środowiskowe domy samopomocy, oferujące łącznie 80 miejsc dla osób z zaburzeniami psychicznymi i upośledzonymi umysłowo. Na jedno miejsce w ŚDS przypada w powiecie gorzowskim 123 osób niepełnosprawnych. W ocenie zasobów pomocy społecznej w roku 2016 powiatu gorzowskiego nie podano wysokości rocznego kosztu funkcjonowania placówek. Osoby niepełnosprawne mogą ponadto skorzystać z usług Centrum Usług Socjalnych funkcjonującego w ramach Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Witnicy.

Usługi skierowane do rodzin i dzieci

Diagnoza

Źródłem danych o liczbie gospodarstw domowych w powiatach województwa lubuskiego jest Narodowy Spis Powszechny przeprowadzony w 2011 roku. Zgodnie z informacjami pochodzącymi ze spisu, na terenie powiatu gorzowskiego istniało 22 541 gospodarstw domowych, z czego 18% były to jednoosobowe gospodarstwa, 24% gospodarstwa dwuosobowe, 21% trzyosobowe gospodarstwa i 20% czteroosobowe gospodarstwa. Gospodarstwa domowe liczące pięć osób i więcej stanowiły 16% ogółu gospodarstw domowych. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wyniosła 3,05, a więc nieco więcej niż średnia wojewódzka kształtująca się na poziomie 2,79. Był to jednocześnie najwyższy wynik w całym województwie (tylko powiat wschowski uzyskał taki sam rezultat).

W 2011 roku powiat gorzowski zamieszkiwało 19 996 rodzin. 71% z nich stanowiły małżeństwa, przy czym małżeństw z dziećmi było ponad dwa razy więcej niż małżeństw bezdzietnych. Związki partnerskie miały niewielki, bo tylko 5% udział w ogólnej liczbie. Na uwagę natomiast zasługuje liczna grupa rodziców samotnie wychowujących dzieci (23% ogółu rodzin), w szczególności matek (przypadków, w których ojcowie samotnie wychowują dzieci było blisko siedem razy mniej). Sytuacja ekonomiczna rodzin niepełnych jest na ogół gorsza niż sytuacja przeciętnych rodzin z dwojgiem rodziców. Dodatkowym problemem jest to, że samotnie wychowującemu rodzicowi trudniej wypełniać wszystkie obowiązki związane z wychowaniem dzieci. Dlatego też instytucje oferujące usługi społeczne w powiecie gorzowskim – z uwagi na skalę tego zjawiska – powinny być przygotowane do zapewnienia kompleksowego wsparcia dla rodzin niepełnych. Należy przypuszczać, że w wyniku rosnącej liczby rozwodów w Polsce problem ten będzie nawarstwiał się w kolejnych latach. Opisane tendencje społeczne powinny być brane pod uwagę w procesie projektowania oferty przyszłych usług społecznych.

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla rodzin i dzieci

Na terenie powiatu gorzowskiego funkcjonuje siedem ośrodków pomocy społecznej: w Deszcznie, Kłodawie, Skwierzynie, Lubiszynie, Santoku, Witnicy i Kostrzynie, a także Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wielkopolskim.

Z ogólnej liczby 4 731 zrealizowanych usług społecznych w powiecie gorzowskim w 2016 roku, 5% związanych było z ochroną macierzyństwa, a 6% z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Niewielka liczba usług (tylko 16, a więc poniżej 0,5%) dotyczyła przemocy w rodzinie. Stosunkowo często występował problem bezrobocia, jako powód udzielenia pomocy społecznej (1004 przypadków) oraz ubóstwa (1149 przypadków, co stanowi 24% ogółu zrealizowanych usług społecznych).

Na terenie powiatu funkcjonują 2 żłobki publiczne (nie występuje klub dziecięcy). Łącznie placówki te mają 51 miejsc. W ciągu roku przebywało w nich 78 dzieci, co pokazuje duże zapotrzebowanie na tego rodzaju usługę społeczną. Liczba dzieci do lat 3 w powiecie gorzowskim wyniosła na koniec 2016 roku 1 983. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach ukształtował się na bardzo niskim poziomie 4,6%. Rekomenduje się rozbudowę sieci żłobków oraz klubów dziecięcych na terenie powiatu gorzowskiego.

W powiecie działa ponadto Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Kamieniu Wielkim. Od 2010 roku prowadzony jest OIK. Ośrodek działa w strukturze Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wielkopolskim. Udziela pomocy w zakresie całodobowego schronienia w wydzielonych pomieszczeniach w budynku Domu Pomocy Społecznej w Kamieniu Wielkim. Do ośrodka mogą zostać przyjęte osoby i rodziny znajdujące się w trudnych sytuacjach kryzysowych, które nie są w stanie pokonać trudności wykorzystując własne środki i możliwości. Pobyt osób korzystających ze schroniska jest przejściowy i nie może przekroczyć 3 miesięcy. Ponadto osoby znajdujące się w sytuacji kryzysowej mogą otrzymać pomoc w postaci specjalistycznej pomocy psychologicznej, poradnictwa socjalnego oraz prawnego.

Na terenie powiatu działa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kostrzynie nad Odrą. Poradnia udziela pomocy uczniom, ich rodzicom i nauczycielom przedszkoli, szkół i placówek mających siedzibę na terenie Miasta Kostrzyn nad Odrą oraz Miasta i Gminy Witnica. Działalność poradni jest ukierunkowana na: realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkola i szkoły, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych.

Usługi na rzecz wspierania rodzin i dzieci mogą być też pełnione w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. W powiecie działa 6 tego typu placówek, co stanowi 4% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim (w sumie funkcjonuje w województwie 154 placówek wsparcia dziennego).

W przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców odpowiedzialność za zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci przechodzi na system pieczy zastępczej. Liczba dzieci korzystających z usług rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 213. Lokalna infrastruktura rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie opierała się przede wszystkim na rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, przy czym ta forma rodzinnej pieczy zastępczej nie przeważała nad innymi formami tak jak w większości powiatów. Grupa rodzin zastępczych spokrewnionych liczyła 82. Pod opieką rodzin pozostało 110 dzieci (52% ogółu). Na uwagę zwraca też większy niż w innych powiatach udział rodzin niezawodowych. 65 dzieci (30% ogółu) korzystało z opieki dostarczanej przez te rodziny. W powiecie istniały 2 rodziny zastępcze zawodowe, opiekujące się 8 dziećmi. Dobrze rozwinięta była natomiast instytucja rodzinnego domu dziecka. 30 dzieci miało zagwarantowaną opiekę ze strony 6 rodzinnych domów dziecka. Instytucjonalną pieczę zastępczą zapewniały 2 placówki opiekuńczo-wychowawcze, mające 17 miejsc. Przeważająca większość dzieci objętych opieką zastępczą w powiecie gorzowskim przebywała w pieczy rodzinnej (93%), a pozostałe 7% w pieczy instytucjonalnej.

Średni roczny koszt utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej wyniósł 7 955 zł. Na opiekę dla jednego dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej powiat wydał 11 006 zł. Jeszcze większe koszty były związane z opieką nad pojedynczym dzieckiem w rodzinnym domu dziecka (średnio 13 836 zł rocznie). Jednak działanie instytucjonalnej pieczy zastępczej generuje jeszcze większe koszty. Roczny koszt działania placówki w przeliczeniu na jedno dziecko wyniósł 26 766 zł. Wydaje się, że należy dążyć do rozwijania przede wszystkim rodzinnej pieczy zastępczej, albowiem takie rozwiązanie odpowiada zasadzie deinstytucjonalizacji oraz jest ono bardziej efektywne i tańsze w realizacji.

Usługi skierowane do bezrobotnych

Diagnoza

Stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie (7,1% według stanu na koniec 2016 roku). Poziom bezrobocia był w tym okresie niższy o 2,6% w stosunku do średniej województwa. Na przestrzeni ostatnich lat widać poprawę sytuacji na rynku pracy (jeszcze w 2013 roku stopa bezrobocia wynosiła 12,9%) i obecną sytuację można ocenić pozytywnie. Liczba podmiotów gospo-

darki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 osób w wieku produkcyjnym wyniosła jednak w 2015 roku tylko 1 652 podmiotów. Na tle województwa (średnia 1731 podmiotów) był to wynik niższy o 4,6%.

Na 2 002 bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie gorzowskim (stan na koniec 2015 roku) najliczniej była reprezentowana grupa w przedziale wiekowym 25–34 lat (26% ogólnej liczby bezrobotnych). W grupie wiekowej 35–44 lat poziom bezrobocia był na poziomie 18%. Nieco korzystniej prezentowała się sytuacja osób w wieku średnim (45–54), albowiem do tej grupy wiekowej należało 406 osób, co stanowiło 20% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, a w grupie 55+ udział bezrobotnych wyniósł 23%. 13% bezrobotnych reprezentowało najmłodszą grupę wiekową (poniżej 24 lat). Problem długotrwałego bezrobocia (definiowanego jako pozostawanie w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego) dotyczył 883 bezrobotnych (44% ogółu). 215 bezrobotnych (11%) miało status osób niepełnosprawnych.

Za sprawą względnej równowagi między popytą a popytem na pracę, wynagrodzenia brutto w powiecie gorzowskim należą do wysokich, przynajmniej w skali województwa (przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło na koniec 2015 roku 3 818,44 zł, co stanowiło 92% średniej krajowej). Przeciętne wynagrodzenie w powiecie było o 7% wyższe od średniej województwa. Najwyższy poziom wynagrodzeń występował w sektorze rolniczym (4 426,77 zł), a najniższy w handlu (2 626,49 zł). W sektorze usług przeciętne wynagrodzenie kształtowało się na poziomie 3 744,96 zł, zaś w przemyśle wyniosło 4 090,81 zł.

Wykres 43

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla bezrobotnych

Ubóstwo i bezrobocie odpowiadały w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 46% ogółu zrealizowanych usług społecznych w powiecie. Z powodu ubóstwa objęto pomocą 1 149 rodzin. Natomiast bezrobocie zmusiło 1004 rodziny do skorzystania z usług społecznych.

Usługi w zakresie udzielania usług społecznych dla rodzin dotkniętych ubóstwem bądź bezrobociem spoczywają na gminach i ich jednostkach organizacyjnych (ośrodkach pomocy społecznej), jak i powiatach i ich jednostkach organizacyjnych (np. powiatowych urzędach pracy).

Na terenie powiatu funkcjonuje Powiatowy Urząd Pracy w Gorzowie Wielkopolskim Filia w Witnicy oraz Powiatowy Urząd Pracy w Gorzowie Wielkopolskim Filia w Kostrzynie nad Odrą.

Na terenie powiatu gorzowskiego usługi społeczne w obszarze walki z bezrobociem i wykluczeniem społecznych oferowane są także w ramach klubów integracji społecznych i centrów integracji społecznej.

Przy 2 OPS (w Lubiszynie i Deszcznie) działają kluby integracji społecznej. Powstanie w ramach Ośrodka Pomocy Społecznej w Deszcznie komórki organizacyjnej w postaci Klubu Integracji Społecznej zostało podyktowane koniecznością stworzenia kompleksowego wsparcia dla osób z grup szczególnego ryzyka, czyli zagrożonych wykluczeniem społecznym. Celem KIS jest między innymi reintegracja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych poprzez działania umożliwiające udzielenie indywidualnym osobom oraz ich rodzinom pomocy w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. Klub Integracji Społecznej w Lubiszynie również prowadzi działania na rzecz wsparcia osób z grup szczególnego ryzyka.

Na terenie powiatu istnieje również 5 CIS (w Kostrzynie nad Odrą, w Witnicy, we wsi Bogdaniec, w Santoku i Różankach). Działalność Międzygminnego Centrum Integracji Społecznej „Rozwój” w Kostrzynie nad Odrą obejmuje: działalność gospodarczą, gastronomiczną, porządkową i pielęgnację zieleni. Jego podmiotem tworzącym jest Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój”. Działalność drugiego z kolei CIS z siedzibą w Witnicy obejmuje konserwację zieleni i działalność remontowo-budowlaną. Jego podmiotem tworzącym jest Stowarzyszenie „Wsparcie”. Trzecia placówka CIS z siedzibą w Bogdańcu zajmuje się działalnością remontowo-budowlaną, gastronomiczną, pielęgnacją terenów zielonych i leśnych, utrzymaniem czystości, opieki nad osobami starszymi i przewlekle chorymi. Za jego powołanie odpowiada Stowarzyszenie KLUB EDUKACJA. Czwarty CIS, mający siedzibę w Santoku, zajmuje się działalnością porządkowo-ogrodniczą i został powołany przez Stowarzyszenie Przyjaciół Gminy Santok „Pomocna Dłoń”. Piąte Centrum Integracji Społecznej, mieszczące się w Różankach, zajmuje się działalnością porządkową, ogrodniczą i remontową. Wymienione CIS przewidują miejsca dla 95 osób.

Należy dążyć do sytuacji, w której instytucje te będą mieć wystarczającą pulę środków do kierowania pomocy w skali odpowiadającej potrzebom mieszkańców powiatu. Należy między innymi wesprzeć Klub Integracji Społecznej w Kostrzynie nad Odrą, gdyż jak zauważyła pracownica organizacji w wywiadzie jakościowym zasadne jest poszerzenie katalogu obecnie świadczonych przed jednostkę usług:

Zasadne jest poszerzenie działalności i świadczenia usług społecznych, objęcie pomocą dzieci niepełnosprawnych i ich rodziców. Nie mamy obecnie na ten cel takiej kadry.

Nie są w ogóle wystarczające, to są środki z budżetu gminy i zapotrzebowanie na usługi społeczne jest większe, niż możemy zaoferować. Minusem jest też fakt, że na terenie naszego miasta nie ma żadnej organizacji pozarządowej, która zajmowałaby się też wypełnieniem tej luki pomiędzy świadczeniem z pomocy społecznej. Więc nie są to środki wystarczające, są o wiele większe potrzeby.

Uważam, że usługi społeczne nie powinny być świadczone przez jednostki, przez instytucje samorządu czy to gminnego czy powiatowego, ponieważ nie są tak wydolne jak instytucje, o których wspomniałam wcześniej non profit albo organizacje pozarządowe, czy organizacje pożytku publicznego, ponieważ wszystkie instytucje jak naszego typu są ograniczone i czasowo, kadrowo i finansowo. Tak jak my organizujemy usługi, to są usługi tylko w godzinach naszej pracy, jest potrzeba organizowania poza godzinami naszej pracy i różnego typu usług, my nie zapewniamy takich form, jakich oczekiwaliby usługobiorcy, więc uważam, że zawsze system świadczenia usług społecznych przez instytucje samorządowe nie będzie tak wydolny, jak by to były świadczone usługi przez organizacje pozainstytucjonalne.

W powiecie stosunkowo dobrze rozwinęła się instytucja spółdzielni socjalnej. Do spółdzielni socjalnej bądź zakładu pracy chronionej w powiecie gorzowskim należy pięć organizacji: Kodar Security Dwa Sp. z o.o. (Kostrzyn nad Odrą), Komages Sp. z o.o. (Santon), Malwa TEA Wojciech Fabisiak (Lubiszyn), Spółdzielnia Socjalna „Dla Rozwoju” (Lubiszyn) oraz El-Kab Sp. z o.o. (Gorzów Wielkopolski).

Rekomenduje się wsparcie istniejących spółdzielni socjalnych poprzez promowanie przez instytucje publiczne w powiecie gorzowskim w wybranych postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych organizacji, które zatrudniają osoby niepełnosprawne. Możliwości takie stwarza art. 22 ust. 2 ustawy Pzp., zgodnie z którym zamawiający może zastrzec w ogłoszeniu o zamówieniu, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy, u których ponad 50% zatrudnionych pracowników stanowią osoby niepełnosprawne w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub właściwych przepisów państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego – tzw. zamówienia zastrzeżone. Prawo zamówień publicznych przewiduje ponadto wymagania zatrudniania przez wykonawców niepełnosprawnych, o których mowa w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (art. 29 ust. 4 ustawy p.z.p.).

Analiza SWOT

Usługi dla osób starszych

Mocne strony	Słabe strony
<p>W okresie pięciu lat (2010–2015) liczba mieszkańców powiatu zwiększyła się o 3,1%. Dostrzeżenie w powiecie dodatni przyrost naturalny oraz dodatnie saldo migracji na pobyt stały.</p> <p>Dobra dostępność klubów seniora (w powiecie działają dwie tego rodzaju organizacje) działających na rzecz aktywizacji oraz ograniczania problemu osamotnienia osób starszych.</p>	<p>Niedofinansowanie istniejącego Domu Pomocy Społecznej w Kostrzynie nad Odrą skierowanego do osób starszych.</p> <p>Udział osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby pracujących zwiększył się na przestrzeni pięciu lat (od 2010 do 2015 roku) o 3%. Porównanie statystyk z lat 2010 i 2015 pokazuje, że następuje nasilanie się niekorzystnych tendencji</p>

	demograficznych.
Szanse	Zagrożenia
<p>Prognozuje się dalszy wzrost liczebności powiatu, brak procesów depopulacyjnych sprzyjać będzie rozwojowi województwa.</p> <p>Prężnie działający uniwersytet trzeciego wieku, który może stać się ważnym partnerem samorządu w realizacji potrzeb osób starszych.</p>	<p>Prognozuje się dalszy znaczny przyrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym pociągający za sobą wzrost zapotrzebowania na usługi skierowane do seniorów.</p>

Usługi dla rodzin i dzieci

Mocne strony	Słabe strony
<p>Największa liczba rodzinnych domów dziecka na tle całego województwa – 30 dzieci miało zagwarantowaną opiekę ze strony sześciu rodzinnych domów dziecka.</p> <p>Istnienie ośrodka interwencji kryzysowej. Ośrodek działa w strukturze Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wielkopolskim</p> <p>Funkcjonowanie poradni psychologiczno-pedagogicznej.</p>	<p>Niski odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach wynoszący 4,6%. Dla porównania odsetek ten w Gorzowie Wielkopolskim wyniósł 12,4%.</p> <p>Niedofinansowanie istniejącego Klubu Integracji Społecznej w Kostrzynie nad Odrą,</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Odnotowany dodatni przyrost naturalny, co na tle innych powiatów w województwie stanowi sytuację wyjątkową.</p>	<p>Narastanie problemu uzależniania się przez dzieci i młodzież od dopalaczy, zwłaszcza na terenach wiejskich. Problem ten zgłaszali w wywiadach jakościowych przedstawiciele różnych placówek odpowiedzialnych za opiekę nad rodziną i dziećmi.</p>

Usługi dla osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
Istnienie dwóch domów pomocy społecznej skierowanych dla osób niepełnosprawnych.	Słabo rozwinięta sieć środowiskowych domów samopomocy – w powiecie istnieją trzy tego rodzaju instytucje.
Szanse	Zagrożenia
Zmniejszająca się liczba osób niepełnosprawnych wymagających pomocy. Od roku 2002 do 2011 liczba niepełnosprawnych zmniejszyła się o 6,4% i prognozuje się, że liczba ta będzie nadal spadać.	Duże rozproszenie terytorialne niepełnosprawności. Prawie dwukrotnie liczniejsza była grupa niepełnosprawnych mieszkających w miejscowościach wiejskich niż w miastach.

Usługi dla osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
Niska stopa bezrobocia rejestrowanego. Najlepiej na tle województwa rozwinięte usługi świadczone w ramach CIS i KIS. Dobrze rozwinięta instytucja spółdzielni socjalnej.	Wysokie bezrobocie osób w wieku 25–34 lat (26% ogółu bezrobotnych).
Szanse	Zagrożenia
Tendencja spadkowa stopy bezrobocia rejestrowanego.	Trudność w niwelowaniu zjawiska bezrobocia długotrwałego.

10. Gorzów Wielkopolski

Informacje ogólne

Gorzów Wielkopolski położony jest w północnej części województwa lubuskiego. Miasto pełni w regionie funkcję ważnego ośrodka administracyjnego – jest siedzibą wojewody lubuskiego oraz stolicą administracyjną województwa. Jest jednym z dwóch miast w województwie oprócz Zielonej Góry, mającym status miasta na prawach powiatu. Miasto znajduje się w bliskiej odległości od powiatu gorzowskiego, sulęcińskiego, międzyrzeckiego i strzelecko-drezdeńskiego. Gorzów Wielkopolski to największy ośrodek Euroregionu Pro Europa Viadrina (zrzeszającego 28 gmin lubuskich oraz cztery powiaty z północnej części województwa, które tworzą polską stronę Euroregionu) tworzonego w partnerstwie z regionami niemieckimi. Miasto wchodzi ponadto w skład Aglomeracji Gorzowskiej (obejmującej 24 gminy województwa lubuskiego, cztery gminy województwa zachodniopomorskiego, pięć starostw powiatowych województwa lubuskiego oraz jedno starostwo z województwa zachodniopomorskiego).

Usługi skierowane do osób starszych

Diagnoza

Według danych GUS Gorzów Wielkopolski był zamieszkiwany w 2015 roku przez 123 762 osób, z czego 48% stanowili mężczyźni, a 52% kobiety. Ludność miasta w 2015 roku stanowiła 12% społeczeństwa całego województwa³⁵. W okresie pięciu lat (2010–2015) liczba mieszkańców zmalała o 1,4%. Depopulacja miasta postępowała w wyniku dwóch czynników: po pierwsze ujemnego przyrostu naturalnego, a po drugie ujemnego salda migracji na pobyt stały. Podobnie jak w całym województwie lubuskim, w Gorzowie Wielkopolskim zauważalne są negatywne trendy demograficzne, które objawiają się stopniowym spadkiem liczby ludności. Struktura wiekowa mieszkańców miasta rozkłada się następująco: 61% społeczeństwa należy do grupy produkcyjnej, w skład grupy poprodukcyjnej wchodzi 22% osób, a najmniej liczna grupa przedprodukcyjna stanowiła 17% ogółu ludności. Osoby w wieku produkcyjnym stanowią zatem większość populacji -powiatu. Na portret demograficzny powiatu składają się również negatywne trendy związane z rozkładem populacji ze względu na wiek. Obserwuje się wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i spadek osób w wieku produkcyjnym (odpowiednio o 3,5% i 9,3% w porównaniu z danymi z 2010 roku), co jest połączone ze wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym (o 15%). Współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 62,2 i wzrósł znacząco od 2010 roku, w którym wskaźnik ten wynosił 50,5. Na tle całego województwa (wynik na poziomie 58,4) sytuacja w mieście przedstawia się zdecydowanie gorzej. Obserwowany proces znacznego przyrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ogółu populacji wpisuje się w ogólnopolski, a nawet ogółouropejski trend, jakim jest starzenie się społeczeństw. W prognozach demograficznych GUS liczba osób zamieszkujących Gorzów Wielkopolski będzie nieustannie spadać (przewidywana liczba ludności na rok 2030 ma wynieść 115 967 osób, a w 2050 roku 100 997 mieszkańców), równocześnie zwiększać się będzie udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. W związku z rysującym się trendem przed władzami Gorzowa Wielkopolskiego i całego woje-

³⁵ *Miasto Gorzów Wielkopolski. Statystyczne Vademecum Samorządowca*, Zielona Góra 2016, s. 1.

wództwa lubuskiego wylania się wyzwanie związane zaspokojeniem potrzeb starzejącej się populacji miasta.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób starszych

W 2015 roku wydatki ogółem budżetu miasta na jednego mieszkańca wyniosły 3 959 zł. Porównując rok 2014 i 2015, zauważyć można, że o 2,5% wzrosły finanse powiatu w tym zakresie. Wśród wydatków budżetu miasta 17,3% środków przeznaczono na pomoc społeczną. Środki na pomoc społeczną minimalnie wzrosły w porównaniu z nakładami poniesionymi na ten cel w 2014 roku o 0,1 pkt proc. Dostrzec zatem można nieznaczny wzrost ponoszonych wydatków. Choć zwiększenie środków finansowych na cele polityki społecznej na szczeblu powiatu należy odbierać pozytywnie, to obecny poziom finansowania pomocy społecznej oceniany jest przez pracowników instytucji pomocy społecznej jako niewystarczający na zaspokojenie podstawowych potrzeb podopiecznych. Niezbędne jest rozszerzenie istniejących zasobów w zakresie infrastruktury oraz kadry instytucji, aby usługi świadczone były na poziomie optymalnym dla użytkowników, a także w celu sprostania zadaniu, przed jakim staną te instytucje w związku z procesem starzenia się społeczeństwa.

W Gorzowie Wielkopolskim funkcjonują dwa Domy Pomocy Społecznej: Dom Pomocy Społecznej Nr 1 dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz niepełnosprawnych fizycznie oferujący 236 miejsc, a także Dom Pomocy nr 2 dla osób przewlekle psychicznie chorych zapewniający miejsca dla 90 osób. Łączna liczba stworzonych miejsc wynosi więc 326. Brak takiej placówki należy ocenić negatywnie w związku z istniejącym zapotrzebowaniem na usługi takiej jednostki oraz w związku z prognozami wzrostu tego zapotrzebowania. Należy rozważyć zwiększenie środków finansowych na utrzymanie istniejących domów pomocy społecznej, w którym przebywają osoby starsze, w celu umożliwienia rozbudowy infrastruktury oraz zwiększenia liczebności personelu jednostki. Pracownicy jednostki przyznają bowiem, że przy istniejących zasobach finansowych i kadrowych nie będą się w stanie należycie wywiązać ze swoich zobowiązań wobec większej liczby podopiecznych. Warto przytoczyć dwie opinie przemawiające za takim rozwiązaniem pojawiające się w wywiadach jakościowych. Autorkami wypowiedzi są pracownice Domów Pomocy Społecznej w Gorzowie Wielkopolskim.

Przy istniejącym potencjale finansowym i kadrowym większej liczby potrzebujących na pewno nie będziemy w stanie objąć świadczeniem usług większej liczby podopiecznych, bo placówka jest już wykorzystana do cna, nie mamy zasobów lokalowych, żeby obejmować większą liczbę osób potrzebujących swoją opieką i ciasnota jest odczuwalna, ponieważ pokoiki dla mieszkańców są bardzo małe, one się mieszczą na skraju limitu metrażowego (czyli zarządzenie ministra w sprawie DPS mówi o metrażu, jaki ma być na zamieszkiwanych pokojach przez mieszkańców i on jest minimalny). Ten poziom tutaj powinien być wyższy, jednak musielibyśmy zrezygnować np. z pokoi dwuosobowych na rzecz jednoosobowych. De facto musielibyśmy zmniejszyć liczbę podopiecznych, żeby zapewnić wyższy standard życia tym osobom, które tu mieszkają. Poza tym niestety mamy za mały poziom zatrudnienia w bezpośredniej opiece nad mieszkańcami. Jest on na poziomie minimalnym zakładanego wskaźnika zgodnie z ustawą o pomocy społecznej. Trzeba by było zwiększyć wskaźnik zatrudnienia do wskaźnika bezpiecznego dla mieszkańców, a nie zakładanego przez ustawę o pomocy społecznej, a na to nie mamy pieniędzy. Więc naprawdę załoga jest bardzo i schorowana, i wymęczona, i tutaj mamy spore kłopoty także z absencją zdrowotną naszych pracowników, to jest stara załoga, od lat pracująca tutaj i niestety kręgosłupy osób pracujących przy łóżkach nie wytrzymują tego. O możliwości rozszerzenia usług na większą liczbę potrzebujących przy obecnym stanie lokalowym i personalnym nie ma mowy.

Z przykrością stwierdzamy, że środki finansowe są systematycznie za małe i to w zakresie braków remontowych, czyli potrzeb remontowych placówki. Placówka jest budynkiem starym, 39-letni budynek, który wymaga generalnych remontów i brakuje nam pieniędzy na te podstawowe rzeczy i praktycznie budżet mamy na łatanie najpilniejszych usług i najpilniejszych remontów, takich, których już się nie da uniknąć. Brakuje nam środków na usługi bytowe, które poprawiłyby bytowy poziom świadczonych usług, bo z tym związane są remonty łazienek, remonty kanalizacji, remont elewacji, centralnego ogrzewania. Usługi bytowe mogłyby być poprawione przy zwiększonej ilości pieniędzy na ten cel. Brakuje nam ciągle sprzętu zarówno medycznego, jak i sprzętu wspomagającego, takiego jak: podnośniki, wózki wanny i łóżka medyczne, rehabilitacyjne, ciągle braki w tym zakresie występują, ale także rehabilitacyjne i na sprzęt do terapii zajęciowej. Tutaj ciągle te braki są, nie mówiąc już o środkach na takie wspomagające usługi, jak np. jakaś oferta kulturalno-oświatowa, turystyczna dla naszych mieszkańców. Tu duże deficyty budżetowe są bardzo odczuwalne. W tym budżecie jest ciągle za mało pieniędzy na płace. Płace są na poziomie bardzo niskim w DPS, co powoduje, że zainteresowanie pracą w tej placówce niestety jest małe, brakuje nam ciągle pielęgniarek przede wszystkim, bo jest to dom dla przewlekle somatycznie chorych i to jest praktycznie na poziomie geriatry, interny, takie muszą być świadczone usługi, natomiast brakuje nam tej kadry najbardziej fachowej, czyli pielęgniarek, które nie są zainteresowane podejmowaniem pracy w DPS ze względu na niekonkurencyjne płace ze służbą zdrowia.

Władze regionu powinny wziąć pod uwagę, że bez odpowiednich zmian w zakresie zwiększenia kadry oraz rozwoju infrastruktury dla seniorów jakość świadczonych usług na rzecz tej grupy ulegnie znacznemu obniżeniu.

Należy też rozważyć rozwinięcie partnerstwa z organizacjami pozarządowymi wspierającymi osoby starsze na terenie miasta. Podmioty te, na co wskazują sami pracownicy instytucji publicznych świadczących usługi na rzecz osób starszych już w chwili obecnej bywają ważnym partnerem wspierającym jednostki pomocy społecznej w wywiązywaniu się z ich zadań. Przy odpowiednim wsparciu władz regionu mogą stać się one bardziej znaczącym wsparciem dla państwa przy mierzeniu się z problemem starzejącego się społeczeństwa. Jedną z kluczowych potrzeb zgłaszanych przez te organizacje jest posiadanie własnych pomieszczeń. Podmioty te często wskazują, że rozwój jest utrudniony głównie przez ograniczone możliwości lokalowe.

Warty rozważenia jest również pomysł działania na rzecz rozwoju rodzinnych domów pomocy. Rodzinne domy pomocy są nowoczesną formą całodobowych usług opiekuńczych i bytowych, świadczonych przez osoby lub rodziny w ich miejscu zamieszkania. W Gorzowie Wielkopolskim funkcjonuje ta forma usługi społecznej – Rodzinny Dom Opieki "U Basi i Józia", oferujący zarówno opiekę długoterminową, jak i krótkoterminową.

Do deficytów powiatu w zakresie infrastruktury pomocy społecznej należy zaliczyć niski stopień rozwoju sieci domów dziennego pobytu. W mieście od 2014 roku działa Dom Dziennego Pobytu z 15 miejscami dla osób w podeszłym wieku. Codziennie, przez pięć dni w tygodniu, seniorzy mogą spędzić kilka godzin w przyjemnej i domowej atmosferze. Dom wspiera osoby, które ze względu na wiek, choroby lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki w zaspokojeniu niezbędnych potrzeb życiowych. Rekomenduje się, żeby przy projektowaniu zmian w zakresie infrastruktury społecznej uwzględnić plan stworzenia domów dziennego pobytu. Należy też zadbać o zapewnienie równego dostępu do tego rodzaju usług społecznych.

Seniorzy z Gorzowa Wielkopolskiego mogą liczyć na usługi oferowane przez kluby seniora. W mieście działają trzy tego rodzaju organizacje: Klub Seniora „Pogodna Jesień”, Klub Seniora „U Szefa” oraz Klub Seniora „Zodiak”. Funkcjonuje także wiele organizacji pozarządowych dedykowanych seniorom, z których sześć w swojej działalności aktywnie działa na rzecz realizacji pomocy materialnej dla osób starszych, należy do nich zaliczyć: Stowarzyszenie Uniwersytet III Wieku, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Stowarzyszenie Seniorów Gorzowskich „ZŁOTY KŁOS”, Fundacja Pomoc Seniora i Pośrednictwo Pracy oraz Fundację przeciwdziałania wykluczeniom społecznym „Nadzieja”.

Problem starzejącego się społeczeństwa nie może być przez władze bagatelizowany, a powierzenie opieki nad osobami starszymi na barki rodzin może okazać się rozwiązaniem nieskutecznym. W starzejącej się populacji zmniejszać się będą bowiem zasoby nieformalnej opieki nad osobami starszymi, zarówno materialnej, jak i niematerialnej, realizowanej dotychczas głównie w rodzinie. Pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej alarmują o rosnącym problemie osamotnienia osób starszych wynikającym z migracji zarobkowych dzieci i wnuków. Świadomość tych procesów powinna prowadzić do konieczności rozbudowy już istniejącego instytucjonalnego systemu opieki.

Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych

Diagnoza

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku miasto Gorzów Wielkopolski zamieszkiwało 24 254 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 12% wszystkich osób niepełnosprawnych z województwa lubuskiego oraz 19% wszystkich mieszkańców Gorzowa Wielkopolskiego³⁶. Od roku 2002, gdy przeprowadzono wcześniejszą edycję Spisu Powszechnego, liczba osób niepełnosprawnych w Gorzowie Wielkopolskim zwiększyła się o 3 540, tj. o 14, 6%. Na 1000 osób zamieszkujących całe województwo przypadało 195 osób niepełnosprawnych – znacznie powyżej średniej dla województwa wynoszącej 167 osób. Stopień nasilenia problemu niepełnosprawności był wyższy niż w mieście wojewódzkim na prawach powiatu – Zielonej Górze, gdzie liczba ta wyniosła 174 osoby. Stopień nasilenia problemu niepełnosprawności był również wyższy, niż w każdym z powiatów województwa.

Niepełnosprawnością częściej były dotknięte kobiety (w 54%), niż mężczyźni (w 46%). Największą grupę stanowiły osoby z orzeczoną umiarkowaną stopniem niepełnosprawności (51%), następnie osoby z orzeczoną lekką stopniem (26%), a następnie grupa ze znaczną stopniem niepełnosprawności (22%). W przypadku 1% stopień niepełnosprawności nie został ustalony.

³⁶ GUS, *Ludność i gospodarstwa domowe w województwie lubuskim, op. cit.*

Infrastruktura pomocy społecznej oraz usługi dla osób niepełnosprawnych

Z powodu niepełnosprawności wydano w 2015 roku decyzje o pomocy dla 1 677 osób. Liczba zrealizowanych usług społecznych na rzecz niepełnosprawnych stanowiła 20% ogółu zrealizowanych usług na terenie Gorzowa Wielkopolskiego. Tylko ubóstwo i długotrwała lub ciężka choroba częściej stawały się powodem udzielenia pomocy społecznej.

Jedną z form pomocy dla osób z niepełnosprawnością jest zapewnienie stacjonarnej opieki całodobowej w domu pomocy społecznej. Taką formą pomocy mogą być objęte osoby przewlekłe psychicznie chore, dorośli niepełnosprawni intelektualnie, dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie oraz osoby niepełnosprawne fizyczne. Na terenie Gorzowa Wielkopolskiego funkcjonują dwa domy pomocy społecznej, które oferują usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych fizycznie lub psychicznie chorych: Dom Pomocy Społecznej Nr 1 dla osób przewlekłe somatycznie chorych oraz niepełnosprawnych fizycznie oferujący 236 miejsc, a także Dom Pomocy nr 2 dla osób przewlekłe psychicznie chorych zapewniający miejsca dla 90 osób. Łączna liczba stworzonych miejsc wynosi więc 326, natomiast liczba oczekujących na miejsca w DPS wyniosła 112 osób.

Współczynnik zaspokojenia miejsc w DPS, rozumiany jako stosunek liczby umieszczonych w DPS w danym roku do sumy liczby umieszczonych w DPS i liczby oczekujących na miejsce w DPS, wyniósł 0,78. W tym przypadku można mówić o niskiej dostępności usługi w formie domów pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych na terenie miasta, istniejąca infrastruktura nie jest w stanie całkowicie zaspokoić potrzeb strony popytowej. Można zatem zastanowić się, ile dodatkowych domów pomocy społecznej należałoby stworzyć, aby oferta podażyowa zaspakajala popyt na omawianą usługę społeczną. W tym celu należy posłużyć się wskaźnikiem zapotrzebowania na DPS w powiecie międzychreckim. Wartość tego wskaźnika powstaje jako stosunek różnicy między popytem (liczba mieszkańców + liczba oczekujących) a podażą (liczba miejsc) do maksymalnej liczby miejsc w DPS (np. 30 – zgodnie z zasadą deinstytucjonalizacji, jaka promowana jest Ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności). Dzięki obliczeniu tego wskaźnika możliwe jest ustalenie, ile nowych DPS o określonej maksymalnej liczbie miejsc powinno zostać utworzonych w celu sprostania zapotrzebowaniu na określony rodzaj usługi społecznej. W przypadku analizowanego powiatu zaokrąglona wartość wskaźnika dała wynik 3,7, co oznacza, że lokalna infrastruktura pomocy społecznej powinna być powiększona o cztery dodatkowe podmioty. Roczne koszty prowadzenia domów pomocy społecznej wyniosły 11 827 463 zł. Średni koszt utrzymania 1 pensjonariusza to 29 275 zł.

Obok ośrodków pomocy społecznej w mieście funkcjonują trzy środowiskowe domy samopomocy. Pierwszy z nich oferuje 28 miejsc, drugi 38, a trzeci 35, łącznie placówki te dysponują zatem 101 miejscami. Na jedno miejsce w środowiskowym domu samopomocy przypadało zatem 240 osób niepełnosprawnych. Rocznie na funkcjonowanie placówek powiat przeznacza 1 316 649 zł, co w przeliczeniu na jednego podopiecznego daje kwotę na poziomie 14 311 zł. Pierwsze dwa środowiskowe domy samopomocy nie mają swojej strony internetowej, można natomiast tą drogą uzyskać informacje na temat trzeciej placówki. Wiadomo, że Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Gorzowie Wielkopolskim prowadzi ŚDS oferujący 35 miejsc na zlecenie miasta, natomiast środki finansowe na działalność zabezpiecza Wojewoda Lubuski. Placówka funkcjonuje od 2002 roku.

ŚDS jest placówką prowadzoną przez PSONI Koło w Gorzowie Wielkopolskim, zapewniającą kompleksowe wsparcie osobom z niepełnosprawnością intelektualną. Celem głównym działalności ŚDS jest zwiększenie i podtrzymanie aktywności życiowej uczestników zajęć poprzez naukę, rozwijanie lub podtrzymywanie umiejętności w zakresie czynności życia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Rekomendacją związaną z potrzebami osób niepełnosprawnych jest wsparcie istniejącej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Gorzowie Wielkopolskim. Pracownicy jednostki od kilku lat zauważają wzrost tzw. trudnych przypadków, tzn. coraz większej liczby dzieci doświadczających różnego rodzaju schorzeń i niepełnosprawności różnego rodzaju, zarówno intelektualnych, a także ruchowych, zwrócono uwagę na nasilający się problem upowszechnienia zespołu Aspergera, czy autyzmu. Należy też udzielić wsparcia istniejącej spółdzielni wspierającej osoby niepełnosprawne, na co zwrócił uwagę m.in. pracownik Środowiskowego Domu Samopomocy w Gorzowie Wielkopolskim, mówiąc:

Wiemy, że są potrzeby takie, żeby ludzi przygotowywać do pracy, samodzielności, niezależnego życia i z tym jest ogromny problem. Jak mamy spółdzielnię socjalną, która ma za zadanie współpracę z naszymi podopiecznymi i z niepełnosprawnymi, nie ma takiej możliwości, nie ma takiego usytuowania przedsiębiorstw społecznych w naszej przestrzeni życia społecznego, żeby one mogły gwarantować możliwość pracy, uczenia się do pracy.

Wsparciem, o którym mowa, mogłoby być zwłaszcza promowanie przez instytucje publiczne w Gorzowie Wielkopolskim w wybranych postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych organizacji, które zatrudniają osoby niepełnosprawne. Możliwości takie stwarza art.22 ust.2 ustawy Pzp, zgodnie z którym zamawiający może zastrzec w ogłoszeniu o zamówieniu, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy, u których ponad 50% zatrudnionych pracowników stanowią osoby niepełnosprawne w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub właściwych przepisów państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego – tzw. zamówienia zastrzeżone. Prawo zamówień publicznych przewiduje ponadto możliwość wymagania zatrudniania przez wykonawców niepełnosprawnych, o których mowa w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (art. 29 ust. 4 ustawy Pzp).

Usługi skierowane do rodzin i dzieci

Diagnoza

Źródłem danych o liczbie gospodarstw domowych w powiatach województwa lubuskiego jest Narodowy Spis Powszechny przeprowadzony w 2011 roku. Zgodnie z informacjami pochodzącymi ze spisu na terenie miasta Gorzowa Wielkopolskiego istniało 50 330 gospodarstw domowych, z czego 26% były to gospodarstwa jednoosobowe, 30,4% gospodarstwa dwuosobowe, 22,9% gospodarstwa trzyosobowe, 14% gospodarstwa czteroosobowe. Gospodarstwa domowe liczące pięć osób i więcej stanowiły 14% ogółu gospodarstw domowych. W mieście przeważają głównie mniej liczne gospodarstwa domowe. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wyniosła 2,88, a więc nieco więcej niż średnia wojewódzka kształtująca się na poziomie 2,79.

W 2011 roku Gorzów Wielkopolski zamieszkiwało 37 335 rodzin. 67% z nich stanowiły małżeństwa, przy czym małżeństw z dziećmi było prawie dwa razy więcej niż małżeństw bezdzietnych. Związki partnerskie miały 7% udziału w ogólnej liczbie rodzin. Na uwagę natomiast zasługuje liczna grupa rodziców samotnie wychowujących dzieci, w szczególności matek (przypadków, w których ojcowie samotnie wychowują dzieci było sześć razy mniej). Sytuacja ekonomiczna rodzin niepełnych jest na ogół gorsza niż sytuacja przeciętnych rodzin z dwojgiem rodziców, a samotnie wychowującemu rodzicowi trudniej wypełniać wszystkie obowiązki związane z wychowaniem dzieci. Mając na uwadze te kwestie, system pomocy społecznej powinien być przygotowany do zapewnienia odpowiedniego wsparcia tych rodzin w wymiarze finansowym, psychologicznym, pedagogicznym i prawnym. Należy przypuszczać, że w wyniku rosnącej liczby rozwodów w Polsce problem ten będzie pogłębiał się w kolejnych latach. Proces projektowania przyszłych mechanizmów usług społecznych powinien uwzględniać opisane wyżej tendencje.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla rodzin i dzieci

Zadania z zakresu udzielenia wsparcia społecznego rodzinom przydzielone są zarówno do gmin, jak i do powiatów. Jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, realizującymi zadania na szczeblu gminy są ośrodki pomocy społecznej, natomiast na szczeblu powiatu – powiatowe centra pomocy rodzinie. Na terenie Gorzowa Wielkopolskiego funkcjonuje Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie, które zostało powołane w celu wspierania osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia ich niezbędnych potrzeb życiowych oraz umożliwienia im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka, a także w celu umożliwienia osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są oni w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Centrum wspiera także rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych oraz organizuje system pieczy zastępczej.

Z ogólnej liczby 8 543 zrealizowanych usług społecznych w Gorzowie Wielkopolskim w 2016 roku, 3% związanych było z ochroną macierzyństwa, a kolejne 6% z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Niewielka liczba usług (tylko 42, a więc 0,5%) dotyczyła przemocy w rodzinie. Najczęściej występował problem ubóstwa, jako powód udzielenia pomocy społecznej (1890 przypadków) oraz alkoholizmu (2 175 przypadków, co stanowi 25% ogółu zrealizowanych usług społecznych).

Na terenie miasta funkcjonuje dziewięć żłobków publicznych, natomiast nie funkcjonuje żaden klub dziecięcy. Łącznie mają te placówki 454 miejsca. W ciągu roku przebywało w nich 760 dzieci, co pokazuje duże zapotrzebowanie na tego rodzaju usługę społeczną. Liczba dzieci do lat trzech w Gorzowie Wielkopolskim wyniosła na koniec 2016 roku 3508. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach ukształtował się na średnim poziomie 12,4%. Mimo to rekomenduje się rozbudowę sieci żłobków na terenie Gorzowa Wielkopolskiego. Dobrze rozwinięta sieć żłobków może być formą działań na rzecz poprawienia przyrostu naturalnego, co w konsekwencji częściowo złagodzi skutki negatywnych trendów demograficznych, ale także może wywierać pozytywny wpływ na aktywizację zawodową młodych matek.

W mieście działa ponadto Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Gorzowie Wielkopolskim. Jest on samodzielną budżetową jednostką organizacyjną miasta, nadzorowaną przez Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie i Polityki Społecznej. Celem działalności Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Gorzowie Wielkopolskim jest udzielanie natychmiastowej, kompleksowej pomocy osobom znajdującym się w kryzysowych sytuacjach życiowych.

Na terenie miasta działa zespół poradni psychologiczno-pedagogicznych. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Gorzowie Wielkopolskim udziela dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej (w tym logopedycznej), doradza uczniom w wyborze kierunku dalszego kształcenia, a także udziela rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży. W mieście funkcjonuje ponadto Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 1. Poradnia jest placówką oświatową, ogólnodostępną, świadczącą bezpłatne usługi. Służy pomocą w rozwiązywaniu problemów edukacyjnych i wychowawczych dzieci i młodzieży, pomaga rodzicom, opiekunom oraz nauczycielom. Placówka prowadzi szeroką działalność diagnostyczną, profilaktyczną, terapeutyczną i doradczą w ramach realizacji zadań określonych w obowiązujących aktach prawnych. Misją placówki jest wspieranie uczniów w procesie edukacji, to znaczy zapobieganie, redukowanie, minimalizowanie trudności, na jakie może napotkać młody człowiek w procesie uczenia się oraz funkcjonowania emocjonalnego, społecznego. Wsparcie to nie jest możliwe bez współdziałania w tym zakresie rodziny, szkoły i lokalnego środowiska. W związku z tym oferta poradni skierowana jest do szerokiego grona odbiorców.

Usługi na rzecz wspierania rodzin i dzieci mogą być też pełnione w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. W mieście działa 18 tego typu placówek, co stanowi 11,7% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim (w województwie funkcjonuje łącznie 154 placówki wsparcia dziennego).

W przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców odpowiedzialność za zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci przechodzi na system pieczy zastępczej. Liczba dzieci korzystających z usług rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 259. Lokalna infrastruktura rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie opierała się przede wszystkim na rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, przy czym ta forma rodzinnej pieczy zastępczej nie przeważała nad innymi formami tak jak w większości powiatów. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych wyniosła 146. Pod opieką rodzin pozostawało 174 dzieci (67% ogółu). Na uwagę zasługuje też większy niż w innych powiatach udział rodzin niezawodowych. 43 dzieci (16% ogółu) korzystało z opieki dostarczanej przez te rodziny. W powiecie istniało pięć rodzin zastępczych zawodowych, opiekujących się 14 dziećmi. Słabo rozwinięta była również instytucja rodzinnego domu dziecka. Tylko pięcioro dzieci miało zagwarantowaną opiekę ze strony jednego rodzinnego domu dziecka. Dla porównania warto wskazać, że w powiecie gorzowskim istnieje sześć rodzinnych domów dziecka opiekujących się 30 dziećmi. Instytucjonalną pieczę zastępczą zapewniało sześć placówek opiekuńczo-wychowawczych mających 88 miejsc. Funkcję tej placówki pełni Dom Dziecka im. Janusza Korczaka w Skwierzynie. Przeważająca większość dzieci objętych opieką zastępczą w Gorzowie Wielkopolskim przebywała w pieczy rodzinnej (74%), a pozostałe 26% w pieczy instytucjonalnej.

Średni roczny koszt utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej wyniósł 7 694 zł. Na opiekę dla jednego dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej powiat wydał 11 269 zł.

Jeszcze większe koszty były związane z opieką nad jednym dzieckiem w rodzinnym domu dziecka (średnio 14 008 zł rocznie). Jednak działanie instytucjonalnej pieczy zastępczej generuje jeszcze większe koszty. Roczny koszt działania placówki w przeliczeniu na jedno dziecko wyniósł 34 800 zł. Wydaje się, że należy dążyć do rozwijania przede wszystkim rodzinnej pieczy zastępczej, albowiem takie rozwiązanie odpowiada zasadzie deinstytucjonalizacji oraz jest ono bardziej efektywne i tańsze w realizacji.

Usługi skierowane do bezrobotnych

Diagnoza

Spojrzenie na lokalny rynek pracy przez pryzmat wskaźników tradycyjnie wykorzystywanych do diagnozowania stanu rozwoju rynku pracy, pozwala stwierdzić istnienie mniej poważnych problemów związanych z bezrobociem w Gorzowie Wielkopolskim niż w pozostałych powiatach województwa. Stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się na bardzo niskim poziomie (5,1% według stanu na koniec 2016 roku). Poziom bezrobocia był niższy o prawie 4 pkt proc. w stosunku do średniej województwa. Na przestrzeni ostatnich lat widać poprawę sytuacji na rynku pracy (jeszcze w 2013 roku stopa bezrobocia wynosiła 8,5%) i obecną sytuację należy ocenić pozytywnie. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 ludności w wieku produkcyjnym wyniosła w 2015 roku 2 337 podmiotów. Na tle województwa (średnia 1731 podmiotów) był to wynik lepszy aż o 26%.

Na 39 348 bezrobotnych zarejestrowanych w Gorzowie Wielkopolskim (stan na koniec 2015 roku) najliczniej była reprezentowana grupa w przedziale wiekowym 25–34 (25% ogólnej liczby bezrobotnych). W grupie wiekowej 35–44 poziom bezrobocia był na poziomie 21%. Nieco korzystniej prezentowała się sytuacja osób w wieku średnim (45–54), albowiem do tej grupy wiekowej należało 524 osób, co stanowiło 18% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, a w grupie 50+ udział bezrobotnych wyniósł 24%. 11% bezrobotnych reprezentowało najmłodszą grupę wiekową (poniżej 24 lat). Problem długotrwałego bezrobocia (definiowanego jako pozostawanie w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego) dotyczył 970 bezrobotnych (42% ogółu). 446 bezrobotnych (19%) miało status osób niepełnosprawnych.

Nierównowaga pomiędzy podażą a popytem na pracę implikuje niski poziom wynagrodzeń w Gorzowie Wielkopolskim, znacznie poniżej poziomu średniej krajowej i wojewódzkiej. Przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło na koniec 2015 roku 3 532,91 zł, co stanowiło 85,1% średniej krajowej i 99% średniej wojewódzkiej. Najwyższy poziom wynagrodzeń występował w sektorze związanym z działalnością finansową i ubezpieczeniową, a także obsługą rynku nieruchomości (3 663,28 zł), przy czym sektor ten generował miejsca pracy dla 42% pracujących. W przemyśle i budownictwie pracowało 37% zatrudnionych, a średnie miesięczne wynagrodzenia oscylowało w granicach 3 519,30 zł. Niższe wynagrodzenia uzyskiwano w handlu (3 150,93 zł), który wygenerował miejsca pracy dla blisko połowy pracujących (20%). Najmniejszy poziom wynagrodzeń występował w rolnictwie (2 870,83 zł). W sektorze tym pracowało zaledwie 0,23% zatrudnionych.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla bezrobotnych

Do najpoważniejszych problemów (oprócz ubóstwa), z jakimi boryka się Gorzów Wielkopolski, zalicza się niepełnosprawność i długotrwałą lub ciężką chorobę, a dopiero później bezrobocie. Poziom bezrobocia odpowiadał w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 15% ogółu zrealizowanych usług społecznych w powiecie. Powyższe zjawisko zmusiło 1 314 rodzin do skorzystania z usług społecznych.

Usługi w zakresie udzielania usług społecznych dla rodzin dotkniętych ubóstwem bądź bezrobociem spoczywają na gminach i ich jednostkach organizacyjnych (ośrodkach pomocy społecznej), jak i powiatach i ich jednostkach organizacyjnych (np. powiatowych urzędach pracy).

W Gorzowie Wielkopolskim mieści się Powiatowy Urząd Pracy. Instytucja ta realizuje projekt „Poprzez aktywizację zawodową do zatrudnienia” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020. Celem projektu jest podniesienie zdolności do zatrudnienia osób powyżej 30. roku życia, pozostających bez pracy, znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, poprzez zastosowanie wsparcia odpowiedniego dla każdego beneficjenta. Planowanym efektem jest zaktywizowanie osób bezrobotnych służące podjęciu zatrudnienia. Projekt skierowany jest do osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Gorzowie Wielkopolskim. PUP przystąpił także do projektu aktywizacji osób młodych pozostających bez pracy w powiecie gorzowskim (III). Celem projektu jest zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych poniżej 30. roku życia pozostających bez pracy w powiecie gorzowskim. Głównym rezultatem projektu będzie podjęcie zatrudnienia przez: co najmniej 17% niepełnosprawnych uczestników projektu, co najmniej 35% długotrwale bezrobotnych uczestników projektu, co najmniej 48% uczestników projektu o niskich kwalifikacjach oraz co najmniej 43% uczestników niekwalifikujących do żadnej z powyższych grup.

Na terenie Gorzowa Wielkopolskiego usługi społeczne w obszarze walki z bezrobociem i wykluczeniem społecznym oferowane są także w ramach centrów integracji społecznej. Na terenie miasta funkcjonują trzy CIS. Jeden z CIS prowadzi działalność: gastronomiczną, remontową, porządkową pielęgnację zieleni i opiekuńczą, jego podmiotem tworzącym jest Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych „Krağ”. Drugi CIS prowadzi działalność remontowo-budowlaną, gastronomiczną, porządkową, rekultywacji i pielęgnacji terenów zielonych, a także opieki nad osobą zależną, jego podmiotem tworzącym jest Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna. Trzeci z kolei CIS – Międzygminne Centrum Integracji Społecznej „Rozwój”, prowadzi działalność gospodarczą, gastronomiczną, porządkową i pielęgnacji zieleni, a jego podmiotem tworzącym jest Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój”. Istniejące ośrodki mogą udzielić wsparcia społecznego łącznie dla 160 osób.

Na terenie miasta nie funkcjonuje natomiast ani jeden KIS. Oferta KIS obejmuje usługi w zakresie podnoszenia kompetencji społecznych i zawodowych i należy wskazać na potrzebę utworzenia takiej instytucji na terenie miasta.

Jak do tej pory w powiecie w średnim stopniu rozwinęła się instytucja spółdzielni socjalnej, mimo że jest to jeden z najczęściej zakładanych podmiotów ekonomii społecznej. Instytucjami tego typu w mieście

jest Spółdzielnia Inwalidów „Warta”, Spółdzielnia Socjalna „Odkrywamy Lubuskie” oraz Spółdzielnia Socjalna „Warto nad Wartą”. Jedna z pracownic spółdzielni socjalnej w Gorzowie Wielkopolskim stwierdziła:

Współpraca z innymi NGO układa się wyśmienicie, samorządy i instytucje rządowe dopiero się uczą od nas. Jeszcze parę lat temu dyrektor PUP, kiedy my po pierwszych 6 miesiącach działalności bez żadnego dofinansowania w pięć osób, się z nas śmiała, „cóż to wy jesteście za podmiot, pięć osób tylko zatrudniacie”. Nie możemy pochwalić tych wszystkich dookoła, którzy się tym zajmują za pensję. Wspólna baza danych to jest jakieś powiedzonko, ludzie sobie opracowują własne bazy danych, w ten sposób się nie wspiera ekonomii społecznej. Albo się daje zlecenia, albo nie wiem, jak pomóc inaczej, albo daje się granty. Tworzenie nam bazy danych nic nie da, bo my się znamy, otrzymujemy więcej zleceń z samorządów i organizacji samorządowych, jeżeli ktoś docenia naszą pracę reintegracji społeczno-zawodowej.

Rekomenduje się przyjęcie specjalnych mechanizmów, szczególnie w postaci uchwał, wspierających partnerstwo instytucji publicznych i spółdzielni socjalnych w realizacji zamówień publicznych. Wsparciem, o którym mowa mogłoby być zwłaszcza promowanie przez instytucje publiczne w Gorzowie Wielkopolskim w wybranych postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych organizacji, które zatrudniają osoby niepełnosprawne. Możliwości takie stwarza art. 22 ust. 2 ustawy Pzp, zgodnie z którym zamawiający może zastrzec w ogłoszeniu o zamówieniu, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy, u których ponad 50% zatrudnionych pracowników stanowią osoby niepełnosprawne w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub właściwych przepisów państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego – zamówienia zastrzeżone. Prawo zamówień publicznych przewiduje ponadto możliwość wymagania zatrudniania przez wykonawców osób niepełnosprawnych, o których mowa w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (art. 29 ust. 4 ustawy Pzp).

Analiza SWOT

Usługi dla osób starszych

Mocne strony	Słabe strony
Istnienie w mieście trzech klubów seniora oraz co najmniej sześciu organizacji pozarządowych skierowanych do osób starszych, m.in. uniwersytetu trzeciego wieku oraz Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, które prowadzą aktywne działania na rzecz aktywizacji społecznej oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu seniorów.	Niedostateczne finansowanie instytucji świadczących usługi społeczne na rzecz osób starszych, a przede wszystkim istniejących dwóch Domów Pomocy Społecznej. Deklarowanie przez pracowników braku gotowości instytucji do objęcia usługami wzrastającej liczby osób starszych potrzebujących opieki. Słabo rozwinięta instytucja domów dziennego pobytu. W powiecie działa tylko jedna taka instytucja

	z 15 miejscami dla osób starszych.
Szanse	Zagrożenia
Działające w mieście organizacje pozarządowe oraz kluby seniora mogą stać się partnerem miasta w zaspokajaniu przybierającym na skali problemie osamotnienia osób starszych związanym z emigracją dzieci i wnuków.	<p>Intensywnie przebiegające procesy depopulacji – w okresie od 2010 do 2015 roku liczba ludności miasta zmalała o 1,4% i prognozuje się dalsze postępowanie wyludniania.</p> <p>Na przestrzeni lat 2010–2015 znaczny wzrost (o 15%) liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Na podstawie tych informacji prognozować można nasilenie się tego zjawiska. Pociągać to za sobą będzie wzrost zapotrzebowania na usługi skierowane do seniorów, do czego obecnie istniejąca infrastruktura nie jest przygotowana.</p>

Usługi dla osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Działanie 3 instytucji typu CIS.</p> <p>Działanie trzech ŚDS.</p>	<p>Wysoki stopień nasilenia problemu niepełnosprawności – na 1000 osób zamieszkujących całe województwo przypadło 195 osób niepełnosprawnych – znacznie powyżej średniej dla województwa wynoszącej 167 osób. Stopień nasilenia problemu niepełnosprawności był wyższy niż w Zielonej Górze, gdzie liczba ta wyniosła 174 osoby.</p> <p>Wysoka liczba osób niepełnosprawnych (112) oczekujących na miejsce w istniejących Domach Pomocy Społecznej.</p> <p>Przeciętnie rozwinięta sieć środowiskowych domów samopomocy – w mieście istnieją trzy tego rodzaju instytucje.</p>
Szanse	Zagrożenia
Małe rozproszenie terytorialne niepełnosprawności, niepełnosprawni zamieszkują teren miasta, co ułatwia docieranie przez instytucje z pomocą do	Wzrost liczby osób niepełnosprawnych o 14,6% odnotowany między Spisem Powszechnym z 2002 roku i 2011 roku oraz prognozowany dal-

tej grupy społecznej.	szy wzrost liczby tej grupy. Dalsze utrzymywanie się tendencji wzrostowej w tym zakresie wiązać się będzie ze wzrostem zapotrzebowania na usługi społeczne przez osoby niepełnosprawne.
-----------------------	---

Usługi dla rodzin i dzieci

Mocne strony	Słabe strony
<p>Z ogólnej liczby 8543 zrealizowanych usług społecznych w Gorzowie Wielkopolskim w 2016 roku, 3% związanych było z ochroną macierzyństwa, a kolejne 6% z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Niewielka liczba usług (tylko 42, a więc 0,5%) dotyczyła przemocy w rodzinie. Warto podkreślić, że jednym z głównych problemów występujących w województwie, jest alkoholizm.</p> <p>W mieście istnieje dziewięć żłobków publicznych. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach kształtował się na poziomie 12,4%. Odsetek ten należy do najwyższych na tle innych powiatów województwa.</p> <p>W mieście działa 18 placówek wsparcia dziennego, co stanowi 11,7% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim.</p>	<p>Brak klubu dziecięcego.</p> <p>Niedofinansowanie istniejącej poradni psychologiczno-pedagogicznej, której pracownicy w wywiadzie jakościowym dostrzegali wzrost liczby dzieci doświadczających różnego rodzaju schorzeń i niepełnosprawności, zarówno intelektualnych, jak i ruchowych.</p> <p>Słabo rozwinięta instytucja rodzinnego domu dziecka. Tylko pięcioro dzieci miało zagwarantowaną opiekę ze strony tej instytucji. Dla porównania warto wskazać, że w powiecie gorzowskim istnieje sześć rodzinnych domów dziecka opiekujących się 30 dziećmi.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Przeważająca większość dzieci objętych opieką zastępczą w Gorzowie Wielkopolskim przebywała w pieczy rodzinnej (74%), a pozostałe 26% w pieczy instytucjonalnej. Piecza zastępcza jest systemem bardziej efektywnym i generuje niższe koszty w utrzymaniu podopiecznego oraz może z czasem w większym stopniu zastąpić opiekę instytucjonalną.</p>	<p>Duża liczba rodzin monoparentalnych.</p>

Usługi dla osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się na niskim poziomie (5,1% według stanu na koniec 2015 roku). Poziom bezrobocia był niższy o ponad 5 pkt proc. w stosunku do średniej wojewódz-</p>	<p>Wysokie bezrobocie osób w wieku 25–34 lat (25% ogółu bezrobotnych).</p> <p>Problem długotrwałego bezrobocia dotyczył</p>

<p>twa.</p>	<p>970 bezrobotnych, co stanowi aż 42% ogółu.</p> <p>Niski poziom wynagrodzeń w mieście - przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło na koniec 2015 roku 3 532,91 zł, co stanowiło 85,1% średniej krajowej i 99% średniej wojewódzkiej.</p> <p>Brak Klubu Integracji Społecznej, którego celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy.</p> <p>Brak strategii współpracy Gorzowa Wielkopolskiego ze spółdzielniami socjalnymi odpowiedzialnymi za włączenie do rynku pracy osób niepełnosprawnych.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Na przestrzeni ostatnich lat widać poprawę sytuacji na rynku pracy (jeszcze w 2013 roku stopa bezrobocia wynosiła 8,5%) i obecną sytuację należy ocenić bardzo pozytywnie. Prognozy wskazują na dalszy spadek stopy bezrobocia rejestrowanego.</p>	<p>Niedopasowanie kwalifikacji osób z grup ryzyka do potrzeb rynku pracy.</p>

11. POWIAT ŚWIEBODZIŃSKI

Informacje ogólne

Powiat świebodziński jest położony w centralnej części województwa lubuskiego. Graniczy z międzyrzeckim od strony północnej, z sulęcińskim od strony północno-wschodniej, wschodnią krawędzią powiat graniczy z województwem wielkopolskim, z zielonogórskim od strony południowej, natomiast z krośnieńskim od strony zachodniej. W skład powiatu wchodzi sześć gmin, w tym dwie gminy miejsko-wiejskie (Świebodzin, Zbąszynek) oraz cztery o charakterze wiejskim (Lubrza, Łagów, Skąpe, Szczaniec).

Usługi skierowane do osób starszych

Diagnoza

Według danych GUS powiat był zamieszkiwany w 2015 roku przez 56 290 mieszkańców, z czego 49% stanowili mężczyźni, a 51% kobiety³⁷. W okresie pięciu lat (2010–2015) liczebność powiatu zmalała o 0,6%. Składały się na to dwa czynniki: po pierwsze, minimalny przyrost naturalny (0,1%), przy jednoczesnym ujemnym bilansie migracji. W 2015 roku powiat zamieszkiwało 5,5% populacji województwa lubuskiego. Podobnie jak w całym województwie w powiecie zauważalne są negatywne trendy demograficzne, które objawiają się nie tylko spadkiem liczby ludności, ale także zaburzeniem równowagi, jeśli chodzi o strukturę wiekową lokalnej społeczności. Struktura wiekowa mieszkańców rozkłada się następująco: 63% należy do grupy produkcyjnej, 19% do grupy przedprodukcyjnej, a najmniej liczna grupa poprodukcyjna stanowiła 18% ogółu populacji. Współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 58. Na tle całego województwa (wynik na poziomie 58,4), sytuacja w powiecie przedstawia się nieznacznie lepiej. Trzeba przy tym mieć na uwadze to, że zgodnie z prognozami GUS sukcesywnie zwiększać się będzie udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. Oznacza to, że przybywać będzie osób w podeszłym wieku. W dłuższej perspektywie czasowej system pomocy społecznej będzie musiał poradzić sobie z rosnącą liczbą potrzeb zgłaszanych przez osoby należące do najstarszej grupy wiekowej. Należy więc zadać pytanie o to, na ile dzisiaj lokalny system pomocy społecznej przygotowany jest do zaspokojenia potrzeb społecznych w tym względzie i czy planowane są działania, mające na celu rozbudowanie sieci instytucji świadczących usługi społeczne dla osób starszych lub zwiększenie jakości oferowanych usług społecznych.

³⁷ Powiat świebodziński. Statystyczne Vademecum Samorządowca, Zielona Góra 2016, s. 1.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób starszych

W 2015 roku wydatki ogółem budżetu powiatu świebodzińskiego na jednego mieszkańca wyniosły 903 zł, co stanowiło tylko 95% uśrednionych wydatków dla województwa lubuskiego³⁸. Warto dodać, że w 2015 roku odnotowano spadek wydatków w przeliczeniu na jednego mieszkańca powiatu aż o 13,7% w porównaniu z 2014 rokiem. Wśród wydatków budżetu powiatu 28,5% środków przeznaczono na pomoc społeczną. Wydatki na pomoc społeczną wzrosły w porównaniu z nakładami poniesionymi na ten cel w 2014 roku. Choć zwiększenie środków finansowych na cele polityki społecznej na szczeblu powiatu należy odbierać pozytywnie, to obecny poziom finansowania pomocy społecznej okazał się niewystarczający, aby możliwe było zaoferowanie rozbudowanego katalogu usług społecznych dla osób starszych.

Jeśli chodzi o usługę w formie domów pomocy społecznej to trzeba powiedzieć, że pomimo licznej grupy osób starszych, na terenie powiatu nie funkcjonuje nawet jeden dom pomocy społecznej skierowany do osób starszych. Istnieje w powiecie Dom Pomocy Społecznej w Jordanowie, który dawniej świadczył usługi na rzecz osób starszych, zmienił jednak profil działalności i przeznaczony jest obecnie dla osób przewlekłe psychicznie chorych. W powiecie istnieje ponadto DPS w Glinisku dla kobiet przewlekłe psychicznie chorych, mający 100 miejsc oraz DPS w Toporowie dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie oraz dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie 77 miejsc (26 + 51). Brak instytucji domu pomocy społecznej skierowanej dla osób starszych należy ocenić negatywnie. Biorąc pod uwagę opisane wcześniej trendy demograficzne należy dążyć do tego, aby powiatowa infrastruktura w zakresie pomocy społecznej została uzupełniona o instytucję oferującą usługi dla osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku.

W powiecie istnieje Powiatowy Dom Dziennego Pobytu „Homini” w Świebodzinie. Otwarcie instytucji miało miejsce 1 września 2017 roku. Rekomenduje się, ażeby przy projektowaniu zmian w zakresie infrastruktury społecznej uwzględnić plan stworzenia domów dziennego pobytu. Należy zadbać o zapewnienie równego dostępu do tego rodzaju usług społecznych. Stworzenie jednego domu dziennego pobytu w każdej gminie jest planem minimum. W powiecie funkcjonuje również Centrum Usług Społecznych w Świebodzinie.

Seniorzy z powiatu świebodzińskiego mogą liczyć na wsparcie społeczne oferowane w ramach klubów seniora. Na terenie powiatu świebodzińskiego utworzono dwa: Klub Seniora w Świebodzinie oraz Klub Seniora „Pogodna Jesień” w Zbąszynku.

Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych

Diagnoza

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego powiat świebodziński zamieszkiwało 10 265 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 6% ogółu niepełnosprawnych w województwie lubuskim³⁹. W porównaniu ze statystykami z 2002 roku, kiedy przeprowadzano wcześniejszą edycję spisu

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ GUS, Ludność i gospodarstwa domowe w województwie lubuskim, op. cit.

powszechnego, liczba niepełnosprawnych zmniejszyła się o 5%. Na 1000 osób zamieszkujących powiat ślubicki przypadało w 2011 roku 181 niepełnosprawnych (znacznie powyżej średniej dla województwa wynoszącej 167). Liczniejsza była grupa niepełnosprawnych mieszkających w miastach (5458 osób) niż na terenach wiejskich (4807 osób). Niepełnosprawnością częściej były dotknięte kobiety (55%) niż mężczyźni (45%). Dzięki temu rozproszenie terytorialne problemu niepełnosprawności było stosunkowo niewielkie i zapewniło łatwiejszy dostęp do usług społecznych.

W grupie niepełnosprawnych prawnie (16 lat i więcej), liczącej 9433 osób, najczęściej występowała niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym (prawie 46% przypadków). Znaczny stopień upośledzenia dotyczył 28%. Lekki stopień upośledzenia występował z mniejszą częstotliwością (stwierdzono ją u ponad 23% niepełnosprawnych), w przypadku 3% status jest nieustalony. W grupie niepełnosprawnych tylko biologicznie 81% osób odczuwało umiarkowane ograniczenie sprawności, 16% poważne, a tylko 3% całkowite.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób niepełnosprawnych

Z powodu niepełnosprawności wydano w 2015 roku decyzje o pomocy dla 694 osób. Liczba zrealizowanych usług społecznych na rzecz niepełnosprawnych stanowiła 15% ogółu zrealizowanych usług na terenie powiatu. Tylko ubóstwo i bezrobocie częściej stawały się powodem udzielenia pomocy społecznej. Kwestia zapewnienia dostępu osobom niepełnosprawnym do kompleksowych usług społecznych nie traci w powiecie świebodzińskim na ważności. Należy więc ustalić, jakie formy wsparcia społecznego mogą otrzymać niepełnosprawni i czy oferowane usługi są adekwatne do potrzeb.

Jeśli chodzi o usługę w formie domów pomocy społecznej to w powiecie istnieje Dom Pomocy Społecznej w Jordanowie. Przeznaczony jest dla osób przewlekle psychicznie chorych (dysponuje 82 miejscami). DPS w Glińsku kieruje usługi dla kobiet przewlekle psychicznie chorych. Oferuje 100 miejsc. DPS w Toporowie skierowany jest do dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie oraz dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie 77 miejsc (26 + 51).

Dla osób niepełnosprawnych przewidziano usługi nie tylko w formie domów pomocy społecznej, ale także w postaci środowiskowych domów samopomocy. W analizowanym powiecie funkcjonuje ŚDS w Świebodzinie dysponujący 20 miejscami. Na jedną osobę niepełnosprawną przypada tam więc aż 513 miejsc.

W powiecie funkcjonuje ponadto warsztat terapii zajęciowej przy PPH „Postęp” S.A. w Świebodzinie. Istniejący od marca 1994 roku. W zajęciach terapeutycznych uczestniczy 25 osób niepełnosprawnych intelektualnie lub fizycznie. Uczestnikami zajęć terapeutycznych są osoby mające prawnie potwierdzony status osoby niepełnosprawnej ze wskazaniem do terapii zajęciowej. Warsztat jest placówką dziennego pobytu stwarzającą osobom niepełnosprawnym możliwość nabywania umiejętności życia codziennego oraz zaradności osobistej, a także sprawności zawodowych niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Zadaniem Warsztatu jest wspieranie procesu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością. Na terenie warsztatu prowadzone są następujące pracownie: bukieciarska, gospodarstwa domowego, komputerowa, plastyczna i krawiecka. Zajęcia w pracowniach wspomagane są przez szeroko pojętą rehabilitację ruchową, terapię muzyczną i psychologiczną.

Usługi skierowane do rodzin i dzieci

Diagnoza

Źródłem danych o liczbie gospodarstw domowych w powiatach województwa lubuskiego jest Narodowy Spis Powszechny przeprowadzony w 2011 roku. Zgodnie z informacjami pochodzącymi ze spisu, na terenie powiatu świebodzińskiego istniało 18 866 gospodarstw domowych, z czego 21,2% były jednoosobowe, 24% dwuosobowe, 21,1% trzyosobowe i 17,6% czteroosobowe. Gospodarstwa domowe liczące pięć osób i więcej stanowiły 16%. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wyniosła 2,97, a więc więcej niż średnia wojewódzka kształtująca się na poziomie 2,79.

W 2011 roku powiat świebodziński zamieszkiwało 16 036 rodzin. 74% z nich stanowiły małżeństwa, przy czym małżeństw z dziećmi było ponad dwa razy więcej niż małżeństw bezdzietnych. Związki partnerskie miały niewielki, bo tylko 4% udział w ogólnej liczbie. Na uwagę natomiast zasługuje liczna grupa rodziców samotnie wychowujących dzieci (22% ogółu rodzin), w szczególności matek (przypadków, w których ojcowie samotnie wychowują dzieci było sześć razy mniej). Sytuacja ekonomiczna rodzin niepełnych jest na ogół gorsza niż sytuacja przeciętnych rodzin z dwojgiem rodziców. Dodatkowym problemem jest to, że samotnie wychowującemu rodzicowi trudniej wypełniać wszystkie obowiązki związane z wychowaniem dzieci. Dlatego też instytucje oferujące usługi społeczne w powiecie gorzowskim

– z uwagi na skalę tego zjawiska – powinny być przygotowane do zapewnienia kompleksowego wsparcia dla rodzin niepełnych. Należy przypuszczać, że w wyniku rosnącej liczby rozwodów w Polsce problem ten będzie nawarstwiał się w kolejnych latach. Opisane tendencje społeczne powinny brać pod uwagę w procesie projektowania oferty przyszłych usług społecznych.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla rodzin i dzieci

W powiecie funkcjonuje sześć Ośrodków Pomocy Społecznej, mieszczą się one w miejscowościach: Lubrza, Łagów, Skąpe, Szczaniec, Świebodzin i Zbąszynek, w powiecie działa również Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Świebodzinie. PCPR jest jednostką organizacyjną powiatu podporządkowaną bezpośrednio Zarządowi powiatu powołaną do wykonywania określonych ustawami zadań publicznych o charakterze ponadgminnym w zakresie pomocy społecznej oraz wspierania osób niepełnosprawnych. Starosta przy pomocy powiatowego centrum pomocy rodzinie sprawuje nadzór nad działalnością rodzinnej pieczy zastępczej, jednostek specjalistycznego poradnictwa w tym rodzinnego, ośrodków wsparcia, domów pomocy społecznej.

Z ogólnej liczby 4560 zrealizowanych usług społecznych w powiecie świebodzińskim w 2016 roku, 6% związanych było z ochroną macierzyństwa, a 10% z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Niewielka liczba usług (tylko 17, a więc poniżej 0,5%) dotyczyła przemocy w rodzinie. Stosunkowo często występował problem bezrobocia, jako powód udzielenia pomocy społecznej (831 przypadków) oraz ubóstwa (1316 przypadków, co stanowi 29% ogółu zrealizowanych usług społecznych).

Na terenie powiatu funkcjonują dwa żłobki publiczne i jeden klub dziecięcy. Łącznie mają te placówki 85 miejsc. W ciągu roku przebywało w nich 132 dzieci, co pokazuje duże zapotrzebowanie na tego rodzaju usługę społeczną. Liczba dzieci do lat trzech w powiecie świebodzińskim wyniosła na koniec 2016 roku 1687. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach ukształtował się na bardzo niskim poziomie 5,2%. Rekomenduje się rozbudowę sieci żłobków na terenie powiatu świebodzińskiego. Dobrze rozwinięta sieć żłobków może być formą działań na rzecz poprawienia przyrostu naturalnego w powiecie, co w konsekwencji częściowo złagodzi skutki negatywnych trendów demograficznych, ale także może wywierać pozytywny wpływ na aktywizację zawodową młodych matek.

Na terenie miasta Świebodzin funkcjonuje poradnia psychologiczno-pedagogiczna prowadzona przez starostwo powiatowe. Celem działania poradni w Świebodzinie jest udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, a także udzielanie rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży. Poradnia udziela pomocy uczniom, ich rodzicom i nauczycielom przedszkoli, szkół i placówek mających siedzibę na terenie działania poradni. W przypadku dzieci nieuczęszczających do szkoły (przedszkola) oraz ich rodziców pomocy udziela poradnia właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka.

Usługi na rzecz wspierania rodzin i dzieci mogą być też pełnione w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. W powiecie działają tylko dwie tego typu placówki, co stanowi tylko 1% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim (w sumie funkcjonuje w województwie 154 placówek wsparcia dziennego).

W przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców odpowiedzialność za zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci przechodzi na system pieczy zastępczej. Liczba dzieci korzystających z usług rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 123. Lokalna infrastruktura rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie opierała się przede wszystkim na rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, przy czym ta forma rodzinnej pieczy zastępczej nie przeważała nad innymi formami tak jak w większości powiatów. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych wyniosła 53. Pod opieką rodzin pozostawało 66 dzieci (54% ogółu). Na uwagę zasługuje też wysoki udział rodzin niezawodowych. 31 dzieci (25% ogółu) korzystało z opieki dostarczanej przez te rodziny. W powiecie istniało sześć rodzin zastępczych zawodowych, opiekujących się 26 dziećmi. W powiecie nie rozwinęła się instytucja rodzinnego domu dziecka. Dla porównania warto wskazać, że w powiecie gorzowskim istnieje sześć rodzinnych domów dziecka opiekujących się 30 dziećmi. Instytucjonalną pieczę zastępczą zapewniało pięć placówek opiekuńczo-wychowawczych, dających 89 miejsc. Przeważająca większość dzieci objętych opieką zastępczą w powiecie świebodzińskim przebywała w pieczy rodzinnej (72%), a pozostałe 28% w pieczy instytucjonalnej.

Usługi skierowane do bezrobotnych

Diagnoza

Spojrzenie na lokalny rynek pracy przez pryzmat wskaźników tradycyjnie wykorzystywanych do diagnozowania stanu rozwoju rynku pracy, pozwala stwierdzić istnienie mniej poważnych problemów związanych z bezrobociem w powiecie świebodzińskim w porównaniu do innych powiatów. Stopa bez-

robocia rejestrowanego utrzymuje się na poziomie (7,5% według stanu na koniec 2016 roku). Poziom bezrobocia był niższy o ponad 1 punkt procentowy w stosunku do średniej województwa. Na przestrzeni ostatnich lat widać poprawę sytuacji na rynku pracy (jeszcze w 2013 roku stopa bezrobocia wynosiła 13,5%) i obecną sytuację można ocenić pozytywnie. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 ludności w wieku produkcyjnym wyniosła natomiast w 2015 roku tylko 1600 podmiotów. Na tle województwa (średnia 1731 podmiotów) był to wynik gorszy o 7,6%.

Na 2143 bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie świebodzińskim (stan na koniec 2015 roku) najliczniej była reprezentowana grupa w przedziale wiekowym 25–34 (26% ogólnej liczby bezrobotnych). W grupie wiekowej 35–44 poziom bezrobocia był na poziomie 20%. Nieco korzystniej prezentowała się sytuacja osób w wieku średnim (45–54), albowiem do tej grupy wiekowej należało 524 osób, co stanowiło 18% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, a w grupie 55+ udział bezrobotnych wyniósł prawie 20%. 17% bezrobotnych reprezentowało najmłodszą grupę wiekową (poniżej 24 lat). Problem długotrwałego bezrobocia (definiowanego jako pozostawanie w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego) dotyczył 952 bezrobotnych (44% ogółu). 205 bezrobotnych (11%) miało status osób niepełnosprawnych.

Nierównowaga pomiędzy podażą a popytem na pracę implikuje niski poziom wynagrodzeń w powiecie świebodzińskim, znacznie poniżej poziomu średniej krajowej i wojewódzkiej. Przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło na koniec 2015 roku 3 455,57 zł, co stanowiło 83% średniej krajowej i 97% średniej wojewódzkiej. Najwyższy poziom wynagrodzeń występował w branży rolniczej (4 629,29 zł), przy czym sektor ten generował miejsca pracy dla 2,42% pracujących. W przemyśle i budownictwie pracowało 50,13% zatrudnionych, a średnie miesięczne wynagrodzenia oscylowało w granicach 3 630,06 zł. Niższe wynagrodzenia uzyskiwano w finansach, usługach i nieruchomościach (3 304,66 zł), który zapewnił miejsca pracy dla blisko co trzeciej pracującej osoby (28%). Najmniejszy poziom wynagrodzeń występował w handlu (2 727, 01 zł). W sektorze tym pracowało zaledwie 20% zatrudnionych.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla bezrobotnych

Ubóstwo i bezrobocie to tradycyjnie dwa najpoważniejsze problemy, z jakimi boryka się powiat świebodziński, choć trzeba jednocześnie dodać, że nie jest to właściwość wyłącznie przypisana do powiatu. Także w innych powiatach problemy te występują – mają one tylko inną skalę. Ubóstwo i bezrobocie odpowiadały w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 47% ogółu zrealizowanych usług społecznych w powiecie. Z powodu ubóstwa objęto pomocą 1316 rodzin. Natomiast bezrobocie zmusiło 831 rodzin do skorzystania z usług społecznych.

Usługi w zakresie udzielania usług społecznych dla rodzin dotkniętych ubóstwem bądź bezrobociem spoczywają zarówno na gminach i ich jednostkach organizacyjnych (ośrodkach pomocy społecznej), jak i na powiatach i ich jednostkach organizacyjnych (np. powiatowych urzędach pracy).

W powiecie świebodzińskim funkcjonuje powiatowy urząd pracy. Uchwałą Zarządu Powiatu Świebodzińskiego z dnia 11 stycznia 2010 roku w urzędzie zostało utworzone centrum aktywizacji zawodowej. Realizuje ono zadania w zakresie usług rynku pracy oraz instrumentów rynku pracy skierowane do bez-

robotnych i poszukujących pracy zarejestrowanych w PUP, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie standardami usług rynku pracy. Urząd realizował w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku projekt współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie świebodzińskim (II)” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020. Celem projektu było zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 29. roku życia bez pracy. Do bieżącej działalności Urzędu należy zaliczyć m.in. szkolenia, dodatkowe formy pomocy w postaci pożyczek na podjęcie działalności gospodarczej oraz na utworzenie stanowiska pracy, poradnictwo zawodowe.

Na terenie powiatu usługi społeczne w obszarze walki z bezrobociem i wykluczeniem społecznym oferowane są także w ramach centrów integracji społecznej. Na terenie powiatu działa Centrum Integracji Społecznej z siedzibą w Świebodzinie, którego instytucją tworzącą jest Stowarzyszenie na Rzecz Edukacji POMOST prowadzące działalność: opiekuńczo-pielęgniarską, remontowo-budowlaną, pielęgnacji terenów zielonych i leśnych oraz utrzymania czystości. Na terenie powiatu nie funkcjonuje natomiast ani jeden KIS.

Jak do tej pory w powiecie w średnim stopniu rozwinęła się taka instytucja, jak spółdzielnia socjalna, mimo że jest to jeden z najczęściej zakładanych podmiotów ekonomii społecznej. W powiecie funkcjonuje Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna WINDA-2 w Lutolu Mokrym, prowadząca działalność usługową w zakresie wykoszeń i porządkowania terenów leśnych, pozyskiwania drewna i prac w sektorze rolnym. Z kolei Spółdzielnia Socjalna ARISTON prowadzi działalność typową dla agencji reklamowych. Rekomenduje się intensyfikację działań na rzecz pobudzenia rozwoju tego rodzaju organizacji poprzez stworzenie specjalnych mechanizmów, szczególnie w postaci dotacji, wspierających powstanie spółdzielni socjalnych.

Analiza SWOT

Usługi dla osób starszych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Wzrost wydatków na usługi społeczne na przestrzeni kilku lat.</p> <p>Wysoka aktywność organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych.</p>	<p>Brak wystarczającej liczby klubów seniora. Na terenie powiatu świebodzińskiego utworzono tylko dwa kluby seniora: Klub Seniora w Świebodzinie oraz Klub Seniora "Pogodna Jesień" w Zbąszynku.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Umiarkowany na tle innych powiatów w województwie proces depopulacji. W okresie pięciu lat (2010–2015) liczebność powiatu zmalała o 0,6%.</p>	<p>Powolny proces starzenia się społeczeństwa, wydłużanie się długości życia i zwiększanie się liczby osób w wieku senioralnym wymagających opieki.</p>

Minimalny przyrost naturalny (0,1%).	
--------------------------------------	--

Usługi dla osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
Dobrze rozwinięta infrastruktura pomocy dla osób niepełnosprawnych. W powiecie istnieje Dom Pomocy Społecznej Jordanowo, który przeznaczony jest obecnie dla osób przewlekle psychicznie chorych. W powiecie istnieje ponadto DPS w Glinisku dla kobiet przewlekle psychicznie chorych oraz DPS w Toporowie dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie oraz dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie.	Deficyt infrastruktury w postaci środowiskowych domów samopomocy. Wysoka liczba osób niepełnosprawnych przypadających na jedno miejsce w istniejącym środowiskowym domu samopomocy.
Szanse	Zagrożenia
Niewielkie rozproszenie problemu niepełnosprawności. Liczniejsza była grupa niepełnosprawnych mieszkających w miastach (5458 osób) niż na terenach wiejskich (4807 osób). Zmniejszanie się liczby osób niepełnosprawnych wymagających pomocy. W porównaniu ze statystykami z 2002 roku, kiedy przeprowadzano wcześniejszą edycję spisu powszechnego, liczba niepełnosprawnych zmniejszyła się o 5%.	Zmniejszenie środków finansowych w systemie rehabilitacji zawodowej i społecznej.

Usługi dla rodzin i dzieci

Mocne strony	Słabe strony
Dostępne usługi poradni psychologiczno-pedagogicznej. Poradnia udziela pomocy uczniom, ich rodzicom i nauczycielom przedszkoli, szkół i placówek mających siedzibę na terenie działania poradni. W przypadku dzieci nieuczęszczających do szkoły (przedszkola) oraz ich rodziców pomocy udziela poradnia właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka.	Słabo rozwinięta infrastruktura żłobkowa. Niski odsetek dzieci korzystających z opieki żłobkowej. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach ukształtował się na bardzo niskim poziomie 5,2%. Słabo rozwinięta infrastruktura w postaci klubów dziecięcych. Nierozwinięta instytucja rodzinnych domów po-

	mocy.
Szanse	Zagrożenia
Minimalnie dodatni przyrost naturalny (0,1%).	<p>Niewystarczająca liczba rodzin decydujących się na pieczę zastępczą.</p> <p>Ubóstwo i bezrobocie to tradycyjnie dwa najważniejsze problemy, z jakimi boryka się powiat świebodziński, choć trzeba jednocześnie dodać, że nie jest to właściwość wyłącznie przypisana do powiatu. Także w innych powiatach problemy te występują – mają one tylko inną skalę. Ubóstwo i bezrobocie odpowiadały w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 47% ogółu zrealizowanych usług społecznych w powiecie.</p>

Usługi dla osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Niska wartość stopy bezrobocia rejestrowanego.</p> <p>Funkcjonowanie centrum integracji społecznej.</p>	<p>Brak klubów integracji społecznej.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Tendencja spadkowa stopy bezrobocia rejestrowanego. Stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się na wysokim poziomie (9% według stanu na koniec 2015 roku). Poziom bezrobocia był jednak niższy o ponad 1 pkt proc. w stosunku do średniej województwa. Na przestrzeni ostatnich lat widać poprawę sytuacji na rynku pracy (jeszcze w 2013 roku stopa bezrobocia wynosiła 13,5%).</p>	<p>Pogłębiające się ubóstwo i bezrobocie mogą negatywnie oddziaływać na społeczeństwo i spowodują wzrost zapotrzebowania na usługi społeczne w tym zakresie. Ubóstwo i bezrobocie odpowiadały w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 47% ogółu zrealizowanych usług społecznych w powiecie. Bezrobocie zmusiło 831 rodzin do skorzystania z usług społecznych.</p>

12. POWIAT WSCHOWSKI

Informacje ogólne

Powiat wschowski położony jest w południowo-wschodniej części województwa lubuskiego. Od północnego wschodu graniczy z powiatami województwa wielkopolskiego (wolsztyńskim i leszczyńskim). Od strony zachodniej sąsiaduje z nowosolskim, a od południowego wschodu z powiatami województwa dolnośląskiego (górowskim i głogowskim). W skład powiatu wchodzi trzy gminy o charakterze miejsko-wiejskim (Sława, Szlichtyngowa, Wschowa).

Usługi skierowane do osób starszych

Diagnoza

Według danych GUS powiat wschowski był zamieszkiwany w 2015 roku przez 39 297 mieszkańców, z czego 49,4% stanowili mężczyźni, a 50,6% kobiety⁴⁰. Ludność powiatu stanowiła w 2015 roku zaledwie 3,8% populacji zamieszkującej województwo lubuskie. Liczba mieszkańców sytuuje powiat w grupie o najmniejszej liczbie ludności w całym województwie (tylko powiat sulęciński liczy mniej osób). W okresie pięciu lat (2010–2015) liczebność powiatu zmalała o 0,03%. Podobnie jak w całym województwie zauważalne są w nim negatywne trendy demograficzne, które objawiają się nie tylko spadkiem liczby ludności, ale także zaburzeniem równowagi, jeśli chodzi o strukturę wiekową lokalnej społeczności. Choć ubytek ludności nie jest znaczny, to prognozuje się, że w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji procesy depopulacyjne będą się w przyszłości nasilać. Struktura wiekowa mieszkańców powiatu rozkłada się następująco: 66% należy do grupy produkcyjnej, 16% do grupy przedprodukcyjnej, a najmniej liczna grupa poprodukcyjna stanowiła 17%. Jeśli popatrzymy na dane z 2010 roku zauważymy niższy odsetek osób w grupie produkcyjnej (o 2,3%) oraz większy udział w ogólnej populacji osób w wieku poprodukcyjnym (o 3,2%). Porównanie statystyk z 2010 i 2015 roku pokazuje, że populacja powiatu wschowskiego znajduje się w cyklu starzenia. Prognozuje się, że w kolejnych latach odsetek osób starszych nadal będzie rósł, przy jednoczesnym spadku odsetka osób w wieku produkcyjnym. Współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 58,9%, przy średniej województwa na poziomie 58,4. Pokazuje to, że powiat doświadcza negatywnych trendów demograficznych nieznacznie silniej niż całe województwo. Na podstawie aktualnych tendencji oraz prognoz demograficznych GUS można stwierdzić, że powiat wschowski ulega depopulacji oraz starzeniu się, co powinno przekładać się na aktywne działania w zakresie polityki senioralnej.

⁴⁰ Powiat wschowski. Statystyczne Vademecum Samorządowca, Zielona Góra 2016, s. 1.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób starszych

W 2015 roku wydatki ogółem budżetu powiatu wschowskiego na jednego mieszkańca wyniosły 928 zł, co stanowiło 98% uśrednionych wydatków dla województwa lubuskiego⁴¹. Warto dodać, że w 2015 roku odnotowano spadek wydatków w przeliczeniu na jednego mieszkańca powiatu o 1,4% w porównaniu z 2014 rokiem. Wśród wydatków budżetu powiatu 11,7% środków przeznaczono na pomoc społeczną. Wydatki dotyczące pomocy społecznej nieznacznie wzrosły w porównaniu z nakładami poniesionymi na ten cel w 2014 roku. Co prawda, zwiększono nakłady na te cele w porównaniu z rokiem wcześniejszym (o 0,4%), ale trudno oczekiwać, żeby tak nieznaczny wzrost był w stanie przyczynić się do zwiększenia oferty usług społecznych lub poprawienia ich dostępności. Choć zwiększenie środków finansowych na cele polityki społecznej na szczeblu powiatu należy odbierać pozytywnie, to obecny poziom finansowania pomocy społecznej okazał się niewystarczający, aby możliwe było zaoferowanie rozbudowanego katalogu usług społecznych dla osób starszych i sprostanie wyzwaniom związanym z rysującymi się trendami demograficznymi.

Jeśli chodzi o usługę w formie domów pomocy społecznej to trzeba powiedzieć, że pomimo licznej grupy osób starszych na terenie powiatu nie funkcjonuje nawet jeden dom pomocy społecznej. Jedyne istniejące domy pomocy społecznej przeznaczone są dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną i sprzężoną, których stan wymaga stałej opieki medycznej, opiekuńczej, wychowawczej oraz rehabilitacji. Taki stan rzeczy należy ocenić negatywnie. Biorąc pod uwagę opisane wcześniej trendy demograficzne, należy dążyć do tego, aby powiatowa infrastruktura w zakresie pomocy społecznej została uzupełniona o dom pomocy społecznej, oferujący usługi dla osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku.

Do infrastruktury pomocy społecznej przeznaczonej dla osób starszych należy też zaliczyć domy dziennego pobytu. Placówki te zapewniają kilkugodzinną opiekę, w tym posiłki, a także organizują zajęcia m.in. ruchowe, artystyczne, edukacyjne. Poprzez realizację tych usług instytucje te podtrzymują seniorów w dobrej kondycji psychicznej i zdrowotnej, a także rozwijają ich relacje z otoczeniem społecznym, dzięki czemu nie są oni narażeni na zjawisko wykluczenia towarzyskiego. Z informacji uzyskanych w urzędzie Miasta i Gminy Wschowa podczas prowadzenia wywiadów jakościowych wiadomo, że zaplanowano uruchomienie jednego domu dziennego pobytu we Wschowie, uznać to jednak należy za rozwiązanie niedostateczne. Powstanie jednego domu dziennego pobytu w każdej gminie powinno być stanem docelowym.

Seniorzy z powiatu wschowskiego w zasadzie mogą liczyć tylko na wsparcie społeczne oferowane w ramach jednego klubu seniora we Wschowie. Organizacja ta działa przy Polskim Komitecie Pomocy Społecznej Zarząd Miejsko-Gminny Wschowa. Klub funkcjonuje już 32 lata a osoby z nim związane organizują wspólne spotkania we Wschowie oraz wycieczki. Integrują się, pomagają sobie, czynnie uczestniczą w życiu miasta, spotykają się przy okazji świąt i innych uroczystości. Klub jest jednak czynny zaledwie dwa razy w tygodniu przez dwie godziny, co sprawia że potrzeby seniorów nie są zaspokajane na optymalnym poziomie.

⁴¹ *Ibidem*.

Warty rozważenia jest również pomysł stworzenia rodzinnych domów pomocy, które są nowoczesną formą całodobowych usług opiekuńczych i bytowych, świadczonych przez osoby lub rodziny w ich miejscu zamieszkania. Zadaniem rodzinnych domów pomocy jest zapewnienie całodobowej opieki nie mniej niż trzem i nie więcej niż ośmiu seniorom. Służyć mają one pomocą szczególnie osobom wymagającym wzmożonej opieki ze względu na znaczne ograniczenie w codziennym funkcjonowaniu, wynikające z podeszłego wieku. Dzięki rodzinnym domom pomocy możliwe jest efektywniejsze zaspokojenie potrzeb w zakresie opieki długoterminowej dla seniorów, przy minimalnym nakładzie finansowym. Nie jest konieczne ponoszenie wydatków na stworzenie odrębnej placówki, albowiem usługi społeczne świadczone są w domach osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Problem starzejącego się społeczeństwa nie może być przez władze bagatelizowany, a powierzenie opieki nad osobami starszymi na barki rodzin może okazać się rozwiązaniem nieskutecznym. W starzejącej się populacji zmniejszać się będą bowiem zasoby nieformalnej opieki nad osobami starszymi, zarówno materialnej, jak i niematerialnej, realizowanej dotychczas głównie w rodzinie. Pracownicy ośrodków pomocy społecznej alarmują o rosnącym problemie osamotnienia osób starszych wynikającym z migracji zarobkowych dzieci i wnuków. Świadomość tych procesów powinna prowadzić do konieczności rozbudowy już istniejącego instytucjonalnego systemu opieki.

Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych

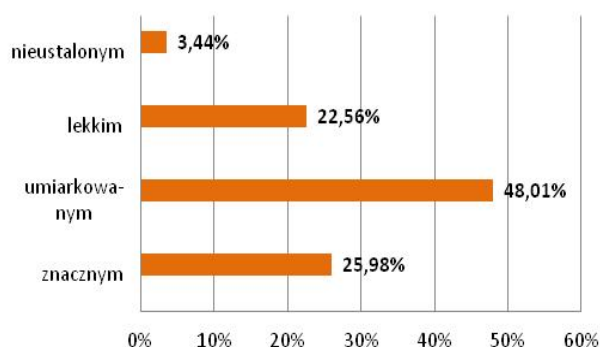
Diagnoza

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego, powiat zamieszkiwało 6354 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 3,7% ogółu niepełnosprawnych z terenu województwa lubuskiego⁴². W porównaniu ze statystykami z 2002 roku, kiedy przeprowadzano wcześniejszą edycję spisu powszechnego, liczba niepełnosprawnych zmniejszyła się o ponad 4,3%. W większości powiatów nastąpił w analogicznym okresie spadek liczby niepełnosprawnych. Nasilenie problemu niepełnosprawności mierzone wskaźnikiem liczby niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców dało wynik na poziomie 161, co lokowało powiat poniżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 167. Niepełnosprawnością częściej były dotknięte kobiety (51%), niż mężczyźni (49%). Większość niepełnosprawnych żyła w ośrodkach miejskich (58%), a pozostałe 42% na terenach wiejskich.

W grupie niepełnosprawnych prawnie (16 lat i więcej), liczącej 4853 osób, najczęściej występowała niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym (48% przypadków). Znaczny stopień upośledzenia dotyczył co czwartego niepełnosprawnego. Lekki stopień upośledzenia występował z mniejszą częstotliwością (stwierdzono ją u 23% niepełnosprawnych). W grupie niepełnosprawnych tylko biologicznie 75% osób odczuwało umiarkowane ograniczenie sprawności, 19% poważne, a 6% całkowite.

⁴² GUS, *Ludność i gospodarstwa domowe w województwie lubuskim*, op. cit.

Osoby niepełnosprawne prawnie według
kategorii niepełnosprawności - stan z 2011 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej oraz usługi dla osób niepełnosprawnych

Z powodu niepełnosprawności wydano w 2015 roku decyzje o pomocy dla 561 osób. Liczba zrealizowanych usług społecznych na rzecz niepełnosprawnych stanowiła 18% ogółu zrealizowanych usług na terenie powiatu wschowskiego. Tylko ubóstwo, bezrobocie i długotrwała choroba częściej stawały się powodem udzielenia pomocy społecznej.

Od 1990 roku organem prowadzącym Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci we Wschowie jest Zgromadzenie Sióstr św. Elżbiety – Prowincja Poznańska. Placówka przeznaczona jest dla 60 dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną i sprzężoną, których stan wymaga stałej opieki medycznej, opiekuńczej, wychowawczej oraz rehabilitacji. Celem Domu jest zapewnienie usług: bytowych, opiekuńczych, wspomagających, edukacyjnych na poziomie obowiązującego standardu. Każdy z mieszkańców może liczyć na wszechstronną opiekę i zakres świadczeń dostosowanych do jego indywidualnych potrzeb psychofizycznych. W Domu prowadzone są zajęcia w oparciu o metody i techniki pracy z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie. Dom oferuje również różne formy terapii i zapewnia stałą rehabilitację. Wychowankowie Placówki uczą się w Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym we Wschowie oraz korzystają z zajęć rewalidacyjnych. Podopieczni uczestniczą w organizowanych imprezach okolicznościowych, olimpiadach rekreacyjno-sportowych, festiwalach, przedstawieniach. W informacjach podanych w sprawozdaniu „Ocena zasobów pomocy społecznej w 2016 roku powiatu wschowskiego” ani jedna osoba nie oczekiwała na miejsce w domu pomocy społecznej, instytucja ta odpowiadała zatem na istniejące zapotrzebowanie w tym zakresie. Roczne koszty prowadzenia domu pomocy społecznej wyniosły 938 329 zł. Średni koszt utrzymania jednego pensjonariusza wyniósł 15 382 zł.

W powiecie funkcjonuje ponadto Warsztat Terapii Zajęciowej we Wschowie. Uczestnikiem WTZ może zostać osoba niepełnosprawna mająca orzeczenie o stopniu niepełnosprawności zawierające wskazanie do terapii zajęciowej. WTZ realizuje zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej zmierzającej do ogólnego rozwoju każdego uczestnika. Rehabilitacja ta opiera się przede wszystkim na terapii zajęciowej, której uzupełnieniem jest psychoterapia. Zajęcia z zakresu psychoterapii prowadzone są

w formie indywidualnej i grupowej, objęte są nią wszystkie osoby. Terapia prowadzona jest w trzech pracowniach: gospodarstwa domowego, plastycznej oraz rękodzieła artystycznego.

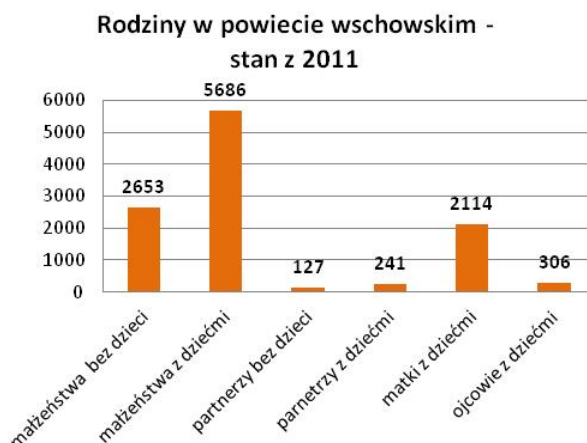
Dla osób niepełnosprawnych nie przewidziano natomiast usług w formie środowiskowych domów samopomocy. Celem głównym działalności ŚDS jest zwiększenie i podtrzymanie aktywności życiowej uczestników zajęć poprzez naukę, rozwijanie lub podtrzymywanie umiejętności w zakresie czynności życia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Usługi skierowane do rodzin i dzieci

Diagnoza

Źródłem danych o liczbie gospodarstw domowych w powiatach województwa lubuskiego jest Narodowy Spis Powszechny przeprowadzony w 2011 roku. Zgodnie z informacjami pochodzącymi ze spisu, na terenie powiatu wschowskiego istniało 12 864 gospodarstw domowych, z czego 20% były to jednoosobowe gospodarstwa, 24% gospodarstwa dwuosobowe, 20% trzyosobowe gospodarstwa i 19% czteroosobowe gospodarstwa. Gospodarstwa domowe liczące pięć osób i więcej stanowiły 18% ogółu gospodarstw domowych. Należy zauważyć, że powiat wschowski wyróżnia się stosunkowo dużą liczbą gospodarstw wieloosobowych. W części powiatów dostrzegalna jest wyraźna różnica między gospodarstwami jedno i dwuosobowymi a większymi gospodarstwami domowymi. W analizowanym powiecie różnica ta jest w zasadzie niezauważalna. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wyniosła 3,05, a więc więcej niż średnia wojewódzka kształtująca się na poziomie 2,79. Był to jednocześnie najwyższy wynik w całym województwie (tylko powiat gorzowski uzyskał taki sam rezultat).

W 2011 roku powiat zamieszkiwało 11 127 rodzin. 75% z nich stanowiły małżeństwa, przy czym małżeństw z dziećmi było ponad dwa razy więcej niż małżeństw bezdzietnych. Związki partnerskie miały niewielki, bo tylko 3% udział w ogólnej liczbie rodzin. Grupa rodziców samotnie wychowujących dzieci miała 22% udział w ogólnej liczbie rodzin, przy czym przypadków samotnie wychowujących matek było siedmiokrotnie więcej niż przypadków samotnie wychowujących ojców. Sytuacja materialna rodzin niepełnych jest na ogół gorsza niż rodzin pełnych. Mając na to na uwadze, instytucje oferujące usługi społeczne powinny dążyć do zapewnienia im kompleksowego wsparcia społecznego, obejmującego pomoc materialną, wychowawczą, prawną i pedagogiczną. Należy przypuszczać, że w wyniku rosnącej liczby rozwodów w Polsce problem ten będzie pogłębiał się w kolejnych latach. Proces projektowania przyszłych mechanizmów usług społecznych powinien uwzględniać opisane wyżej tendencje.

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura pomocy społecznej oraz usługi dla rodzin i dzieci

Na terenie powiatu wschowskiego funkcjonują trzy ośrodki pomocy społecznej, które znajdują się w miejscowościach Sława, Szlichtyngowa oraz Wschowa. W powiecie działa również Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wschowie.

Z ogólnej liczby 3094 zrealizowanych usług społecznych w powiecie wschowskim w 2016 roku, 6% związanych było z ochroną macierzyństwa, a 8% z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Niewielka liczba usług (tylko pięć, a więc poniżej 0,5%) dotyczyła przemocy w rodzinie. Stosunkowo często występował problem bezrobocia, jako powód udzielenia pomocy społecznej (71 przypadków) oraz ubóstwa (736 przypadków, co stanowi 24% ogółu zrealizowanych usług społecznych).

Na terenie powiatu funkcjonują cztery żłobki publiczne, nie funkcjonuje jednak ani jeden klub dziecięcy. Łącznie placówki te mają 109 miejsc. W ciągu roku przebywało w nich 110 dzieci, co pokazuje duże zapotrzebowanie na tego rodzaju usługę społeczną. Liczba dzieci do lat trzech w powiecie wschowskim wyniosła 1209 na koniec 2016 roku. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach ukształtował się na średnim poziomie 7,9%.

W powiecie działa ponadto Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wschowie. Podstawowym celem placówki jest pomoc dziecku i rodzinie, w szczególności zaś dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodziców. Działania w tym kierunku obejmują rozwijanie szeroko rozumianej opieki zastępczej w powiecie. Jest to dotychczas najlepsza forma całodobowej opieki dla dzieci, które nie mogą pozostawać w rodzinie naturalnej, ponieważ ich rodzicom zostały ograniczone prawa rodzicielskie przez sąd rodzinny.

Na terenie powiatu działa poradnia psychologiczno-pedagogiczna, która prowadzi zajęcia grupowe dla dzieci i młodzieży, instruktaże, mediacje i negocjacje, interwencje kryzysowe oraz indywidualne porady dla rodziców, dzieci i nauczycieli.

Usługi na rzecz wspierania rodzin i dzieci mogą być też pełnione w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. W powiecie działa osiem tego typu placówek, co stanowi 5% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim (w sumie funkcjonuje w województwie 154 placówek wsparcia dziennego).

W przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców odpowiedzialność za zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci przechodzi na system opieki zastępczej. Liczba dzieci korzystających z usług rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 86. Lokalna infrastruktura rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie opierała się przede wszystkim na rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, przy czym ta forma rodzinnej pieczy zastępczej nie przeważała nad innymi formami tak jak w większości powiatów. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych wyniosła 43. Pod opieką rodzin pozostawało 61 dzieci (71% ogółu). Na uwagę zwraca też wysoki udział rodzin niezawodowych. 23 dzieci (27% ogółu) korzystało z opieki dostarczanej przez te rodziny. W powiecie istniała tylko jedna rodzina zastępcza zawodowa, opiekująca się dwojgiem dziećmi. Słabo rozwinięta była również instytucja rodzinnego domu dziecka. Ani jedno dziecko nie miało zagwarantowanej opieki dzięki takiej formie. Dla porównania warto wskazać, że w powiecie gorzowskim istnieje sześć rodzinnych domów dziecka opiekujących się 30 dziećmi. Instytucjonalną pieczę zastępczą zapewniały trzy placówki opiekuńczo-wychowawcze, mające 42 miejsca. Przeważająca większość dzieci objętych opieką zastępczą w powiecie wschowskim przebywała w pieczy rodzinnej (74%), a pozostałe 26% w pieczy instytucjonalnej.

Średni roczny koszt utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej wyniósł 7 331 zł. Na opiekę dla jednego dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej powiat wydał 8 541 zł. W dokumencie „Ocena zasobów pomocy społecznej w roku 2016 powiatu wschowskiego” nie podano kosztów związanych z opieką nad jednym dzieckiem w rodzinnym domu dziecka. Jednak działanie instytucjonalnej pieczy zastępczej generuje jeszcze większe koszty. Roczny koszt działania placówki w przeliczeniu na jedno dziecko wyniósł 50 875 zł. Wydaje się, że należy dążyć do rozwijania przede wszystkim rodzinnej pieczy zastępczej, albowiem takie rozwiązanie odpowiada zasadzie deinstytucjonalizacji oraz jest ono bardziej efektywne i tańsze w realizacji.

Usługi skierowane do bezrobotnych

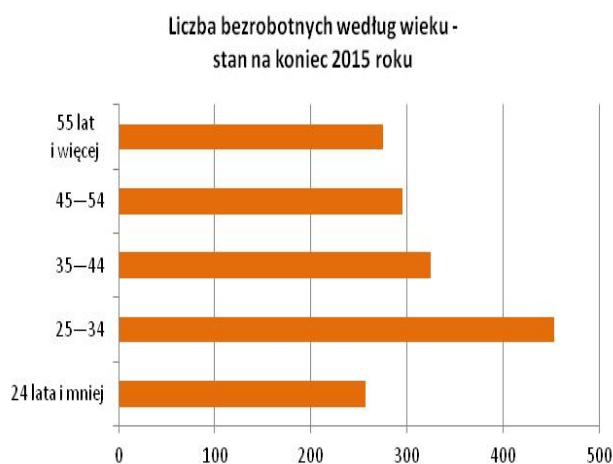
Diagnoza

Spojrzenie na lokalny rynek pracy przez pryzmat wskaźników tradycyjnie wykorzystywanych do diagnozowania stanu rozwoju rynku pracy, pozwala stwierdzić istnienie bardziej poważnych problemów związanych z bezrobociem w powiecie wschowskim niż w pozostałych powiatach województwa. Stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się na wysokim poziomie (11,1% według stanu na koniec 2016 roku). Poziom bezrobocia był wyższy o prawie 2,5 pkt proc. w stosunku do średniej województwa. Na przestrzeni ostatnich lat widać poprawę sytuacji na rynku pracy (jeszcze w 2013 roku stopa bezrobocia wynosiła 16,3%) lecz obecną sytuację trudno ocenić pozytywnie. Niewątpliwie przeszkodami w ustabilizowaniu sytuacji na rynku pracy są: przeciętna atrakcyjność inwestycyjna powiatu, brak dużych zakładów pracy oraz niższy niż w województwie poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 ludności w wieku produkcyjnym wyniosła w 2015 roku tylko 1 412 podmiotów. Na tle województwa (średnia 1 731 podmiotów) był to wynik gorszy aż o 18,4%.

Na 1605 bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie wschowskim (stan na koniec 2015 roku) najliczniej była reprezentowana grupa w przedziale wiekowym 25–34 (28% ogólnej liczby bezrobotnych). Sytuacja pozostałych grup była zbliżona do siebie. Bezrobotnych z przedziału wiekowego 34–44 było 20%, a następnej grupy wiekowej (45–54) już dwa punkty procentowe mniej. Nieco korzystniej prezentowała się sytuacja osób w wieku 55+, albowiem do tej grupy wiekowej należało 275 osób, co stanowiło 17% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. 16% bezrobotnych reprezentowało najmłodszą grupę wiekową (poniżej 24 lat), co należy do prawidłowości opisującej wszystkie powiaty województwa lubuskiego. Struktura wiekowa bezrobotnych pokazuje, że lokalny rynek pracy nie jest w stanie zaspokoić popytu na pracę, zwłaszcza u młodych ludzi. Problem długotrwałego bezrobocia (definiowanego jako pozostawanie w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego) dotyczył 862 bezrobotnych (54% ogółu). 112 bezrobotnych (7%) miało status osób niepełnosprawnych.

Wykres 46

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Efektom nierównowagi pomiędzy podażą a popytem na pracę, a także słabo rozwiniętej gospodarki lokalnej, jest niski poziom wynagrodzeń w powiecie wschowskim. Razem z powiatem sulęcińskim, analizowany powiat należy do grupy cechującej się najniższym w województwie poziomem wynagrodzeń. Przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło na koniec 2015 roku 3 233,14 zł, co stanowiło 77,9% średniej krajowej i 90,6% średniej wojewódzkiej. Najwyższy poziom wynagrodzeń odnotowano w sektorze usług (3 841,96), w którym zatrudnionych było 31% pracujących. Niższe wynagrodzenia otrzymywali pracujący w rolnictwie (3 544,08 zł). Warto dodać, że udział zatrudnionych w rolnictwie (12%) był zdecydowanie wyższy niż w innych powiatach. W przemyśle przeciętne wynagrodzenie wyniosło 2 971,85 zł. W sektorze tym zatrudnionych było 38% pracujących. Pozostała grupa pracujących (18%) zatrudniona była w handlu, w którym to przeciętne wynagrodzenie było najniższe (2 384,80 zł). Wysoki poziom bezrobo-

cia oraz niskie wynagrodzenia sugerują trudne położenie bytowe znacznej części mieszkańców powiatu, co stanowi jednocześnie poważne wyzwanie dla lokalnego systemu pomocy społecznej.

Infrastruktura pomocy społecznej oraz usługi dla bezrobotnych

Bezrobocie i ubóstwo to tradycyjnie dwa najpoważniejsze problemy, z jakimi boryka się powiat wschowski, choć trzeba jednocześnie dodać, że nie jest to właściwość wyłącznie przypisana do powiatu. Także w innych powiatach problemy te występują – mają one tylko inną skalę. Ubóstwo i bezrobocie odpowiadały w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 47% ogółu zrealizowanych usług społecznych w powiecie. Z powodu ubóstwa objęto pomocą 736 rodzin. Natomiast bezrobocie zmusiło 710 rodzin do skorzystania z usług społecznych.

Na terenie powiatu funkcjonuje Powiatowy Urząd Pracy z siedzibą we Wschowie. Urząd realizuje aktualnie następujące rodzaje projektów: Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie wschowskim (I) oraz „Moje życie – moja firma” skierowany do osób bezrobotnych bądź biernych zawodowo. Celem pierwszego projektu jest zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych poniżej 30. roku życia pozostających bez pracy w powiecie wschowskim, zarejestrowanych w PUP jako bezrobotne (należących do I lub II profilu pomocy). Drugi z projektów skierowany jest do osób powyżej 30. roku życia i polega na bezpłatnym wsparciu finansowym (bezzwrotnej dotacji w wysokości do 20 870 zł) oraz doradczym w prowadzeniu działalności gospodarczej.

Usługi społeczne w obszarze walki z bezrobociem i wykluczeniem społecznych oferowane są także w ramach centrów integracji społecznej. Na terenie powiatu w mieście Wschowa funkcjonuje jedno Centrum Integracji Społecznej, którego instytucją tworzącą jest Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój”. Działalność finansowana jest m.in. z dotacji pochodzącej z dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego, w tym przeznaczonych na realizację programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Na terenie powiatu nie funkcjonuje natomiast ani jeden Klub Integracji Społecznej.

W powiecie nie rozwinęła się jeszcze zbyt szeroko instytucja spółdzielni socjalnej. Do tego rodzaju organizacji w powiecie wschowskim należy Gminna Spółdzielnia „Dobrosława”, której wyroby znane są w całej Polsce i na rynkach zagranicznych.

Analiza SWOT

Usługi dla osób starszych

Mocne strony	Słabe strony
Działanie licznych organizacji pozarządowych na rzecz aktywizacji społecznej oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu seniorów, m.in.	Niewystarczający poziom wydatków na usługi społeczne związane z opieką nad seniorami. Głównym deficytem jest brak domu pomocy spo-

uniwersytetu trzeciego wieku.	<p>łącznej dla osób starszych. Jedyne istniejące Ośrodki pomocy społecznej przeznaczony jest dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną i sprzężoną.</p> <p>Niska dostępność klubów seniora. Seniorzy z powiatu wschowskiego mogą liczyć na wsparcie społeczne oferowane tylko w ramach jednego klubu seniora. Jest on jednak czynny zaledwie dwa razy w tygodniu przez dwie godziny, co sprawia, że potrzeby seniorów nie są zaspokajane na optymalnym poziomie.</p>
Szanse	Zagrożenia
Istniejące organizacje pozarządowe mogą stać się ważnym partnerem samorządu w bardziej skutecznym zaspokajaniu potrzeb osób starszych.	<p>Proces depopulacji powiatu. W okresie pięciu lat (2010–2015) liczebność powiatu zmalała o 0,03%. Choć ubytek ludności nie jest znaczny w porównaniu do innych powiatów, to prognozuje się dalsze postępowanie procesów wyludniania powiatu.</p> <p>Porównując dane z 2010 i z 2015 roku zauważyć można niższy odsetek osób w grupie produkcyjnej (o 2,3%) oraz większy udział w ogólnej populacji osób w wieku poprodukcyjnym (o 3,2%).</p>

Usługi dla osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
Dobrze rozwinięta infrastruktura instytucjonalnej pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych (działanie domu pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie).	Brak usług społecznych oferowanych przez ŚDS.
Szanse	Zagrożenia
Zmniejszająca się liczba osób niepełnosprawnych wymagających pomocy. Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego,	Rozproszenie problemu niepełnosprawności. Większość niepełnosprawnych żyje w ośrodkach miejskich (58%), a pozostałe 42% na terenach

powiat zamieszkiwało 6354 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 3,7% ogółu niepełnosprawnych z terenu województwa lubuskiego. W porównaniu ze statystykami z 2002 roku, kiedy przeprowadzano wcześniejszą edycję spisu powszechnego, liczba niepełnosprawnych zmniejszyła się o ponad 4,3%.	wiejskich.
--	------------

Usługi dla rodzin i dzieci

Mocne strony	Słabe strony
<p>Na terenie powiatu działa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, która prowadzi zajęcia grupowe dla dzieci i młodzieży, instruktaże, mediacje i negocjacje, interwencje kryzysowe oraz indywidualne porady dla rodziców, dzieci i nauczycieli.</p> <p>Liczba dzieci do lat trzech w powiecie wschowskim wyniosła 1 209 na koniec 2016 roku. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach kształtował się na średnim poziomie 7,9%.</p>	<p>Deficyt w postaci braku klubu dziecięcego.</p> <p>Brak kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych.</p> <p>Słabo rozwinięta była również instytucja rodzinnego domu dziecka. Ani jedno dziecko nie miało zagwarantowanej opieki dzięki takiej formie.</p> <p>Brak Ośrodka Interwencji Kryzysowej.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Zapewnienie rodzinom wsparcia pozwalającego dzieciom na właściwą opiekę (np. dzięki sieci placówek dziennego wsparcia).</p>	<p>Zwiększanie się liczby rodzin monoparentalnych.</p>

Usługi dla osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Usługi oferowane przez CIS.</p>	<p>Niski poziom przedsiębiorczości ludności.</p> <p>Wysoki poziom bezrobocia wśród osób</p>

	<p>z przedziału wiekowego 25–34 (28% ogółu ludności).</p> <p>Stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się na wysokim poziomie (12,1% według stanu na koniec 2015 roku). Poziom bezrobocia był wyższy o niespełna 2 pkt proc. w stosunku do średniej województwa.</p> <p>Najniższe na tle innych powiatów dochody ludności.</p> <p>Brak Klubu Integracji Społecznej.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Tendencja spadkowa stopy bezrobocia rejestrowanego. Na przestrzeni ostatnich lat widać poprawę sytuacji na rynku pracy (jeszcze w 2013 roku stopa bezrobocia wynosiła 16,3%) i obecną sytuację można ocenić pozytywnie.</p>	<p>Trudność w aktywizacji zawodowej osób długotrwale pozbawionych pracy.</p>

13. POWIAT ŻARSKI

Informacje ogólne

Powiat żarski położony jest w południowo-zachodniej części województwa lubuskiego. Północną granicę dzieli z krośnieńskim, od strony północno-wschodniej graniczy z zielonogórskim, a od strony południowo-wschodniej sąsiaduje z żagańskim. Południową granicę dzieli natomiast z powiatem zgorzeleckim województwa dolnośląskiego. Graniczy również z niemieckimi landami Brandenburgią i Saksonią. W skład powiatu wchodzi dziesięć gmin, w tym dwie gminy miejskie (Łęknica, Żary), dwie gminy miejsko-wiejskie (Jasień, Lubsko) oraz sześć gmin wiejskich (Brody, Lipinki Łużyckie, Przewóz, Trzebiel, Tuplice, Żary).

Usługi skierowane do osób starszych

Diagnoza

Według danych GUS powiat żarski był zamieszkiwany w 2015 roku przez 98 160 mieszkańców, z czego 49% stanowili mężczyźni, a 51% kobiety⁴³. Ludność powiatu stanowiła 9,6%, a więc niemal jedną dziesiątą ogółu ludności zamieszkującej teren województwa lubuskiego. W okresie pięciu lat (2010–2015) liczba mieszkańców zmniejszyła się o 1,9%, co było wynikiem ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji. Zauważyć można, że ujemny przyrost naturalny w powiecie (wynoszący -2,2%) zdecydowanie odbiega od średniej wojewódzkiej wynoszącej -0,7%. W powiecie, podobnie jak w innych częściach województwa, odnotowuje się stopniowy spadek liczby ludności. Zgodnie z prognozami demograficznymi procesy depopulacyjne na terenie powiatu będą nadal postępować. Obok wyludniania się powiatu dostrzec można proces starzenia się społeczeństwa. Obecna struktura wiekowa populacji przedstawia się następująco: 18% mieszkańców jest w wieku przedprodukcyjnym, 64% w wieku produkcyjnym, a 18% w wieku poprodukcyjnym. Zmiany, jakie zaszły w strukturze wiekowej ludności w porównaniu z 2010 rokiem, polegały na zmniejszeniu się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (odpowiednio o 7,3% i 5,6%) i zwiększeniu się liczby osób w wieku poprodukcyjnym (o 17,3%). Szacuje się, że w kolejnych latach odsetek osób starszych będzie nadal rósł, przy jednoczesnym spadku odsetka osób w wieku produkcyjnym. Współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 57, przy średniej województwa na poziomie 58,4⁴⁴. Jak na razie powiat w mniejszym stopniu niż województwo doświadcza negatywnych trendów demograficznych związanych ze starzeniem się społeczeństwa. Z drugiej strony jednak współczynnik obciążenia demograficznego z roku na rok jest coraz wyższej wartości, co oznacza stopniowe narastanie problemów demograficznych. W dłuższej perspektywie czasowej konieczne będzie dostosowanie systemu pomocy społecznej powiatu do wyzwań związanych z zauważanymi procesami.

⁴³ Powiat żarski. Statystyczne Vademecum Samorządowca, Zielona Góra 2016, s. 1.

⁴⁴ Ibidem.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób starszych

W 2015 wydatki ogółem budżetu powiatu żarskiego na jednego mieszkańca osiągnęły poziom 950 zł i były równe średniej wojewódzkiej. Od 2014 roku dostrzec można znaczący spadek wydatków w przeliczeniu na jednego mieszkańca (aż o 11% spadły wydatki powiatu porównując rok 2014 i 2015). Ów spadek szedł w parze z mniejszymi możliwościami budżetowymi powiatu (o 5% spadł poziom dochodów w przeliczeniu na jednego mieszkańca). Na cele polityki społecznej powiat przeznaczył natomiast 15,6% ogółu środków budżetowych. Zwiększył tym samym swoje zaangażowanie finansowe w tej sferze o ponad dwa punkty procentowe, co należy ocenić jako rozwiązanie właściwe, wychodzące naprzeciw istniejącym problemom społecznym. Biorąc pod uwagę aktualną sytuację społeczną powiatu, poziom wydatków w przeliczeniu na jednego mieszkańca oraz poziom finansowania celów społecznych należy uznać za adekwatny do skali występujących problemów, procent wydatkowanych środków budżetowych na ten cel powinien pozostać co najmniej na obecnym poziomie.

Jeśli chodzi o usługę w formie domów pomocy społecznej to należy wskazać, że na terenie powiatu żarskiego znajdują się dwie placówki zapewniające pomoc tego rodzaju. Dom Pomocy Społecznej w Miłowicach przeznaczony dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie oraz dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie. Liczba miejsc w placówce wynosi 80. Druga instytucja to Dom Pomocy Społecznej w Lubsku, przeznaczony dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz osób w podeszłym wieku. Instytucja dysponuje 135 miejscami. W powiecie brak natomiast Domów Pomocy Społecznej przeznaczonych specjalnie dla osób starszych. Do deficytów powiatu w zakresie infrastruktury pomocy społecznej należy również zaliczyć brak domów dziennego pobytu.

Seniorzy z powiatu żarskiego mogą liczyć na wsparcie społeczne oferowane w ramach klubów seniora. Na terenie powiatu utworzono trzy tego typu organizacje (dwie w Lubsku oraz jedną w Jasieniu).

Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych

Diagnoza

Jak wynika z Narodowego Spisu Powszechnego, w roku 2011 powiat zamieszkiwało w 18 158 osób niepełnosprawnych⁴⁵. Wskaźnik liczby niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców powiatów wynosił 180, a więc powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 167. Pokazuje to, że niepełnosprawność należy do palących problemów powiatu. Trzeba jednocześnie zwrócić uwagę na to, że natężenie niepełnosprawności stopniowo zmniejsza się. W 2002 roku liczba niepełnosprawnych wyniosła 16 726 osób. Przez okres dziewięciu lat do momentu przeprowadzenia kolejnego spisu powszechnego liczba niepełnosprawnych spadła o 7,9%. Głębsza charakterystyka niepełnosprawności pokazuje nierównomierne rozłożenie niepełnosprawności ze względu na płeć (45% ogółu osób niepełnosprawnych stanowiły kobiety) oraz znaczne rozproszenie terytorialne (35% osób niepełnosprawnych zamieszkiwało wsie, a pozostałe 65% miasta).

⁴⁵ GUS, *Ludność i gospodarstwa domowe w województwie lubuskim, op. cit.*

W grupie niepełnosprawnych prawnie (16 lat i więcej), liczącej 5660 osób, najczęściej występowała niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym (41% przypadków). Lekki stopień upośledzenia występował u 23% osób. Pozostałe 2% niepełnosprawnych miało nieustalony stopień niepełnosprawności. Uwagę zwraca znaczny odsetek osób mających poważniejszy stopień upośledzenia (33%).

Infrastruktura pomocy społecznej oraz usługi dla osób niepełnosprawnych

Z powodu niepełnosprawności wydano w 2015 roku decyzje o pomocy dla 2011 osób. Liczba zrealizowanych usług społecznych na rzecz niepełnosprawnych stanowiła 19,9% ogółu zrealizowanych usług pomocowych na terenie powiatu żarskiego. Tylko ubóstwo częściowej stawało się powodem udzielenia pomocy społecznej.

Jedną z form pomocy dla osób z niepełnosprawnością jest zapewnienie stacjonarnej opieki całodobowej w domu pomocy społecznej. Taką formą pomocy mogą być objęte osoby przewlekłe psychicznie chore, dorośli niepełnosprawni intelektualnie, dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie oraz osoby niepełnosprawne fizyczne. Na terenie powiatu żarskiego funkcjonują dwa domy pomocy społecznej.

Współczynnik zaspokojenia miejsc w DPS, rozumiany jako stosunek liczby umieszczonych w DPS w danym roku do sumy liczby umieszczonych w DPS i liczby oczekujących na miejsce w DPS, wyniósł 0,97. Im wynik bliższy jest liczbie 1, tym lepiej świadczy to o dostępności danej usługi społecznej. W tym przypadku można mówić o wysokiej dostępności usługi w formie domów pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych. Istniejąca infrastruktura jest w stanie prawie całkowicie zaspokoić potrzeby mieszkańców w tym zakresie. Można zatem zastanowić się, czy istnieje potrzeba utworzenia dodatkowych domów pomocy społecznej, aby oferta podaży zaspakajała popyt na omawianą usługę społeczną. W tym celu należy posłużyć się wskaźnikiem zapotrzebowania na DPS. Wartość tego wskaźnika powstaje jako stosunek różnicy między popytem (liczba mieszkańców + liczba oczekujących) a podażą (liczba miejsc) do maksymalnej liczby miejsc w DPS (np. 30 – zgodnie z zasadą deinstytucjonalizacji, jaka promowana jest w ogółośnoeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności). Dzięki obliczeniu tego wskaźnika możliwe jest ustalenie, ile nowych DPS o określonej maksymalnej liczbie miejsc powinno zostać utworzonych w celu sprostania zapotrzebowaniu na określony rodzaj usługi społecznej. W przypadku analizowanego powiatu zaokrąglona wartość wskaźnika dała wynik 0,2, co oznacza, że w tym przypadku nie zachodzi potrzeba budowy kolejnego domu pomocy społecznej. Roczne koszty prowadzenia domów pomocy społecznej wyniosły 8 400 843 zł. Średni koszt utrzymania jednego pensjonariusza wyniósł 39 256 zł.

Dla osób niepełnosprawnych przewidziano usługi nie tylko w formie domów pomocy społecznych, ale także w postaci środowiskowych domów samopomocy. W powiecie funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy w Żarach dysponujący 40 miejscami, a także Środowiskowy Dom Samopomocy w Lubsku, mający w ofercie 19 miejsc. Na jedno miejsce w środowiskowym domu samopomocy przypadało w powiecie aż 308 osób niepełnosprawnych, co na tle innych województw wypada niekorzystnie. Dla przykładu można wskazać powiat krośnieński, w którym na jedno miejsce w środowiskowym domu

samopomocy przypadały 122 osoby niepełnosprawne. W ocenie zasobów pomocy społecznej powiatu żarskiego za rok 2016 nie podano wysokości kosztów rocznego funkcjonowania placówek.

W wypowiedzi pracownika Środowiskowego Domu Samopomocy w Żarach podczas wywiadu jakościowego pojawił się interesujący postulat, mający na celu usprawnienie działania instytucji. W tym celu środowiskowe domy samopomocy w całym województwie powinny dokonać pewnego rodzaju zjednoczenia, np. w formie federacji.

Domy powinny się zjednoczyć i działać wspólnie, pozbyć się kompleksów. Mam wrażenie, że jesteśmy spychani na boczne tory, a robimy kawał dobrej roboty z ludźmi, którzy codziennie potrzebują pomocy. Powinniśmy się zrzeszyć w jednej organizacji i monitorować pracę, przepisy Ministerstwa. Trzeba się wzmocnić.

W powiecie funkcjonuje ponadto Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żarach. W instytucji tej osoba niepełnosprawna może uzyskać informacje i załatwić sprawy związane z otrzymaniem dofinansowania ze środków PFRON: do pobytu na turnusie rehabilitacyjnym, do likwidacji barier architektonicznych w miejscu zamieszkania oraz barier w komunikowaniu, do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, do udziału osób niepełnosprawnych w ramach organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki.

Usługi skierowane do rodzin i dzieci

Diagnoza

Dane o liczbie gospodarstw domowych w powiatach województwa lubuskiego pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 roku. Według danych podanych przez GUS, na terenie powiatu 24% z istniejących gospodarstw były to gospodarstwa jednoosobowe, 27% to gospodarstwa dwuosobowe, 21% trzyosobowe gospodarstwa i 13% czteroosobowe gospodarstwa. Gospodarstwa domowe liczące pięć osób i więcej stanowiły 15% ogółu gospodarstw domowych. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym przyjęła wartość 2,82 i była wyższa od średniej wojewódzkiej wynoszącej 2,79.

W 2011 roku powiat zamieszkiwało 35 230 rodzin. 70% z nich stanowiły małżeństwa, przy czym małżeństw z dziećmi było ponad dwa razy więcej niż małżeństw bezdzietnych. Związki partnerskie stanowiły stosunkowo niewielki, bo tylko ponad 5% udział w ogólnej liczbie rodzin. Choć na tle innych powiatów wynik ten jest i tak wyższy średnio o dwa punkty procentowe od wartości najczęściej występującej w zbiorze. Ponad dwa razy częściej występowały związki partnerskie mające potomstwo niż związki bezdzietne. Grupa rodziców samotnie wychowujących dzieci miała 25% udział w ogólnej liczbie rodzin, przy czym przypadków samotnie wychowujących matek było prawie siedmiokrotnie więcej niż przypadków, w których obowiązki rodzicielskie spoczywały tylko na ojcu. Z uwagi na to, że sytuacja materialna rodzin niepełnych jest na ogół gorsza niż rodzin pełnych, instytucje oferujące usługi społeczne powinny dążyć do zapewnienia im kompleksowego wsparcia społecznego, obejmującego pomoc materialną, wychowawczą, prawną i pedagogiczną.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla rodzin i dzieci

Na terenie powiatu funkcjonuje 10 ośrodków pomocy społecznej. Mieszczą się one w miejscowościach: Trzebiel, Tuplice, Przewóz, Łęknica, Lubsko, Lipinki Łużyckie, Jasień, Brody oraz dwa w Żarach. W powiecie działa również Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żarach.

Z ogólnej liczby 10 123 zrealizowanych usług społecznych w powiecie żarskim w 2016 roku, 4,6% związanych było z ochroną macierzyństwa, 7,4% z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Niewielka liczba usług (tylko 49, a więc niespełna 0,5%) dotyczyła przemocy w rodzinie. Najczęściej występował problem ubóstwa, jako powód udzielenia pomocy społecznej (3 071 przypadków) oraz niepełnosprawności (2 011 przypadków, co stanowi 19,9% ogółu zrealizowanych usług społecznych).

Częścią powiatowej infrastruktury w zakresie usług społecznych jest pięć żłobków mających łącznie 218 miejsc. W ciągu roku przebywało w nich 328 dzieci, co pokazuje duże zapotrzebowanie na tego rodzaju usługę społeczną. Liczba dzieci do lat trzech w powiecie żarskim wyniosła na koniec 2016 roku 2 599. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach ukształtował się na średnim poziomie 8,9%. Rekomenduje się dalszą rozbudowę sieci żłobków na terenie powiatu żarskiego. Dobrze rozwinięta sieć żłobków może być formą działań na rzecz poprawienia przyrostu naturalnego w powiecie.

W powiecie funkcjonuje ponadto Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Żarach, który od 2002 roku działa przy Lubuskim Ruchu na Rzecz Kobiet i Rodziny „Żar”. W ramach działalności Ośrodka udzielana jest pomoc specjalistyczna osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach traumatycznych, trudnych, spowodowanych patologią społeczną np. przemocą, bezrobociem, ubóstwem, alkoholizmem i innymi uzależnieniami. Od początku działalności Ośrodka do chwili obecnej przyjęto ponad 13 000 zgłoszeń. W ramach Ośrodka udzielana jest pomoc w formie: porad prawnych, konsultacji psychologicznych, psychiatrycznych, pedagogicznych, socjalnych, terapii rodzin i dzieci, prowadzenia świetlic socjoterapeutycznych, pomocy socjalnej (hostel). Programy i zadania realizowane w OIK-u są odpowiedzią na zapotrzebowanie środowiska lokalnego, osób znajdujących się w sytuacjach kryzysowych oraz uwzględniają zadania zawarte w rządowych zadaniach w ramach "Programu wspierania działań pomocy społecznej na rzecz wyrównywania poziomu życia mieszkańców województwa lubuskiego".

Na terenie powiatu działa również Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych Powiatu Żarskiego. Obecnie działaniem obejmuje Miasto i Gminę Lubsko, Miasto i Gminę Jasień, Gminy Brody i Tuplice. Pod opieką pracowników merytorycznych jest: 9 przedszkoli, 11 szkół podstawowych, 6 gimnazjów, Dom Dziecka w Lubsku, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Lubsku.

Usługi na rzecz wspierania rodzin i dzieci mogą być też pełnione w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. W powiecie działa 13 tego typu placówek, co stanowi 8,4% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim (w sumie funkcjonuje w województwie 154 placówek wsparcia dziennego).

W przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców odpowiedzialność za zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci przechodzi na system pieczy zastępczej. Lokalna infrastruktura rodzinnej pieczy zastępczej opierała się w największym stopniu na rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem. Spośród 188 dzieci korzystających z rodzinnej pieczy zastępczej, 49% uzyskało opiekę w rodzinach zastępczych spokrewnionych. 36 rodzin zastępczych niezawodowych opiekowało się 53 dziećmi, co stanowiło 28% ogółu. W rodzinach zastępczych zawodowych przebywało 43 dzieci (ok. 23% ogólnej liczby dzieci korzystających z rodzinnej pieczy zastępczej). Na terenie powiatu nie działa ani jeden rodzinny dom dziecka. Na terenie powiatu działają dwie placówki wyspecjalizowane w oferowaniu instytucjonalnej pieczy zastępczej. W placówkach tych opiekę może znaleźć 54 dzieci.

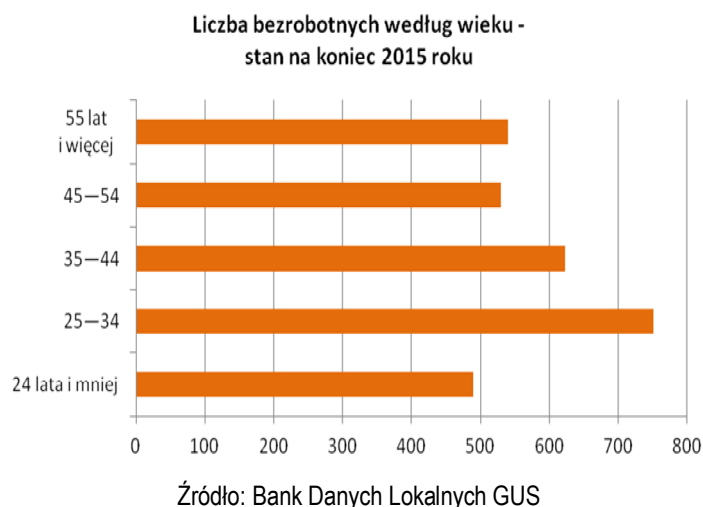
Średni roczny koszt utrzymania jednego dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej wyniósł 8 444 zł. Na opiekę dla 1 dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej powiat wydał prawie trzykrotnie więcej – 11 647 zł. Działanie instytucjonalnej pieczy zastępczej generuje największe koszty. Roczne wydatki powiatu na działanie placówek w przeliczeniu na jednego dziecko wyniosły 3 750 zł. Wydaje się, że należy dążyć do rozwijania przede wszystkim rodzinnej pieczy zastępczej, albowiem takie rozwiązanie odpowiada zasadzie deinstytucjonalizacji oraz jest ono bardziej efektywne i ekonomiczne w realizacji.

Usługi skierowane do bezrobotnych

Diagnoza

Sytuacja na rynku pracy w powiecie żarskim przedstawia się pozytywnie na tle całego województwa. Według stanu na koniec 2015 roku stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 8,3% i była niższa o 0,5% od średniej wojewódzkiej. Ostatnie lata były czasem zmniejszania się stopy bezrobocia (jeszcze w 2014 roku bezrobocie kształtowało się na poziomie 12,9%), co wynikało z poprawiającej się koniunktury gospodarczej i emigracji zarobkowej. Niskiej stopie bezrobocia towarzyszył jednocześnie niski wskaźnik przedsiębiorczości mierzony liczbą podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 ludności w wieku produkcyjnym. Wynik dla powiatu wyniósł tylko 1 519, przy średniej wojewódzkiej na poziomie 1 731 podmiotów. W celu obniżenia liczby bezrobotnych w powiecie zaleca się uruchomienie dodatkowych programów wspierających zakładanie działalności gospodarczej przez bezrobotnych.

Na 3 223 bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie żarskim (stan na koniec 2015 roku) najliczniej reprezentowana była grupa w przedziale wiekowym 25–34 (26% ogólnej liczby bezrobotnych). Niekorzystnie przedstawiała się również sytuacja osób w wieku 35–44 (21%). Grupy z przedziału wiekowego 45–54 i 55+ miały zbliżony udział w ogólnej liczbie bezrobotnych (21% i 20%). 13% bezrobotnych reprezentowało najmłodszą grupę wiekową (poniżej 24 lat), co należy do prawidłowości występującej we wszystkich analizowanych powiatach. Problem długotrwałego bezrobocia (definiowanego jako pozostawanie w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego) dotyczył jednego 1 764 bezrobotnych (prawie 55% ogółu bezrobotnych). 262 bezrobotnych (8,1%) miało status osób niepełnosprawnych.

Poziom wynagrodzeń brutto w powiecie wyniósł 3 712,82 zł. Najwyższy poziom wynagrodzeń odnotowano w rolnictwie (6 180 zł). Jednocześnie sektor ten tworzył miejsca pracy dla 2% pracujących. Niższe wynagrodzenia otrzymywali pracujący w sektorze usług (3 716,15 zł). Udział zatrudnionych w tym sektorze w ogólnej liczbie pracujących wyniósł 31%. W przemyśle przeciętne wynagrodzenie ukształtowało się na poziomie 3 802,69 zł. Zatrudnienie w nim znalazło 50% pracujących. Pozostała grupa pracujących (17%) zatrudniona była w handlu, w którym przeciętne wynagrodzenie było najniższe (tylko 2 861,75 zł). Z uwagi na wyższy niż w województwie poziom bezrobocia, a także stosunkowo niski poziom wynagrodzeń w regionie, lokalny system pomocy społecznej powinien w sposób szczególny zwracać uwagę na sytuację bytową mieszkańców powiatu i tworzyć dodatkowe mechanizmy wsparcia społecznego.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla bezrobotnych

Bezrobocie nie należy do najpoważniejszych problemów, z jakimi boryka się powiat żarski. Są nimi ubóstwo, niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba, a dopiero później bezrobocie. Bezrobocie odpowiadało w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 16,5% ogółu usług społecznych zrealizowanych w powiecie. Z powodu bezrobocia objęto pomocą 1 672 rodzin.

Powiatowy Urząd Pracy w Żarach realizuje projekt „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie żarskim (III)”. Celem projektu jest zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 29. roku życia bez pracy, w tym w szczególności osób, które nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu. Proponowane formy wsparcia to: pośrednictwo pracy lub poradnictwo zawodowe, bezzwrotne dotacje na podjęcie działalności gospodarczej, prace interwencyjne, szkolenia zawodowe, staże oraz bon na zasiedlenie. Urząd prowadzi ponadto projekt pt. „Aktywni mogą więcej”. Celem projektu jest podniesienie zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez pracy znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, tj. kobiet, osób w wieku 50+, z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotnych i osób o niskich kwalifikacjach. Proponowane formy wsparcia to: pośrednictwo pracy lub poradnictwo zawodowe, bezzwrotne dotacje na podjęcie działalności gospodarczej, refundacje kosztów wyposażenia i doposażenia stanowisk pracy, prace interwencyjne i staże.

Na terenie powiatu usługi społeczne w obszarze walki z bezrobociem i wykluczeniem społecznych oferowane są także w ramach klubów integracji społecznych i centrów integracji społecznej.

W Żarach istnieje Centrum Integracji Społecznej, które prowadzi działalność: opiekuńczą, szwalniczą, cateringową, porządkową, utrzymania i pielęgnacji zieleni, wykończeniowo-budowlaną, produkcyjną. Dysponuje ono 40 miejscami, a jego podmiotem tworzącym jest Fundacja Centrum Rozwoju Społeczno-Edukacyjno-Gospodarczego. W powiecie funkcjonuje ponadto Klub Integracji Społecznej w Lubsku. Głównym celem organizacji jest reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, zapewnienie pomocy rodzinom w odbudowaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych w miejscu zamieszkania oraz podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy, działania zmierzające do zapewnienia uczestnikom aktywizacji zawodowej i pomocy w rozwoju osobistym oraz pomoc w wychodzeniu z izolacji i osamotnienia. Osoby objęte działaniami Klubu Integracji Społecznej kierowane są do klubu przez pracowników socjalnych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubsku po wcześniejszym wyrażeniu dobrowolnej zgody. Warunkiem uczestnictwa w Klubie Integracji Społecznej jest realizacja kontraktu socjalnego, o którym mowa w przepisach o pomocy społecznej. Okres uczestnictwa w KIS jest ustalony indywidualnie z każdym z uczestników. Uruchomienie Klubu Integracji Społecznej nastąpiło w 2011 roku i przeprowadzono dotąd 5 edycji zajęć. W kwietniu 2017 roku ruszyła VI edycja. Zajęcia podzielono na dwa cykle, tj.: od kwietnia 2017 roku do czerwca 2017 roku i od września 2017 roku do października 2017 roku. Przewidziano uczestnictwo w tych zajęciach łącznie dla 18 osób – korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Podczas bieżącej edycji zaplanowano między innymi zajęcia z psychologiem, ratownikiem medycznym, dietetykiem, kosmetyczką, policjantem, doradcą zawodowym oraz zajęcia manualne.

W powiecie rozwinęła się instytucja spółdzielni socjalnej. Jest to jeden z najczęściej zakładanych podmiotów ekonomii społecznej. Do organizacji tego typu można zaliczyć jest Or-Sat Sp. z o. o. oraz Spółdzielnię Socjalną Work Group w Żarach. Spółdzielnia podejmuje działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u swoich członków spółdzielni umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej oraz pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu, a także działania służące odbudowaniu i podtrzymaniu zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy. Przedmiotem działalności gospodarczej prowadzonej przez Spółdzielnię jest m.in. sprzedaż hurtowa artykułów użytku domowego; działalność fotograficzna oraz działalność związanych z organizacją targów, wystaw i kongresów. Z kolei Żarska Spółdzielnia Socjalna BIS prowadzi dwie noclegownie dla osób bezdomnych: w Żarach oraz w Lubsku. Działalność gospodarcza opiera się głównie o prowadzenie Sklepu Zielarskiego – Herbaciarni oraz świadczenie usług porządkowania terenów. Spółdzielnia prowadzi też Żarską Bibliotekę Ekonomii Społecznej w ramach Żarskiego Ośrodka Ekonomii Społecznej oraz Żarską Bibliotekę Społeczną z Czytelnią. W powiecie istnieje ponadto Lubuska Spółdzielnia Socjalna „SZANSA” oraz Łużycka Spółdzielnia Socjalna.

Analiza SWOT

Usługi dla osób starszych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Zwiększanie wydatków na cele związane z opieką społeczną.</p> <p>Funkcjonowanie uniwersytetu trzeciego wieku na rzecz aktywizacji osób starszych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.</p>	<p>Brak domów pomocy społecznej skierowanych do osób starszych.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Włączenie środowisk sąsiedzkich w realizowanie usług opiekuńczych dla osób starszych.</p> <p>Poprawianie kondycji zdrowotnej i psychicznej osób starszych, dzięki włączaniu ich w takie przedsięwzięcia jak: kluby seniora.</p>	<p>W okresie pięciu lat (2010–2015) liczba mieszkańców zmniejszyła się o 1,9%, co było wynikiem ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji. Zauważyć można, że ujemny przyrost naturalny w powiecie (wynoszący – 2,2%) zdecydowanie odbiega na niekorzyść od średniej wojewódzkiej wynoszącej -0,7%. Zauważalny proces starzenia się społeczeństwa, wydłużanie się długości życia oraz wzrost potrzeb związanych z opieką nad seniorami.</p>

Usługi dla osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Usługi oferowane przez WTZ.</p> <p>Dobrze rozwinięta infrastruktura w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym na terenie powiatu żarskiego. Działają dwie placówki zapewniające pomoc tego rodzaju: Dom Pomocy Społecznej w Miłowicach przeznaczony dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie oraz dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie.</p>	<p>Niewystarczająca liczba miejsc oferowanych przez Środowiskowe Domy Samopomocy.</p> <p>Niedostateczne finansowanie istniejących środowiskowych domów samopomocy.</p>

Szanse	Zagrożenia
Zmniejszająca się liczba osób niepełnosprawnych wymagających pomocy. W 2002 roku liczba niepełnosprawnych wyniosła 16 726 osób. Przez okres dziewięciu lat do momentu przeprowadzenia kolejnego spisu powszechnego liczba niepełnosprawnych spadła o 7,9%.	Trudności w aktywizowaniu zawodowo osób niepełnosprawnych.

Usługi dla rodzin i dzieci

Mocne strony	Słabe strony
<p>Dobrze rozwinięta sieć żłobków (w powiecie funkcjonuje pięć żłobków).</p> <p>Dostępne usługi Ośrodka Interwencji Kryzysowej.</p> <p>Wzrost liczby rodzin zastępczych niespokrewnionych z dzieckiem, w tym zawodowych.</p>	<p>Utrudniony dostęp do specjalistów ośrodka interwencji kryzysowej.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Aktywne pozyskiwanie przez instytucje odpowiedzialne za pomoc rodzinie i dzieciom środków finansowych na swoją dodatkową działalność.</p>	<p>Wzrost liczby dzieci umieszczanych w różnych formach pieczy zastępczej – nasilanie się problemu sieroctwa społecznego.</p>

Usługi dla osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Dobrze rozwinięta sieć spółdzielni socjalnych.</p> <p>Aktywne wspieranie przez Klub Integracji Społecznej oraz Centrum Integracji Społecznej instytucji publicznych w ograniczaniu problemu bezrobocia.</p>	<p>Wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych.</p>

Szanse	Zagrożenia
Planowany dalszy rozwój sieci Klubów Integracji Społecznej oraz Centrum Integracji Społecznej.	Niedostosowanie kwalifikacji osób bezrobotnych do istniejącego rynku pracy.

14. POWIAT STRZELECKO-DREZDENECKI

Informacje ogólne

Powiat strzelecko-drezdenecki położony jest w północno-wschodniej części województwa lubuskiego. Od strony południowo-zachodniej graniczy z gorzowskim, od południa z międzyrzeckim, a południowo-wschodnią granicę dzieli z międzychodzkiem (województwo wielkopolskie). Sąsiaduje także z powiatami województwa zachodniopomorskiego, od północy z choszczeńskim, od strony północno-wschodniej z waleckim, a północno-zachodnią granicę dzieli z powiatem myśliborskim. Wschodnią część dzieli z czarnkowsko-trzcianeckim (województwo wielkopolskie). W skład powiatu wchodzi pięć gmin, w tym trzy gminy miejsko-wiejskie: Dobiegniew, Drezdenko i Strzelce Krajeńskie oraz dwie gminy wiejskie: Stare Kurowo i Zwierzyn.

Usługi skierowane do osób starszych

Diagnoza

Według danych GUS liczba mieszkańców powiatu strzelecko-drezdeneckiego w roku 2015 wynosiła 50 061, z czego 51% stanowili mężczyźni, a 49% kobiety⁴⁶. Ludność województwa stanowiła 4,9% mieszkańców województwa lubuskiego. W okresie pięciu lat (2010-2015) liczba mieszkańców powiatu zmniejszyła się o 1,3%, co było wynikiem ujemnego salda migracji oraz zerowego przyrostu naturalnego. Na portret demograficzny powiatu składają się również negatywne trendy związane z podziałem populacji ze względu na wiek. Przegląd danych wskazuje na wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2010–2015 o niemal 5%. W tym samym czasie można dostrzec spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym – ich liczba zmniejszyła się o 1,2%. Współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 59,5, przy średniej województwa na poziomie 58,4⁴⁷. Trendy demograficzne zachodzące w powiecie prowadzą do zmniejszenia liczby ludności i starzenia się społeczności lokalnej. W dłuższej perspektywie czasowej należy liczyć się z wystąpieniem jeszcze większej liczby osób w podeszłym wieku, co jednocześnie rodzić będzie określone skutki dla lokalnego systemu pomocy społecznej. Przede wszystkim zwiększy się popyt na opiekę i wsparcie społeczne. Stąd też odpowiedniej wagi nabiera kwestia tego, na ile dzisiaj system pomocy społecznej w powiecie strzelecko-drezdeneckim przygotowany jest do zaspokojenia potrzeb w tym względzie i czy są planowane jest podjęcie działań, mających na celu udoskonalenie jakości usług społecznych bądź rozbudowanie sieci instytucji zajmujących się potrzebami osób w podeszłym wieku.

⁴⁶ Powiat strzelecko-drezdenecki. Statystyczne Vademecum Samorządowca, Zielona Góra 2016, s. 1.

⁴⁷ Ibidem.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób starszych

W 2015 wydatki ogółem budżetu powiatu strzelecko-drezdeneckiego na jednego mieszkańca osiągnęły dość niski poziom – 825 zł i były one niższe od średniej wojewódzkiej o 13,2%. Biorąc pod uwagę aktualną sytuację społeczną powiatu, poziom wydatków należy uznać za nieadekwatny do skali występujących problemów. Z tego punktu widzenia uzasadniona wydaje się tendencja wzrostowa wydatków w przeliczeniu na jednego mieszkańca, jaką można obserwować od 2014 roku (o 2,8% wzrosły wydatki powiatu porównując rok 2014 i 2015). Ów wzrost szedł w parze z mniejszymi możliwościami budżetowymi powiatu (o 1,7% spadł poziom dochodów w przeliczeniu na jednego mieszkańca). Analiza struktury wydatków budżetowych pokazuje, że 13,7% wydatków powiatu przeznaczano na opiekę społeczną. Rok wcześniej środki na pomoc społeczną pochłonęły 12,1% wydatków powiatu.

W zakresie infrastruktury pomocy w postaci domów pomocy społecznej należy wskazać, że w powiecie funkcjonuje jedna tego rodzaju placówka – DPS w Dobiegniewie dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób w podeszłym wieku, dysponujący 51 miejscami (21 + 30). Brak zatem w powiecie instytucji tego rodzaju skierowanej specjalnie dla osób starszych, co należy ocenić negatywnie. W kontekście zapotrzebowania na usługi instytucji tego rodzaju oraz rysujących się trendów demograficznych należy dążyć do uzupełnienia deficytu w tym zakresie.

Należy rozważyć pomysł stworzenia rodzinnych domów pomocy, które są nowoczesną formą całodobowych usług opiekuńczych i bytowych, świadczonych przez osoby lub rodziny w ich miejscu zamieszkania. W powiecie strzelecko-drezdeneckim nie rozwinęła się jak do tej pory ta forma usługi społecznej, mimo że korzyści z istnienia takich placówek są niezaprzeczalne, zarówno dla beneficjentów pomocy (seniorów), jak i instytucji organizujących pomoc społeczną w powiecie.

Na terenie powiatu strzelecko-drezdeneckiego utworzono osiem klubów seniora. Jest to największa ilość tego typu instytucji przypadającej na powiat w województwie lubuskim. Działają tu: Klub Seniora „Bobrówko” (w Ośrodku Wsparcia Rodziny Parafialny Zespół Caritas), Klub Seniora Drezdenko, Klub Seniora Dobiegniew, Klub Seniora Górki Noteckie, Klub Seniora Radęcin, Klub Seniora Strzelce Krajeńskie, Klub Seniora Zwierzyn oraz Klub Seniora „Tęcz” i „Stokrotka” Stare Kurowo.

Usługi skierowane do osób niepełnosprawnych

Diagnoza

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego powiat zamieszkiwało 8 612 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 5% ogółu niepełnosprawnych z terenu województwa lubuskiego⁴⁸. W porównaniu do 2002 roku, liczba niepełnosprawnych zmniejszyła się o ponad 20%. W większości powiatów nastąpił w analogicznym czasie spadek liczby niepełnosprawnych, ale tylko nieliczne zanotowały tak istotną różnicę. Niepełnosprawnością częściej dotknięte były kobiety (53%) niż mężczyźni (47%). Większość niepełnosprawnych mieszkała w miastach (56%), a pozostałe 44% na wsiach.

⁴⁸ GUS, *Ludność i gospodarstwa domowe w województwie lubuskim, op. cit.*

Największa grupa niepełnosprawnych w powiecie strzelecko-drezdeneckim ma orzeczony umiarkowany stopień niepełnosprawności, wartość ta wynosi 50%. Znaczny stopień niepełnosprawności ma w powiecie 24% ze wszystkich osób niepełnosprawnych. W przypadku osób z orzeczoną lekką stopniem niepełnosprawności w powiecie wartość ta wynosi 22%.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla osób niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne stanowią szczególną grupę beneficjentów pomocy społecznej. Tworzy ona zapotrzebowanie na różnego rodzaju usługi społeczne. Z powodu niepełnosprawności wydano w 2016 roku decyzje o pomocy dla 875 osób. Liczba zrealizowanych usług społecznych na rzecz niepełnosprawnych stanowiła 16% ogółu zrealizowanych usług pomocowych na terenie powiatu strzelecko-drezdeneckiego. Tylko ubóstwo i bezrobocie częściej stawały się jednak powodem udzielenia pomocy społecznej. Należy przy tym ustalić, jakie formy wsparcia społecznego mogą otrzymać niepełnosprawni i czy oferowane usługi są adekwatne do aktualnych potrzeb.

Jedną z form pomocy dla osób z niepełnosprawnością jest zapewnienie stacjonarnej opieki całodobowej w domu pomocy społecznej. Taką formą pomocy mogą być objęte osoby przewlekłe chore psychicznie, dorośli niepełnosprawni intelektualnie, dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie oraz osoby niepełnosprawne fizyczne. W powiecie funkcjonuje jeden dom pomocy społecznej – DPS w Dobiegniewie dla osób przewlekłe somatycznie chorych i osób w podeszłym wieku dysponujący 51 miejscami (21 + 30). Według podanych w sprawozdaniu p.t. Ocena zasobów pomocy społecznej w 2016 roku, liczba oczekujących na miejsca w DPS wyniosła 10 osób⁴⁹.

Współczynnik zaspokojenia miejsc w DPS rozumiany jako stosunek liczby umieszczonych w DPS w danym roku do sumy liczby umieszczonych w DPS i liczby oczekujących na miejsce w DPS, wyniósł 0,83. W tym przypadku nie można mówić o przeciętnej dostępności usługi w formie domów pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych. Istniejąca infrastruktura nie jest natomiast w stanie całkowicie zaspokoić potrzeb strony popytowej. Należy zatem zastanowić się nad rozwiązaniem, które pozwoli zaspokoić popyt na omawianą usługę społeczną. W tym celu można posłużyć się wskaźnikiem zapotrzebowania na DPS. Wartość tego wskaźnika to stosunek różnicy między popytem (liczba mieszkańców + liczba oczekujących) a podażą (liczba miejsc) do maksymalnej liczby miejsc w DPS (np. 30 – zgodnie z zasadą deinstytucjonalizacji, jaka promowana jest Ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności). Dzięki obliczeniu tego wskaźnika możliwe jest ustalenie, ile nowych DPS o określonej maksymalnej liczbie miejsc powinno zostać utworzonych w celu sprostania zapotrzebowaniu na określony rodzaj usługi społecznej. W przypadku analizowanego powiatu wartość wskaźnika dała wynik 0,33, co oznacza, że lokalna infrastruktura pomocy społecznej nie musi być powiększona o kolejny podmiot. Można ewentualnie rozważyć, czy inne placówki (takie jak środowiskowe domy samopomocy) są w stanie zastąpić DPS w realizacji usług opiekuńczych. Roczne koszty prowadzenia domu pomocy społecznej wyniosły 2 462 244 zł. Średni koszt utrzymania 1 pensjonariusza wyniósł 48 279 zł.

⁴⁹ Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie strzelecko-drezdeneckim w 2016 roku, s. 11

Dla osób niepełnosprawnych przewidziano usługi nie tylko w formie domów pomocy społecznych, ale także w postaci środowiskowych domów samopomocy. W analizowanym powiecie funkcjonują trzy środowiskowe domy samopomocy: ŚDS w Drezdenku (30 miejsc), ŚDS w Dobiegniewie (18 miejsc) oraz ŚDS w Starym Kurowie (łącznie 25 miejsc). Łącznie oferują one 118 miejsc.

Warsztat Terapii Zajęciowej powstał 29 grudnia 2006 roku i działa jako jednostka organizacyjna przy Urzędzie Miejskim w Strzelcach Krajeńskich. Jednostka realizuje zadania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej. Celem rehabilitacji jest ogólny rozwój i poprawa sprawności, niezbędnych do prowadzenia przez osobę niepełnosprawną niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia, warsztat jest placówką pobytu dziennego. Podstawową działalność warsztatu terapii zajęciowej finansuje PFRON. Jednostką współfinansującą jest gmina Strzelce Krajeńskie. Osoby niepełnosprawne są kwalifikowane do uczestnictwa w Warsztacie w oparciu o wskazanie do terapii zajęciowej, zawarte w orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności. Dyrektor warsztatu oraz pracownicy zajmujący się bezpośrednio uczestnikami tworzą Radę Programową, do której obowiązków należy: przygotowanie dla każdego uczestnika indywidualnego programu terapii, wskazanie osób odpowiedzialnych za realizację indywidualnego programu, dokonywanie, z udziałem uczestnika warsztatu, nie rzadziej niż na pół roku, oceny indywidualnych efektów rehabilitacji, modyfikacja indywidualnego programu w zależności od potrzeb i oceny efektów rehabilitacji, wskazywanie uczestnikowi warsztatu, jego przedstawicielowi ustawowemu, a w przypadku nieustanowienia takiego przedstawiciela – opiekunowi prawnemu, możliwości i form dalszej rehabilitacji społecznej i zawodowej, wyrażanie opinii odnośnie wydatkowania środków finansowych otrzymywanych przez uczestnika warsztatu w ramach treningu ekonomicznego, dokonywanie corocznej oceny efektów realizacji indywidualnych programów uczestników warsztatu. 45 uczestników WTZ ma do dyspozycji dziewięć pracowni (kulinarną, teatralną, edukacji kulturalnej, wikliniarską, plastyczną, krawiecką, rękodzielniczą, komputerową i florystyczną) oraz salę rehabilitacyjną.

Usługi skierowane do rodzin i dzieci

Diagnoza

Dane o liczbie gospodarstw domowych w powiatach województwa lubuskiego pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 roku. Według danych podanych przez GUS, na terenie powiatu istniało 17 009 gospodarstw domowych, z czego 20% były to jednoosobowe gospodarstwa, co czwarte gospodarstwo w powiecie strzelecko-drezdeneckim to gospodarstwo dwuosobowe, 21% trzyosobowe gospodarstwa i 18% to czteroosobowe gospodarstwa. Gospodarstwa domowe liczące pięć osób i więcej stanowiły tylko 16% ogółu gospodarstw domowych. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wynosi 2,97 natomiast w województwie to 2,79.

Małżeństwa z dziećmi stanowią w powiecie ponad dwukrotnie większą grupę od małżeństw bezdzietnych. Podobnie wyglądają proporcje w grupie związków partnerskich, jest ich również ponad dwa razy więcej. Na szczególną uwagę zasługuje liczba matek samotnie wychowujących dzieci – stanowią one 87% wszystkich rodziców samotnie wychowujących dzieci. To aż 20% wszystkich rodzin z dziećmi w powiecie. Taka sytuacja jest typowa dla wszystkich powiatów. Sytuacja ekonomiczna rodzin niepełnych jest na ogół gorsza niż sytuacja przeciętnych rodzin z dwojgiem rodziców, a samotnie wychowują-

temu rodzicowi trudniej wypełniać wszystkie obowiązki związane z wychowaniem dzieci. Mając na uwadze te kwestie system pomocy społecznej w powiecie strzelecko-drezdeneckim powinien być przygotowany do zapewnienia odpowiedniego wsparcia tych rodzin w wymiarze finansowym, psychologicznym, pedagogicznym i prawnym. Należy przypuszczać, że w wyniku rosnącej liczby rozwodów w Polsce problem ten będzie pogłębiał się w kolejnych latach. Proces projektowania przyszłych mechanizmów usług społecznych powinien uwzględniać opisane wyżej tendencje.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla rodzin i dzieci

W powiecie działa pięć ośrodków pomocy społecznej. Znajdują się one w miejscowościach: Dobiegniew, Drezdenko, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie oraz Zwierzyn. W powiecie funkcjonuje również Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Drezdenku.

Z ogólnej liczby 7 144 zrealizowanych w 2016 roku usług społecznych w powiecie strzelecko-drezdeneckim 4% związanych było z ochroną macierzyństwa, a 5% z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Niewielka liczba usług (tylko 23, a więc poniżej 1%) dotyczyła przemocy w rodzinie. Stosunkowo często występował problem bezdomności, jako powód udzielenia pomocy społecznej (88 przypadków) oraz alkoholizmu (171 przypadków, co stanowi 2% ogółu zrealizowanych usług społecznych).

Na terenie powiatu funkcjonuje jeden żłobek publiczny, a także dwa kluby dziecięce. Łącznie placówki te mają 135 miejsc. W ciągu roku przebywało w nich 139 dzieci, co pokazuje duże zapotrzebowanie na tego rodzaju usługę społeczną. Liczba dzieci do trzeciego roku życia w powiecie strzelecko-drezdeneckim wyniosła na koniec 2015 roku 1426. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach kształtował się na średnim poziomie 9,1%. Rekomenduje się rozbudowę sieci żłobków na terenie powiatu strzelecko-drezdeneckiego. Dobrze rozwinięta sieć żłobków może być formą działań na rzecz poprawienia przyrostu naturalnego w powiecie, co w konsekwencji częściowo złagodzi skutki negatywnych trendów demograficznych, ale także może wywierać pozytywny wpływ na aktywizację zawodową młodych matek.

Na terenie powiatu działają dwie poradnie psychologiczno-pedagogiczne (w Strzelcach Krajeńskich oraz w Drezdenku). Celem działania poradni jest udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej i logopedycznej dzieciom, młodzieży, rodzicom i nauczycielom.

Usługi na rzecz wspierania rodzin i dzieci mogą być też pełnione w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. W powiecie działa 10 tego typu placówek, co stanowi 6,5% ogólnej liczby placówek w województwie lubuskim (w sumie w województwie funkcjonuje 154 placówek wsparcia dziennego). Biorąc jednak pod uwagę potencjał ludnościowy powiatu trzeba powiedzieć, że sieć placówek dziennego wsparcia jest dość dobrze rozwinięta. Średnio na każdą gminę przypadają 2 placówki. Powiat świebodziński, mający zbliżoną do powiatu strzelecko-drezdeneckiego liczbę ludności, ma do zaoferowania swoim mieszkańcom pięć razy mniej tego typu placówek.

W przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców odpowiedzialność za zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci przechodzi na system pieczy zastępczej. Liczba dzieci korzystających z usług rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 98. Lokalna infrastruktura rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie opierała się przede wszystkim na rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, przy czym ta forma rodzinnej pieczy zastępczej nie przeważała nad innymi formami tak jak w większości powiatów. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych wyniosła 25. Pod opieką rodzin pozostawało 15 dzieci. 24 dzieci korzystało z opieki dostarczanej przez rodziny zastępcze niezawodowe. W powiecie istniało siedem rodzin zastępczych zawodowych, opiekujących się 34 dziećmi. W powiecie nie rozwinęła się instytucja rodzinnego domu dziecka.

Średni roczny koszt utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej wyniósł 13 643 zł. Na opiekę dla jednego dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej powiat wydał 8 481 zł. Brak informacji na temat kosztów działania instytucjonalnej pieczy zastępczej. We wszystkich pozostałych powiatach ta forma sprawowania opieki generuje jednak zdecydowanie większe koszty, niż rodzinną pieczę zastępczą w związku z czym wydaje się, że należy dążyć do rozwijania przede wszystkim rodzinnej pieczy zastępczej, albowiem takie rozwiązanie odpowiada zasadzie deinstytucjonalizacji.

Usługi skierowane do osób bezrobotnych

Diagnoza

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie strzelecko-drezdeneckim według danych z 2016 roku utrzymuje się na wysokim poziomie – 15,2%. Poziom bezrobocia był wyższy o prawie 7 punktów procentowych w stosunku do średniej województwa. Choć na przestrzeni ostatnich lat widać poprawę sytuacji na rynku pracy (jeszcze w 2013 roku stopa bezrobocia wynosiła 25,5%), jednak obecną sytuację trudno ocenić pozytywnie. Wyższa niż w innych powiatach stopa bezrobocia jest wynikiem przeciętnej atrakcyjności inwestycyjnej powiatu oraz niewielkiego poziomu przedsiębiorczości wśród ludności. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 ludności w wieku produkcyjnym wyniosła w 2015 roku tylko 1 456. Na tle województwa (średnia 1731 podmiotów) był to wynik gorszy aż o 16%.

Osoby, które nie ukończyły jeszcze 25. roku życia stanowią około 18% osób zarejestrowanych w PUP jako bezrobotne – w województwie lubuskim ta wartość wynosi około 16%. Osoby w wieku 50 lat i więcej stanowią pokaźną grupę bezrobotnych – w powiecie wskaźnik ten wynosi 34%, natomiast w województwie około 36,8%. Osoby długotrwale bezrobotne stanowią 61% ogółu bezrobotnych w powiecie strzelecko-drezdeneckim. Osób niepełnosprawnych bez pracy było 226 (7,3% ogółu bezrobotnych).

Przeciętne wynagrodzenie brutto w powiecie strzelecko-drezdeneckim wynosiło w 2015 roku 3 552,74 zł i stanowiło 99,6% wynagrodzenia w województwie lubuskim, które wyniosło 3 567,6 zł. Sektor gospodarki związany z handlem pozwala osiągnąć przeciętne zarobki na poziomie 2 659,4 zł, co stanowi 74,58% przeciętnego, wojewódzkiego wynagrodzenia w województwie lubuskim i 91,5% przeciętnego wynagrodzenia w tej branży w województwie. Branża przemysłowa w powiecie zapewnia przeciętne zarobki na poziomie 3 338,19 zł, co stanowi około 93% przeciętnego wynagrodzenia w województwie

i niemal 95% przeciętnego wynagrodzenia w tej branży w województwie. Rolnictwo pozwala na zarobki o wysokości 160% przeciętnego wynagrodzenia w województwie oraz powiecie (5 679,09 zł w powiecie). Finanse to branża, w której przeciętne wynagrodzenie stanowi 108% przeciętnego wynagrodzenia w województwie ogółem.

Infrastruktura pomocy społecznej i usługi dla bezrobotnych

Ubóstwo i bezrobocie odpowiadały w 2016 roku za popyt na usługi społeczne na poziomie 56% ogółu zrealizowanych usług społecznych w powiecie. Z powodu ubóstwa objęto pomocą 2 302 rodzin. Natomiast bezrobocie zmusiło 1 677 rodzin do skorzystania z usług społecznych.

Usługi w zakresie udzielania usług społecznych dla rodzin dotkniętych ubóstwem bądź bezrobociem spoczywają na gminach i ich jednostkach organizacyjnych (ośrodkach pomocy społecznej), jak i powiatach i ich jednostkach organizacyjnych (np. powiatowych urzędach pracy). W powiecie funkcjonuje Powiatowy Urząd Pracy w Strzelcach Krajeńskich.

PUP realizuje obecnie projekt „Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych w wieku 30 lat i więcej w powiecie strzelecko-drezdeneckim (II)” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020. Grupą docelową są osoby bezrobotne w wieku 30 lat i więcej zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy i objęte I lub II profilem pomocy. Celem projektu jest podniesienie poziomu aktywności zawodowej i zdolności do podjęcia zatrudnienia przez 218 osób bezrobotnych w wieku 30 lat i więcej znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy tj.: kobiety, osoby niepełnosprawne, osób długotrwale bezrobotnych i osób o niskich kwalifikacjach zamieszkujących powiat strzelecko-drezdenecki. Proponowane wsparcie polega na organizacji staży: sześciomiesięcznych dla 52 osób i pięciomiesięcznych dla 80 osób, organizacji szkoleń indywidualnych dla 30 osób, organizacji prac interwencyjnych dla 35 osób, wypłaty jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej dla 21 osób. PUP pozyskał dodatkowe środki z rezerwy Ministra Pracy i Polityki Społecznej na realizację projektu pn. „Wsparcie 50+” w ramach programu na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej. Grupą docelową projektu jest 21 osób bezrobotnych powyżej 50. roku życia. Projekt ma służyć aktywizacji osób bezrobotnych powyżej 50. roku życia zamieszkujących teren powiatu strzelecko-drezdeneckiego. Proponowane wsparcie obejmuje: indywidualne poradnictwo zawodowe dla 21 osób, organizację trzymiesięcznego stażu dla 13 osób, organizację prac interwencyjnych dla czterech osób, refundację doposażenia lub wyposażenia stanowiska pracy dla czterech osób. Realizacja projektu ma zakończyć się 31 stycznia 2018 roku. Kolejnym projektem realizowanym przez PUP jest program specjalny pn. „Powrót do pracy” finansowany ze środków Funduszu Pracy. Grupą docelową projektu to 10 długotrwale bezrobotnych mężczyzn, mieszkańców powiatu strzelecko-drezdeneckiego, dla których został ustalony III profil pomocy, bez wykształcenia średniego, ze stażem pracy powyżej jednego roku, z doświadczeniem minimum trzy miesiące lub kwalifikacjami zawodowymi w branży przetwórstwo drewna. Celem głównym programu jest podniesienie poziomu aktywności zawodowej i zdolności do zatrudnienia 10 bezrobotnych mężczyzn objętych III profilem pomocy zarejestrowanych w Urzędzie i pozostanie w zatrudnieniu po pracach interwencyjnych przez co najmniej pięć osób spośród nich. Realizacja projektu ma się zakończyć 31 grudnia 2018 roku. PUP pozyskał też dodatkowe środki z rezerwy Ministra Pracy i Polity-

ki Społecznej na realizację projektu pn. „Wsparcie osób od 30. do 50. roku życia” w ramach programu na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej. Projekt skierowany jest do 25 osób bezrobotnych od 30. do 50. roku życia zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Strzelcach Krajeńskich. Celem projektu jest aktywizacja osób bezrobotnych od 30. do 50. roku życia zamieszkujących powiat strzelecko-drezdenecki. Proponowane wsparcie to indywidualne poradnictwo zawodowe dla 25 osób, organizacja trzymiesięcznego stażu dla 21 osób, refundacja doposażenia lub wyposażenia stanowiska pracy dla czterech osób. Realizacja projektu dobiegnie końca 31 stycznia 2018 roku.

Na terenie powiatu usługi społeczne w obszarze walki z bezrobociem i wykluczeniem społecznych oferowane są także w ramach klubów integracji społecznych i centrów integracji społecznej. Na terenie powiatu istnieje jeden KIS (w Zwierzynie), w powiecie funkcjonują również cztery Centra Integracji Społecznej. W CIS w Drezdenku (dysponującym 52 miejscami) działają cztery grupy zawodowe, gdzie pod okiem instruktorów reintegracji zawodowej uczestnicy poznają cztery profile zawodowe: remontowo-porządkowy, ogrodniczy, gastronomiczny i opiekuńczy. W powiecie działa również CIS w Strzelcach Krajeńskich, obejmujący działalność w zakresie obsługi terenów zielonych, usług opiekuńczych, porządkowych i remontowych, ma on 20 miejsc. CIS w Starym Kurowie obejmuje działalność: remontowo-porządkową oraz usługi opiekuńcze, ma on 10 miejsc. CIS w Zwierzynie ma 15 miejsc i prowadzi działalność z zakresu usług porządkowo-ogrodniczo-wytwórczych, remontowo-budowlanych, opieki nad dziećmi, osobami starszymi i chorymi z elementami gastronomii. CIS w Dobiegniewie obejmujący działalność: gastronomiczną, usług opiekuńczych, ogólnobudowlano-ogrodniczą oraz rękodzieła. Dysponuje 60 miejscami.

W powiecie nie powstała natomiast ani jedna spółdzielnia socjalna, mimo że jest to jeden z najczęściej zakładanych podmiotów ekonomii społecznej.

Analiza SWOT

Usługi dla osób starszych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Wzrost wydatków na pomoc społeczną na przestrzeni kilku lat.</p> <p>Dobrze rozwinięta sieć klubów seniora. Na terenie powiatu utworzono największą liczbę (osiem) klubów seniora wśród powiatów w całym województwie.</p>	<p>Słabo rozwinięta sieć domów dziennego pobytu.</p>

Szanse	Zagrożenia
Poprawa sytuacji osób starszych w związku z działaniem klubów seniora i rozbudową infrastruktury.	Możliwość wystąpienia trudności w zapewnieniu opieki osobom starszym w związku z wzrostem udziału seniorów w ogólnej populacji i słabo rozwiniętą infrastrukturą.

Usługi dla osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
Zmniejszanie się liczby osób niepełnosprawnych wymagających pomocy. W porównaniu do 2002 roku, liczba niepełnosprawnych zmniejszyła się o ponad 20%. Działanie trzech ŚDS. Działanie WTZ.	Niedofinansowanie istniejącego Domu Pomocy Społecznej w Dobiegniewie dla osób przewlekle somatycznie chorych.
Szanse	Zagrożenia
Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych w związku z działaniem WTZ, ŚDS oraz instytucji KIS i CIS.	Rozproszenie problemu niepełnosprawności może utrudnić osobom niepełnosprawnym dostęp do oferowanych usług.

Usługi dla rodzin i dzieci

Mocne strony	Słabe strony
Działanie dwóch poradni psychologiczno-pedagogicznych (w Strzelcach Krajeńskich oraz w Drezdenku), które udzielają pomocy psychologiczno-pedagogicznej i logopedycznej dzieciom, młodzieży, rodzicom i nauczycielom.	Słabo rozwinięta idea rodzinnych domów dziecka. Istnienie tylko jednego żłobka. Słabo rozwinięta idea klubów dziecięcych.
Szanse	Zagrożenia

Dobrze rozwijająca się sieć placówek dziennego wsparcia.	Możliwość wystąpienia trudności w rekrutacji rodzin do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej.
--	---

Usługi dla osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
<p>Dobrze rozwinięta instytucja Centrum Integracji Społecznej, w powiecie aktywnie działają cztery tego rodzaju organizacje.</p> <p>Usługi oferowane przez KIS.</p>	<p>Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie strzelecko-drezdeneckim według danych z 2015 roku utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie - 17,6%.</p> <p>Wysoki poziom bezrobocia, wyższy o 7 pkt proc. od średniej wojewódzkiej.</p> <p>Wysoki poziom bezrobocia wśród osób w wieku 25–34 lat.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Dalszy rozwój instytucji centrum integracji społecznej może przyczynić się do walki z problemem bezrobocia w województwie.</p>	<p>Z uwagi na wysoki poziom bezrobocia mogą wystąpić trudności w aktywizowaniu osób długotrwale bezrobotnych.</p>

15. BADANIE W SZKOŁACH

W ramach diagnozy usług społecznych w powiatach województwa lubuskiego zbadano potrzeby uczniów w zakresie wsparcia społecznego. W badaniu ankietowym wzięło udział 132 uczniów szkół średnich, w tym 72% kobiet oraz 28% mężczyzn. Co druga osoba mieszka w mieście. Istotną dla badania jest sytuacja materialna rodziny, w jakiej znajduje się analizowana młodzież. W opinii co piątego ucznia sytuacja materialna jego rodziny jest bardzo dobra. Według ponad 60% respondentów sytuacja ta jest dobra. Dla co piątego ucznia sytuacja materialna rodziny nie jest ani dobra, ani zła. Żaden badany nie zaznaczył odpowiedzi zła lub bardzo zła. Sprawdzono także, czy rodzice lub opiekunowie uczniów pracują. U prawie 70% respondentów pracuje oboje rodziców, u co piątego ucznia pracuje tylko ojciec, a tylko u co dziesiątego pracuje tylko matka. Żaden z rodziców lub opiekunów nie pracuje u 2,3% badanych. Na podstawie uzyskanych wyników uznać można, że sytuacja rodzinna jest dobra, zarówno pod względem materialnym, jak i pod względem zatrudnienia.

Badanie potrzeb uczniów w zakresie wsparcia społecznego wykazało, że ponad 80% respondentów nigdy nie miało potrzeby skorzystania z żadnej z form pomocy społecznej. Nastomiast w grupie osób, które odczuły taką potrzebę, aż co dziesiąty licealista nie skorzystał z pomocy, ponieważ nie wiedział, gdzie zwrócić się o taką pomoc. Jest to informacja niepokojąca m.in. w kontekście poważnego problemu prób samobójczych wśród dzieci i młodzieży. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2016 roku w województwie lubuskim doszło do 284 zamachów samobójczych wśród dzieci i dorosłych, z czego 171 zakończyło się zgonem⁵⁰. W analizowanym województwie, podobnie jak w innych regionach kraju, na swoje życie w większości targnęli się mężczyźni (233 przypadków). Województwo lubuskie należy do grupy regionów, w których odnotowano najmniejszą liczbę zamachów samobójczych w kraju, dla porównania można wskazać, że w województwie śląskim było ich aż 1436. Mimo to ogłoszone dane nie napawają optymizmem. Należy bowiem zauważyć, że w 2016 roku w Polsce samobójstwo popełniło lub chciało popełnić 700 nastolatków, a statystyki opracowane przez Ministerstwo Zdrowia mówią o tym, że to właśnie w województwie lubuskim jest najwyższy w Polsce współczynnik samobójstw wśród dzieci i młodzieży⁵¹. Komenda Wojewódzka Policji w Gorzowie Wielkopolskim odnotowała w 2016 roku 284 zamachów samobójczych na terenie miasta. W tej grupie 10 osób nie przekroczyło 18. roku życia, połowa zamachów samobójczych osób młodych zakończyła się zgonem⁵². Usługom wsparcia psychologicznego należy nadać szczególną funkcję w prewencji samobójstw wśród dzieci i młodzieży. Takie rozwiązanie będzie stanowić wyjście naprzeciw zgłaszanym potrzebom. Prawie 8% badanych wykazało dużą chęć skorzystania z usługi kierowanej do osób zdrowych, przeżywających kryzysy życiowe, trudności przystosowawcze lub borykających się z innymi problemami wynikającymi z aktualnej sytuacji życiowej. Z badania przeprowadzonego w szkołach na temat potrzeb uczniów w zakresie wsparcia społecznego wynika zatem potrzeba większego wsparcia tej grupy poradnictwem psychologicznym, co może przyczynić się do ograniczenia wysokiego współczynnika samobójstw w województwie.

⁵⁰ Notatka informacyjna Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 08 września 2017 roku pt. „Zamachy samobójcze w 2016 roku”.

⁵¹ <http://lubuskie.pl/news/19016/27/Partnerstwo-dla-wolontariatu-podpisane/>

⁵² <http://www.statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/zamachy-samobojcze/122324,Zamachy-samobojcze-od-2013-roku.html>

W ramach badania w pierwszej kolejności sprawdzono, jakie potrzeby wykazują respondenci w trudnych sytuacjach życiowych.

Potrzeby respondentów w trudnych sytuacjach życiowych	TAK	NIE
Kiedy jestem przygnębiony, potrzebuję kogoś, kto podniesie mnie na duchu	62,1%	37,9%
Ważną rzeczą jest dla mnie, by zawsze mieć kogoś, kto mnie wysłucha	69,7%	30,3%
Zanim podejmę ważne decyzje, koniecznie muszę zasięgnąć czyjejś opinii	53,0%	47,0%
W krytycznych sytuacjach wolę poprosić innych o radę	72,7%	27,3%
Najlepiej daję sobie radę bez żadnej pomocy z zewnątrz	39,4%	60,6%
Gdy jestem zmartwiony, szukam kogoś, z kim mógłbym porozmawiać	53,8%	46,2%
Jeśli nie wiem, jak sobie poradzić z sytuacją, pytam innych, co oni by zrobili	68,9%	31,1%
Ilekoć potrzebuję pomocy, proszę o nią	31,8%	68,2%
Znam osoby, na których zawsze mogę polegać	88,6%	11,4%
Kiedy jestem zmartwiony, jest ktoś kto mi pomoże	86,4%	13,6%
Są osoby, które oferują mi pomoc, kiedy jej potrzebuję	87,9%	12,1%
Kiedy przestaję dawać sobie ze wszystkim radę, wtedy są tacy, którzy mi pomagają	84,1%	15,9%
Są osoby, które naprawdę mnie lubią	90,2%	9,8%
Ilekoć źle się czuję, inni okazują mi, że czują do mnie sympatię	70,5%	29,5%
Ilekoć jestem smutny, są ludzie, którzy podnoszą mnie na duchu	84,1%	15,9%
Zawsze jest ktoś, kto mnie pociesza, kiedy tego potrzebuję	77,3%	22,7%

n=132

Wyniki pokazują, że lubuska młodzież chętnie korzysta z pomocy innych osób w sytuacjach zmartwienia lub niepewności. Co więcej, w chwilach smutku z reguły znajdują się osoby, które podniosą respondentów na duchu, pocieszą, wykażą zainteresowanie, czy też wesprą dobrą radą. Zdecydowana większość uczniów, bo aż ponad 90% uznało, że w ich otoczeniu przebywają osoby, które naprawdę ich lubią. Prawie 80% badanych wyznało, że ilekoć są smutni są osoby, które podniosą ich na duchu. Uczniowie nie zawsze jednak proszą o pomoc w trudnych sytuacjach, dzieje się tak jedynie w momentach krytycznych, bez wyjścia. Co ważne, ponad 60% badanych dobrze radzi sobie jedynie z pomocą z zewnątrz.

Kolejne pytania badawcze miały na celu sprawdzenie, jakiego rodzaju pomocy potrzebuje lubuska młodzież, a także ich znajomi oraz rodzina.

Konsultacje i poradnictwo rodzinne										
Odbiorca pomocy/Skala	1 mało potrzebna	2	3	4	5	6	7	8	9	10 bardzo potrzebna
Respondenci	48,5%	11,4 %	9,8 %	2,3 %	15,9 %	2,3 %	3,0 %	3,8 %	0,0 %	3,0%
Znajomi i przyjaciele respondentów	26,5%	17,4 %	8,3 %	6,1 %	23,5 %	4,5 %	5,3 %	2,3 %	1,5 %	4,5%
Rodzina respondentów	40,9%	6,8 %	6,1 %	4,5 %	15,2 %	4,5 %	3,8 %	6,1 %	2,3 %	9,8%

n=132

Prawie połowa uczniów nie czuje potrzeby konsultacji i poradnictwa rodzinnego. W większym stopniu potrzebują tej formy wsparcia ich znajomi i przyjaciele. Co dziesiąty uczeń uznał, że jego rodzina bardzo potrzebuje pomocy z zakresu prawa, pedagogiki czy psychologii.

Mediacje rodzinne										
Odbiorca pomocy/Skala	1 mało potrzebna	2	3	4	5	6	7	8	9	10 bardzo potrzebna
Respondenci	50,8%	9,8 %	7,6 %	6,8 %	6,1 %	5,3 %	4,5 %	4,5 %	0,0 %	4,5%
Znajomi i przyjaciele respondentów	38,6%	15,9 %	9,1 %	6,8 %	12,9 %	3,8 %	3,8 %	4,5 %	0,0 %	4,5%
Rodzina respondentów	46,2%	6,1 %	7,6 %	6,8 %	8,3 %	3,8 %	3,0 %	6,8 %	3,8 %	7,6%

n=132

Dla ponad połowy lubuskiej młodzieży mediacje rodzinne są mało potrzebne. Nieco bardziej potrzebne są one przyjaciołom i znajomym respondentów, ale w niewielkim stopniu. Na dużą potrzebę mediacji rodzinnych wskazał co dwudziesty uczeń. W takim samym stopniu pomocy tej potrzebują znajomi respondentów. Nieco bardziej mediacje przydałyby się rodzinie respondentów. Prawie 8% badanych uznało, że bardzo potrzebna jest jej rodzinie usługa zmierzająca do rozwiązywania konfliktów, w której bezstronna i neutralna trzecia strona towarzyszy członkom rodziny w procesie uzgodnień.

Warsztaty umiejętności rodzicielskich										
Odbiorca pomocy/Skala	1 mało potrzebna	2	3	4	5	6	7	8	9	10 bardzo potrzebna
Respondenci	39,4%	12,1 %	12,1 %	6,8 %	7,6 %	3,8 %	7,6 %	3,0 %	3,0 %	4,5%
Znajomi i przyjaciele respondentów	31,8%	7,6 %	11,4 %	9,8 %	16,7 %	7,6 %	6,8 %	3,8 %	2,3 %	2,3%
Rodzina respondentów	43,2%	9,1 %	8,3 %	8,3 %	9,1 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %	9,8%

n=132

Dla lubuskich uczniów oraz ich znajomych i przyjaciół warsztaty umiejętności rodzicielskich w większości są zbędne. Usługa polegająca na organizacji cyklu spotkań, podczas których rodzice zdobywają umiejętności, które pozwolą im radzić sobie z wychowaniem dziecka, przydałaby się bardzo dla rodziców co dziesiątego ucznia.

Bezpłatne poradnictwo prawne i obywatelskie										
Odbiorca pomocy/Skala	1 mało potrzebna	2	3	4	5	6	7	8	9	10 bardzo potrzebna
Respondenci	46,2%	12,9 %	7,6 %	3,0 %	11,4 %	0,8 %	3,0 %	6,1 %	0,8 %	8,3%
Znajomi i przyjaciele respondentów	30,3%	12,1 %	11,4 %	6,8 %	14,4 %	3,0 %	6,8 %	3,0 %	2,3 %	9,8%
Rodzina respondentów	46,2%	9,1 %	6,8 %	3,8 %	12,1 %	1,5 %	1,5 %	4,5 %	2,3 %	12,1%

n=132

Bezpłatne poradnictwo prawne i obywatelskie jest usługą w większym stopniu potrzebną uczniom i ich znajomym, niż wcześniej analizowane już usługi. Zdaniem ponad 8% uczniów poradnictwo prawne jest im bardzo potrzebne, podobnie jak u co dziesiątego znajomego lub przyjaciela. Usługa adresowana do osób w trudnym położeniu życiowym mająca na celu przekazanie im rzetelnych informacji oraz porad prawnych i obywatelskich zdaniem lubuskiej młodzieży bardzo potrzebna jest dla co ósmej rodziny respondentów.

Organizacja grup wsparcia i grup samopomocowych										
Odbiorca pomocy/Skala	1 mało potrzebna	2	3	4	5	6	7	8	9	10 bardzo potrzebna
Respondenci	47,0%	10,6 %	7,6 %	9,8 %	7,6 %	3,8 %	5,3 %	1,5 %	3,8 %	3,0%
Znajomi i przyjaciele respondentów	30,3%	12,9 %	10,6 %	10,6 %	9,8 %	8,3 %	5,3 %	3,0 %	3,0 %	6,1%
Rodzina respondentów	45,5%	15,9 %	9,1 %	4,5 %	9,1 %	3,8 %	3,0 %	3,0 %	1,5 %	4,5%

n=132

Organizacja grup wsparcia i grup samopomocowych jest mało lub średnio potrzebna dla uczniów i ich rodzin. W większym stopniu usługa polegająca na zapewnieniu wsparcia przez dobrowolne zgromadzenie osób znajdujących się w podobnym położeniu przydałaby się ponad 6% znajomym oraz przyjaciołom młodzieży lubuskiej.

Usługi asystentów rodziny										
Odbiorca pomocy/Skala	1 mało potrzebna	2	3	4	5	6	7	8	9	10 bardzo potrzebna
Respondenci	49,2%	8,3 %	14,4 %	3,8 %	6,1 %	2,3 %	7,6 %	0,8 %	3,0 %	4,5%
Znajomi i przyjaciele respondentów	35,6%	14,4 %	10,6 %	6,1 %	12,1 %	5,3 %	4,5 %	3,0 %	0,8 %	7,6%
Rodzina respondentów	48,5%	7,6 %	6,8 %	6,1 %	8,3 %	2,3 %	3,0 %	3,8 %	6,8 %	6,8%

n=132

Zapotrzebowanie na usługi asystentów rodziny wykazuje podobne cechy, jak w przypadku usług grup wsparcia i grup samopomocowych. Badani nie wykazują dużego zapotrzebowania na pomoc rodzinie w formie usługi asystenta rodziny. Zdaniem badanych uczniów, zapotrzebowanie na usługi asystentów polegające na udzieleniu pomocy rodzinie w poprawie sytuacji życiowej, wykazują ich znajomi i przyjaciele. Prawie 8% z nich pomocy tej potrzebuje bardzo.

Poradnictwo psychologiczne										
Odbiorca pomocy/Skala	1 mało potrzebna	2	3	4	5	6	7	8	9	10 bardzo potrzebna
Respondenci	34,1%	12,1 %	5,3 %	6,8 %	10,6 %	7,6 %	8,3 %	5,3 %	2,3 %	7,6%
Znajomi i przyjaciele respondentów	29,5%	10,6 %	9,1 %	6,8 %	15,2 %	4,5 %	9,1 %	5,3 %	3,8 %	6,1%
Rodzina respondentów	37,9%	13,6 %	6,1 %	7,6 %	8,3 %	10,6 %	2,3 %	3,8 %	3,8 %	6,1%

n=132

Poradnictwo psychologiczne w większym stopniu przydałoby się samym respondentom, niż znajomym i przyjaciołom oraz ich rodzinie. Prawie 8% badanych wykazuje dużą potrzebę skorzystania z usługi kierowanej do osób zdrowych, przeżywających kryzysy życiowe, trudności przystosowawcze lub borykających się z innymi problemami wynikającymi z aktualnej sytuacji życiowej. Wnioskiem wpływającym z zapotrzebowania na usługi poradnictwa psychologicznego jest to, że uczniowie nie zawsze dzielą się wszystkimi swoimi obawami z bliskimi.

Placówki wsparcia dziennego										
Odbiorca pomocy/Skala	1 mało potrzebna	2	3	4	5	6	7	8	9	10 bardzo potrzebna
Respondenci	59,8%	9,1 %	3,0 %	3,8 %	8,3 %	4,5 %	1,5 %	2,3 %	1,5 %	6,1%
Znajomi i przyjaciele respondentów	40,9%	10,6 %	6,1 %	9,1 %	11,4 %	6,8 %	5,3 %	2,3 %	2,3 %	5,3%
Rodzina respondentów	54,5%	16,7 %	5,3 %	4,5 %	4,5 %	5,3 %	0,8 %	0,8 %	1,5 %	6,1%

n=132

Placówki wsparcia dziennego zapewniające miejsca dla dzieci i młodzieży z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych nie są zbyt potrzebne respondentom i ich rodzinom. Prawie 60% młodzieży uznało, że usługa ta jest mało potrzebna dla nich i ich rodzin. Tylko nieco ponad 6% badanych bardzo potrzebuje tej usługi dla siebie i swojej rodziny. Około 5% przyjaciół i znajomych respondentów wymaga tej usługi w wysokim stopniu.

Terapia leczenia uzależnień										
Odbiorca pomocy/Skala	1 mało potrzebna	2	3	4	5	6	7	8	9	10 bardzo potrzebna
Respondenci	61,4%	4,5 %	6,8 %	3,8 %	7,6 %	3,0 %	4,5 %	0,8 %	2,3 %	5,3%
Znajomi i przyjaciele respondentów	37,1%	11,4 %	11,4 %	4,5 %	9,1 %	5,3 %	4,5 %	1,5 %	2,3 %	12,9%
Rodzina respondentów	57,6%	9,8 %	6,1 %	0,0 %	5,3 %	4,5 %	6,1 %	1,5 %	0,8 %	8,3%

n=132

Terapia leczenia uzależnień najmniej potrzebna jest uczniom lubuskich szkół. Usługa polegająca na zapewnieniu pomocy terapeutycznej mającej na celu zaprzestanie lub zmniejszenie częstotliwości przyjmowania alkoholu, narkotyków czy innych używek w większym stopniu przydała by się w co dwunastej rodzinie, a w największej skali usługa ta konieczna jest dla przyjaciół i znajomych młodzieży. Oznacza to, że uczniowie zauważają problemy uzależnienia u co ósmego kolegi lub przyjaciela.

Poradnictwo zawodowe										
Odbiorca pomocy/Skala	1 mało potrzebna	2	3	4	5	6	7	8	9	10 bardzo potrzebna
Respondenci	37,9%	10,6 %	6,1 %	4,5 %	10,6 %	9,1 %	5,3 %	2,3 %	3,0 %	10,6%
Znajomi i przyjaciele respondentów	32,6%	6,1 %	9,1 %	4,5 %	15,9 %	4,5 %	6,1 %	7,6 %	3,0 %	10,6%
Rodzina respondentów	51,5%	7,6 %	8,3 %	4,5 %	9,8 %	1,5 %	2,3 %	4,5 %	3,0 %	6,8%

n=132

Dużą potrzebę na poradnictwo zawodowe wykazują sami uczniowie. W ich opinii takiej usługi w takim samym stopniu potrzebują znajomi i przyjaciele badanych, a dokładnie co dziesiąty z nich. W mniejszym stopniu usługa w mająca na celu udzielenie pomocy osobie w lepszym zrozumieniu siebie w odniesieniu do środowiska pracy, aby umożliwić jej właściwego przystosowania zawodowego przydałaby się rodzinie respondentów. Uzasadnieniem wskazanej potrzeby jest wkroczenie w najbliższej przyszłości lubuskich uczniów na ścieżki zawodowe, a tym samym niepokój związany z możliwością dokonania nieodpowiednich wyborów mogących mieć wpływ na karierę zawodową. Co trzeci przyszły absolwent szkoły średniej chce podjąć pracę po skończeniu nauki.

Wykres 47

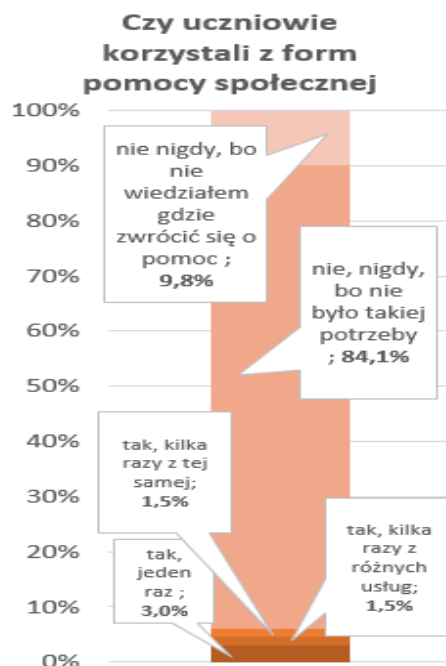

Źródło: na podstawie badań audytoryjnych

Uśredniając zapotrzebowanie na różne usługi pomocy społecznej należy stwierdzić, że w najmniejszym stopniu usług tych wymagają sami badani, następnie plasują się znajomi oraz przyjaciele respondentów. Najbardziej, w opinii lubuskiej młodzieży, usług tych wymagają członkowie rodziny.

Lubuskich uczniów zapytano także o to, czy kiedykolwiek korzystali z usług pomocy społecznej.

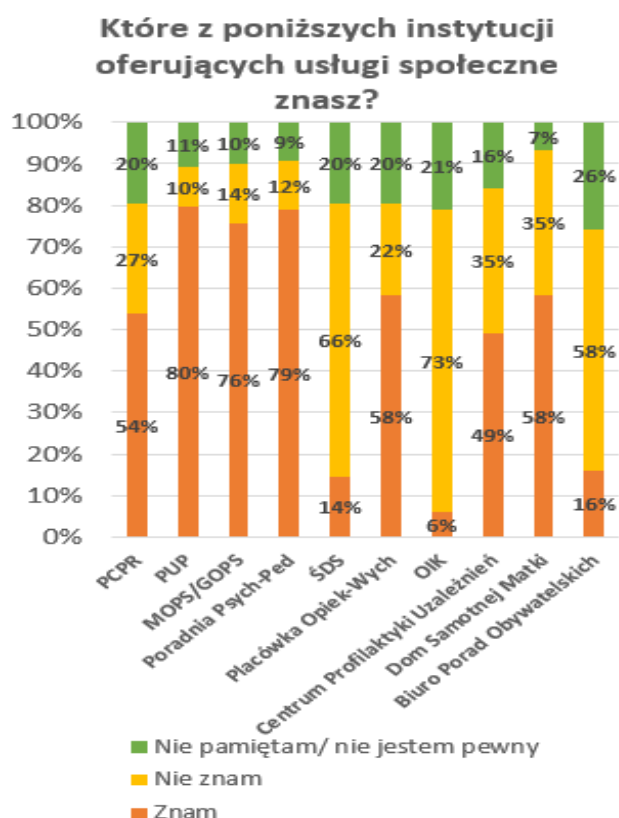
Wykres 48

Źródło: na podstawie badań audytoryjnych

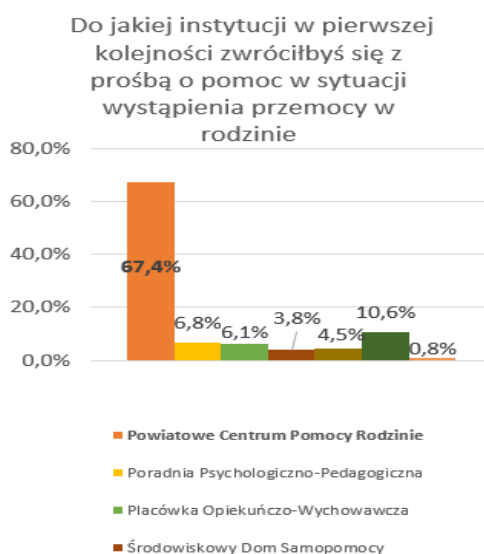
W większości uczniowie nie korzystali nigdy z żadnej z form pomocy społecznej. Takiej potrzeby nie odczuwało ponad 80% respondentów. Co dziesiąty licealista z żadnej usługi pomocy społecznej nie skorzystał, ponieważ nie wiedział gdzie o taką pomoc się zwrócić. Poziom ten jest alarmujący. Tylko 6% badanych korzystało już z usług pomocy społecznej w przeszłości. Respondenci korzystali jednokrotnie z usług społecznych, takich jak poradnictwo psychologiczne, zawodowe czy też poradnictwo i konsultacje rodzinne. Wielokrotnie korzystano z usług psychologicznych. Badani kilka razy korzystali z usług w postaci bezpłatnego poradnictwa prawnego, poradnictwa zawodowego, pomocy psychologa oraz psychiatry.

Zbadano stopień znajomości poszczególnych instytucji świadczących usługi społeczne. Wyniki wskazują na to, że najbardziej znanymi instytucjami są poradnia psychologiczno-pedagogiczna, powiatowy urząd pracy oraz miejski/gminny ośrodek pomocy społecznej. Co drugi uczeń zna także dom samotnej matki, placówkę opiekuńczo-wychowawczą, powiatowe centrum pomocy rodzinie oraz centrum profilaktyki uzależnień. Ponad 80% respondentów nie zna lub nie jest pewny, czy zna instytucję Biura Porad Obywatelskich oraz środowiskowy dom samopomocy. W najmniejszym stopniu znana jest lubuskim uczniom instytucja ośrodka interwencji kryzysowej.

Źródło: na podstawie badań audytoryjnych

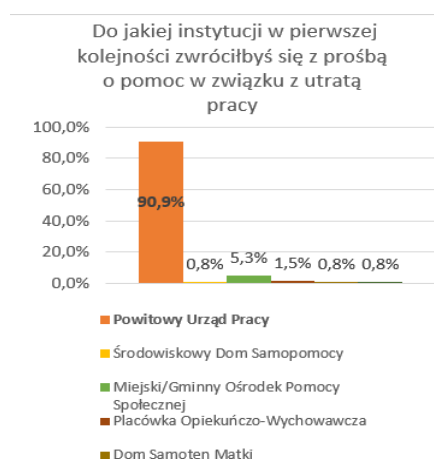
Sprawdzono także, czy lubuska młodzież wie, do jakich placówek można zwrócić się w sytuacjach problemowych. Pierwszą z sytuacji problemowych, w jakich mogliby znaleźć się respondenci jest wystąpienie przemocy w rodzinie. Zdecydowana większość uczniów (prawie 70%) zwróciłaby się w takiej sytuacji do powiatowego centrum pomocy rodzinie. Co ciekawe, tylko nieco ponad połowa badanych zaznaczyła, że zna daną placówkę. Oznacza to, że mimo tej nieznajomości uczniowie wiedzą, jakie funkcje pełni PCPR w systemie społecznym. Drugim miejscem, do jakiego zwróciliby się uczniowie w sytuacji wystąpienia przemocy w rodzinie jest MOPS lub GOPS, a następnie Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz Placówka Opiekuńczo Wychowawcza. Nieliczni szukaliby też pomocy w OIK, ŚDS oraz na Policji.

Źródło: na podstawie badań audytoryjnych

Sprawdzono, gdzie udaliby się uczniowie lubuskich szkół, jeśli straciliby pracę. Ponad 90% respondentów w tej sytuacji udałoby się po pomoc do powiatowego urzędu pracy. Wyniki te są zgodne z wcześniejszą deklaracją znajomości tej placówki. Rzadziej badani udaliby się do miejskiego/gminnego ośrodka pomocy społecznej lub placówki opiekuńczo-wychowawczej. Tylko jeden z respondentów nie wie, gdzie w sytuacji utraty pracy należy się udać.

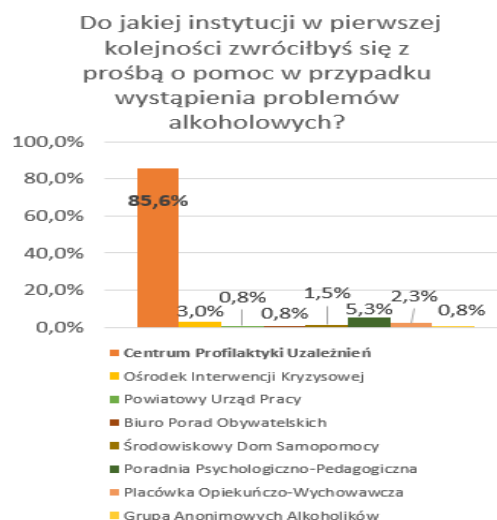
Wykres 51

Źródło: na podstawie badań audytoryjnych

Według lubuskich uczniów problemy alkoholowe w pierwszej kolejności należy rozwiązywać w centrum profilaktyki uzależnień. Takiej odpowiedzi udzieliło ponad 85% badanych. Znajomość centrum profilaktyki uzależnień zadeklarowała jednak około połowa respondentów. Mimo nieznanosti konkretnej placówki młodzież wie, jakie usługi świadczy ta instytucja. Niektórzy udaliby się jednak do poradni psychologiczno-pedagogicznej, ośrodka interwencji kryzysowej, placówki opiekuńczo-wychowawczej czy ŚDS i PUP. Równo 3% respondentów skorzystałoby z usług grupy Anonimowych Alkoholików.

Wykres 52

Źródło: na podstawie badań audytoryjnych

Największe kłopoty sprawiło ustalenie uczniom, do jakiej placówki należałoby się udać w sytuacji niewywiązywania się rodzica z obowiązku alimentacyjnego. Równo 28% respondentów w tym celu udałaby się do biura porad obywatelskich, gdzie tylko 16% osób zadeklarowało znajomość tej placówki. Oznacza to, że w sytuacji niepewności młodzież skorzystałaby z usługi porady w BPO. Dopiero w drugiej kolejności uczniowie zgłosiliby się do MOPS/GOPS, a następnie do PCPR lub OIK. Pozostałymi opcjami były placówka opiekuńczo-wychowawcza, policja, środowiskowy dom samopomocy, dom samotnej matki, poradnia psychologiczno-terapeutyczna, centrum pomocy uzależnień, a nawet PUP. Tylko jedna osoba nie wie, gdzie udałaby się w takiej sytuacji. Lubuska młodzież nie wie, gdzie udać się w sytuacji niewywiązywania się rodzica z obowiązku alimentacyjnego i jest niedoinformowana w zakresie usług świadczonych przez MOPS/GOPS.

Znajomość praw oraz informacji dotyczących świadczenie usług społecznych	PRAWDA	FAŁSZ
Z usług Powiatowego Urzędu Pracy mogą skorzystać wyłącznie osoby pozostające bez pracy dłużej niż 2 lata	29,5%	70,5%
Korzystanie z porad prawnych i obywatelskich w Biurach Porad Obywatelskich jest odpłatne	26,5%	73,5%
Z usług Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej mogą korzystać tylko osoby niepełnoletnie	21,2%	78,8%
Rolą doradcy zawodowego jest szukanie zatrudnienia dla osób korzystających z jego usług	49,2%	50,8%
Przemoc w rodzinie polega na znęcaniu się fizycznym i/lub psychicznym nad osobami najbliższymi	89,4%	10,6%
Prawo do zasiłku nie przysługuje bezrobotnemu, który odmówił bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji zatrudnienia	58,3%	41,7%
Terapią leczenia uzależnień mogą być też objęte osoby nadużywające korzystania z Internetu, komputera i gier komputerowych	82,6%	17,4%

n=132

Badanie ankietowe pozwoliło także sprawdzić znajomość zasad świadczenia usług w poszczególnych placówkach.

- Uczniowie nie wiedzą, kiedy można zgłosić się po pomoc PUP, oraz nie są pewni kto z usług PUP może korzystać. Aż 70% błędnie uznało, że dopiero po dwóch latach pozostawania na bezrobociu można skorzystać z usług placówki. Prawie połowa respondentów nie ma wiedzy co do tego, komu przysługuje zasiłek dla bezrobotnych,
- Uczniowie nie wiedzą, że udzielanie porad przez biuro porad obywatelskich jest bezpłatne. W opinii aż 70% badanych usługi te są płatne,
- Uczniowie nie wiedzą także, kto może skorzystać z usług poradni psychologiczno-pedagogicznej. W opinii aż prawie 80% respondentów z usług tych mogą skorzystać jedynie osoby niepełnoletnie,
- Uczniowie nie są pewni co do roli jaką pełnią doradcy zawodowi,
- Młodzież wie natomiast, że terapią leczenia uzależnień może być także objęcie uzależnienie od Internetu, komputera i gier komputerowych,
- Respondenci mają wiedzę na temat tego, co stanowi przemoc w rodzinie.

Podsumowując, w opinii młodzieży ich sytuacja rodzinna jest dobra, mają oni wsparcie ze strony bliskich, ale nie zawsze sięgają po pomoc z ich strony. Lubuska młodzież nie ma zbyt dużego zapotrzebowania na usługi społeczne, w większości zauważają jednak, że ich rodziny potrzebują takiego wsparcia zwłaszcza, jeśli chodzi o poradnictwo rodzinne i prawne oraz warsztaty umiejętności rodzicielskich. Zdaniem respondentów, co dziesiąty znajomy/przyjaciół ucznia wymaga terapii leczenia uzależnień.

Najbardziej znanymi młodzieży instytucjami są poradnia psychologiczno-pedagogiczna, powiatowy urząd pracy oraz miejski/gminny ośrodek pomocy społecznej, a najmniej OIK. Uczniowie wiedzą, gdzie udać się w przypadku utraty pracy, natomiast nie do końca zaznajomieni są z zasadami udzielania świadczeń przez PUP. Respondenci wiedzą także, gdzie zwrócić się o pomoc w przypadku wystąpienia problemów alkoholowych lub wystąpienia przemocy w rodzinie. Mimo wcześniejszej deklaracji średniej nieznajomość PCPR to tam lubuska młodzież w pierwszej kolejności udałaby się w przypadku wystąpienia wspomnianej przemocy rodzinnej. Lubuska młodzież nie wie, gdzie udać się w sytuacji nie wywiązywania się rodzica z obowiązku alimentacyjnego i jest niewyedukowana w zakresie usług świadczonych przez MOPS/GOPS. Mimo nieznajomości instytucji, jaką jest Biuro Porad Obywatelskich, tam właśnie respondenci udaliby się, gdyby nie wiedzieli gdzie można skorzystać z różnych usług społecznych. Dodatkowo respondenci nie wiedzą, kiedy można zgłosić się po pomoc PUP oraz nie są pewni, kto z usług może korzystać. Nie wiedzą, że udzielanie porad przez Biuro Porad Obywatelskich jest bezpłatne, nie wiedzą także, kto może skorzystać z usług poradni psychologiczno-pedagogicznej. Uczniowie nie są też pewni, co do roli, jaką pełnią doradcy zawodowi. 2% badanych po skończeniu szkoły średniej chce pobierać zasiłek dla bezrobotnych. Stanowi to dowód na brak wyedukowania w zakresie zasad świadczenia usług przez PUP. Młodzież wie natomiast, że terapią leczenia uzależnień może być także objęcie uzależnienie od Internetu, komputera i gier komputerowych oraz ma wiedzę na temat tego, co stanowi przemoc w rodzinie.

Pierwszą rekomendacją jest edukacja młodzieży lubuskiej w zakresie zasad świadczenia usług przez takie placówki jak:

- powiatowy urząd pracy, w tym funkcja doradcy zawodowego,

- biuro porad obywatelskich,
- miejski/gminny ośrodek pomocy społecznej,
- poradnia psychologiczno-pedagogiczna,
- powiatowe centrum pomocy rodzinie.

Drugą rekomendacją jest edukacja uczniów w zakresie istnienia oraz zasad świadczenia usług przez takie placówki jak:

- ośrodek interwencji kryzysowej,
- środowiskowy dom samopomocy.

Trzecią rekomendacją jest ułożenie usług społecznych dla młodzieży i ich rodzin według wykazanej skali potrzeb.

16. PODSUMOWANIE

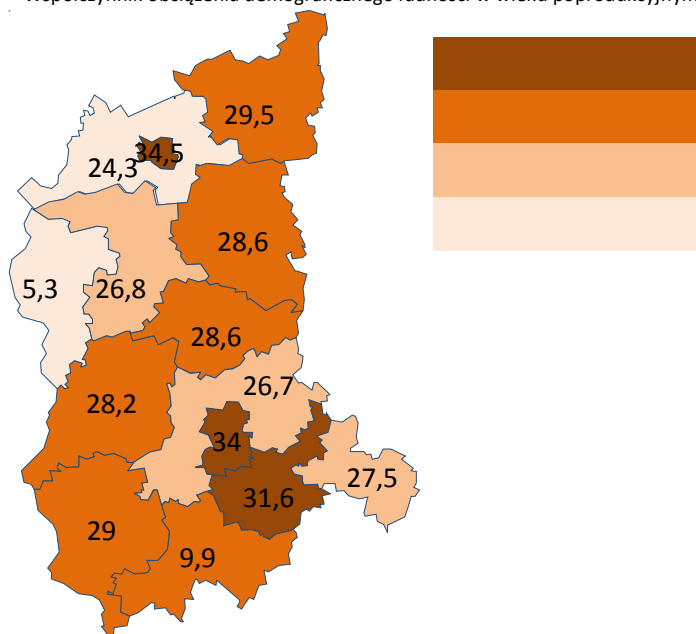
W województwie lubuskim niektóre powiaty przechodzą intensywny proces zmian społecznych w związku z szybkim rozwojem gospodarczym (Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski). Licznie reprezentowane są też takie, których rozwój ekonomiczny odbywa się znacznie wolniej i muszą one radzić sobie z poważnymi problemami strukturalnymi. W powiatach tych odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej jest większy, niż w lepiej rozwijających się. Wyróżnić też można te, w których określone problemy społeczne (np. niepełnosprawność) pojawiają się z niewielkim natężeniem. Nie brakuje również i takich powiatów, w których problemy te osiągają ponadprzeciętne rozmiary, co wiąże się z dużymi wyzwaniami dla polityki społecznej.

Mając na uwadze znaczące różnice w sytuacji społecznej poszczególnych powiatów, trzeba mieć świadomość, że stopień rozwoju ich infrastruktury społecznej będzie również istotnie się różnił. Celem niniejszego raportu było sprawdzenie, czy powiatowa infrastruktura społeczna jest adekwatna do występujących na poziomie lokalnym problemów, wyzwań i zagrożeń. Wnioski z diagnoz były podawane przy omawianiu poszczególnych usług dostępnych w powiatach. Celem podsumowania jest porównanie sytuacji społecznej i pokazanie różnic w stopniu rozwinięcia poszczególnych usług społecznych. Dokonanie porównań pozwoli również sformułować wnioski ogólne na temat stopnia przygotowania infrastruktury społecznej do rozwiązywania istotnych społecznie problemów i identyfikowania obszarów wymagających pilnych działań naprawczych.

Usługi kierowane do osób starszych

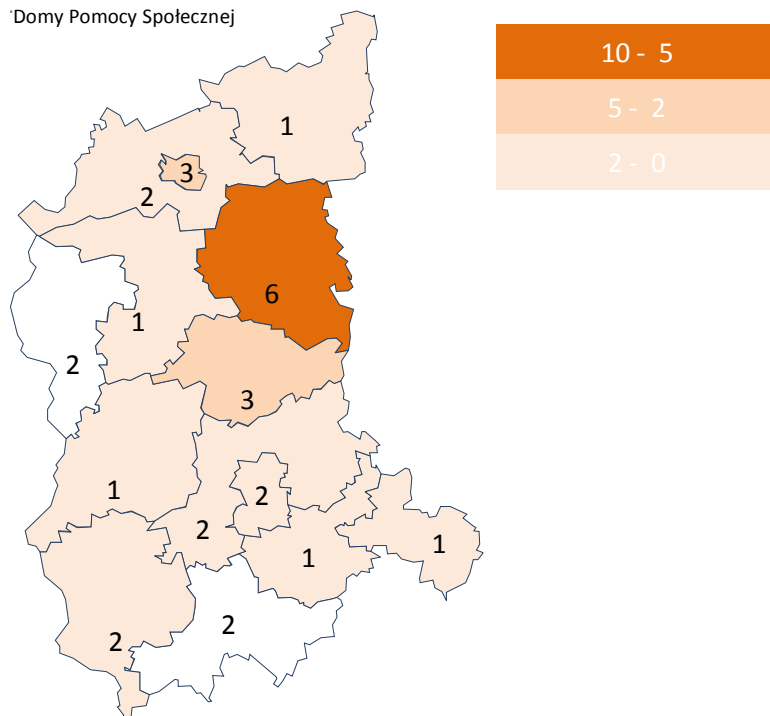
Pomimo, że sytuacja społeczna w powiatach województwa lubuskiego istotnie różni się między sobą, to jednocześnie kierunek zmian demograficznych jest dla wszystkich podmiotów taki sam. Populacja województwa lubuskiego w szybkim tempie starzeje się. Na terenie każdego powiatu obserwuje się wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym i spadek udziału osób w wieku produkcyjnym.

Współczynnik obciążenia demograficznego ludności w wieku poprodukcyjnym 2015r.

Zachodzące zmiany demograficzne rodzą określone implikacje dla systemu opieki społecznej. Zwiększać się będzie popyt na usługi społeczne związane z potrzebami osób w podeszłym wieku. Z diagnozy usług społecznych na poziomie powiatów wynika, że obecna oferta usług jest niepełna, a dostępność do wielu usług bardzo ograniczona. Wystarczy powiedzieć, że z 42 domów pomocy społecznej funkcjonujących w województwie lubuskim, tylko 10% oferuje usługi kierowane bezpośrednio do seniorów.

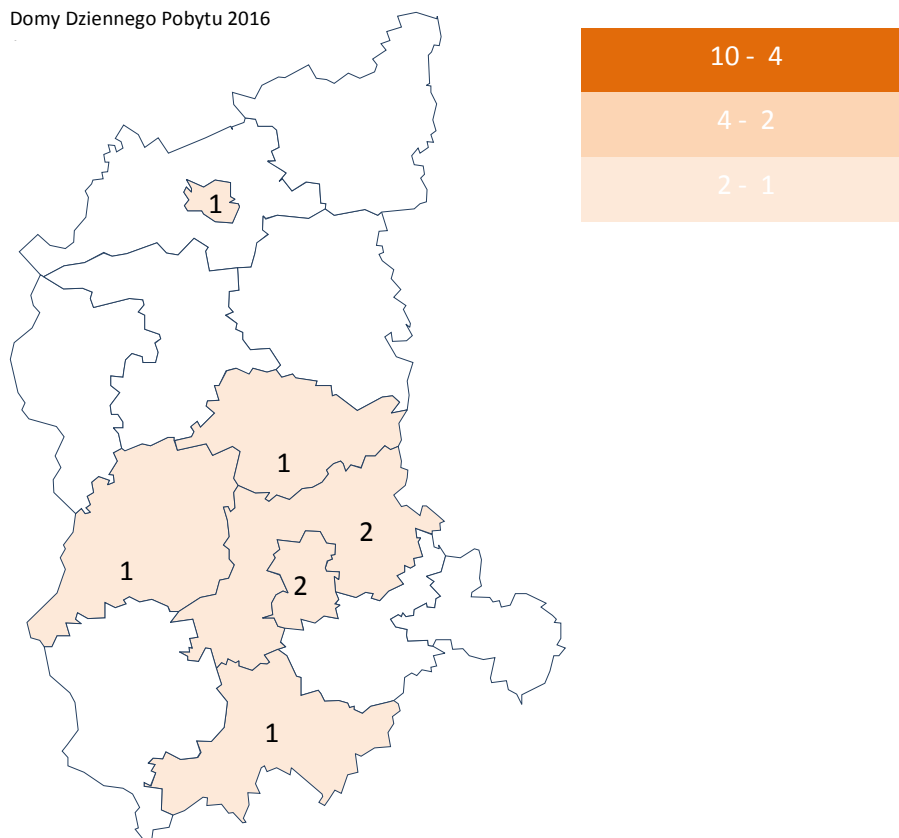
Domy Pomocy Społecznej

Seniorzy mogą skorzystać z usług domów pomocy społecznej w trzech powiatach: w powiecie grodzkim Zielona Góra (2 ośrodki), gorzowskim i żarskim. W pozostałych powiatach działające DPS realizują usługi dla innych grup docelowych.

Słabo rozwinięta jest też sieć domów dziennego pobytu. W całym województwie działa ich tylko osiem. Dodatkowym problemem jest to, że placówki te działają w zaledwie 6 z 14 powiatów województwa lubuskiego. Oznacza to, że ponad połowa powiatów nie świadczy usług w tym zakresie.

Domy Dziennego Pobytu 2016

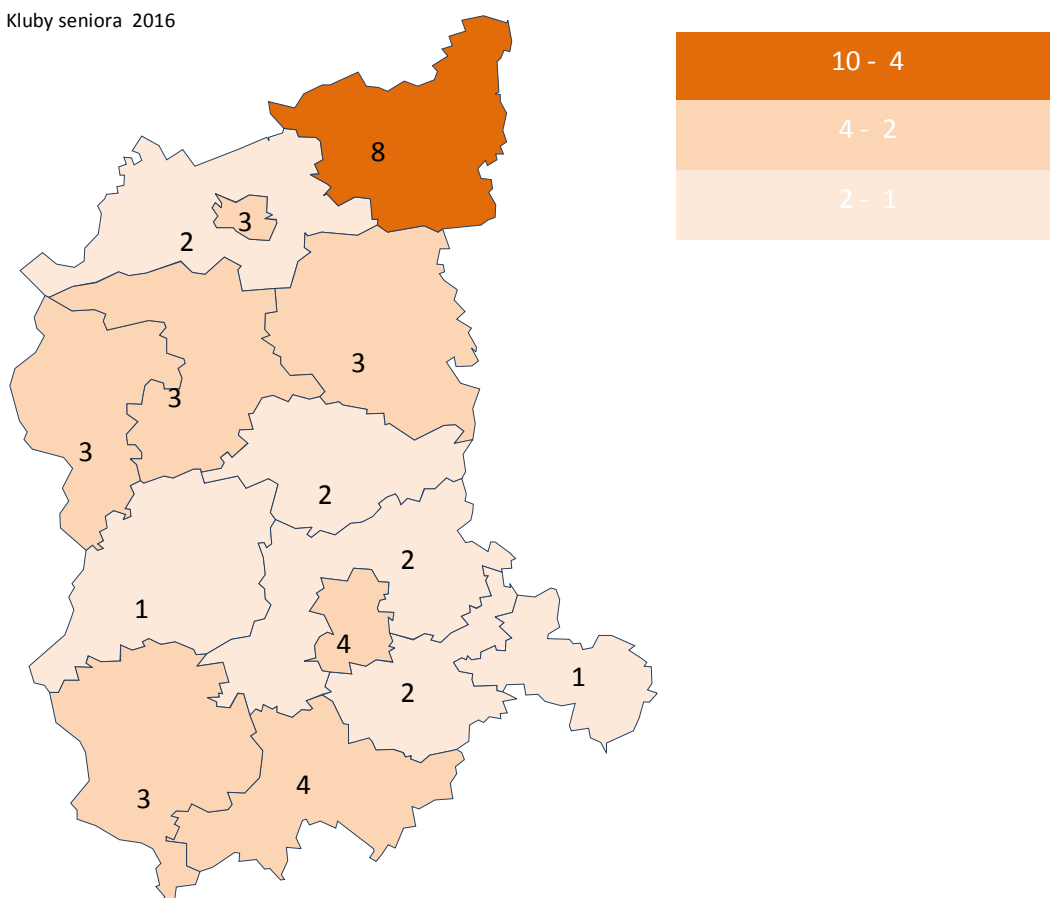

Placówki dziennego pobytu dla osób w podeszłym wieku wykształciły się na terenie takich powiatów jak: żagański, zielonogórski, miasto Zielona Góra, świebodziński, krośnieński i miasto Gorzów Wielkopolski. Potrzeba stworzenia placówek dziennego pobytu dotyczy aż ośmiu powiatów, przy czym w połowie z nich odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie populacji jest największy w województwie (nowosolski, żarski, międzyrzecki, strzelecko-drezdenecki). Casus czwarty wymienionych wcześniej powiatów obrazuje niedostosowanie infrastruktury społecznej do potrzeb społecznych. Nawet w tych powiatach, w których istnieją placówki dziennego pobytu, ich liczba nie do końca odpowiada na zapotrzebowanie społeczne. Bardzo często przyjmowane jest założenie, że opiekę nad seniorami powinna pełnić rodzina. Trzeba jednak mieć na uwadze to, że w dobie przemian społecznych (migracje, rozpad więzi rodzinnych), rola rodziny w zapewnianiu opieki osobom niesamodzielnym okazuje się niewystarczająca.

W kilku powiatach uruchomiono centra usług opiekuńczych, które mają pomóc osobom w podeszłym wieku w poradzeniu sobie z codziennymi problemami w miejscu ich zamieszkania. Takie usługi są oferowane m.in. w mieście Zielona Góra. Działające tam centrum ma liczną grupę beneficjentów, co pokazuje, że format usługi społecznej celnie odpowiada na potrzeby społeczne i może być przykładem działania dla innych powiatów.

Pozytywnie należy ocenić uzupełnianie infrastruktury społecznej o kluby seniorów. Choć trzeba jednocześnie podkreślić, że wiele z nich nie otrzymuje wsparcia ze strony władz samorządowych na miarę oczekiwań. Działają one przy parafiach, organizacjach pozarządowych i to od nich otrzymują środki na działalność a tylko część z nich działa przy miejskich domach kultury lub ośrodkach pomocy społecznej. Mimo trudności lokalowych, organizacyjnych czy finansowych w powoływaniu do życia tego typu instytucji, w każdym powiecie udało się powołać kluby seniora lub ich sieci.

Kluby seniora 2016

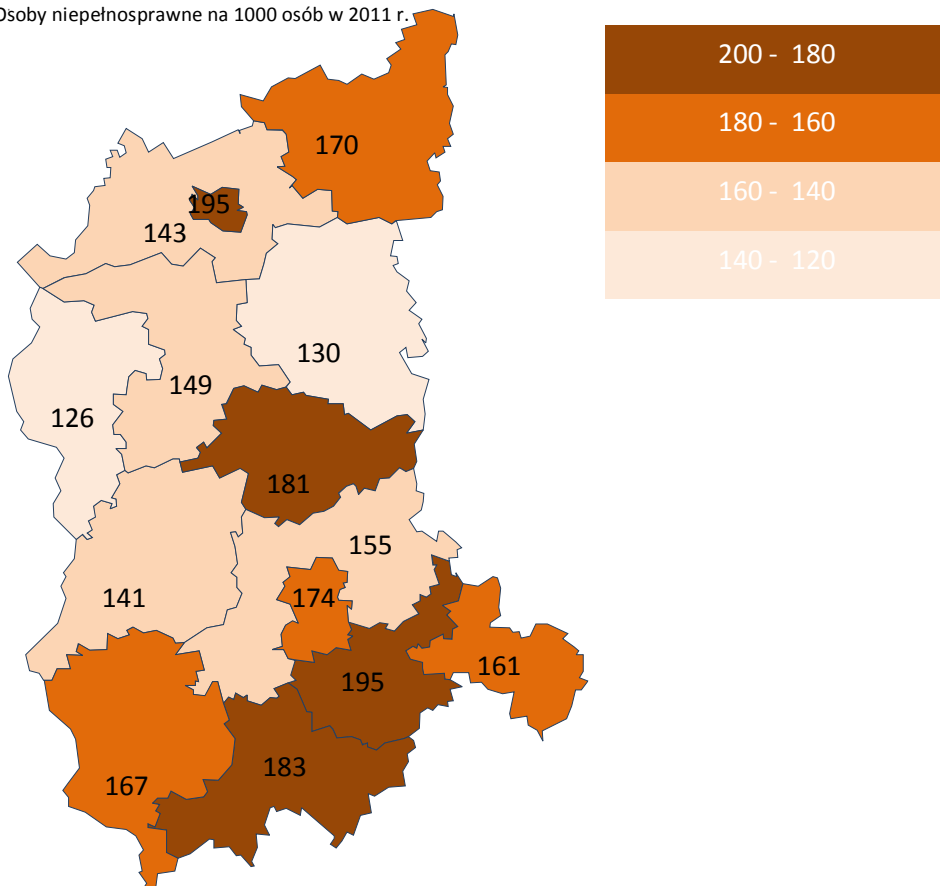

Liderem w województwie pod względem liczby klubów seniora jest powiat strzelecko-drezdenecki. W pozostałych powiatach sieć tych instytucji jest albo średnio, albo bardzo słabo rozwinięta (powiat wschowski i krośnieński prezentują się najgorzej spośród wszystkich powiatów).

Usługi kierowane do osób niepełnosprawnych

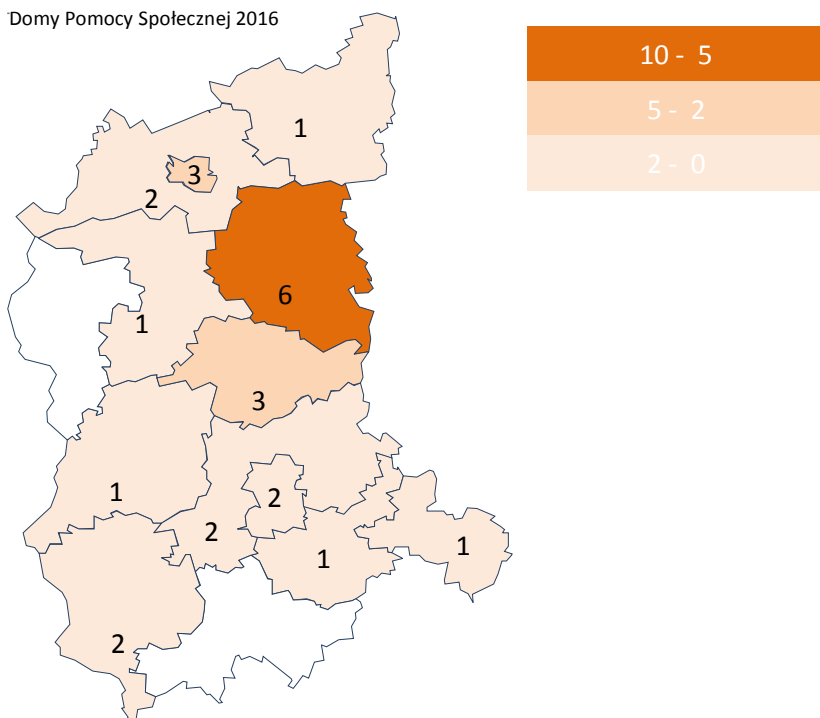
Problem niepełnosprawności ma zróżnicowane natężenie w poszczególnych powiatach. Na terenie powiatu ślubickiego czy międzyrzeckiego, zjawisko to charakteryzuje się relatywnie niewielką skalą. Na 14 powiatów ponad połowa ma wysoki udział osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie populacji.

Osoby niepełnosprawne na 1000 osób w 2011 r.

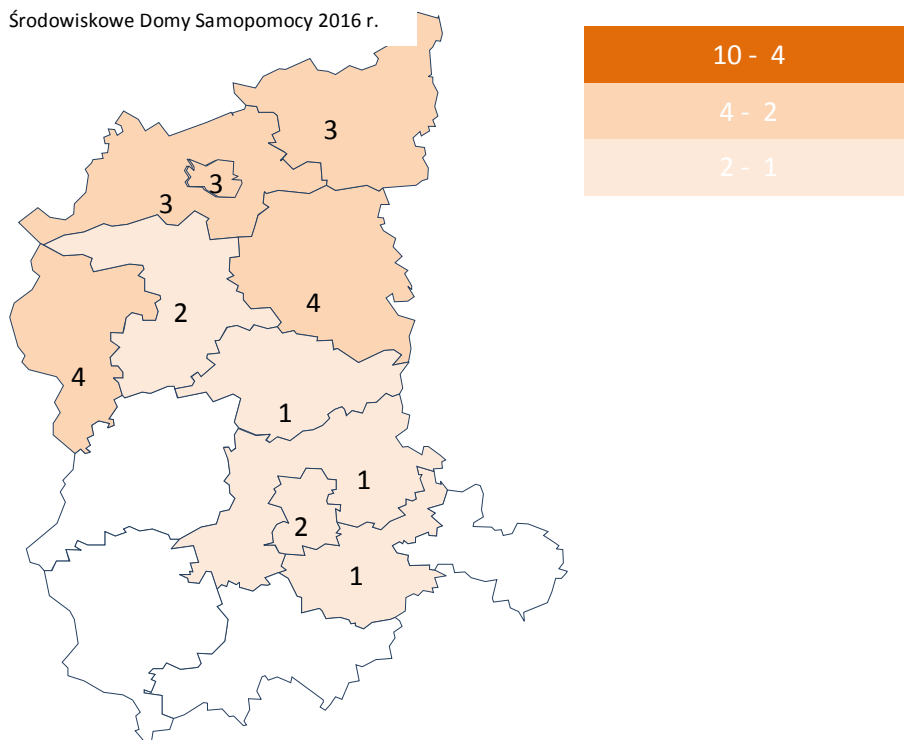
Niezależnie jednak od skali tego zjawiska, niezwykle ważnym zadaniem jest określenie, na ile infrastruktura poszczególnych powiatów przygotowana jest od zaspakajania potrzeb w zakresie opieki nad niepełnosprawnymi. Należy określić, czy istnieją DPS dla osób niepełnosprawnych, czy ich liczba jest wystarczająca, czy występują środowiskowe domy samopomocy i czy ich dostępność jest odpowiednia oraz czy działają Warsztaty Terapii Zajęciowej itp.

Instytucje w postaci domów pomocy społecznej mogą realizować usługi zarówno dla osób niepełnosprawnych, jak i dla innych grup beneficjentów (np. osób w podeszłym wieku). Na 42 działające w województwie DPS-y, 90% skierowana jest do osób z różną niepełnosprawnością (usługi są kierowane do niepełnosprawnych intelektualnie, przewlekłe psychicznie chorych, osób niepełnosprawnych fizycznie).

Powiat międzyrzecki jest liderem pod względem liczby DPS. Na mapie województwa nie brakuje jednak białych plam, co sugeruje brak infrastruktury w tym zakresie. Dwa powiaty nie mają placówek tego typu (słubicki i żagański). W powiecie słubickim ów deficyt jest jednak rekompensowany działalnością czterech środowiskowych domów samopomocy. Z kolei w powiecie żagańskim, w którym problem niepełnosprawności jest dość duży, braki w infrastrukturze świadczą o niedopasowaniu oferty usług do potrzeb społecznych i uwarunkowań. W wielu powiatach liczba oczekujących na miejsca w DPS przyjmuje wartość dwucyfrową. Strona podażowa nie jest więc w stanie odpowiedzieć na potrzeby strony popytowej przy istniejących zasobach instytucjonalnych. Potrzeba w zakresie stworzenia nowych placówek szacuje się na 8–10.

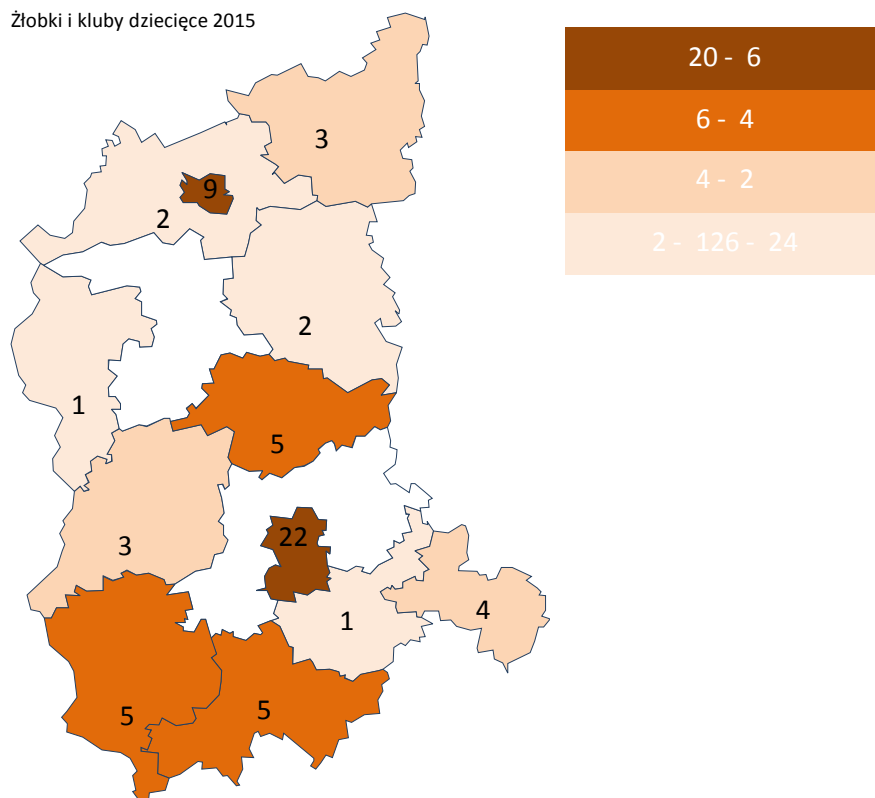
Na terenie województwa lubuskiego rozwinęła się usługa świadczona w ramach środowiskowych domów samopomocy. Sieć tych placówek nie charakteryzuje się jednak ani wysokim stopniem rozwoju, ani równomiernym rozłożeniem na poziomie powiatowym. Mamy raczej do czynienia z siecią placówek, w której dostrzec można wiele defektów. Po pierwsze, w czterech powiatach dostęp do instytucji ŚDS w ogóle nie istnieje. Co gorsza, największe braki w infrastrukturze występują w powiatach, gdzie problem niepełnosprawności cechuje się wysoką intensywnością (powiaty: żagański, żarski, wschowski). Po drugie, w trzech kolejnych powiatach (nowosolski, zielonogórski, świebodziński) podaż usług jest zapewniana przez jeden ŚDS, co każe zastanowić się, czy dostępność tej usługi jest wystarczająca dobra. Należy domniemywać, że znaczna część osób niepełnosprawnych wykluczona jest z możliwości korzystania z pomocy w tym zakresie. Składają się na to: duża odległość, trudności z dojazdem, konieczność ponoszenia wydatków na przejazd.

Analiza oferty usług społecznych pozwala stwierdzić, że w ostatnim czasie podjęto inicjatywy, mające na celu wprowadzenie dodatkowych usług dla osób niepełnosprawnych. Takim rozwiązaniem jest np. model mieszkań treningowych, w których osoby z niepełnosprawnością uczą się samodzielnego życia pod okiem specjalistów. Aktualnie takie usługi znajdują się jednak w fazie załączkowej, choć zasługują one na silniejsze wsparcie i przeniesienie do innych powiatów.

Usługi kierowane do rodzin i dzieci

Problemy demograficzne województwa lubuskiego wynikają m.in. z ujemnego przyrostu naturalnego. Niski wskaźnik urodzeń częściowo wynika z krytycznej oceny stopnia rozwinięcia infrastruktury wsparcia dla młodych rodzin z dziećmi. Tylko w pięciu powiatach kwestia zapewnienia dostępu do żłobków stała się priorytetem polityki prorodzinnej na poziomie lokalnym. Liderem jest miasto Zielona Góra. Korzystnie prezentuje się też miasto Gorzów Wielkopolski. Osiem powiatów ma niedopasowaną infrastrukturę do potrzeb społecznych, z czego dwa powiaty (zielonogórski i sulęciński) mają największe zaległości do nadrobienia.

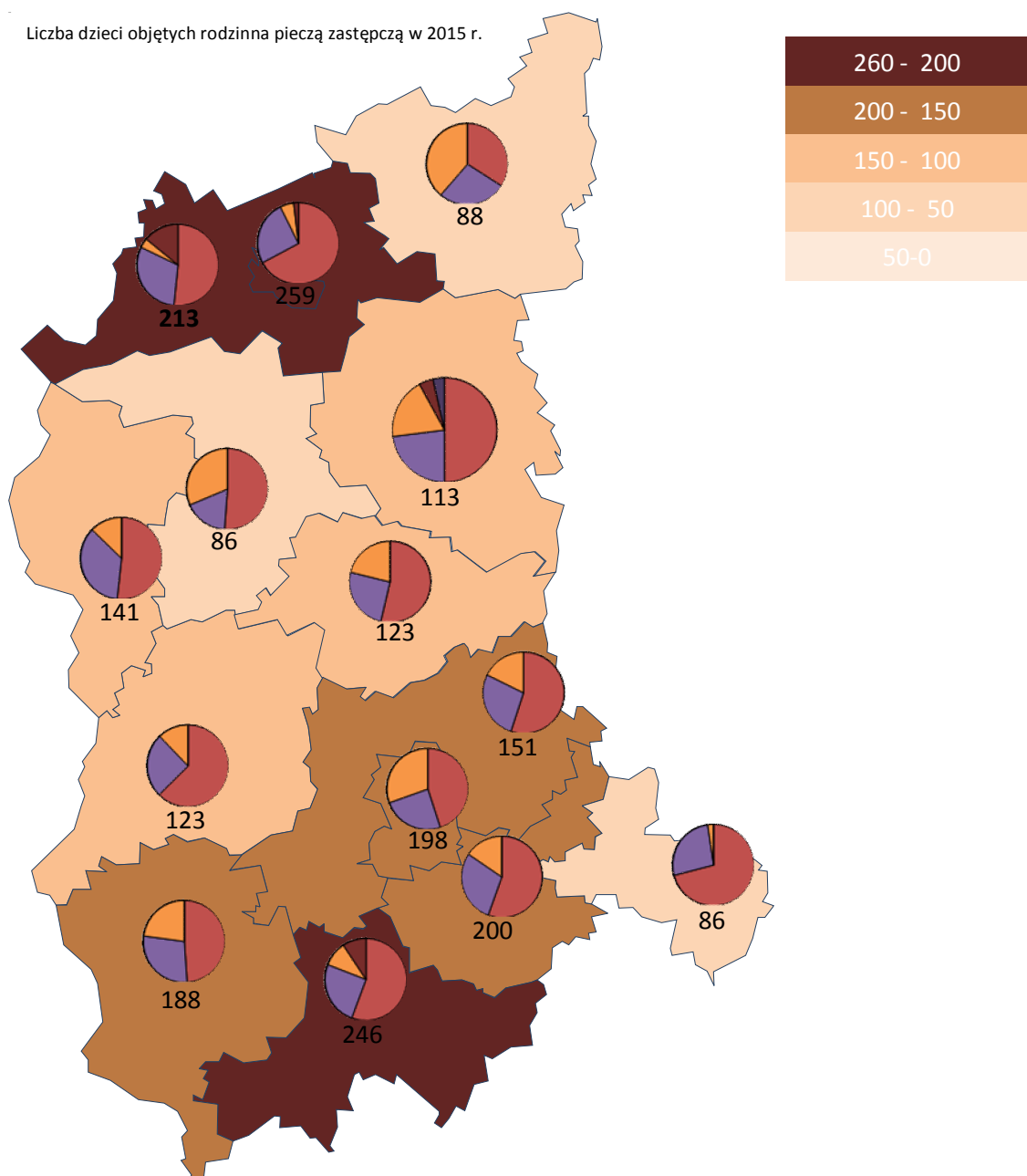
Usługi na rzecz wspierania rodzin i dzieci mogą być też pełnione w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. Instytucje wsparcia dziennego mogą być prowadzone w formie: 1) opiekuńczej zapewniającej opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe, rozwój zainteresowań; 2) specjalistycznej zapewniającej socjoterapię, terapię, korekcję, kompensację, logopedię; realizującej indywidualne programy korekcyjne, psychokorekcyjne lub psychoprophylaktyczne, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną, socjoterapię, oraz 3) podwórkowej realizującej animację i socjoterapię. Najsilniej rozwinięte są opiekuńcze placówki wsparcia dziennego (zadania z tego zakresu są pełnione przez świetlice środowiskowe). Wyniki przeprowadzonego badania sugerują jednak istnienie deficytów w zakresie dostępu do tych świadczących specjalistyczne usługi takie jak: socjoterapia, terapia itp. Wydaje się konieczne rozwijanie infrastruktury w kierunku stworzenia dodatkowych placówek specjalistycznych.

Placówki dziennego

30 - 18
17 - 10
9 - 5
4 - 0

W województwie lubuskim wspieranie rodzin w kryzysie, a także organizacja pieczy zastępczej odbywa-
ją się w formie rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.

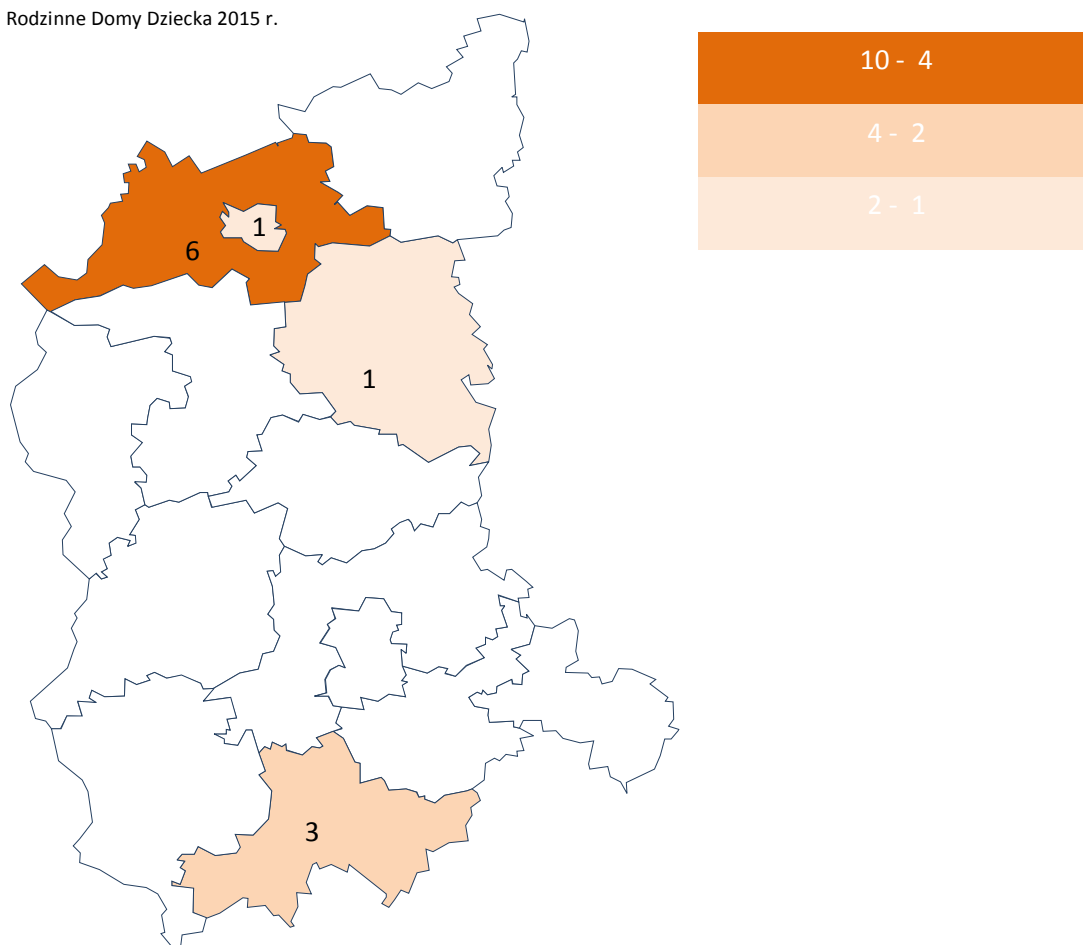
Liczba dzieci objętych rodzinną pieczą zastępczą w 2015 r.

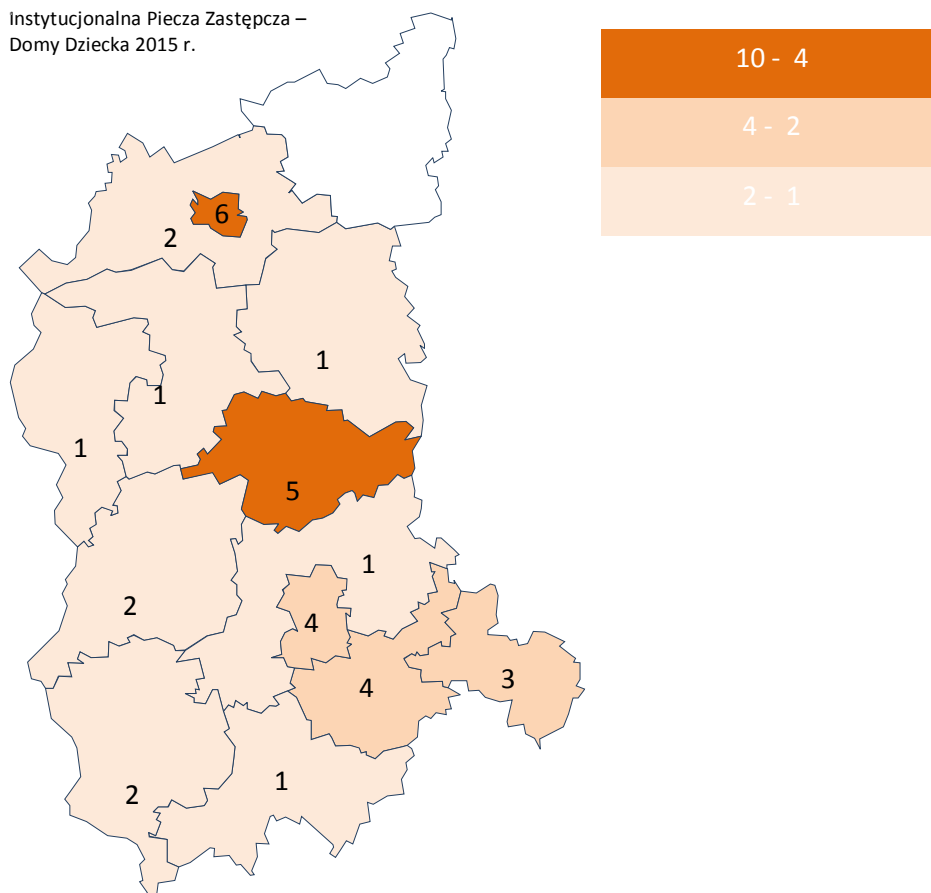
W każdym powiecie funkcjonują rodziny zastępcze, aczkolwiek ich liczba oraz stopień rozwinięcia poszczególnych form rodzinnej pieczy zastępczej, są mocno zróżnicowane. Można pokusić się jednak o sformułowanie dwóch ogólnych wniosków. Po pierwsze, w całym województwie najmniej rozwiniętą formą rodzinnej pieczy zastępczej są rodzinne domy dziecka. Po drugie, w każdym powiecie występują trudności w znalezieniu nowych rodzin zastępczych. Trudności te wynikają m.in. z wysokich wymogów, jakim muszą sprostać kandydaci na rodziny zastępcze, ale także wpływa na to niska świadomość społeczna na temat możliwości pełnienia roli rodziny zastępczej.

Rodzinne domy dziecka rozwinęły się dość dobrze w powiecie gorzowskim. W trzech innych powiatach są również obecne. Natomiast dwie trzecie powiatów musi radzić sobie bez rodzinnych domów dziecka.

Rodzinne Domy Dziecka 2015 r.

Słabo rozwinięty system nie zachęca do korzystania z instytucjonalnej pieczy zastępczej. Sieć tych placówek pokrywa prawie całe województwo (wyjątek stanowi tylko powiat strzelecko-drezdenecki). Najwięcej placówek działa w Gorzowie Wielkopolskim oraz powiecie świebodzińskim.

Najkorzystniejszym rozwiązaniem jest wspieranie przede wszystkim rodzinnej pieczy zastępczej. Instytucjonalna piecza zastępcza powinna mieć charakter uzupełniający. Za przyjęciem takiego modelu przemawiają przynajmniej dwie przesłanki. Po pierwsze, rodzinna piecza zastępcza jest znacznie tańsza niż analogiczna oferowana w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Po drugie potrafi stworzyć dla dziecka warunki zbliżone do tych, które mógłby mieć w rodzinie biologicznej.

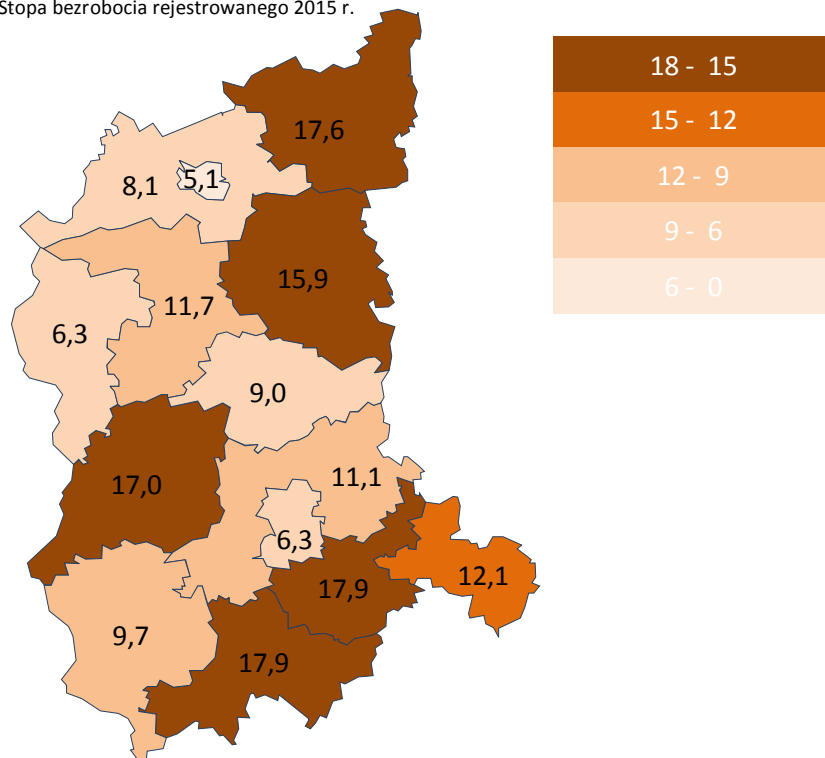
Mając na uwadze konieczność rozwijania rodzinnej formy pieczy zastępczej zaleca się uruchomienie działań promocyjnych i angażowanie w ten proces mediów, liderów społeczności lokalnej i instytucji takich jak: kościoły i organizacje pozarządowe. Należy też tworzyć dodatkowe mechanizmy wsparcia, które pomogą rodzinom zastępczym stworzyć odpowiednie warunki mieszkaniowe pod kątem pieczy zastępczej.

Usługi kierowane do osób bezrobotnych

Teren województwa lubuskiego jest zróżnicowany pod względem rozkładu problemu bezrobocia. Występują w nim obszary (miasta Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra i powiat słubicki), w których zjawisko bezrobocia utrzymane są na bardzo niskim poziomie. Nie brakuje jednak terenów o wysokim natężeniu tego problemu (powiat międzyszycki, krośnieński, strzelecko-drezdenecki, żagański i nowosolski). Analizy dowiodły, że tereny o wysokiej stopie bezrobocia są jednocześnie obszarami o niskim wskaźniku przedsiębiorczości (mierzona liczbą podmiotów gospodarczych na 10 000 ludności) wśród mieszkań-

ców. Nie jest to jedyny czynnik warunkujący sytuację na lokalnych rynkach pracy. Znaczenie odgrywają też: położenie komunikacyjne, atrakcyjność inwestycyjna, skuteczna polityka proinwestycyjna itp.

Stopa bezrobocia rejestrowanego 2015 r.

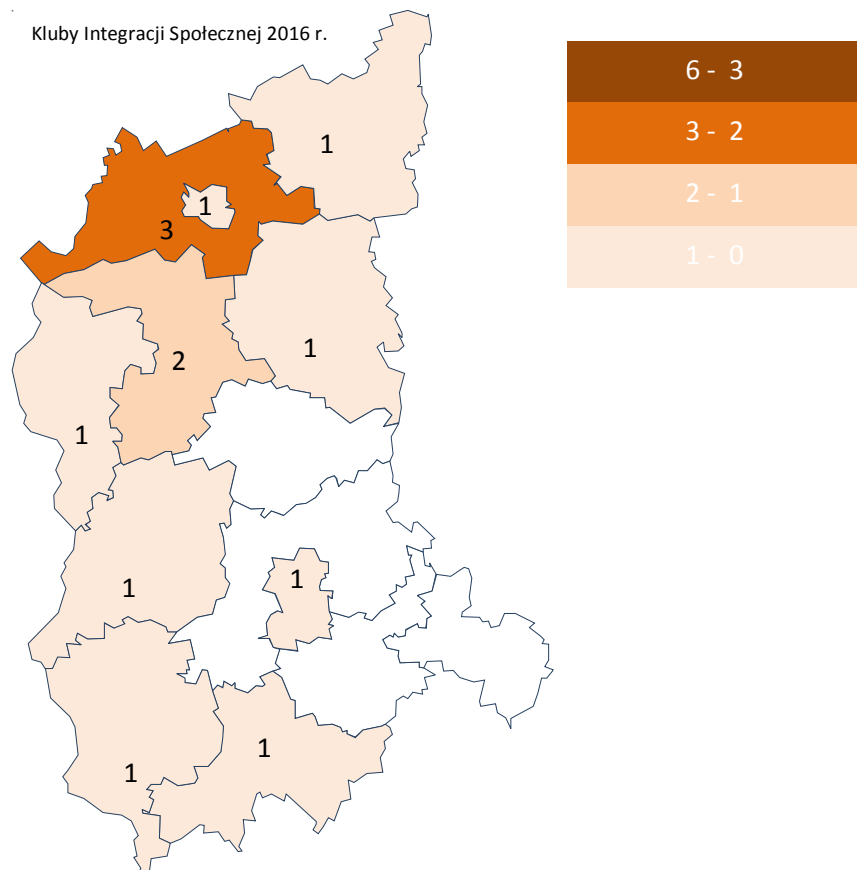

Dla poprawy sytuacji na rynku pracy w powiatach o wysokiej stopie bezrobocia rekomenduje się: realizację programów aktywizujących bezrobotnych do zakładania działalności gospodarczej; dywersyfikację podmiotów oferujących usługi społeczne dla bezrobotnych – wspieranie powstawania takich inicjatyw jak: spółdzielnie socjalne, kluby integracji społecznej, centra integracji społecznej; realizację projektów multiinstytucjonalnych, łączących zasoby instytucji publicznych z zasobami i wiedzą instytucji społecznych i pozarządowych.

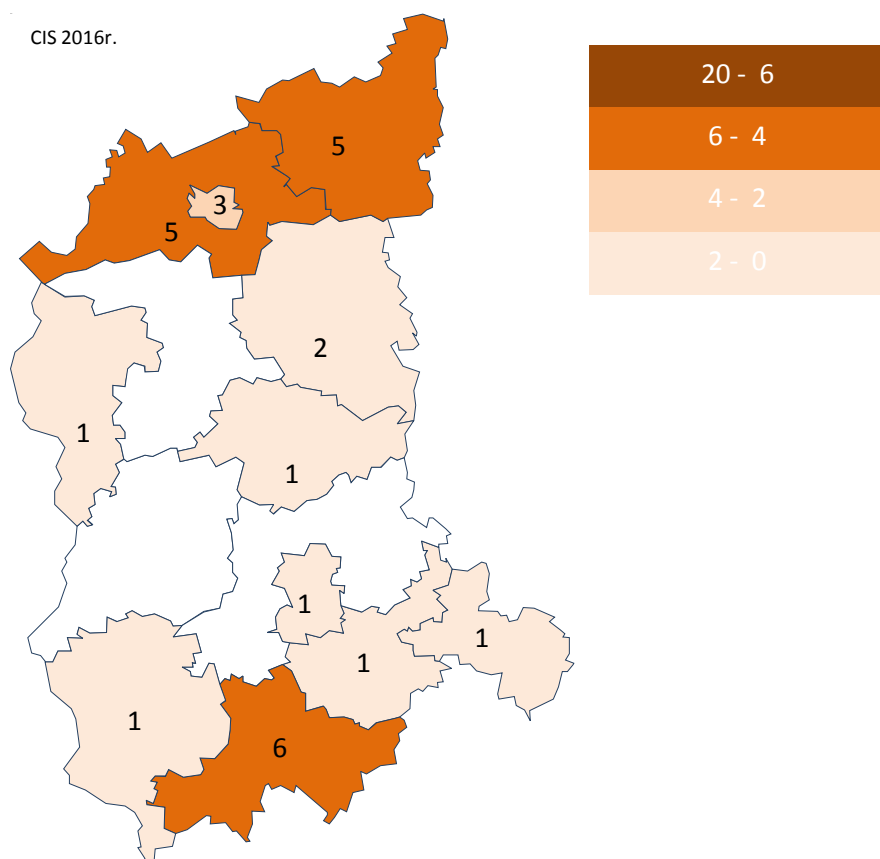
Powiaty o stopie bezrobocia wyższej niż średnia wojewódzka (10,5%) mają jednocześnie wyższy odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej niż te powiaty, których sytuacja na rynku pracy prezentuje się korzystniej. Zjawisko bezrobocia często odpowiada na powstawanie innych problemów społecznych: ubóstwo, przemoc rodzinna, alkoholizm itp. Warunkiem zmniejszenia odsetka osób uzależnionych od środowiskowej pomocy społecznej jest nie tylko poprawa sytuacji ekonomicznej czy materialnej, ale również promowanie pozytywnych postaw społecznych.

Aktywizacją społeczno-zawodową bezrobotnych zajmują się powiatowe urzędy pracy. W każdym powiecie znajduje się tego typu instytucja. W tym zakresie nie ma dużych różnic między powiatami. Różnice pojawiają się, gdy spojrzymy na stopień rozwoju podmiotów ekonomii społecznej, wspierających bezrobotnych w odnalezieniu się na rynku pracy. Mamy tutaj na myśli kluby integracji społecznej, centra integracji społecznej i spółdzielnie socjalne.

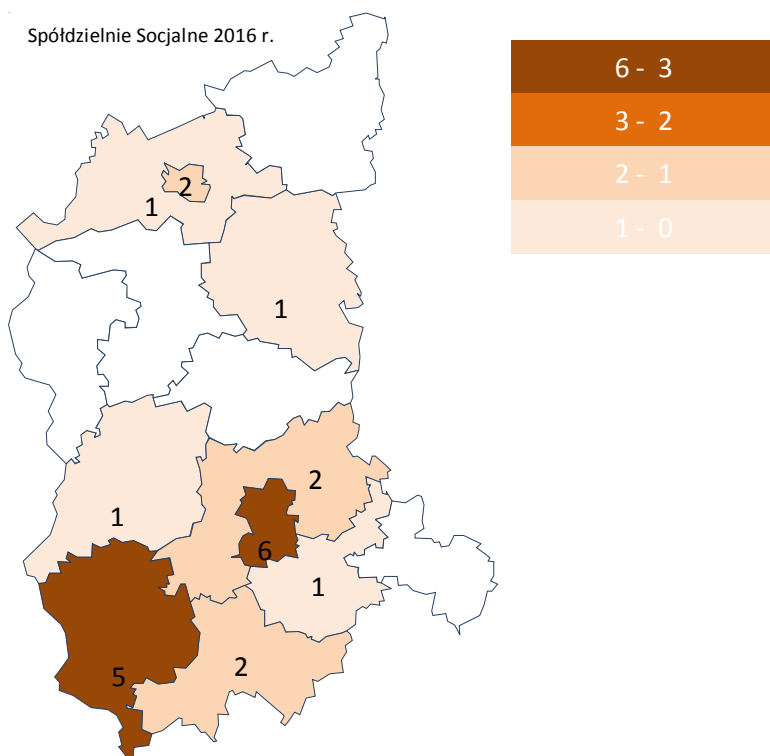
Sieć KIS pokrywa 10 spośród 14 powiatów województwa lubuskiego. W takich powiatach jak zielonogórski, świebodziński, wschowski i nowosolski nie rozwinęła się tego typu instytucja. W zdecydowanej większości powiatów (wyjątkiem jest powiat gorzowski) kluby integracji społecznej znajdują się w fazie załazkowej (ich liczba jest niewielka).

Nieco lepiej rozwinięta jest sieć CIS. Tylko w trzech powiatach nie wykształciły się centra integracji społecznej. Natomiast trzy powiaty (strzelecko-drezdenecki, gorzowski i żagański) można uważać za obszary dobrze rozwiniętej sieci CIS. Z badań wynika, że instytucje CIS realizują wiele projektów wspierających osoby bezrobotne. Często instytucje te działają w kooperacji z powiatowymi urzędami pracy. Wydaje się, że taki model współpracy powinien być dalej rozwijany, w szczególności w tych powiatach, gdzie sytuacja na rynku pracy należy do trudnych. Podkreślenia wymaga to, że koszt aktywizacji osób bezrobotnych w CIS jest dość wysoki. Należy więc dążyć do tego, aby wspierać rozwój przede wszystkim istniejących CIS tak, aby były one w stanie efektywnie realizować usługi z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej. Po zakończeniu okresu finansowania działalności tych instytucji ze środków EFS utrzymają się tylko te, które w największym stopniu rozwinęły się w sensie instytucjonalnym, organizacyjnym i finansowym.

Według stanu na koniec 2016 roku w pięciu powiatach nie działały spółdzielnie socjalne. Tylko w dwóch powiatach istniała większa liczba spółdzielni (miasto Zielona Góra i powiat żarski). Konieczne wydaje się wspieranie powstawania tego typu instytucji, ponieważ są one w stanie, po pierwsze, zmniejszyć bezrobocie, po drugie zaś, zaktywizować osoby długotrwale bezrobotne. Działania w zakresie wspierania rozwoju spółdzielni socjalnych są podejmowane m.in. przez OWES. W województwie działają dwie tego typu instytucje – w Zielonej Górze i w Gorzowie Wielkopolskim.

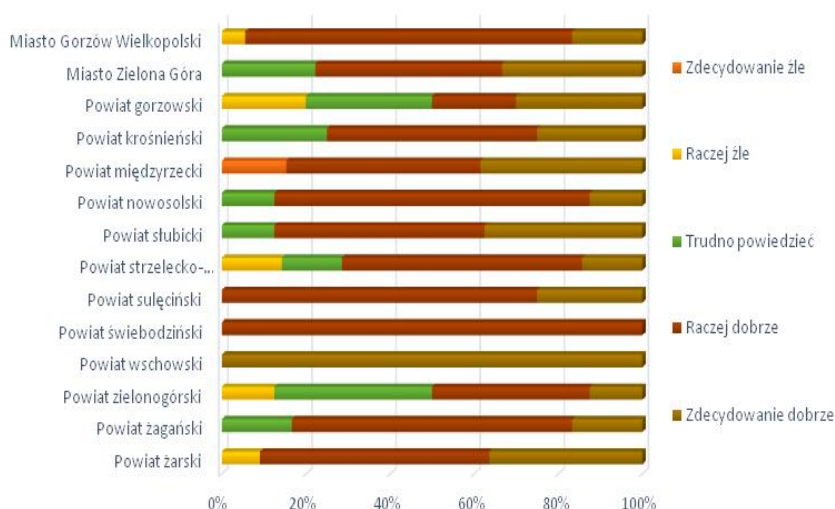

Perspektywy rozwoju usług społecznych

Diagnoza usług społecznych wykazała, że w wielu obszarach konieczne jest podjęcie działań, mających na celu rozbudowę i poprawę dostępności infrastruktury. Wyniki badania ilościowego pozwoliły określić, jakie kierunki – zdaniem organizatorów i realizatorów pomocy społecznej – uznano za szczególnie istotne.

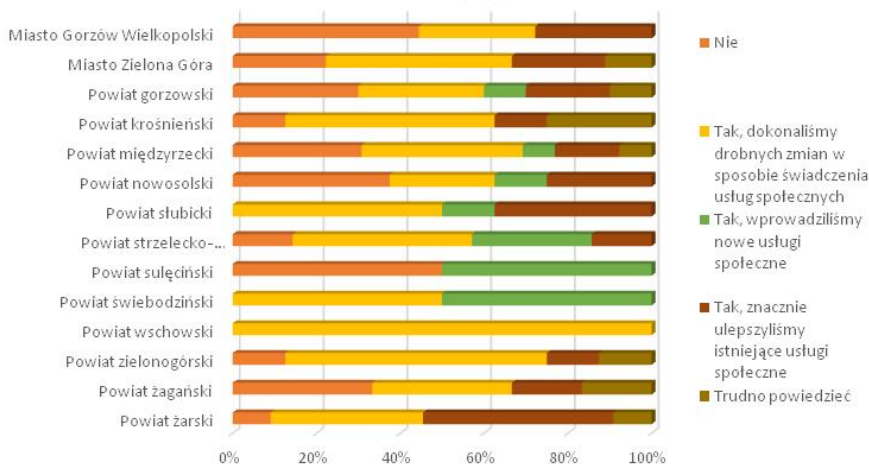
Realizatorzy pomocy społecznej w powiatach województwa lubuskiego raczej pozytywnie oceniali dostępność usług społecznych w poszczególnych powiatach. Odsetek negatywnych opinii był niewielki. Z drugiej jednak strony unikano stwierdzeń, mówiących o bardzo dobrym dostępie do usług społecznych. Oznacza to, że istnieje wśród realizatorów pomocy społecznej świadomość potrzeby dalszego rozwijania sektora usług społecznych.

Dostępność usług społecznych dla mieszkańców poszczególnych powiatów

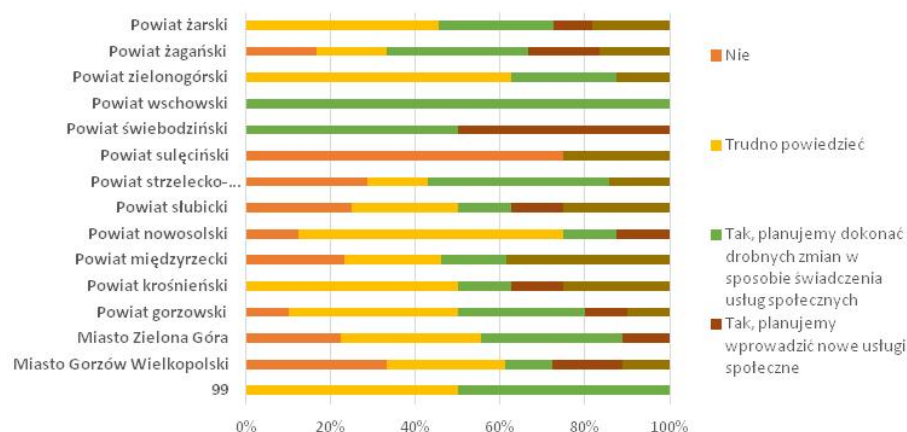
Wyniki badania ilościowego pozwoliły określić, czy realizatorzy pomocy społecznej wdrożyli na przestrzeni ostatnich pięciu lat modyfikacje w zakresie usług społecznych i jak poważne zmiany wprowadzono. Widać wyraźnie niemal w każdym powiecie opór bądź obawy, jakie wywołuje opcja zmian usług społecznych. Jeśli już dochodzi do modyfikacji usług społecznych, to najczęściej są wprowadzane drobne zmiany, mające na celu poprawienie usług w jakimś konkretnym aspekcie. Wdrażanie poważnych zmian należy do rzadkości. Wynika to z trudności w organizowaniu procesu zmian. Organizatorzy podkreślali, że modyfikacja usług społecznych wymaga przeprowadzenia diagnoz i analiz, rozważania różnych opcji i wyboru najkorzystniejszego wariantu działania. Jest więc to proces niezwykle złożony i czasochłonny. Dodatkowym problemem jest to, że wiąże się z tym ryzyko uruchomienia usługi, która nie będzie skutecznym narzędziem w osiągnięciu założonych celów.

Modyfikacja świadczonych usług społecznych w ciągu ostatnich 5 lat

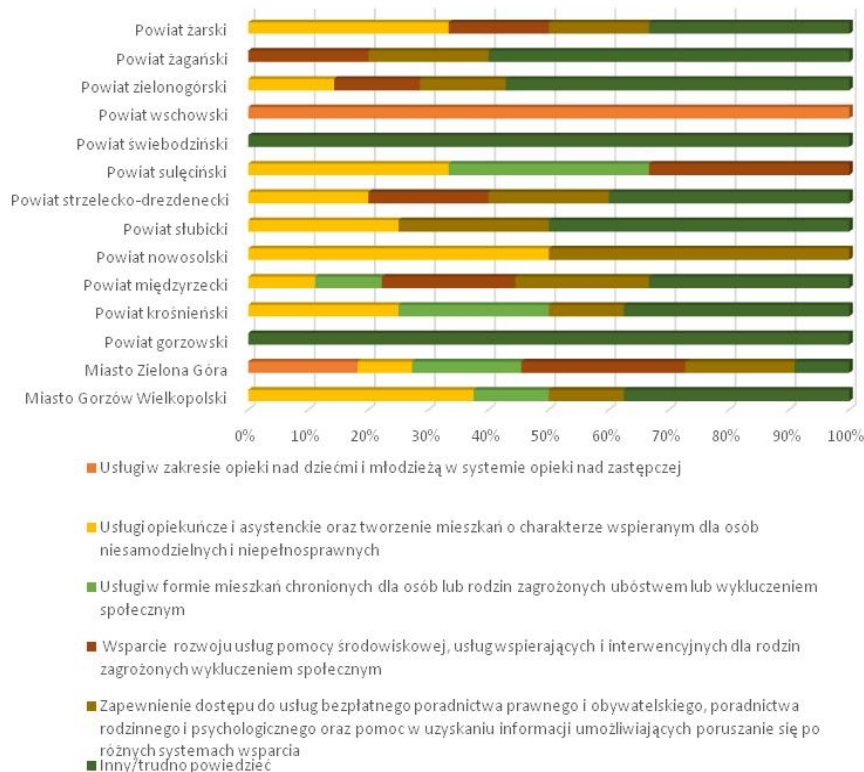

Powody, dla których organizatorzy unikali wprowadzania znaczących zmian w ofercie usług społecznych, stanowią jednocześnie wyjaśnienie, dlaczego niewielki odsetek instytucji planuje wprowadzić modyfikacje w ciągu kolejnych 5 lat. Znaczna część nie ma takich planów. Duży odsetek jeszcze nie jest w stanie określić, co zamierza zrobić w przyjętej perspektywie czasowej. Oznacza to, że strategiczne planowanie w tych instytucjach nie jest silnie zakorzenione. Niewielka część instytucji otwarcie przyznaje, że chce dokonać gruntownych zmian. Kosmetyczne zmiany są w planach większej grupy instytucji.

Plany na modyfikacje świadczonych usług w przeciągu 5 lat

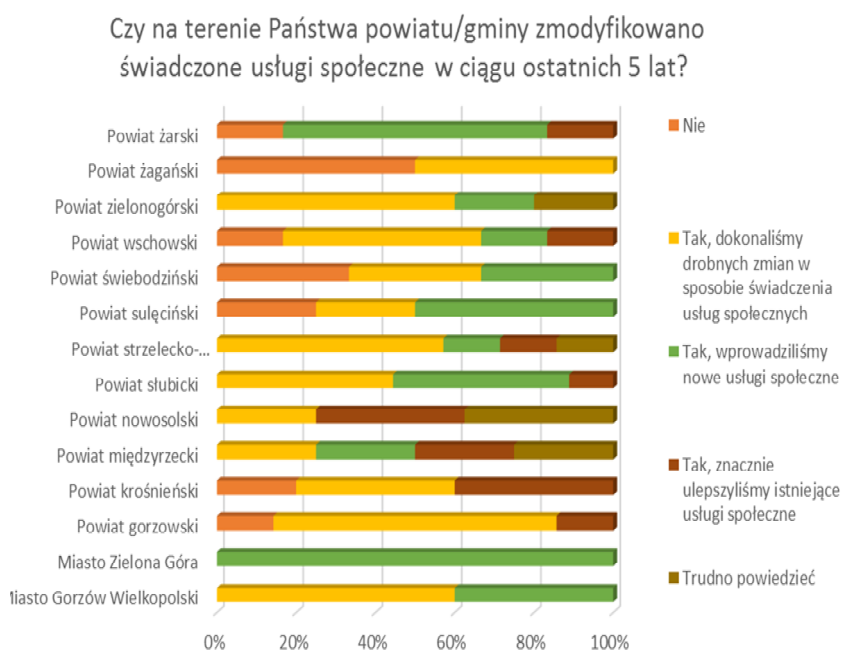

OBSZARY PLANOWANEJ REALIZACJI PROJEKTU

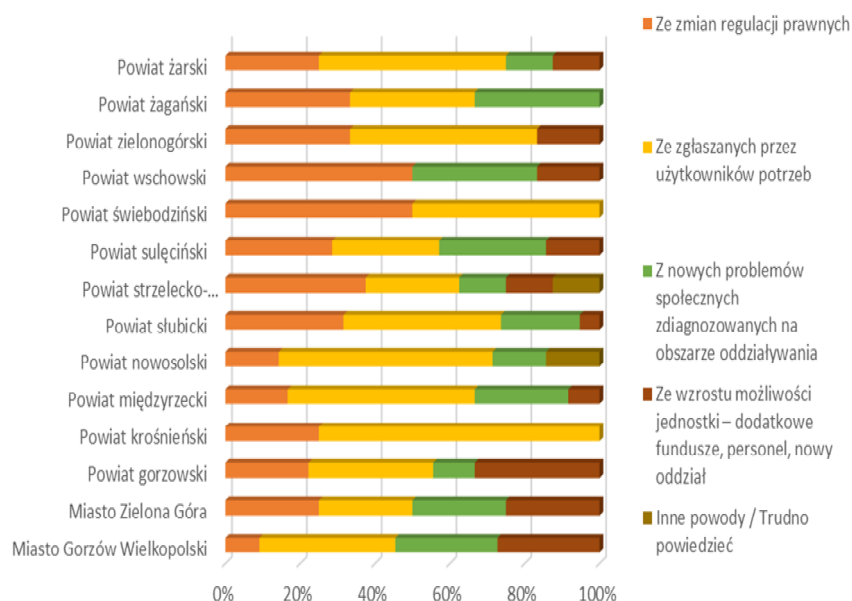
W każdym powiecie nieco inaczej określono priorytetowe obszary wymagające rozwinięcia. Warto podkreślić jest to, że realizatorzy pomocy społecznej mają świadomość wieloaspektowego spojrzenia na rozwój usług społecznych.

Po stronie organizatorów pomocy społecznej widać większą gotowość do wprowadzania zmian w zakresie usług społecznych. Co prawda, znaczące modyfikacje wprowadzano bardzo rzadko, ale odsetek instytucji przyznających się do braku inicjatywy w tym zakresie był znacznie niższy niż w przypadku realizatorów. Owa różnica może wynikać z tego, że organizatorzy pomocy społecznej mają większe zasoby kadrowe, finansowe, dzięki którym są w stanie monitorować sytuację na lokalnym rynku i dostosowywać się do zachodzących zmian.

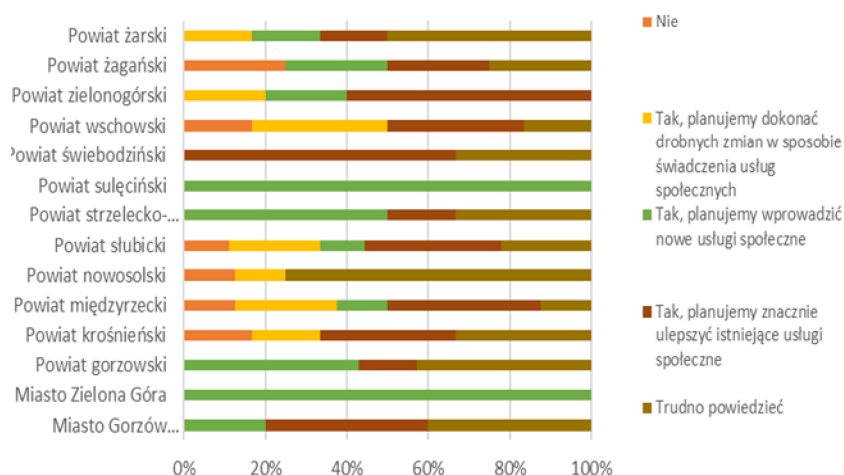
Powody skłaniające organizatorów pomocy społecznej do wprowadzania zmian miały różną naturę. Część wynikała ze zmieniających się regulacji prawnych. Były to zatem zmiany odgórnie narzucone. Jednak znaczna część modyfikacji powstawała, jako odpowiedź na zgłaszane przez otoczenie społeczne potrzeby. Widać też wyraźnie, że prowadzenie stałego monitoringu sytuacji na lokalnym rynku pozwala też organizatorom wykrywać nowe problemy i zagrożenia.

Z czego wynikały zmiany świadczonych usług społecznych w ciągu ostatnich 5 lat?

Doświadczenie w modyfikowaniu usług społecznych przekłada się w przypadku organizatorów pomocy społecznej na plany zakładające modyfikowanie usług społecznych. Organizatorzy zdecydowanie częściej podkreślali chęć wprowadzania zmian, zarówno drobnych, jak i gruntowych. W wielu przypadkach nie wykluczano też opcji uruchomienia nowych usług społecznych.

Czy planowane są modyfikacje świadczonych w powiecie/gminie usług społecznych w ciągu następnych 5 lat?

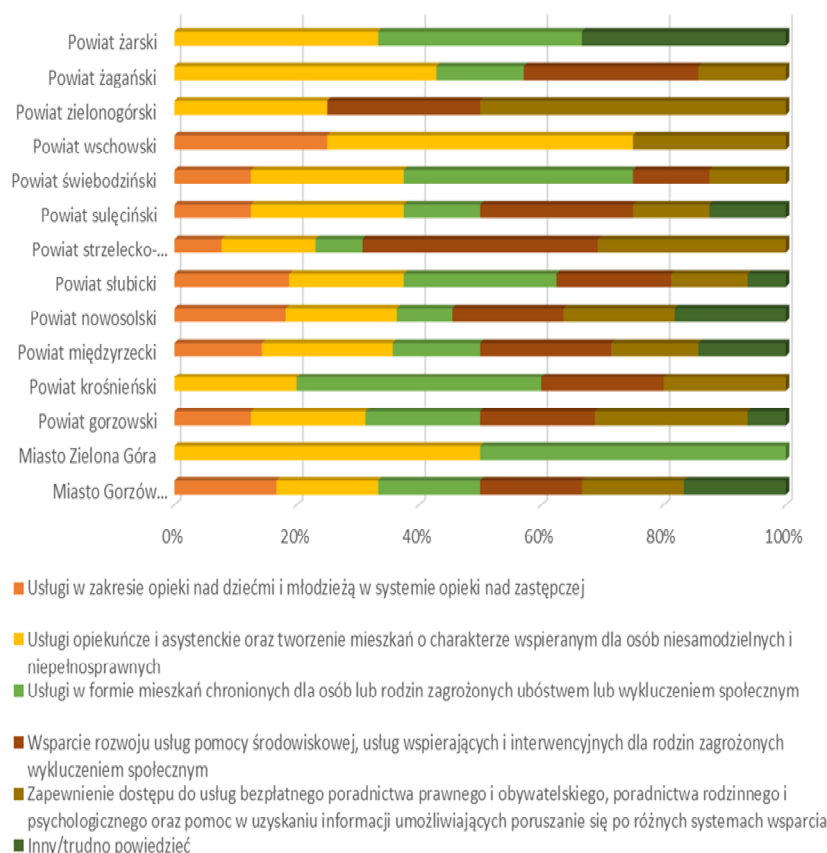

Działania, które sprowadzać się będą do modyfikacji koszyka usług społecznych, dotyczyć będą nie jednego obszaru, lecz wielu obszarów jednocześnie. Organizatorzy pomocy społecznej zdają sobie sprawę z tego, że obecnie dynamicznie zmieniają się uwarunkowania społeczne, ekonomiczne i kulturowe. Zmiany te często przyczyniają się do powstawania nowych problemów. Dlatego też sektor usług

społecznych musi być przygotowany do ciągłego obserwowania rzeczywistości społecznej i dostosowywania swojej infrastruktury i usług do zachodzących przemian.

W diagnozie usług społecznych na poziomie powiatów wykryto wiele słabości i defektów. Pokazano niedostosowanie usług do potrzeb społecznych. Wylaniają się też pozytywne wnioski. Na podstawie badań ilościowych przeprowadzonych w grupie realizatorów i organizatorów pomocy społecznej można sformułować konkluzję, że poprawia się zdolność instytucji pomocy społecznej do identyfikowania problemów i tworzenia odpowiednich mechanizmów zaradczych. Daje to podstawy do przekonania, że w najbliższym czasie poprawie ulegnie stan infrastruktury, dostępność usług społecznych oraz ich jakość, a także skuteczność w rozwiązywaniu palących kwestii społecznych.

Obszary planowanej realizacji projektów wg lokalizacji

Powiaty	Tabela 1. Matryca natężenia wybranych problemów społecznych w powiatach województwach lubuskiego. Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS						
	Stopa bezrobocia rejestrowanego [%]	Udział % niepełnosprawnych w ogólnej liczbie bezrobotnych	Liczba niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców	Współczynnik obciążenia demograficznego	Udział % rodzin niepełnych w ogólnej liczbie rodzin	Przeciętne wynagrodzenia brutto [zł]	Udział % osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej
ślubicki	6,3	7,4	126	54,5	26	3 534,54	9,6
sulęciński	11,7	9,5	149	56,3	24	3 019,27	12,6
międzyrzecki	15,9	4,2	130	56,4	23	3 466,06	10,3
Zielona Góra	6,3	11,6	174	62,0	24	3 731,67	4,2
zielonogórski	11,1	7,9	155	55,2	22	3 699,79	7,9
żagański	17,9	7,9	183	57,6	24	3 249,08	9,8
nowosolski	17,9	7,7	196	61,2	21	3 507,98	8,4
krośnieński	17,0	9,6	141	55,8	24	3 503,74	8,3
gorzowski	8,1	10,7	143	55,0	23	3 818,44	8,1
Gorzów Wlkp.	5,1	15,3	195	62,2	26	3 532,91	4,6
świebodziński	9,0	9,6	181	58,0	22	3 455,57	7,1
wschowski	12,1	7,0	161	58,9	22	3 233,14	11,0
żarski	9,7	8,1	180	57,0	25	3 712,82	9,0
strzelecko-drezdenecki	17,6	7,3	183	59,5	22	3 552,74	15,4

Problem o małym natężeniu	Problem o średnim natężeniu	Problem o dużym natężeniu
---------------------------	-----------------------------	---------------------------

Powiaty	Tabela 2. Infrastruktura pomocy społecznej dla dzieci do lat 3, osób starszych i osób niepełnosprawnych Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, Ocena zasobów pomocy społecznej w powiatach województwa lubuskiego							
	Liczba żłobków/klubów dziecięcych	Odsetek dzieci do lat 3 objętych opieką w formie żłobka [%]	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	Liczba miejsc w DPS dla osób starszych	Liczba osób starszych przypadająca na jedno miejsce w DPS	Liczba niepełnosprawnych	Liczba miejsc w DPS dla osób niepełnosprawnych	Liczba osób niepełnosprawnych przypadająca na jedno miejsce w ŚDS
ślubicki	1	0,9	7 738	0	0	5 974	0	0
sulęciński	0	0	6 110	0	0	5 355	220	24
międzyrzecki	2	3,0	10 715	0	0	7 644	408	19
Zielona Góra	22	25,3	29 084	176	165	20 685	80	259
zielonogórski	0	0	12 938	0	0	14 449	184	79
żagański	5	10,8	15 340	0	0	15 147	0	0
nowosolski	1	3,6	17 091	0	0	17 164	109	157
krośnieński	3	4,4	10 107	0	0	8 066	99	81
gorzowski	2	4,6	11 125	58	192	9 841	103	96
Gorzów Wlkp.	9	12,4	26 308	0	0	24 254	326	74
świebodziński	5	5,2	10 182	0	0	10 265	259	41
wschowski	4	7,9	6 801	0	0	6 354	60	106
żarski	5	8,9	18 113	70	259	16 726	145	115
strzelecko-drezdenecki	3	9,1	9 261	30	309	8 612	21	410
Infrastruktura w znacznym stopniu zaspakaja potrzeby społeczne			Infrastruktura w średnim stopniu zaspakaja potrzeby społeczne			Infrastruktura w niewielkim stopniu zaspakaja potrzeby społeczne		

Powiaty	Tabela 3. Popyt na usługi społeczne w powiatach województwa lubuskiego w podziale na powody przyznania pomocy [%] Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS									
	ubóstwo	sieroctwo	bezdomność	ochrona macierzyństwa	bezrobocie	niepełnosprawność	długotrwała lub ciężka choroba	bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	przemoc w rodzinie	alkoholizm
słubicki	28	0	2	3	25	15	17	5	0	2
sulęciński	31	0	1	3	24	13	20	5	0	2
międzyrzecki	26	0	1	5	22	16	18	5	0	4
Zielona Góra	29	0	2	3	15	21	21	5	0	3
zielonogórski	23	0	1	4	17	16	16	14	2	6
żagański	31	0	1	4	21	18	14	6	0	3
nowosolski	28	0	2	3	21	17	19	6	1	3
krośnieński	31	0	1	3	19	18	13	8	0	5
gorzowski	24	0	2	5	21	19	18	6	0	3
Gorzów Wlkp.	25	0	3	3	15	20	22	6	0	4
świebodziński	29	0	2	6	18	15	13	10	0	5
wschowski	24	0	0	6	23	18	19	8	0	1
żarski	28	0	1	4	15	19	18	7	0	5
strzelecko-drezdenecki	32	0	1	4	23	16	14	5	0	2
Mały popyt (do 5%)			Średni popyt (od 5,1 do 15%)			Duży popyt (od 15,1 do 20%)		Bardzo duży popyt (powyżej 20,1%)		

REKOMENDACJE

Lp.	Rekomendacje dla powiatu ślubickiego	Strona raportu opisująca problem	Strona raportu opisująca sposób rozwiązania problemu	Podmiot odpowiedzialny za realizację rekomendacji	Podmiot wdrażający rekomendację	Grupa docelowa	Termin realizacji
1	Z uwagi na brak w powiecie ślubickim domów pomocy społecznej oraz domów dziennego pobytu zaleca się: <u>Zwiększenie liczby usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania. Celem takiego działania jest umożliwienie niepracującym opiekunom nieformalnym częściowy lub pełen powrót osób na rynek pracy.</u>	11–12	12	Samorząd powiatu ślubickiego, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu ślubickiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby w podeszłym wieku	2018–2019
2	Z uwagi na braki istniejącej infrastruktury w zakresie pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku rekomenduje się: <u>Wspieranie rozwoju instytucji rodzinnych domów pomocy poprzez organizowanie konkursów na prowadzenie tego typu instytucji i współfinansowanie ich działalności.</u>	11–12	12	Samorząd powiatu ślubickiego, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu ślubickiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby w podeszłym wieku	2018–2020
3	W celu zmniejszenia zapotrzebowania na usługi w formie całodobowej opieki stacjonarnej rekomenduje się:	12	13–14	Samorząd powiatu ślubickiego, samorząd gminny, samorząd województwa	Samorząd powiatu ślubickiego, organizacje pozarządowe, OPS,	Osoby niepełnosprawne oraz osoby w podeszłym wieku	2018–2020

	<u>Rozwijanie usług opiekuńczych w formie opieki wytchnieniowej w celu minimalizowania ryzyka przekazywania osób niesamodzielnych przez środowiska rodzinne pod opiekę placówek całodobowej opieki. Wspieranie rozwoju społecznych form samopomocy tak, aby środowiska sąsiedzkie aktywniej uczestniczyły w dostarczaniu usług opiekuńczych osobom niesamodzielnym.</u>			lubuskiego	PCPR		
4	Z uwagi na rosnącą liczbę osób w wieku poprodukcyjnym i prognozę zakładającą systematyczne zwiększanie się udziału osób z tej grupy wiekowej w populacji ogółem rekomenduje się: <u>Wpieranie inicjatyw związanych z organizowaniem szkoleń, warsztatów dla środowisk rodzinnych i sąsiedzkich w celu podnoszenia ich kompetencji opiekuńczych.</u>	11–12	13–14	Samorząd powiatu słubickiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niepełnosprawne oraz osoby w podeszłym wieku	2018–2020
5	Z uwagi na niski stopień rozwinięcia sieci placówek wsparcia dziennego rekomenduje się: <u>Rozbudowanie infrastruktury pomocy społecznej o placówki wsparcia dziennego w formie opiekuńczej, specjalistycznej i podwórkowej.</u>	17–18	18	Samorząd powiatu słubickiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu słubickiego, samorząd gminny, samorząd, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Rodziny, dzieci	2018–2022
6	Z uwagi na to, że rodzinna piecza zastępcza wypełnia funkcje opiekuńczo-wychowawcze w sposób tańszy niż instytucjonalna piecza zastępcza zaleca się: <u>Wspieranie rozwoju rodzinnej pieczy za-</u>	18–19	19	Samorząd powiatu słubickiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Rodziny, dzieci	2018–2020

	<u>stępczej poprzez prowadzenie działań promujących ideę pieczy zastępczej, wprowadzenie specjalnych zachęt finansowych dla rodzin zastępczych (np. dodatków na adaptację mieszkań), organizowanie szkoleń przygotowujących do pełnienia roli rodziny zastępczej.</u>						
7	<p>Mimo tego, że sytuacja na lokalnym rynku prezentuje się korzystnie, to istnieją grupy osób (np. niepełnosprawni, osoby o niskich kwalifikacjach długotrwale bezrobotni, osoby w wieku 55+), które mają poważne problemy ze znalezieniem zatrudnienia. Mając to na uwadze zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie istniejących podmiotów ekonomii społecznej (KIS, CIS) w działaniach na rzecz aktywizacji zawodowej bezrobotnych w szczególnym położeniu.</u></p> <p><u>Osobnym działaniem powinno być wsparcie dla rozwoju spółdzielni socjalnych poprzez organizowanie konkursów, udzielanie minigrantów itp.</u></p>	20–22	22–23	Samorząd powiatu ślubickiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	PUP, KIS, CIS, organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne	bezrobotni	2018–2020

Lp.	Rekomendacje dla powiatu sulęcińskiego	Strona raportu opisująca problem	Strona raportu opisująca sposób rozwiązania problemu	Podmiot odpowiedzialny za realizację rekomendacji	Podmiot wdrażający rekomendację	Grupa docelowa	Termin realizacji
1	<p>Z uwagi na niski stopień rozwinięcia sieci domów dziennego pobytu w powiecie sulęcińskim rekomenduje się:</p> <p><u>Rozbudowę domów dziennego pobytu poprzez tworzenie międzygminnych lub powiatowych placówek oferujących usługi pod kątem osób w podeszłym wieku.</u></p>	27	28	Samorząd powiatu sulęcińskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu sulęcińskiego, samorząd gminny, samorząd, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby starsze	2018–2020
2	<p>Z uwagi na niski stopień rozwinięcia sieci klubów seniora w powiecie sulęcińskim rekomenduje się:</p> <p><u>Wspieranie rozwoju klubów seniora poprzez organizowanie konkursów na dotacje dla tego typu inicjatyw.</u></p>	27	28	Samorząd powiatu sulęcińskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu sulęcińskiego, samorząd gminny, samorząd, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby starsze	2018–2020
3	<p>W celu zmniejszenia zapotrzebowania na usługi w formie całodobowej opieki stacjonarnej rekomenduje się:</p> <p><u>Rozwijanie usług opiekuńczych w formie opieki wytchnieniowej w celu minimalizowania ryzyka przekazywania osób niesamodzielnych przez środowiska rodzinne pod opiekę placówek całodobowej opieki.</u></p> <p><u>Wspieranie rozwoju społecznych form samopomocy tak, aby środowiska sąsiedzkie aktywniej uczestniczyły w dostarczaniu usług opiekuńczych osobom nie-</u></p>	26–27	28	Samorząd powiatu sulęcińskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu sulęcińskiego, samorząd gminny, samorząd, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niepełnosprawne, osoby w podeszłym wieku	2018–2020

	samodzielnym.						
5	<p>W celu zmniejszenia zapotrzebowania na usługi w formie całodobowej opieki stacjonarnej dla osób niepełnosprawnych rekomenduje się:</p> <p><u>Rozwój sieci środowiskowych domów samopomocy oraz zwiększenie dostępności do ich usług poprzez organizowanie transportu dla osób niesamodzielnych.</u></p>	30	30–31	Samorząd powiatu sulęcińskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu sulęcińskiego, samorząd gminny, samorząd, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niepełnosprawne	2018–2020
6	<p>W celu odciążenia środowisk rodzinnych w pełnieniu opieki nad osobami niesamodzielnymi zaleca się:</p> <p><u>Rozwijanie wolontariatu opiekuńczego, pomocy sąsiedzkiej i innych form samopomocowych poprzez organizowanie szkoleń, konkursów i działań promocyjnych.</u></p>	29–30	30–31	Samorząd powiatu sulęcińskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu sulęcińskiego, samorząd gminny, samorząd, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niepełnosprawne	2018–2020
7	<p>Z uwagi na nierównomiernie rozwiniętą sieć placówek wsparcia dziennego rekomenduje się:</p> <p><u>Rozwijanie tego typu placówek na obszarach tych gmin, w których usługi w formie placówek wsparcia dziennego nie są dostępne.</u></p>	32–33	33	Samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd gminny, samorząd, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Rodziny i dzieci	2018–2020
8	<p>Na terenie powiatu nie jest oferowana usługa w formie żłobka lub klubu dziecięcego. W związku z tym zaleca się:</p> <p>Przeprowadzenie diagnozy zapotrzebowania na tego typu usługę na terenie gmin</p>	32	32	Samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd gminny, samorząd, organizacje pozarządowe, OPS,	Rodziny i dzieci	2018–2020

	powiatu sulęcińskiego. W przypadku dużego zapotrzebowania należy podjąć działania zmierzające do utworzenia żłobka lub klubu dziecięcego.						
9	<p>Z uwagi na to, że rodzinna piecza zastępcza wypełnia funkcje opiekuńczo-wychowawcze w sposób tańszy niż instytucjonalna piecza zastępcza zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej poprzez prowadzenie działań promujących ideę pieczy zastępczej, wprowadzenie specjalnych zachęt finansowych dla rodzin zastępczych (np. dodatków na adaptację mieszkań), organizowanie szkoleń przygotowujących do pełnienia roli rodziny zastępczej.</u></p>	34	34-35	Samorząd powiatu sulęcińskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu sulęcińskiego, samorząd gminny, samorząd, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Rodziny i dzieci	2018–2020
10	<p>Na lokalnym rynku pracy istnieją grupy osób (np. niepełnosprawni, osoby o niskich kwalifikacjach długotrwale bezrobotni, osoby w wieku 55+), które mają poważne problemy ze znalezieniem zatrudnienia. Mając to na uwadze zaleca się:</p> <p>Wspieranie istniejącego KIS w działaniach aktywizujących osoby bezrobotne do podejmowania zatrudnienia. Może się to odbywać poprzez organizowanie konkursów na wykonanie określonych zadań z zakresu aktywizacji zawodowej, współfinansowanie działań szkoleniowych, doradczych itp.</p>	36–37	36-37	Samorząd powiatu sulęcińskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	PUP, KIS, CIS, organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne	bezrobotni	2018–2020

Lp.	Rekomendacje dla powiatu międzyrzeckiego	Strona raportu opisująca problem	Strona raportu opisująca sposób rozwiązania problemu	Podmiot odpowiedzialny za realizację rekomendacji	Podmiot wdrażający rekomendację	Grupa docelowa	Termin realizacji
1	<p>Pomimo rozwiniętej w powiecie sieci domów pomocy społecznej nie istnieje na jego terenie placówka oferująca usługi opiekuńcze dla osób w podeszłym wieku. Zaleca się w związku z tym:</p> <p><u>Wspieranie rozwoju instytucji rodzinnych domów pomocy poprzez organizowanie konkursów na prowadzenie tego typu instytucji i współfinansowanie ich działalności.</u></p>	40–41	41	Samorząd powiatu międzyrzeckiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu międzyrzeckiego, samorząd gminny, samorząd, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby w podeszłym wieku	2018–2020
2	<p>W celu zmniejszenia zapotrzebowania na usługi w formie całodobowej opieki stacjonarnej rekomenduje się:</p> <p><u>Rozwijanie usług opiekuńczych w formie opieki wytchnieniowej w celu minimalizowania ryzyka przekazywania osób niesamodzielnych przez środowiska rodzinne pod opiekę placówek całodobowej opieki.</u></p> <p><u>Wspieranie rozwoju społecznych form samopomocy tak, aby środowiska sąsiedzkie aktywniej uczestniczyły w dostarczaniu usług opiekuńczych osobom niesamodzielnym.</u></p>	40–41	41–42	Samorząd powiatu międzyrzeckiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu międzyrzeckiego, samorząd gminny, samorząd, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby w podeszłym wieku, osoby niepełnosprawne	2018–2020

3	<p>Z uwagi na niski odsetek dzieci do lat 3 objętych opieką w żłobkach zaleca się:</p> <p><u>Przeprowadzenie diagnozy zapotrzebowania na tego typu usługę na terenie gmin powiatu. W przypadku dużego zapotrzebowania należy podjąć działania zmierzające do utworzenia żłobka lub klubu dziecięcego.</u></p>	4647	47	Samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd gminny, samorząd, organizacje pozarządowe, OPS,	Rodziny i dzieci	2018–2020
4	<p>Z uwagi na to, że rodzinna piecza zastępcza wypełnia funkcje opiekuńczo-wychowawcze w sposób tańszy niż instytucjonalna piecza zastępcza zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej poprzez prowadzenie działań promujących ideę pieczy zastępczej, wprowadzenie specjalnych zachęt finansowych dla rodzin zastępczych (np. dodatków na adaptację mieszkań), organizowanie szkoleń przygotowujących do pełnienia roli rodziny zastępczej.</u></p>	47–48	48	Samorząd powiatu międzyrzeckiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Rodziny, dzieci	2018–2020
	<p>Stosunkowo dobrze rozwinięta sieć CIS/KIS (jeden KIS i dwa CIS) wymaga nie tyle dalszej rozbudowy, ile zwiększania ich możliwości finansowych i organizacyjnych do oferowania większej liczby usług dla osób bezrobotnych. W tym celu zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie istniejących KIS/CIS w działaniach aktywizujących osoby bezrobotne do podejmowania zatrudnienia. Może się to odbywać poprzez organizowanie kon-</u></p>	49–50	50	Samorząd powiatu międzyrzeckiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	PUP, KIS, CIS, organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne	bezrobotni	2018–2020

	<u>kursów na wykonanie określonych zadań z zakresu aktywizacji zawodowej, współfinansowanie działań szkoleniowych, doradczych itp.</u>						
--	--	--	--	--	--	--	--

Lp.	Rekomendacje dla miasta Zielona Góra	Strona raportu opisująca problem	Strona raportu opisująca sposób rozwiązania problemu	Podmiot odpowiedzialny za realizację rekomendacji	Podmiot wdrażający rekomendację	Grupa docelowa	Termin realizacji
1	<p>Z uwagi na istnienie 2 domów dziennego pobytu oraz Centrum Usług Opiekuńczych należy dążyć do wspierania tych instytucji w oferowaniu większej liczby usług dla osób niesamodzielnych poprzez:</p> <p><u>Zwiększanie poziomu finansowania tych placówek oraz rozwijanie ich potencjału kadrowego.</u></p> <p><u>W sytuacji, w której podjęte działania nie zaspokoją popytu na usługi opiekuńcze należy rozważyć rozbudowę infrastruktury i stworzenie dodatkowych domów dziennego pobytu.</u></p>	56	56–57	Urząd Miasta Zielona Góra, samorząd województwa lubuskiego	Urząd Miasta Zielona Góra, samorząd województwa lubuskiego, CUO, Domy Dziennego Pobytu	Osoby niesamodzielne (niepełnosprawni i seniorzy)	2018-2020
2	<p>Z uwagi na zwiększające się potrzeby osób starszych i duży odsetek osób w wieku poprodukcyjnym zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie rozwoju instytucji rodzinnych domów pomocy poprzez organizowanie</u></p>	56	56	Urząd Miasta Zielona Góra, samorząd województwa lubuskiego	Urząd Miasta Zielona Góra, samorząd województwa lubuskiego, NGOs, MOPS	Osoby w podeszłym wieku	2018-2020

	konkursów na prowadzenie tego typu instytucji i współfinansowanie ich działalności						
3	<p>W celu zmniejszenia zapotrzebowania na usługi w formie całodobowej opieki stacjonarnej rekomenduje się:</p> <p><u>Rozwijanie usług opiekuńczych w formie opieki wytchnieniowej w celu minimalizowania ryzyka przekazywania osób niesamodzielnych przez środowiska rodzinne pod opiekę placówek całodobowej opieki.</u></p> <p><u>Wspieranie rozwoju społecznych form samopomocy tak, aby środowiska sąsiedzkie aktywniej uczestniczyły w dostarczaniu usług opiekuńczych osobom niesamodzielnym.</u></p>	56	56–57	Urząd Miasta Zielona Góra, samorząd województwa lubuskiego	Urząd Miasta Zielona Góra, samorząd województwa lubuskiego, organizacje pozarządowe, MOPS	Osoby w podeszłym wieku	2018–2020
4	<p>W mieście Zielona Góra występuje znaczny stopień natężenia problem niepełnosprawności. W związku z tym zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie finansowe instytucji typu ŚDS i WTZ w celu rozwinięcia pakietu usług oferowanych dla osób niesamodzielnych z powodu niepełnosprawności.</u></p>	59	59–60	Urząd Miasta Zielona Góra, samorząd województwa lubuskiego	Urząd Miasta Zielona Góra, samorząd województwa lubuskiego, organizacje pozarządowe, MOPS	Osoby w podeszłym wieku	2018–2020
5	<p>Rodzinna piecza zastępcza w Zielonej Górze nie opiera się jak na razie na rodzinnych domach dziecka. W związku z tym zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie idei zakładania rodzinnych domów dziecka poprzez działania promocyjne, organizowanie specjalnych zachęt</u></p>	62	62–63	Urząd Miasta Zielona Góra, samorząd województwa lubuskiego	Urząd Miasta Zielona Góra, samorząd województwa lubuskiego, organizacje pozarządowe, MOPS	Rodziny i dzieci	2018–2020

	(w postaci np. zniżek na transport publiczny lub dodatków na adaptację lokalu). <u>Zwiększenie udziału rodzinnej pieczy zastępczej w zapewnianiu opieki nad dziećmi poprzez działania szkoleniowe, promocyjne i oferowanie dodatkowych form pomocy.</u>						
6	Zaleca się rozwijanie współpracy między PUP a instytucjami KIS/CIS i spółdzielniami socjalnymi, a także wspólne realizowanie projektów, mających na celu aktywizowanie bezrobotnych, szkolenie i doradztwo.	64-65	65	Urząd Miasta Zielona Góra, samorząd województwa lubuskiego	CIS, KIS, PUP, spółdzielnie socjalne, organizacje pozarządowe, MOPS	Bezrobotni	2018–2019

Lp.	Rekomendacje dla powiatu zielonogórskiego	Strona raportu opisująca problem	Strona raportu opisująca sposób rozwiązania problemu	Podmiot odpowiedzialny za realizację rekomendacji	Podmiot wdrażający rekomendację	Grupa docelowa	Termin realizacji
1	Z uwagi na niski stopień rozwinięcia sieci klubów seniora w powiecie zielonogórskim rekomenduje się: <u>Wspieranie rozwoju klubów seniora poprzez organizowanie konkursów na dotacje dla tego typu inicjatyw</u>	71	71	Samorząd powiatu zielonogórskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu zielonogórskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby starsze	2018–2020
2	Z uwagi na niski stopień rozwinięcia domów pomocy społecznej oraz domów dziennego pobytu zaleca się: <u>Zwiększenie liczby usług opiekuńczych</u>	70	70	Samorząd powiatu zielonogórskiego, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu zielonogórskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby w podeszłym wieku	2018

	<u>świadczonych w miejscu zamieszkania. Celem takiego działania jest umożliwienie niepracującym opiekunom nieformalnym częściowy lub pełen powrót osób na rynek pracy.</u>						
3	<p>W celu zmniejszenia zapotrzebowania na usługi w formie całodobowej opieki stacjonarnej rekomenduje się:</p> <p><u>Rozwijanie usług opiekuńczych w formie opieki wytchnieniowej w celu minimalizowania ryzyka przekazywania osób niesamodzielnych przez środowiska rodzinne pod opiekę placówek całodobowej opieki. Wspieranie rozwoju społecznych form samopomocy tak, aby środowiska sąsiedzkie aktywniej uczestniczyły w dostarczaniu usług opiekuńczych osobom niesamodzielnym.</u></p>	70-71	71	Samorząd powiatu zielonogórskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu zielonogórskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niepełnosprawne oraz osoby w podeszłym wieku	2018–2020
4	<p>W powiecie działa tylko jeden ŚDS oraz Powiatowy Ośrodek Wsparcia z siedzibą w Zielonej Górze. Brakuje natomiast WTZ, który odpowiedzialny jest za rehabilitację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych. W związku z tym zaleca się:</p> <p><u>Rozważenie możliwości otwarcia takiej placówki, uwzględniając głos środowisk osób niepełnosprawnych i organizacji pozarządowych.</u></p>	73	73	Samorząd powiatu zielonogórskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu zielonogórskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niepełnosprawne	2018–2020
5	Rodzinna piecza zastępcza w powiecie zielonogórskim nie opiera się jak na razie na rodzinnych domach dziecka. W związku z tym zaleca się:	76	76	Samorząd powiatu zielonogórskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu zielonogórskiego, organizacje pozarządowe,	Rodziny i dzieci	2018–2020

	<p><u>Wspieranie idei zakładania rodzinnych domów dziecka poprzez działania promocyjne, organizowanie specjalnych zachęt (w postaci np. zniżek na transport publiczny lub dodatków na adaptację lokalu).</u></p> <p><u>Zwiększenie udziału rodzinnej pieczy zastępczej w zapewnianiu opieki nad dziećmi poprzez działania szkoleniowe, promocyjne i oferowanie dodatkowych form pomocy.</u></p>			wództwa lubuskiego	OPS, PCPR		
6	<p>Dzieci do lat 3 z powiatu zielonogórskiego nie są objęte opieką ze strony żłobków, ponieważ tego typu instytucja nie występuje w powiatowej infrastrukturze. W związku z tym zaleca się:</p> <p><u>Przeprowadzenie diagnozy zapotrzebowania na tego typu usługę na terenie gmin powiatu zielonogórskiego. W przypadku dużego zapotrzebowania należy podjąć działania zmierzające do utworzenia żłobka lub klubu dziecięcego.</u></p>	75	75	Samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd gminny, samorząd, organizacje pozarządowe, OPS,	Rodziny i dzieci	2018–2020
7	<p>Z ogólnej liczby 6 700 zrealizowanych usług społecznych w powiecie zielonogórskim w 2016 roku, aż 14% było związanych z bezradnością w sprawach opiekuńczych i wychowawczych. W związku z tym zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie poradnictwa i różnorodnego rodzaju działań edukacyjnych dla rodziców (np. szkół dla rodziców).</u></p>	75	75	Samorząd powiatu zielonogórskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu zielonogórskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Rodziny i dzieci	2018–2020

	<u>Rozwijanie usług oferowanych w ramach mieszkań chronionych oraz Ośrodka Interwencji Kryzysowej.</u>						
8	<p>W powiecie brakuje sieci KIS/CIS. W związku z tym zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej i wykorzystywanie ich potencjału do aktywizacji zawodowej bezrobotnych.</u></p>	78	78	Samorząd powiatu zielonogórskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu zielonogórskiego, organizacje pozarządowe, CIS, KIS	bezrobotni	2018–2020

Lp.	Rekomendacje dla powiatu żagańskiego	Strona raportu opisująca problem	Strona raportu opisująca sposób rozwiązania problemu	Podmiot odpowiedzialny za realizację rekomendacji	Podmiot wdrażający rekomendację	Grupa docelowa	Termin realizacji
1	<p>Z uwagi na niski stopień rozwoju domów pomocy społecznej oraz domów dziennego pobytu zaleca się:</p> <p><u>Zwiększenie liczby usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania. Celem takiego działania jest umożliwienie niepracującym opiekunom nieformalnym częściowy lub pełen powrót osób na rynek pracy.</u></p>	82–83	83	Samorząd powiatu żagańskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu żagańskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby w podeszłym wieku	2018–2019
2	<p>Z uwagi na braki istniejącej infrastruktury w zakresie pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku rekomenduje się:</p> <p><u>Wspieranie rozwoju instytucji rodzinnych</u></p>	82–83	83	Samorząd powiatu żagańskiego, samorząd gminy, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu żagańskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby w podeszłym wieku	2018–2019

	<u>domów pomocy poprzez organizowanie konkursów na prowadzenie tego typu instytucji i współfinansowanie ich działalności.</u>						
3	<p>W celu zmniejszenia zapotrzebowania na usługi w formie całodobowej opieki stacjonarnej rekomenduje się:</p> <p><u>Rozwijanie usług opiekuńczych w formie opieki wytchnieniowej w celu minimalizowania ryzyka przekazywania osób niesamodzielnych przez środowiska rodzinne pod opiekę placówek całodobowej opieki. Wspieranie rozwoju społecznych form samopomocy tak, aby środowiska sąsiedzkie aktywniej uczestniczyły w dostarczaniu usług opiekuńczych osobom niesamodzielnym.</u></p>	82-83	83	Samorząd powiatu żagańskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu żagańskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niepełnoprawne, osoby w podeszłym wieku	2018–2019
4	<u>Z uwagi na brak instytucji typu ŚDS oferującego usługi dla osób niepełnosprawnych zaleca się rozważenie możliwości otwarcia tego typu instytucji.</u>	85	85	Samorząd powiatu żagańskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu żagańskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niepełnosprawne	2018–2019
5	<u>Z uwagi na działanie 1 KIS i 2 CIS należy dążyć do zapewnienia tym instytucjom możliwości finansowych, pozwalających im realizować projekty aktywizujące zawodowo bezrobotnych i udzielać im wieloaspektowego wsparcia na rynku pracy.</u>	90	90–91	Samorząd powiatu żagańskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	PUP, KIS, CIS	Bezrobotni	2018–2019

Lp.	Rekomendacje dla powiatu nowosolskiego	Strona raportu opisująca problem	Strona raportu opisująca sposób rozwiązania problemu	Podmiot odpowiedzialny za realizację rekomendacji	Podmiot wdrażający rekomendację	Grupa docelowa	Termin realizacji
1	<p>W celu zmniejszenia zapotrzebowania na usługi w formie całodobowej opieki stacjonarnej rekomenduje się:</p> <p><u>Rozwijanie usług opiekuńczych w formie opieki wytchnieniowej w celu minimalizowania ryzyka przekazywania osób niesamodzielnych przez środowiska rodzinne pod opiekę placówek całodobowej opieki.</u></p> <p><u>Wspieranie rozwoju społecznych form samopomocy tak, aby środowiska sąsiedzkie aktywniej uczestniczyły w dostarczaniu usług opiekuńczych osobom nie-samodzielnym.</u></p>	95	95	Samorząd powiatu nowosolskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu nowosolskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niepełnosprawne oraz osoby w podeszłym wieku	2018–2020
2	<p>Z uwagi na brak w powiecie nowosolskim domów pomocy społecznej oraz domów dziennego pobytu, oferujących usługi na seniorów, zaleca się:</p> <p><u>Zwiększenie liczby usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania. Celem takiego działania jest umożliwienie niepracującym opiekunom nieformalnym częściowy lub pełen powrót osób na rynek pracy.</u></p>	95	95	Samorząd powiatu nowosolskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu nowosolskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niepełnosprawne oraz osoby w podeszłym wieku	2018–2020

3	<p>Z uwagi na rosnącą liczbę osób w wieku poprodukcyjnym i prognozę zakładającą systematyczne zwiększanie się udziału osób z tej grupy wiekowej w populacji ogółem rekomenduje się:</p> <p><u>Wpieranie inicjatyw związanych z organizowaniem szkoleń, warsztatów dla środowisk rodzinnych i sąsiedzkich w celu podnoszenia ich kompetencji opiekuńczych.</u></p>	95	95	Samorząd powiatu nowosolskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu nowosolskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby w podeszłym wieku	2018–2020
4	<p>Z uwagi na niski stopień rozwinięcia sieci klubów seniora w powiecie sulęcińskim rekomenduje się:</p> <p><u>Wspieranie rozwoju klubów seniora poprzez organizowanie konkursów na dotacje dla tego typu inicjatyw.</u></p>	96	96	Samorząd powiatu nowosolskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu nowosolskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby w podeszłym wieku	2018–2020
5	<p>Na terenie powiatu w niskim stopniu rozwinięta jest usługa w formie żłobka lub klubu dziecięcego. W związku z tym zaleca się:</p> <p>Przeprowadzenie diagnozy zapotrzebowania na tego typu usługę na terenie gmin powiatu nowosolskiego. W przypadku dużego zapotrzebowania należy podjąć działania zmierzające do utworzenia żłobka lub klubu dziecięcego.</p>	100	100	Samorząd powiatu nowosolskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu nowosolskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Rodziny i dzieci	2018–2020
7	<p>Z uwagi na to, że rodzinna piecza zastępcza wypełnia funkcje opiekuńczo-wychowawcze w sposób tańszy niż instytucjonalna piecza zastępcza zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej poprzez prowadzenie działań</u></p>	100–101	101	Samorząd powiatu nowosolskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu nowosolskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Rodziny i dzieci	2018–2020

	<u>promujących ideę pieczy zastępczej, wprowadzenie specjalnych zachęt finansowych dla rodzin zastępczych (np. dodatk na adaptację mieszkań), organizowanie szkoleń przygotowujących do pełnienia roli rodziny zastępczej.</u>						
8	<u>Z uwagi na działanie 1 CIS należy dążyć do zapewnienia tej instytucji możliwości finansowych, pozwalających jej realizować projekty aktywizujące zawodowo bezrobotnych i udzielać osobom bez pracy wieloaspektowego wsparcia na rynku pracy.</u>	103	103	Samorząd powiatu nowosolskiego samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	PUP, CIS	Bezrobotni	2018–2020

Lp.	Rekomendacje dla powiatu krośnieńskiego	Strona raportu opisująca problem	Strona raportu opisująca sposób rozwiązania problemu	Podmiot odpowiedzialny za realizację rekomendacji	Podmiot wdrażający rekomendację	Grupa docelowa	Termin realizacji
1	<p>W celu zmniejszenia zapotrzebowania na usługi w formie całodobowej opieki stacjonarnej rekomenduje się:</p> <p><u>Rozwijanie usług opiekuńczych w formie opieki wytchnieniowej w celu minimalizowania ryzyka przekazywania osób niesamodzielnych przez środowiska rodzinne pod opiekę placówek całodobowej opieki.</u></p> <p><u>Wspieranie rozwoju społecznych form samopomocy tak, aby środowiska sąsiedzkie aktywniej uczestniczyły w dostar-</u></p>	106–108	106–108	Samorząd powiatu krośnieńskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu krośnieńskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niepełnosprawne oraz osoby w podeszłym wieku	2018–2020

	<u>czaniu usług opiekuńczych osobom nie-samodzielnym.</u>						
2	<p>Z uwagi na rosnącą liczbę osób w wieku poprodukcyjnym i prognozę zakładającą systematyczne zwiększanie się udziału osób z tej grupy wiekowej w populacji ogółem rekomenduje się:</p> <p><u>Wpieranie inicjatyw związanych z organizowaniem szkoleń, warsztatów dla środowisk rodzinnych i sąsiedzkich w celu podnoszenia ich kompetencji opiekuńczych.</u></p>	107	107	Samorząd powiatu krośnieńskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niepełnosprawne oraz osoby w podeszłym wieku	2018–2020
3	<p>Z uwagi na niski stopień rozwinięcia sieci placówek wsparcia dziennego rekomenduje się:</p> <p><u>Rozbudowanie infrastruktury pomocy społecznej o placówki wsparcia dziennego w formie opiekuńczej, specjalistycznej i podwórkowej.</u></p>	112	112	Samorząd powiatu krośnieńskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Rodziny i dzieci	2018–2020
4	<p>Rodzinna piecza zastępcza w Zielonej Górze nie opiera się jak na razie na rodzinnych domach dziecka. W związku z tym zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie idei zakładania rodzinnych domów dziecka poprzez działania promocyjne, organizowanie specjalnych zachęt (w postaci np. zniżek na transport publiczny lub dodatków na adaptację lokalu).</u></p> <p><u>Zwiększenie udziału rodzinnej pieczy zastępczej w zapewnianiu opieki nad dziećmi poprzez działania szkoleniowe.</u></p>	112	112	Samorząd powiatu krośnieńskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Rodziny i dzieci	2018–2020

	<u>promocyjne i oferowanie dodatkowych form pomocy.</u>						
5	<p>Na lokalnym rynku pracy istnieją grupy osób (np. niepełnosprawni, osoby o niskich kwalifikacjach długotrwale bezrobotni, osoby w wieku 55+), które mają poważne problemy ze znalezieniem zatrudnienia. Mając to na uwadze zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie istniejących podmiotów ekonomii społecznej (KIS) w działaniach na rzecz aktywizacji zawodowej bezrobotnych w szczególnym położeniu.</u></p> <p><u>Osobnym działaniem powinno być wsparcie dla rozwoju spółdzielni socjalnych poprzez organizowanie konkursów, udzielanie minigrantów itp.</u></p>	114	114	Samorząd powiatu krośnieńskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	PUP, KIS, samodzielnie socjalne	bezrobotni	2018–2020

Lp.	Rekomendacje dla powiatu gorzowskiego	Strona raportu opisująca problem	Strona raportu opisująca sposób rozwiązania problemu	Podmiot odpowiedzialny za realizację rekomendacji	Podmiot wdrażający rekomendację	Grupa docelowa	Termin realizacji
1	<p>W celu zmniejszenia zapotrzebowania na usługi w formie całodobowej opieki stacjonarnej rekomenduje się:</p> <p><u>Rozwijanie usług opiekuńczych w formie opieki wytchnieniowej w celu minimalizowania ryzyka przekazywania osób niesamodzielnych przez środowiska rodzinne</u></p>	119–120	120	Samorząd powiatu gorzowskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu gorzowskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niepełnosprawne, osoby w podeszłym wieku	2018–2020

	<u>pod opiekę placówek całodobowej opieki. Wspieranie rozwoju społecznych form samopomocy tak, aby środowiska sąsiedzkie aktywniej uczestniczyły w dostarczaniu usług opiekuńczych osobom nie-samodzielnym.</u>						
2	<p>Mając na uwadze potrzebę rozwijania nowoczesnych usług społecznych zaleca się:</p> <p><u>Zwiększenie liczby usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania. Celem takiego działania jest umożliwienie niepracującym opiekunom nieformalnym częściowy lub pełen powrót osób na rynek pracy.</u></p>	119–120	120	Samorząd powiatu gorzowskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu krośnieńskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niepełnosprawne, osoby w podeszłym wieku	2018–2020
3	<p>Na terenie powiatu w niskim stopniu rozwinęła się usługa w formie żłobka lub klubu dziecięcego. W związku z tym zaleca się:</p> <p>Przeprowadzenie diagnozy zapotrzebowania na tego typu usługę na terenie gmin powiatu sulęcińskiego. W przypadku dużego zapotrzebowania należy podjąć działania zmierzające do utworzenia żłobka lub klubu dziecięcego.</p>	123	123	Samorząd powiatu gorzowskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu gorzowskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR		
4	<p>Z uwagi na wysoki stopień rozwinięcia sieci KIS/CIS zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie istniejących podmiotów ekonomii społecznej (KIS, CIS) w działaniach na rzecz aktywizacji zawodowej bezrobotnych w szczególnym położeniu.</u></p>	126–127	126–127	Samorząd powiatu gorzowskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	PUP, KIS, CIS, spółdzielnie socjalne	Bezrobotni	2018–2020

	Osobnym działaniem powinno być wsparcie dla rozwoju spółdzielni socjalnych poprzez organizowanie konkursów, udzielanie minigrantów itp.						
--	---	--	--	--	--	--	--

Lp.	Rekomendacje dla miasta Gorzów Wielkopolski	Strona raportu opisująca problem	Strona raportu opisująca sposób rozwiązania problemu	Podmiot odpowiedzialny za realizację rekomendacji	Podmiot wdrażający rekomendację	Grupa docelowa	Termin realizacji
1	Z uwagi na brak w mieście Gorzów Wielkopolski domów pomocy społecznej dla osób starych oraz niski stopień rozwoju domów dziennego pobytu zaleca się: <u>Zwiększenie liczby usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania. Celem takiego działania jest umożliwienie niepracującym opiekunom nieformalnym częściowy lub pełen powrót osób na rynek pracy.</u>	132–134	133–134	Urząd Miasta Gorzów Wlkp., samorząd województwa lubuskiego	Urząd Miasta Gorzów Wlkp., samorząd województwa lubuskiego, organizacje pozarządowe, MOPS	Osoby starsze	2018–2020
2	Z uwagi na braki istniejącej infrastruktury w zakresie pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku rekomenduje się: <u>Wspieranie rozwoju instytucji rodzinnych domów pomocy poprzez organizowanie konkursów na prowadzenie tego typu instytucji i współfinansowanie ich działalności.</u>	132–134	133–134	Urząd Miasta Gorzów Wlkp., samorząd województwa lubuskiego	Urząd Miasta Gorzów Wlkp., samorząd województwa lubuskiego, organizacje pozarządowe, MOPS	Osoby starsze	2018–2020
3	W celu zmniejszenia zapotrzebowania na usługi w formie całodobowej opieki stacjo-	132–134	133–134	Urząd Miasta Gorzów Wlkp., samo-	Urząd Miasta Gorzów Wlkp.,	Osoby niepełnosprawne, osoby	2018–2020

	<p>narnej rekomenduje się:</p> <p><u>Rozwijanie usług opiekuńczych w formie opieki wytchnieniowej w celu minimalizowania ryzyka przekazywania osób niesamodzielnymi przez środowiska rodzinne pod opiekę placówek całodobowej opieki.</u></p> <p><u>Wspieranie rozwoju społecznych form samopomocy tak, aby środowiska sąsiedzkie aktywniej uczestniczyły w dostarczaniu usług opiekuńczych osobom nie-samodzielnym.</u></p>			<p>rząd województwa lubuskiego</p>	<p>samorząd województwa lubuskiego, organizacje pozarządowe, MOPS</p>	<p>starsze</p>	
4	<p><u>Rekomendacją związaną z potrzebami osób niepełnosprawnych jest wsparcie istniejącej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Gorzowie Wielkopolskim, aby mogła ona udzielać specjalistycznych usług dla osób wymagających wsparcia terapeutycznego.</u></p>	136	136	<p>Urząd Miasta Gorzów Wlkp., samorząd województwa lubuskiego</p>	<p>Urząd Miasta Gorzów Wlkp., Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna</p>	<p>Dzieci, osoby niepełnosprawne</p>	2018–2020
5	<p>Z uwagi na to, że rodzinna piecza zastępcza wypełnia funkcje opiekuńczo-wychowawcze w sposób tańszy niż instytucjonalna piecza zastępcza zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej poprzez prowadzenie działań promujących ideę pieczy zastępczej, wprowadzenie specjalnych zachęt finansowych dla rodzin zastępczych (np. dodatk na adaptację mieszkań), organizowanie szkoleń przygotowujących do pełnienia roli rodziny zastępczej.</u></p>	138–139	139	<p>Urząd Miasta Gorzów Wlkp., samorząd województwa lubuskiego</p>	<p>Urząd Miasta Gorzów Wlkp., samorząd województwa lubuskiego, organizacje pozarządowe, MOPS</p>	<p>Rodziny i dzieci</p>	2018–2020

Lp.	Rekomendacje dla powiatu świebodzińskiego	Strona raportu opisująca problem	Strona raportu opisująca sposób rozwiązania problemu	Podmiot odpowiedzialny za realizację rekomendacji	Podmiot wdrażający rekomendację	Grupa docelowa	Termin realizacji
1	<p>Z uwagi na brak w powiecie domów pomocy społecznej oferujących usługi pod kątem seniorów oraz niski stopień rozwoju domów dziennego pobytu zaleca się:</p> <p><u>Zwiększenie liczby usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania. Celem takiego działania jest umożliwienie niepracującym opiekunom nieformalnym częściowy lub pełen powrót osób na rynek pracy.</u></p>	145–146	146	Samorząd powiatu świebodzińskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu, świebodzińskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby w podeszłym wieku	2018–2020
2	<p>Z uwagi na braki istniejącej infrastruktury w zakresie pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku rekomenduje się:</p> <p><u>Wspieranie rozwoju instytucji rodzinnych domów pomocy poprzez organizowanie konkursów na prowadzenie tego typu instytucji i współfinansowanie ich działalności.</u></p>	145–146	146	Samorząd powiatu świebodzińskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu, świebodzińskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby w podeszłym wieku	2018–2020
3	<p>W celu zmniejszenia zapotrzebowania na usługi w formie całodobowej opieki stacjonarnej rekomenduje się:</p> <p><u>Rozwijanie usług opiekuńczych w formie opieki wytchnieniowej w celu minimalizowania ryzyka przekazywania osób niesamodzielnych przez środowiska rodzinne pod opiekę placówek całodobowej opieki.</u></p>	145–146	146	Samorząd powiatu świebodzińskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu, świebodzińskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby w podeszłym wieku, osoby niepełnosprawne	2018–2020

	<u>Wspieranie rozwoju społecznych form samopomocy tak, aby środowiska sąsiedzkie aktywniej uczestniczyły w dostarczaniu usług opiekuńczych osobom nie-samodzielnym.</u>						
4	Z uwagi na niski stopień rozwoju instytucji ŚDS zaleca się: <u>Stworzenie dodatkowych placówek usług opiekuńczych w formie ŚDS</u>	147	147	Samorząd powiatu świebodzińskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu, świebodzińskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niepełnosprawne	2018–2020
5	Z uwagi na niski stopień rozwinięcia sieci placówek wsparcia dziennego rekomenduje się: <u>Rozbudowanie infrastruktury pomocy społecznej o placówki wsparcia dziennego w formie opiekuńczej, specjalistycznej i podwórkowej.</u>	149	149	Samorząd powiatu świebodzińskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu, świebodzińskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Rodziny i dzieci	2018–2020
6	Na lokalnym rynku pracy istnieją grupy osób (np. niepełnosprawni, osoby o niskich kwalifikacjach długotrwale bezrobotni, osoby w wieku 55+), które mają poważne problemy ze znalezieniem zatrudnienia. Mając to na uwadze zaleca się: <u>Wspieranie istniejących podmiotów ekonomii społecznej (KIS) w działaniach na rzecz aktywizacji zawodowej bezrobotnych w szczególnym położeniu.</u> <u>Osobnym działaniem powinno być wsparcie dla rozwoju spółdzielni socjalnych poprzez organizowanie konkursów.</u>	151	151	Samorząd powiatu świebodzińskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	PUP, KIS, spółdzielnie socjalne, organizacje pozarządowe	Bezrobotni	2018–2020

Lp.	Rekomendacje dla powiatu wschowskiego	Strona raportu opisująca problem	Strona raportu opisująca sposób rozwiązania problemu	Podmiot odpowiedzialny za realizację rekomendacji	Podmiot wdrażający rekomendację	Grupa docelowa	Termin realizacji
1	<p>Z uwagi na brak w powiecie domów pomocy społecznej oferujących usługi pod kątem seniorów oraz niski stopień rozwoju domów dziennego pobytu zaleca się:</p> <p><u>Zwiększenie liczby usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania. Celem takiego działania jest umożliwienie niepracującym opiekunom nieformalnym częściowy lub pełen powrót osób na rynek pracy.</u></p>	155	155-156	Samorząd powiatu wschowskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu wschowskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niesamodzielne (seniorzy, niepełnosprawni)	2018–2020
2	<p>Z uwagi na braki istniejącej infrastruktury w zakresie pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku rekomenduje się:</p> <p><u>Wspieranie rozwoju instytucji rodzinnych domów pomocy poprzez organizowanie konkursów na prowadzenie tego typu instytucji i współfinansowanie ich działalności.</u></p>	155	155-156	Samorząd powiatu wschowskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu wschowskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby w podeszłym wieku	2018–2020
3	<p>W celu zmniejszenia zapotrzebowania na usługi w formie całodobowej opieki stacjonarnej rekomenduje się:</p> <p><u>Rozwijanie usług opiekuńczych w formie opieki wytchnieniowej w celu minimalizowania ryzyka przekazywania osób niesamodzielnych przez środowiska rodzinne pod opiekę placówek całodobowej opieki.</u></p>	155	155-156	Samorząd powiatu wschowskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu wschowskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niesamodzielne (seniorzy, niepełnosprawni)	2018–2020

	<u>Wspieranie rozwoju społecznych form samopomocy tak, aby środowiska sąsiedzkie aktywniej uczestniczyły w dostarczaniu usług opiekuńczych osobom nie-samodzielnym.</u>						
4	W celu zwiększenia samodzielności osób niepełnosprawnych zaleca się: <u>Rozwój mieszkań treningowych i zwiększanie dostępności do tej usługi wśród grupy docelowej.</u>	157-158	157-158	Samorząd powiatu wschowskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu wschowskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niesamodzielne	2018–2020
5	<u>Z uwagi na brak instytucji typu ŚDS oferującego usługi dla osób niepełnosprawnych zaleca się rozważenie możliwości otwarcia tego typu instytucji, uwzględniając przy tym potrzeby grupy docelowej.</u>	158	158	Samorząd powiatu wschowskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu wschowskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Niepełnosprawni	2018–2020
6	Z uwagi na to, że rodzinna piecza zastępcza wypełnia funkcje opiekuńczo-wychowawcze w sposób tańszy niż instytucjonalna piecza zastępcza zaleca się: <u>Wspieranie rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej poprzez prowadzenie działań promujących ideę pieczy zastępczej, wprowadzenie specjalnych zachęt finansowych dla rodzin zastępczych (np. dodatek na adaptację mieszkań), organizowanie szkoleń przygotowujących do pełnienia roli rodziny zastępczej.</u>	160	160	Samorząd powiatu wschowskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu wschowskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Rodziny i dzieci	2018–2020
7	<u>Z uwagi na działanie jednego CIS należy dążyć do zapewnienia tej instytucji możliwości finansowych, pozwalających jej realizować projekty aktywizujące zawo-</u>	162	162	Samorząd powiatu wschowskiego, samorząd gminny, samorząd woj-	CIS, PUP, spółdzielnie socjalne	Bezrobotni	2018–2020

	<u>dowo bezrobotnych i udzielać osobom bez pracy wieloaspektowego wsparcia na rynku pracy.</u> <u>Osobnym działaniem powinno być wsparcie dla rozwoju spółdzielni socjalnych.</u>			wództwa lubuskiego			
--	--	--	--	--------------------	--	--	--

Lp.	Rekomendacje dla powiatu żarskiego	Strona raportu opisująca problem	Strona raportu opisująca sposób rozwiązania problemu	Podmiot odpowiedzialny za realizację rekomendacji	Podmiot wdrażający rekomendację	Grupa docelowa	Termin realizacji
1	Z uwagi na brak w powiecie domów pomocy społecznej dla seniorów oraz niski stopień rozwinięcia domów dziennego pobytu zaleca się: <u>Zwiększenie liczby usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania. Celem takiego działania jest umożliwienie niepracującym opiekunom nieformalnym częściowy lub pełen powrót osób na rynek pracy.</u>	167	167	Samorząd powiatu żarskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu żarskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niesamodzielne (seniorzy, niepełnosprawni)	2018–2020
2	Z uwagi na braki istniejącej infrastruktury w zakresie pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku rekomenduje się: <u>Wspieranie rozwoju instytucji rodzinnych domów pomocy poprzez organizowanie konkursów na prowadzenie tego typu instytucji i współfinansowanie ich działalności.</u>	167	167	Samorząd powiatu żarskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu żarskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby w podeszłym wieku	2018–2020

3	<p>W celu zmniejszenia zapotrzebowania na usługi w formie całodobowej opieki stacjonarnej rekomenduje się:</p> <p><u>Rozwijanie usług opiekuńczych w formie opieki wytchnieniowej w celu minimalizowania ryzyka przekazywania osób niesamodzielnych przez środowiska rodzinne pod opiekę placówek całodobowej opieki.</u></p> <p><u>Wspieranie rozwoju społecznych form samopomocy tak, aby środowiska sąsiedzkie aktywniej uczestniczyły w dostarczaniu usług opiekuńczych osobom niesamodzielnym.</u></p>	167	167	Samorząd powiatu żarskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu żarskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niesamodzielne (seniorzy, niepełnosprawni)	2018–2020
4	<p>Z uwagi na rosnącą liczbę osób w wieku poprodukcyjnym i prognozę zakładającą systematyczne zwiększanie się udziału osób z tej grupy wiekowej w populacji ogółem rekomenduje się:</p> <p><u>Wpieranie inicjatyw związanych z organizowaniem szkoleń, warsztatów dla środowisk rodzinnych i sąsiedzkich w celu podnoszenia ich kompetencji opiekuńczych.</u></p>	167	167	Samorząd powiatu żarskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu żarskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niesamodzielne (seniorzy, niepełnosprawni)	2018–2020
5	<p>Z ogólnej liczby 10 123 zrealizowanych usług społecznych w powiecie żarskim w 2016 roku, 7,4% było związanych z bezradnością w sprawach opiekuńczych i wychowawczych. W związku z tym zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie poradnictwa i różnorodnego rodzaju działań edukacyjnych dla rodziców</u></p>	170	170	Samorząd powiatu żarskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd powiatu żarskiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	Rodziny i dzieci	2018–2020

	(np. szkół dla rodziców). <u>Większe wsparcie dla Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.</u>						
6	Na lokalnym rynku pracy istnieją grupy osób (np. niepełnosprawni, osoby o niskich kwalifikacjach długotrwale bezrobotni, osoby w wieku 55+), które mają poważne problemy ze znalezieniem zatrudnienia. Mając to na uwadze zaleca się: <u>Wspieranie istniejących podmiotów ekonomii społecznej (KIS, CIS, spółdzielni socjalnych) w działaniach na rzecz aktywizacji zawodowej bezrobotnych w szczególnym położeniu.</u>	171–172	172	Samorząd powiatu żarskiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	PUP, KIS, CIS, spółdzielnie socjalne, organizacje pozarządowe	Bezrobotni	2018–2020

Lp.	Rekomendacje dla powiatu strzelecko-drezdeneckiego	Strona raportu opisująca problem	Strona raportu opisująca sposób rozwiązania problemu	Podmiot odpowiedzialny za realizację rekomendacji	Podmiot wdrażający rekomendację	Grupa docelowa	Termin realizacji
1	Z uwagi na braki istniejącej infrastruktury w zakresie pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku rekomenduje się: <u>Wspieranie rozwoju instytucji rodzinnych domów pomocy poprzez organizowanie konkursów na prowadzenie tego typu instytucji i współfinansowanie ich działalności.</u>	177	177	Samorząd powiatu strzelecko-drezdeneckiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd strzelecko-drezdeneckiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby w podeszłym wieku	2018–2020

2	<p>W celu zmniejszenia zapotrzebowania na usługi w formie całodobowej opieki stacjonarnej rekomenduje się:</p> <p><u>Rozwijanie usług opiekuńczych w formie opieki wytchnieniowej w celu minimalizowania ryzyka przekazywania osób niesamodzielnych przez środowiska rodzinne pod opiekę placówek całodobowej opieki. Wspieranie rozwoju społecznych form samopomocy tak, aby środowiska sąsiedzkie aktywniej uczestniczyły w dostarczaniu usług opiekuńczych osobom niesamodzielnym.</u></p>	177	177	Samorząd powiatu strzelecko-drezdeneckiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd strzelecko-drezdeneckiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niesamodzielne (seniorzy, niepełnosprawni)	2018–2020
3	<p>Z uwagi na brak w powiecie domów pomocy społecznej dla seniorów oraz niski stopień rozwinięcia domów dziennego pobytu zaleca się:</p> <p><u>Zwiększenie liczby usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania. Celem takiego działania jest umożliwienie niepracującym opiekunom nieformalnym częściowy lub pełen powrót osób na rynek pracy.</u></p>	177	177	Samorząd powiatu strzelecko-drezdeneckiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd strzelecko-drezdeneckiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Osoby niesamodzielne (seniorzy, niepełnosprawni)	2018–2020
4	<p>Z uwagi na to, że rodzinna piecza zastępcza wypełnia funkcje opiekuńczo-wychowawcze w sposób tańszy niż instytucjonalna piecza zastępcza zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej poprzez prowadzenie działań promujących ideę pieczy zastępczej, wprowadzenie specjalnych zachęt finan-</u></p>	181	181	Samorząd powiatu strzelecko-drezdeneckiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	Samorząd strzelecko-drezdeneckiego, organizacje pozarządowe, OPS, PCPR	Rodziny i dzieci	2018–2020

	sowych dla rodzin zastępczych (np. dodatk na adaptację mieszkań), organizowanie szkoleń przygotowujących do pełnienia roli rodziny zastępczej.						
5	<p>Na lokalnym rynku pracy istnieją grupy osób (np. niepełnosprawni, osoby o niskich kwalifikacjach długotrwale bezrobotni, osoby w wieku 55+), które mają poważne problemy ze znalezieniem zatrudnienia. Mając to na uwadze zaleca się:</p> <p><u>Wspieranie istniejących podmiotów ekonomii społecznej (KIS, CIS) w działaniach na rzecz aktywizacji zawodowej bezrobotnych w szczególnym położeniu.</u></p> <p><u>Osobnym działaniem powinno być wsparcie dla rozwoju spółdzielni socjalnych poprzez organizowanie konkursów, udzielanie minigrantów itp.</u></p>	182-183	183	Samorząd powiatu strzelecko-drezdeneckiego, samorząd gminny, samorząd województwa lubuskiego	PUP, KIS, CIS, spółdzielnie socjalne	Bezrobotni	2018–2020

